

غزلیات لطیفی

تصحیح
بہرینج

مولانا مولوی نصیر الدین صاحب منشی فاضل

صدر مدرس اساتذہ شریفہ اسلامیہ نئی سکول لاہور

بفراہش

شیخ مبارک علی تاجر کتب

اندرون لوہا ریدز انڈیا لاہور

۱۹۲۳ء

در طبع کریمی لاہور باہتمام میر عزیز گل پتھر طبع شد

مطبوعات روکان

شیخ مبارک علی تاجر کتب اندرون کوہاڑی گوانہ لاہور

فراہد امت اردی کراچال قیمت ۱۰۰
 نالہیم
 عروسی تہنیتی قیمت ۱۰۰
 رباعیات السجانی اشعار شہرہ شام
 تہنیتی فاضل دایم قیمت ۱۰۰
 رباعیات سجانی اشعار آبادی عربی ۱۰۰
 فارسی کورس کا ایک حصہ ہے قیمت ۱۰۰
 مرو تھیں مشمولہ امتحان تہنیتی فاضل دایم ۱۰۰
 حصہ اولی سے فارسی کورس قیمت ۱۰۰
 انتخاب مخزن حصہ دوم سال مخزن کی دہائی
 نوجلدوں کا انتخاب ۱۰۰
 بحر العروض مشمولہ امتحان پروفیشنسی اردو ۱۰۰
 الفضل دفتر اول دوم مشمولہ امتحان
 تہنیتی فاضل قیمت ۱۰۰
 ترجمہ ابو الفضل دفتر اول از مولانا
 وجاعت حسین صاحب عندلیب شادانی
 رامپوری قیمت ۱۰۰
 رتقات اردو غالب ۱۰۰

بانی جہان بخشا سے فارسی مشمولہ امتحان
 تہنیتی فاضل قیمت ۱۰۰
 مشن طہوری نندوکی تفریح شہرہ
 حصر ملاحظہ فرمادین قیمت ۱۰۰
 مخزن اسرار نظامی مشمولہ امتحان تہنیتی
 فاضل دایم ۱۰۰ حضرت نظامی گجری کی
 مشنوی ہے قیمت کاغذ حفید ۱۰۰
 کتب مستحسنی کا کورس ۱۰۰
 مقامات جمیدی مشمولہ امتحان تہنیتی
 فاضل قیمت ۱۰۰
 اردو ترجمہ مقامات جمیدی مشمولہ امتحان
 تہنیتی فاضل قیمت ۱۰۰
 نظریات نظیری مشمولہ امتحان تہنیتی فاضل
 نظیری نیشاپوری کا ملام قیمت ۱۰۰
 مشنوی از عہد شوق مرزا شوق لکھنوی کی
 مشہور و معروف تہنیتی قیمت ۱۰۰
 اردو معالی بہرہ حصہ مضمینہ مکمل مجموعہ
 رتقات اردو غالب ۱۰۰

غزلیاتِ نظیری

بہ تصحیح

مولانا مولوی نصیر الدین صاحب منشی فاضل
مدرس السنۃ تشریفہ اسلامیہ ہائی سکول - لاہور

بفمائش

شیخ مبارک علی تاجر کتب اندرون ہاریدوارہ

لاہور

در مطبع کیری واقع لاہور باہتمام میر امیر بخش

چاپ رسکید

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ردیف الالف

اذما شئت ان تجي حيوۃ حلوة المحيا
 بر سوائی برآ و سرز مستور می دل نه پیا
 حدیث حسن و مشتاقی درون پرده پنهان بود
 برآمد شوق از خلوت نهاد این راز بر صحرای
 زخمت و حال ز حصارش قضا شکست نمود اول
 قلم برداشت به زده ورق پرگشت از انشا
 در آن مجلس صفا بودم که عشق از حسن بشیدا
 بر حمت اتصال افتد چو پیوندی برید از هم
 بجز تاز و نیاید عاشق و معشوق کم گردد
 شراب مشاب و میخانه و ساقی هم دلکش
 تقاضا بر تقاضا می رسد ز انس و کس
 اگر نالم ز حرمان رخ مگر دامن حبه نشسته
 و زون بیت احزان پیر نیابتا چه میداند
 که شمع بر سر سودای یوسف میکند غوغا

نظیری که طبع داری که مقبول مغان باشی
 فلا تخسد ولا تبخل ولا تحس على الدنيا

اے از کرم زنجیرِ خونِ سبیل را
 در ملک مصر یوسف کنساں بیا تو
 گوئی بغیر واسطہ در گوشِ خاکے
 داوہ بکنج فقر نشانِ جنتِ النعیم
 پل بستہ جز مہر تو بر معبرِ کلیم
 ہر فرد گشتہ حاکم ایں ملک غیر تو
 درویش و بادشاہ بوجہ تو قائم اند
 نفروہ بر رسومِ مقدسِ سبحن سعی
 پیچیم گر تو باز ستانی متاعِ خویش
 قائل بچر گشت شائے تو ہر گشت
 در تو با جہادِ نظر کے توان رسید

وز لطفِ عید کردہ عزائے خلیل را
 وریائے نیل ساختہ چشمِ کیمیل را
 رازے کزان خبر بودِ حبسِ بیل را
 کردہ سبیل مشیت گدا سبیل را
 دل کردہ بادِ قہر تو خوں درویش را
 ناکردہ گرم جاندہ کو سس رحیل را
 خورند کردہ تو عزیز و ذلیل را
 وز معصیت نہ کاستہ رزقِ کفیل را
 دار و دو عالم از تو کشید و قلیل را
 در ہستی تورا نہ بود قال و ذیل را
 صمد شہد در رہت قیاس و دلیل را

توحید حق بیانِ نظیری بلند ساخت

بر تر نہید پایہ عرشِ جلیل را

صفا از عقدہ دلہاست آلِ نلف محقدا
 کہ دادے روح را با جسم الفت گر نہ دیدے
 بیک حسنِ شمال طبعِ عشق انگندہ شد ورنہ
 بہکت خانہ سیرِ مصحف از برداشت آرزو
 حدیث و لغوزش بسکہ شد مجموعہ حکمت
 وجودِ مرکز پر کارِ عالم کے شدئے ثابت
 بمسکن بستہ از پہلوئے گدش برتر گشتہ
 گرامی میجانے در رہ امشب میزبان دارد

بحمد اللہ کہ ربطے ہست با مطلق مقید را
 محمد کا رواں سالار ارواحِ محبہ و را
 نیداوند نقشِ ہستی ایں لوحِ زبر جبر را
 کہ عقل کل نمیکرد از الف بے فریق ابجد را
 حکیمان جلد ملیسا زندا وراق مجلد را
 احد خود قابِ توسین از نبوے میم احمد را
 کند طے بر براقِ معرفت اقصائے مقصد را
 ملائک صف بصف پست و عرش اراستہ را

نظیری نشاء دوتے نہ جام ہوشمند کش

منے و مطرب پریشان میکند ستانِ سرمد را

بنما ہما حقیقت رنگ قدیم را
 چندے بگو ترانہ نقل و ندیم را
 بر طاق بہ حکایت جام و نیم را
 پہناں مکن کہ نیک شناسم کشیم را
 گل مشکبوئے کردہ روائے شمیم را
 بر عرش برودہ از در مسجد یتیم را
 شور آں زماں کست کہ پوشد گلیم را
 ساقی بیکہ و جبرے سخی کن لیتم را
 جز احتیاج تحفہ ندیدم کریم را

ساقی بشو و رنگی اسید و بیم را
 حرف تریب آدم و ابلیس تا بچند
 از سائز و دست خورم بخش جبرے
 بُوئے نبید خلوت شبہا شنیدہ ام
 آسجا کہ لب ز رشخہ سے پاک کردہ اند
 گو مفلسان کعبہ بگرد کاب چشم
 زیباست گر حے خلعت محمود بر اید
 مطرب بیکہ و لغت غنی کن دل فقیر
 جسے کہ در خزانہ لطف تو نیست نیست

روزیکہ جبرمتانہ نظیری بر آؤ

از آب عفو نشوی کتاب سقیم را

بیعت یزدان الفقار ستانہ خطیب ما
 حاجت بتا زیانہ ندارد ادیب ما
 ز اول حوالہ دگراں شد نصیب ما
 مال و منال ہر دو جہاں از رقیب ما
 در بر رنج صبا نکشاید طبیب ما
 با صبر و راحت انس نگیرد غریب ما
 دل خویش شود ز غصہ کار مہیب ما
 در بار کاروان ہمہ ہست طبیب ما

وار در غمرہ حجت قاطع حبیب ما
 یک بانگ ذوق گرمی مار کفایت است
 روزیکہ رنج نمود بجا کار داشت عشق
 مارا تو قبول نیارے و خلوتے
 از نگہت گل بہت ضرر دل رسیدہ را
 عاشق ز گوئے دوست بہ کلیف آید
 بہتر کہ از حکایت مادر کشی نفس
 گل را تصور نیست ترا گر ز کام بہت

بر پائے بند گون نظیری زدیم پا

آونخت عشق از سر گردوں صلیب ما

بغیر از رنگ بوئے نیست این عشق مجازی
 عزیزاں جاں فدا کردم ہر وساماں ہبا کردم
 عطا کن لذت طعم حقیقت عشق بازی را
 بزم گوشہ چشمہ بنارم بے نیازی را

عبارت کو تہ و دل تنگے خاصان ملک دنیا
کسے تفسیر مرعاشق و معشوق کم داند
ہمہ سرمایہ اقرار و ایمان بود رخسارت
گر سہ باز شاہنشاہ و ماصیاد بے طالع
صنوج و مرغ برہم خورد چوں بانگ آید آمد

چہ دیند مرد و صحرائی طریق کار سازی را
بجز ملی نمیداند لغت ہائے حجازی را
فغان از غال ہندویت کہ کافر کرد غازی را
و لے کبکی شمار آریم خوئے شاہیازی را
بزیار آید از طاق این کہن دلیق نمازی را

گر از یک رہ نماید روئے از صدرہ ہڑلاید
نظیری چارہ چوں سازد فریب ترک تازی را

طاعت مانیت غیر از در زہن پندار ما
ہر کشتادی کرد سوئے مانند گرہ بر کار زو
از نخستین جلوہ قد و لبرے افراشت حسن
شوق صد منصوہ گشت عشق صد بیسلف فروخت
از تمیم گل و داغ ما پریشان مے شود
خانہ مانحاکاراں بر سر راہ صباست
و ات میخواراں شبے خون قضا برہم نزد
باعیان در موسم گل گو در بستان بہ بند

ہست استغفار ما محتاج استغفار ما
قطعہا کردیم اما شد ہمہ زنا را
از نگاہ اول افتادیں گرہ در کار ما
بوا الحجب ہنگامہا گرم ست در بار ما
بر عنی تا بدیم عیسی دل بیمار ما
شب نغمے سوز و چراغ از پستی دیوار ما
تا چراغ بزم مستان شد دل مشیار ما
و فیر شعر تر ما بس بود گلزار ما

نغمہ مستان مے ریزد نظیری را ز لب

از تو اخالی مبادا خانہ رختار مار و مار

بد رخ شکستہ از خطار نگ امیدیم را
ہلم ارادت گر کند ذوق نصیب جان من
شق از برائے داغ من آتش بجانم میند
تذکیہ و دیاں برودہ است از کیسہ عمر بوس
نغم کہ مستان بگذرم در خدمت پیر خاں
نشے باطن دین اہم تو اہم جہنم کو دگر

بید منجم طالع از ہم دور تقویم را
مستوفی امر قضا باطل کند تقسیم را
افغان کہ کردم دوزخ گلزار ابراہیم را
چا وید مستغنی شوم از صد وہد کہ نیم را
گلپانگ ازادی کشم دوشے زخم تسلیم را
آرایش مسند کنم زینت و ہم دیہیم را

یوسف کہ کردے سلطنت ہمیش ~~نہیم~~ پیر
بر آسمان سروری خورشید گر طال شود

امروز صاحب ذوق دل غیر نظیری نیست کس

نیکست بر کاخ گداس سلطان ہفت افلیم دا

چند از مؤذن بشنوم توحید ترک آمیزا
ذکر شب و روز و سحر نے حال بخشہ نے اثر
ترک شراب شاہم بیمار کردے طیب
خاکے بیاو آسختہ گردے زجا انگیختہ
نے عشق افزاید بریں نے مہریدیش ازیں
پیوستہ ابرو در کشمش ہوارہ مرگان درون

سیری نظیری زین چن کر کہن گی گشتی حسن

درباغ زمینی ہیں ہم خار و گل نوخیزا

از کف نمیدہ دل آساں ربودہ را ۱
من و رہے رہائی و او ہر دم از فریب ۲
دل در امید مریم و این آہوان مست ۳
ہرگز دم حلاوت آسودگی نیافت ۴
آشفقت داشت خارش آسودگی دماغ ۵
نہ توان چشید قند مگر زان لبان ۶
یکرہ خوشم بخت رہ و نداں نمائے کرد ۷
ساغر کجاست تا گلہ از دل ببول بریم ۸
تا منفعل زرنجش بیجا نہ بینش ۹
نادیدہ جو را ز وفا لاف سازم ۱۰
منظور یار گشت نظیری کلام ما ۱۱

گر نشان حسدش بنگرد واجب کند عظیم
جو بند ذرات جہاں بریکد گر تقدیم را

کو عشق تا یکسو ہم شرح خلاف انگیزا
خواہم بزن تار می و ہم آتش بیج دست آویزا
صحت سخاوت یافتن تا نشکیم بر سپہ
آہے بزرگان میز نیم خاک غبار انگیزا
کے ماندہ ظرف قطرہ پیمانہ لبریزا
تا کے کسے بر دل خود و این دشمنائے تیزا

دیدیم زور بازو کے نا آرمودہ را
بر سر گرہ زندگہ ناکشودہ را
ریزند بر جراحت مامشک شودہ را
تلخ ست خواب دیدہ درخول غودہ را
داویم بر ہوا سیر سودا فرودہ را
بتوال شنفود تلخ مکر رشنودہ را
تا کے نماید آن گھر ناعودہ را
روشن کنیم خاطر کلفت زدودہ را
مے آرم اعتراف گناہ بنودہ را
نتوان نمود ترک ستائش ستودہ را
بیہودہ صرف شکرت کردیم دودہ را

سر بلوفاں میسدم این مشیت خاک سوده را
 پس فرو خورد دم بدل خونهای ناپالوده را
 نیست گویا روزی این سقفت ویزانده را
 باز می باید ز سر کبرم ره پیچوده را
 چند بر کاغذ نویسم حال و شومیم دوده را
 می که میخورد دم نمیخورد دم غم پیچوده را
 در بلورین حقه دار و کهر بایک سوده را
 میچکد بخود حلاوت قند آب آلوده را

تا بکجی برخستد بندم جسم غم فرسوده را
 در درون همچون غنبت خوشه اشکم گره
 نوشماگر گشت و یارب یاربم کالای نکود
 نظر صد منزل به پیشیم آمد و نشناختم
 به که یک فاصده باشد محرم این از نیست
 ز شراب سودمندم بخت بد پر سیز داو
 دل ز بهر اشک لولوی و رنگ کا همیم
 ز کنایت کا هستی منج آل لب چون کنم

باز نظیری چون نشستی گوش بر جزش مکن
 در پریشانی میفکن خاطر اسوده را

اسک کاش تر کنند بپوئے مشام را
 زان می که طعم نوش کند مغز و کام را
 ما بهی که او تمام کند نا تمام را
 تا چند سز حلقه در آریم دام را
 مطرب هماندا ده نشان مقام را
 در دوبر ما بطق فضا و ند جام را
 در خانه بچشم این غم نرسیم خام را
 خورشید سز گول نکند کایں شام را

در خور اگر نیم می نعل فام را
 بقدر زخم مرهم لا سی نمیدهند
 ربام ما در بیخ نتابید بهفت
 لس حذب بکار دل ما نمی کنند
 ما سرج ز پرده دخل غلط تا بکے کنیم
 سمت چنین فتاو که ترکان مست او
 لم لذتم که روع ندیدم ز آفتاب
 ز جام صبح بے صفت فقر پر کنند

رخت از حرم کشیم نظیری بسو منات
 حرم نمائده حاجی بیت الحرام را

برو شنائی هر ذره روزی ست مرا
 دلیل راه حقیقت بر بهی ست مرا
 بهر کجا بن خاریست مسکنی ست مرا

ایر بهر بن موج شمشیر و شنه ست مرا
 نمودت ز پراگند گیم باز آور د
 و سایه از همه سودر کین خورشیدم

بهر سراج و بستان فروغی آیم
 بدوستی که ز بس محو لذت عشقم
 هزار ناله شرو و در دمی شوم
 ز خوشمائی سر شکم لبالب آغوش
 اگر بعر که درخون فتاده ام چجب
 در یغ رخس فرود و روز بیکه شد
 کدام می که پس از مستیم خمار نداد
 بیا ز محنت جاں کند نم خلاصی

گداخت جسم نظیری ز وقت نظم

که دیده تنگ تر از چشم سوزنی ست مرا

پروانه ایم و شعله بود آشیان ما
 موریم و برگذار شکر اوقات ده ایم
 تابان نصیب ساخته ایم از خلاوتی
 زده در گلوئی ما کند از کینه زوگا
 خود شید عمر بر سر دیوار و خفت ایم
 صد موج را از رفیق خود مضطرب کند
 بس در دماغ هم نفسان مغز سوختیم
 در پیری از هزار جوان زنده دل تریم
 فو قی که جا بود ای مجنون گرفته بود
 در حیرتم که غنچه به بلبس چگونه گفت

بنیاد ما خرابی ما استوار کرد

گوئی که سود ما ست نظیری ز یان ما

زیستیم بسکه بتدبیر خود از غایبها رفت نام و نشیم در سر خود کایما

و ر ع و شیب ز بون غم ایا مم کرو
 طایرے نیست کرتا کے زندن پانیت
 روز عشرت بصداع سر مخور گذشت
 دل بلو و لعب عمر منہ کیں مغل
 خلعت سرو با ندایم صنو بر نیرند
 شکر پیری کہ ہوا و ہوس از جوش نشاند
 پیش از مرگ خود آفت ہستی رستم
 و خرابات سر نامور اں گردیدیم
 لوث تقصیر چو از آب کریم شسته شود

یاد و دوران جوانی و مے آشامیہا
 صید یک مرغ مکر دم ز کین دامیہا
 ترنگرہ پید و ما غم ز تنک جامیہا
 تکیہ بر باد کنند از سبک آرامیہا
 جامہ زینبہ عناید ز خوش اندامیہا
 چوں مئے کہنہ بردل آدم از خایہا
 با جل بار نماندم ز سبک گامیہا
 بسکہ اندیشہ نکردیم ز بد نامیہا
 دلق و رویش برائید ز سیفیہا

ساز و برگ و مے مطرب نظیری محبت

بوسے خیر آیدش از نیک سرا سجامیہا۔ فاضل غزل

بصاف صبح نگہ کن سیر سبوح بشار
 دل از مطالعہ صبح در حجاب مدار
 شکاف خرقہ بدقت چہ مے کنی چونند
 یکے بکوزہ پر ہمیز خویش سنگین
 چو موئے جاہ جہاں نقص دیدہ بینا
 چو شیر گاہ قناعست دہان آرد ببند
 در اثر و حام غم و غصہ وقت گم کردی
 حجاب مانع قرب مست شرم حائل لطف
 چو رنگ چہرہ شوی ملتفت بروئے سخن
 بزم بے بصر اں پردہ بر معانی کش

دہان چشمہ کشادہ راہ جو بکشا
 بزیر ہر بن نمودیدہ برد بکشا
 لبائیں فقر و فنا پارہ بر رفو بکشا
 چو شیشہ رشتہ ز نارش از گلو بکشا
 اگر ز رستہ تراور و و دیدہ مو بکشا
 چو باز وقت ہنر بال جستجو بکشا
 ترا کہ گفت سیر کیسیہ در غلو بکشا
 بہ نزد اورہ اظہار آرزو بکشا
 بغیر راہ کن و پردہ ہمچو بکشا
 و گر بدیدہ وری بر خوری برو بکشا

بزم اہل خود عقیدہ بر سخن گذار
 چو نیست نظیری کسے بگو بکشا

بر فلک تابد سیحار شده ز نار ما
از معاصی تو به میکردیم پیش از عاشقی
از شبان اودی این نفس سوزان تریم
گر بطبع زاهدان تلخ است طعم ما چه غم
خضر و قتی کو که تمهید خراب ما کند
هر کجا عشق است ستوئی طیب با خسته اند
زیر کال را دانه و آب چمن خامش نکرد
چون مگس بر قند میجو شیم بر مطلوبه ییش

بر زمین منصور افراد دستون دار
این زمان عصیان شود از کفر استغفار
موسیقی اندر طور میرقصه ز موسیقار
روشن از رخسار میخواران شود معیار
زانکه گنج هست پنهان در تیره دیوار
از کد این در و او جوید دل بسیار
عند لیب است بر مزه و انداز اسرار
گر می سودا می یوسف نشکند باز بار

کاش می شرف رویی بود
خسرو و مظلمی نظیری نقش شیرین طرح کن
چرخ بار ما کشد چون عشق باشد کار ما

ما با شهپر عناق چه نوا بال مگس را
در معرض خورشید شهادت چه نمایش
بس غنچه شکفته بتاراج خزان رفت
پژانده نادان که نطفه بچه ماند
در کوئے حقیقت چه کند مرد مجازی
جز حاجت احوال نشد تحفه یوسف
هر چند ز تریاق بود ز هر گراں تر
کس بهره مان نیست کز آن سوئے نیازیم
تا همدم هر بیهوده پرواز نگردد
در آرزوئے یک تن به جنس که عناق است

هم نغمه داؤد که دیدست جرس را
بانور تجلی چه ضیاء نار قبس را
رمیست که رهن زنده از قافله پس را
با آنکه پیر چشم و نهی بر مرثه حس را
در بدیشه شیران چه هنر گرگ هوس را
ایچا نرسد عرض تجمل همه کس را
زین جنس بعد من ندیم نیم عدس را
از معرکه برویم بروی گرد فرس را
در سینه شکستیم پروبال نفس را
از بسکه طپیدیم شکستیم نفس را

صبح از دم خور ز نظیری بهراس ست

از ناوک شنجینه بود یغم حس را

نشسته در ظلم با قمر چه کار مرا نه چراغ تیره شبنم با سحر چه کار مرا

مسیح وار کند سیر بر فلک رُوحم
 چو ذرہ محرم جاوید آفتاب شدم
 اگر قضا و قدر ز آسمان فرود آید
 جنوں بغیر دماغم فتیلہ مے سوزد
 ز طاعتِ بریا کردہ اجر مے خواہم
 باشک دیدہ آلودہ عفو چوں جویم
 ہزار گونہ شکایت بضمین خاموشی مست
 بقہر تا نگدازی مجھ نہ نوازی
 چو حسن تو بکسے در جہاں مے مانم
 نہ رحم ماند نہ شفقت نہ دوستی نہ وفا

۲۰۲۰ دین دیار نظیری دگر چہ کار مرا
 بانگ نئے مے بُردن ہوش مرا
 نالہ نائے تاحریم وصال
 میدہ مے ز راہِ گوش مرا
 نخل غلست نائے پنداری
 مے بُرد در کنار و دوش مرا
 مطرب مے گسار در نظر مست
 مے چشاند نہ نیش نوش مرا
 سر غنیم و دون پر وہ راز
 نیست حاجت مے فروش مرا
 چوں سماع نقاب بردار د
 نغمہ مے آورد بجوش مرا
 غزل مطربم بوجہ آورد
 نشود شرم رُوئے پوش مرا
 جہاں رود در سیر فروش مرا

جوش ز دور دروں نظیری حرف

کاش بودے سخنِ نپوش مرا

گل خلعتِ نوداد دگر شاخِ کہن را
 بر سلطنتِ حسن سبجِ ساخت چمن را
 شاخِ گل خوشبو بیرو بادِ سحر گاہ
 بگشود سیرِ نافہ غزالانِ خستن را
 شد لالہ بجنیا زہ بیادِ مے خلعت
 از بادہ لبالب چو قدح دید دہن را

افراخت صراحی سرگردون توجہ
تا خوش بکفت دست و دہ چاہ دقن را
سرتا بقدم نے ہما شا نگراں شد
تا خوب دہ چنگ بمطرب بروتن را
در عہدے و نغمہ ز بس دید درستی
سنبل زخم جعد بروں کردہ شکن را
گلبرگ ہنا گوش و رخت بود مناسب
گلستہ شد و بست برو زلف سن را
خوآن بہاری بہ نثار مئے و مطرب
وربوسہ گرفتند سراپائے چمن را
برگوشش خورد و نغزہ احسنت نظیری
پرسی اگر از مردہ صد سالہ سخن را

تائے عدم بود و نے وجود ایخا
عکس شخصے فتاد و در مسکن
حسین ما کرد جلوہ بر ما
آنکہ بے نطق و سمیع مے گویند
و آنکہ نادیدنیش مے دانند
بوالبشر را قوا ملائکہ اند
کرد آثار نیست از سجود ایا
نزد تو جبرئیل و حی آورد
مردم چشم عالم انسان ہست
دید حسن و جمال آخا را
نسبہ ما نزد ما ہمہ نقد ہست
ویرہ ما جملہ ہست زود ایخا

جام گیتی نما نظیری یافت
زنگ از آئینہ زدود ایخا

مانند شراب بند بر پا
بے بحر نمودہ شکل ساحل
بیہودہ شدیم دشت پیما
بے آب نمودہ موج دریا
بگرفتہ ز خاک عرض و پہنا
سردادہ بیا و بود و نابود

بر اوج رسیده که ز پستی - در پست فکاده که ز بالا
 چوں ظلمت نیستی در آمد - نه ماند رخ و نمنا ندسیما
 ورنه دمیدوم مغنی - لب بست فرو نشست غوغا
 عاشق که و عشق چسبیت دانی - ورنه و در دے ملا و
 سرگشته مطلب محالیم - اے کاش نبودے این تقاضا
 آخر بچه مایه قُرب جوئیم - بال و پر مور و راه عنقا
 آتش نشود ببا و خاموش - از سر زود بفکر سو دا

چوں حق بشود عیاں نظیری
 گوئیم که لا اله الا الله

چمن از مد و روزگار بر سر ما - که حسن فطرت اصلی نو و جویبار
 بشع و شادیم از کو و کی نظر بازیست - که عشق خیزد از آب و هوای کشور ما
 ز ذوق ما نشود یا خبر مذاق سقیم - درست ذائقه داند مذاق شکر ما
 کمان لب بزه کوه در کیں بودیم - که طائرے نشیند بهام و منظر ما
 متاع راحت و شادی ما بخارت داد - چه فتنه بود که ناگه در آمد از دیر ما
 کدام عریده انگیز طرح جنگ انداخت - که سنگ تفرقه آمد به جام و ساعیر ما
 کسی شگفت ز معجون آب گل نشود - سرشته اند بغم طینت مختبر ما
 غیش وجود با کسیر عشق زایل کن - که زر شود میست از کیمیا اے آخر ما
 ستاره دل عاشق نماں کند خورشید - که آفتاب فروزاں ترست اختر ما
 گداختیم ز درد و غمار نایابی - بیک دو جرعه کس آبی نرزد و با خیر ما

نوا بر آرو و دیں پرده کن نظیری رقص

که هست و لبر ما از لست و لبر ما

تمکین خرد برد ز سر شور و شرم را - پیری بر ماند از شب غفلت سحر را
 مانند ترنج که خزان است بهارش - دم سردی و تازده کند برگ و برم را

تاسدره پیرم اگر م در بختا یند
 کوتا ہی عیشم پئے پند و گراشت
 در ہر قدمے صد خطرم بر سر راہ است
 رہ طے نکم مرحلہ را کہ بہر گام
 شاید کہ چو تسلیم در ضابطہ گردو
 سعی کنم درخت بمنزل برسا تم
 از خانہ چشمش نگذارم بدر آید
 صد لایہ بامید یک ابراہم تو کردم
 چوں تو بہ کیم از غزل و قول نظیری
 و وراں خرد از صد ہزار یک ہنرم را

نعت صلعم

اے کردہ خراب خانہا را
 صیاد و شاں بدام زلفت
 کردہ بہ بہتان دل با شرط
 در بہر تو صد ہزار صیاد
 شاہاں بفصاحت تو دادہ
 در عقدہ جمعہ نیم تابت
 تاکشتہ غمزہ تو کردم
 ز ابد شد ہر مزار و معبد
 شیرازہ نظم خویش بندم
 صوتے بنوائے نو برارم
 گردیدند ہم غم نظیری

بر ہم زدہ آستانہا را
 در باختہ صید خانہا را
 بروہ مگر و نشانہا را
 آراستہ دام و دانہا را
 مفتاح در خزانہا را
 مشاطہ شکستہ شانہا را
 بر ساختہ ام بہانہا را
 فرسودہ ام آستانہا را
 نسوخ کنم فانہا را
 برباد دہم ترانہا را
 خواری نہسد یگانہا را

نیست زین دهر آب و دانه ما
 ملکوت است آسشیا نه ما
 کبک کبک و بلبل گلزار
 گوش و ارد بر تیرانه ما
 هر طرف صوت تازہ بندند
 از غزل لہائے عاشقانه ما
 حرف شیریں شود فراموشش
 خسروار بشنود فسانہ ما
 دین فروشان خانہ بروشیم
 دل و دستار ماست خانہ ما
 بسلم ملک و مال مے بازیم
 دل خورسند پس خزانہ ما
 لمن المملک مے ز نیم امروز
 غیر ما کیست در زمانہ ما
 خور پس از استوا بچو کند
 بس بلند است آستانہ ما
 حذر از ما کہ برق در ابریم
 رعد مے تالدا ز زبانہ ما
 زخم قوس قضا بماند
 بہست تیر قدرت شانہ ما

خروج یک روزہ نظیری نیست

حاصل عمر جاودانہ ما

بریدن نرود ذوق تو ز اندیشہ ما
 ساہا پنچہ بہم داوہ رگ و ریشہ ما
 اصل ما آب ز سر چشمہ تحقیق خورد
 گل تسلیم و رضا آورد اندیشہ ما
 مئے منصور کہ در جوش ز غامیہا بود
 بعد دوری بقوام آمدہ در شیشہ ما
 در خس و خاشہ نہ بینیم بجز جلوہ دست
 شجر وادی امین بود از بیشہ ما
 عشق آوردہ خلیل اللہ ز آفرینہ عجب
 یا صحر گوے شود گر صفت از تیشہ ما
 کوہکن از بہر عشق ندارد دنامے
 کار ما رست کہ عشق است ہمیں پیشہ ما

گل و برگ چمن عشق نظیری ما نیم

نرود تا ابد از خاک رگ ریشہ ما

نظر بروے او ز دیدہ بکشتا
 ز خود گم گرد و بروے دیدہ بکشتا
 گل پر مردہ ما با غباں چید
 صبا گو غنچہ ناچیدہ بکشتا
 مبادا عالمے را جاں بر آید
 گرہ از زلف خود فہیدہ بکشتا

بگشتم بگذرد در طعنہ گل
زبان بلبیل شوریده بکشا
برافشان کاکل و شمشاد را گو
شکج طرہ نشویدہ بکشا
گرہ بر چین ابرو از چہ داری
سرای نافہ چمپیدہ بکشا
ز مرز عشق آگاہی نظیری
معما از دل نشیندہ بکشا

مستی ربوده از کف ہستی نامم ما
مطرب نمی دہد خبر سے از مقام ما
تا گشتہ ایم غافل از دور ماندہ ایم
پدرام می شویم کہ وحشی ست رام ما
دانی کہ نور مردک چشم عالمیم
بینی اگر بدیدہ معنی خرام ما
خود را بر بہت بر صفت شمشیر می زیم
کاند رفنائے ماست بقا و دوام ما
بر کف کلید جنت و بر لب سلام حور
رضواں ستادہ در طلب بارعام ما
خرمن بباد رفت زین دشت پُرفرب
مرغے نشود گوشہ بالے بدام ما
پستان دایہ در کف مشتاق شاہدست
بے گریہ قطرہ نکاند بکا رم ما
تا اقتدا بحافظ شیراز کردہ ایم
گردیدہ مقتدائے دو عالم کلیم ما

با ران گریہ صبح نظیری بہار ساخت

کو باد تا برد بگستاں پیام ما

در پردہ رہ نداوندت سخن بہارا
من نیک می شناسم پیغام آشنا
عیش و یا غریب چوں برق رگزار است
نتوان بقید کردن ذوق گریز پا را
وجد و سماع صوفی حالی از ان مقام
چیزے بیار ماند آں آہو خطا را
از خورده کہ دار و گل و ترقا بنگجد
جائیکہ هست ذوتے میگردد آشکارا
با فقر و تنگدستی شوم ست عجب مستی
در کشور غیور اں سخت کشد گدارا
بر قدر قابلیت دادند ہر چہ دادند
حق راست بر تو حجت تحت مکن تضار
از مرغزار عقبہ اتا سیرہ زار وینا
انصاف بہربانی عہد از جہان باندخت
تا دامن از گنجائی حریفے بگو خدا را
شد راستی خوشا مدشد دوستی مدارا

باشاہ عشق باز اں آخر کسے بگوید
از کابیش مجاہد بر قدر خود فرمایند
بے آب و دامه نکشتی مرغان خوش فوارا
با این خمیس مردم یاری گیر یارا

خوش فطرتی نظیری حل و قیق خود کن

حاصل رکام مردم بانگ ست آسارا

ادب گرفته عنانِ نهار و مستی ما
بخورد و دوست نیا یم تازمے مستیم
برابرست بلندی ما و پستی ما
تمام دوست پرستی ست مے پرستی ما
ہزار ساغر ویدار شد تہی و ہنوز
خمار شوق ندارد صبوح ماہر گز
بیک طلوع بودند شہر الستی ما
بمنظر تو کشیدند نقش ہستی ما
ز خست دہن تست تنگدستی ما
ز حقہ گہرت کار بر نئے آید

ز گوشتاے نظیری طپا پنچہ پوست برنجیت

عذار و فخور و ضربت و دوستی ما

دشمن دوست مے آیم پیام عشق لبہا
بگو منصور از زنداں انا الحق گوہر اید
بہ تلقین کم آزاد و طفلان را ز مکتب ما
کہ دین عشق ظاہر گشت و باطل گشت ما
کہ آہے بر کشم بر کوہ و صحرا افکنم تہا
چو پروانہ کہ از صحبت بر آید آخر شبہا
بہ زخم ناصحاں سوزن زندانیش عقر بہا
بسوئے آسمان دیدم سر و بارید کو کہ بہا
اگر نازے کند از ہم فروہر یزدند قالہا
کنوں کاتش ہمے یار و پشیمانم زیانہا
ز دست او جہاں تہاے زہر آلودہ بنایم
دل شب اشت در دے از کہ ورتہاے حیرانم
بمحض التفاتے زندہ دارد و آفرینش را
ز بیدار دے کہ بد دل شد و کم ضبط خد اول

نظیری بر کشا تا دیدہ دل و رکشایندت

کہ از تنگی عالم تنگ مے گردند مشربہا

گر بسخن در آورم عشق سخن سراے ما
بر برو دوشش سر وہی گریہ لایہاے ما

در بنِ ناخنِ مست نے بختِ گرہ کشائے را
صورتِ کج ز کارواںِ زمزمہ درائے را
طعمہ ز استخوانِ سبز حوصلہ پہنائے را
جمعہ بکلب آور د طفلِ گریز پائے را
منظرِ دوست کردہ دل جامِ جہاں نمائے را

گلِ بخزانِ تکفہ شدویں دل بستہ وانشد
نے نہ ہے خبر وہم نے بدلے اثرِ کسم
ہر لے کہ صعب تر روزے عاشقِ شوق
دریں ادیب اگر بود زمزمہ محبت
خاتمِ جم شکستہ تن ہیکلِ عشقِ ساختہ

پیش نظیری از فلک در دے برم کہ بہت

بہر در شہ از شبِ نالہ آں گدائے را

دلِ بھست نہ و بس کار تمام ست اینجا
بارگروید کہ سیمرخ بدام ست اینجا
ہر چہ در شمعِ مباح ست حرام ست اینجا
ماں ہیش باش کہ جام لب بام ست اینجا
خبرم نیست کہ گویم چہ مقام ست اینجا
کس چہ داند کہ شب و روز کد ام ست اینجا
شکر لہ کہ سحلی بدوام ست اینجا
آنکہ رم خوردہ از وہم ہمہ رام ست اینجا

بگذر از عشق کہ نہ خطوہ نہ کام ست اینجا
خطِ آزادگی سر و بھرغاں نہ بند
فکرِ طوبی و جنائ دورِ عشقِ خطاست
جرعہ از سببہ خاطرہ گلو برگرد
خود بخود بانگِ زخمِ خود بخود آواشنوم
ہمہ مے نوشی وستی و نشاط و طربست
ز ابر ساغر مہ رخسارہ ساقی ہنود
غائب از دیدہ باز م نشود یک ساعت

فیض آبِ خضر از نظمِ نظیری ریزد

کہ صفائے سحری تا دمِ شام ست اینجا

بر ماہِ عقرب سیمیش بستہ راہ را
سلطان کہ یا بدش بگذارد سپاہ را
ایزد بہرے بندہ نیار و گناہ را
شاہاں ز سر نہند ہوائے کلاہ را
برق آورد و بشارتِ باران گیاہ را
در حوصلہ جمالِ نگینہ نگاہ را

از چاہِ غمغیش بدر آوردہ ماہ را
عابد کہ بندش بدر آید ز خانقاہ
گر روزِ حشر پر وہ ز رویش براقلند
آں کج کلکہ چو با صیفِ عشاق بگذرد
از مہدیتِ تجلے دیدارِ سوختیم
عاجز شدہ است دیدہ ز اور ایک حُسنِ او

بارے چو در بفل ہمہ خرمن نمے رود
بیچادہ در کنار کشتہ برگ کاہ را
امید ہست کز سر آں پام بگذر و
یا در میان کوئے کشتہ دیم آہ را
خاکش بفرق کن کہ بجاناں نمے رسد
عاشق گرا التفات کز مال و جاہ را

گر این عطش بخلد نظیری زہاں رود

جویم ز سلسبیل بآتش پناہ را

برائے خشت خم خوبیم گو آں پیر ترسا را
کزیں باز سچہ طفلان خرد مشیت گل مارا
جہاں انیست آل محنی کہ باید فکر آں کردن
الف باخوان بہرکتب شکافدین محمٹارا
بخود از بہر حسرت داد ہم ورنہ معلوم ست
ردور یا چند در آغوش گنجہ موج وریارا
ہمیں بس نشاہد بے اختیار یہاں مشتاقاں
کہ عذرا ز جانب یوسف بود جرم زلیخارا
حموشی نزل عشق آرم کہ بردر گاہ سلطاناں
کماں برزہ نمے آرند بازوئے توانا را
ہمیں مقدار میخوایم از رخ پردہ برداری
کہ بشناسیم قدر بنیش نادان و دانارا

نظیری خاطرے از داغ دل آزرده تر دارد

قدم ہشیار نہ اینجا کہ درخوں مے نمی یارا

تو اگر رکعبہ را ندی و گرا از کنشت مارا
غم بندہ پرور تو بدری بہشت مارا
چو حدیث راست گویاں ہمہ اذق تلخیم
بسفینہ عذریاں نتوان نوشت مارا
گل و برگ خانہ ما ہمہ بلبلان مستند
کہ بجا شقی برآمد ہمہ کار و کشت مارا
کہ شست نیم ساعت پرمان لال طبعان
کہ ز پردہ بر نیامد ہمہ خوب و زشت مارا
ز عتاب تلخ ساقی دل ما غبار دارد
ہمہ روز دست حسرت چو مگس دور لیسیم
بجلاوت جریقاں نتوان سرشت مارا
کہ صدم بجائے یابی نہ گلے آب رونیق
کہ سر آستین مہاں بشکر بہشت مارا
ز صدم بجائے یابی نہ گلے آب رونیق
کہ خطا ہم بر آور ہمہ خاک و خشت مارا
بتواضع جم و کے سیر ما فرو نیاید
کہ حدیث عشق و سودا شدہ فروشت مارا

بصداع غم نظیری ز خمار بادہ رستیم

نکند دماغ خوشبو گل صد بہشت مارا

جز نام صنم نقش مکن لوح حبیب را
از شوق شهیدان حریم سیر کویش
پیدا است رہائی من از ضعف امیدم
من دام به سنجیگر انداخته بودم
آب من از آبله گفتم بر ساغم
با تیغ به تسلیم و با خشم بسفقت
بیرون بهم از خویش اگر پائی نظیری
یکپایه فرو تیر بهم عرش بریں را

دل شکسته بود سحفه خزیسند ما
تو کار غیب چه دانی که چیست طعن من
مکن بکشتن ما مشورت که تا بوده سنت
ہزار کار و رست از شکست ما گرد
یگانہ ایم به بقدری از چہ برود دوست
چراغ صومعہا زندہ مے توان کردن

د بعد کعبہ نظیری زیارت ما کن
کہ ولبرنگیں ست در دینے ما

دہاں پیام ہوس داشت شستم انشا
چگونہ عرض متناکم کہ حسن نیور
درمان نظارہ کہ بر تیغ و کف شعور نبود
ذخیرہ ز جنون ہمار نہاد ایم
نوازش از گرم میکند محبت نیست
گر از ورع بگردان اہدای قلیج نہ ہست
گدشت شوق ز اندازہ گوشہ نظرے

تا چپ بکشی راست نتوانند نگیں را
چوں دانہ در آغوش نگجند زمیں را
نئے زود بسر مے رسد آواز حزین را
شیر آمد و بگزفت ز من دام و کمیں را
وادی بر ہم ریخت لطف آبلہ چیں را
با مہر بدل ساختم از عشق تو کیں را

نگین ملک تو اس ساخت ز آ بگینہ ما
کہ جز بمصاحف نشکند سفینہ ما
بفال دوست مبارک نہ بود کینہ ما
طلسم مائیکن و بر خور از دینہ ما
بقدر زورہ تو اس یافتن قرینہ ما
بدوستی تو یعنی بسوز سینہ ما

درون سینہ بریدم سر تمنا را
نہ دادہ ماہ دریں پردہ رمز و زیمارا
ز رشک سوخت بود آگہی ز لیخارا
کم ست سودنک مایگان سودا را
توان شناختن از دوستی ملا را را
چہ مانعست حریفان بادہ پیارا را
کہ مے خموش کند مست بے محابا را

بکینه دل بے رحم کافرت نازم که کرده است بمن دوست گبر و ترسار

بیہ سنج نظیری اگر تو خواہی بود

شکر فروش کن طوطی شکر خارا

۴۲

ہر گہ رقم کنم بتو عذر گناہ را
شاید کہ شرم و لذت مارا گراں خند
مطرب رہ سماع باہنگ می زند
آں عارفان کہ در رضاں بادہ میخورند
معراج مانہایت اُفتادگی بود
آہنجا کہ بے تفاوتی وسع رحمت ست
گر خون یک تبیلہ ازاں رخ طلب کنند
گر عین عشق بازی دستی شود صاب
عشق آمد و بخرقہ پیشین فروختیم
کردیم خاک مسکنت و نیستی بسر

سرگشتہ راند خلق نظیری بیا کہ ما

روشن کنیم رمزمہ خانقاہ را

۴۳

نگاہ گم شدہ بر راہ کوئے یار مرا
خود از محبت جانان بخود خند دارم
زہر بقیں کہ شود صاف سینه صاف ترم
بے بری مزہم طعنہ کہ ہزار چمن
ز روزگار چہ منت کہ بر سر من نیست
خدا ز آفت پذیرد گی نگہ دارد
مزاج دوست خموشی خرد و لے چہ کنم
تخلیق تو نظیری بہ پستیم دارد

گستہ عقد گہر گر یہ در کنار مرا
ز رشک غیر کنوں برگد شستہ کار مرا
غبار دل نشوم گر کنی غبار مرا
قصا گداز شستہ ایجا بیا و کار مرا
بروز گار تو انگندہ روزگار مرا
شگفتہ است دل و طبع زیں بہار مرا
گل محبت تم این نالہ ہست خار مرا
تو چہ کہ کند دوست و آگذار مرا

امشب خوش آشناست برویش نگاہ ما
از بسکہ می شدیم بحسرت جدا از و
شغل محبت است کہ مانع ز طاعت است
دورخ اگر چاشنی آتش دل است
دل بے غمت مباد و گزین فیض گشته است
صد سبیل وصل آمد صد تشنه باز شد
گویا حجاب سوخته از برق آہ ما
خون میچکد در روز و دواع از نگاہ ما
روزی جزالسبت ہمیں عذر خواہ ما
اہل بہشت رشک بر نداد گناہ ما
رحمت طفیلے نفس صبح گاہ ما
ہرگز نبود نشود نماد در گناہ ما

ما نخل ما تمیم نظیری ز ما خدر

نخلیں شود کسیکہ بود در پناہ ما

ازیں ویرانہ تمیخواستم ویرانہ خود را
حریفان نشسته مهر و محبت را نمیدانند
نہ مورش خواہد از سختی نہ غمش حیل از تلخی
ز بیم آنکہ طبل رحلتے ناگاہ بخوانند
عزیزاں ویدہ از خاکم سازند لونی
بایات زبور و نغمہ داؤد و نفروشتم
ازیں ویرانہ بیروں مے ہرم دیوانہ خود را
بدست دشمن خود میدہم پیمانہ خود را
نمے بنیم ز جنس ہیچ خرمن دانہ ز خود را
ہمیشہ رخت بردر گاہ دارم خانہ خود را
توشیح بزم خلوت مے کنی پروانہ خود را
بیان دردناک و نعرہ ستانہ خود را

نظیری قصہ فرہاد و خسرو داستانے شد

کنوں من ہم کتابی مے کنم افسانہ خود را

آنکہ بر ما تمیم کیس زدہ از کینہ ما
عید و نوروز بود مکتب ما را ہر روز
محضر سلطنت عشق اگر بر خوانند
خوردہ دل زخمی از ان غمزہ کہ نتوانی دخت
زاں نگاہے کہ بدنبالہ چشمست زرسد
از مودیم بزور مے امسال بنود
طرفہ شوے سحر از سینہ نظیری خا
نقش آئینہ خود ویدہ در آئینہ ما
بجبت گذرد شبہ و آوینہ ما
خاتم و سکہ بر آرد ز گنجینہ ما
تو کہ صد بار فروز و دوختہ رسیدہ ما
خون فرو میچکد از خرقہ پوشینہ ما
قدحے داشت خم از باد و پارینہ ما
ساخت کار ہمہ اگر بے دوشینہ ما

غبار از دل بمنزگار گویم و بنیم نشانش را
 و سستیهای شوق آن بلبل شوریده حوالم
 اثر میکرد گاهی ناله ام از بسکه نالیدم
 همه در عشق ادا در تنگ بامن دشمن جانند
 مرا زین عشق شورانگیر و در در شک خواهند
 سوال بوسه کردم از آن رخ لب گردانیدم
 نظیری قاتله دارد که آفرزیده میگردد

سگال از کوه کوهی که بگذرانند استخوانش را

هر روز گویم آب رخ روز رفته را
 لب بستم از سخن که درین مجمع نفاق
 هرگز شب امید بدوران من ندید
 خفاش بخت من چون بدین چه فائده
 در خون همیشه نشسته تر منزگار شکسته ام
 فراش کوهی و دست شواله ناله یک سحر

زهرست آب دیده نظیری نه انگب تلخ

و در دیده آب میکنم الماس تفتنه را

دلا گدا که آئینه کرده سنگ ترا
 تو کعبه و در دل ما کافران چرا جوئی
 کسے شکار می عشق ترا چه میداند
 ز خار خار محبت دل ترا چه خبر
 بهر کسے نظر از شیوه دگر داری
 بنغمه و گرم زنده سازای مطرب
 تو حرف تلخ فروشی و من شکر نوشم

کدام صیقل ابر و زود و ده رنگ ترا
 گم آوری که تراشیده است سنگ ترا
 نشانه دیگر و زخمی دگر خدنگ ترا
 که گل بجیب نگنجی قبایع تنگ ترا
 کسے درست نفهمیده ریو و رنگ ترا
 چه معجز است که در پرده نیست چنگ ترا
 که چاشنی هزار آشتی است جنگ ترا

توانسیم نظیری بشورے آئی
چو گل نہاں نتواں کرد بو و رنگ ترا

کردم ز شکوہ منع دل زار خویش را انداختم برو ز جزا کار خویش را
وقت نظار و ثبت پر ہیزگار خویش شویم بگریہ دیدہ خونبار خویش را
جرم من ست پیش تو گر قدر من کم است خود کردہ ام پسند خریدار خویش را
صد شتری ست جنس دلم اچو آفتاب من گرم میکنم بتو بازار خویش را
ترسم کہ رفتہ رفتہ بہ سیداد خو کنی برکین مدار طبع ستمگار خویش را
اے دل موجبات کہ صیاد و پیشگاں در دام میکشد گرفتار خویش را

عمرت بود کہ دوش نظیری بیا تو

آساں نمود مردن و شوار خویش را

فراق دوستان بسیار پیش آمد دل را غم مُردن گرفت از ما بوائے منزل ما را
گل افشاں بود با تو ہر رخسار و بے سنگے تو چوں رفتی از اینجا آفتے زد حاصل ما را
عفاک اللہ بقید عشق از ہستی بر آوردی بیک مشکل نمودی حل ہزاراں مشکل ما را
اگر مقبول اگر مردود حرف ما اثر دارد تو اں تعویذ باز کرد دسحر باطل ما را
سرشت ما خواص مہر و طبع دوستی دارد برہمن بت ہمے سازد مگر مشیت گل ما را
ہمہ افسانہ گیسو و رخسار تو مے گویم شب ما نور می بخشد چراغ محفل ما را
بشارت در گذر داریم شاید و نظر داریم بدیدار تو چشم افتادہ بخت مقبل ما را

دریں صحرانظیری نیست لاغر تر ز ما صیدے

کہ بر فتراک مے بند و شکار بسمل ما را

ز حرم غم غمے در خاطر یاراں شود پیدا چو ہمایے کہ مرگش بر پرستاراں شود پیدا
چو پیدا گردم از را ہے چناں یاراں رہندار کہ بدستے میان جمع بہشتاراں شود پیدا
کسے نگریند و از ما گرا زین تقئے ہول آیم طرب کز ما رند و کوئے میخواراں شود پیدا
ہستے از حلقہ پر ہیزکاراں بر نمے خیزد کہ بر مردم مسلماناں دیں داراں شود پیدا

پیشانی مکش از بچ من کاین سهل قیمت را
 زینجا گو میار بزم و فریش و لبری نمکن
 چراغ زنده میخوایی در شب زنده داران
 تو چوں صاحب شمع می دوق خریدار شو پید
 که آن یوسف بزندان گرفتار شو پید
 که بیداری سخت از بخت بیدار شو پید
 نظیری کاش بهمانی که در ساعده می داری

که پیش ز ابدان قدر گنهگار شو پید

از پئے آشوب مادر زلف درو شانه را
 حسن بنیاد محبت بر پیشانی نهاد
 حور و جنت جلوه بر زاهد دهد در راه دوست
 عشق کامل نیست تا در بند مال و مسکنی
 هر چه زود خود را بر آتش محو آتش گشت وقت
 جائے یک ناخن درستی در سراپا نمائند
 گردد و عشق از مزاج پیر لذت کے شود
 عقد دل در شکنج طره نمکشاید بعقل
 سرگرد مشیت عهد گل را از نظیری بشنود

عندلیب آشفته تر میگوید این افسانه را

دعاشق میشود معشوق را نام و نشان پید
 خودیها محو گردد و دیگر تواریخ پرده برداری
 من آن روزیکه بر رخ فتنه میشد زلف میگفتم
 در آن صحرائے بی پستش که رهبر این زن باشد
 تبے گر عارض جسم شود آن را و اسازم
 تمنایش چو گردد که در خاطر مضطرب گروم
 بغل از نامه اجباب پر کرد و نمئے خواند
 نمیدانم زمن در جان سپاریها چه نقصان شد
 مژنیکو نیاید تا نگردد با غباں پید
 گماں پوشیده گردد و هر کجا گردد عیان پید
 که روز خوش نخواهد گشت هرگز و در جهان پید
 دل محروم گردد و کار و او در کار و او پید
 چه سازم سوز عشقه که شد و راستخوان پید
 چو محتاجی که گردد در سراپا شش میباید پید
 که مے ترسد شود و مکتوب من هم در میان پید
 که اکثر میشو و در بدگمانی امتحان پید

نظیر ہی سوائے او کم رو کہ امروز ست یا فردا
کہ از خاک سترت ہم نیست در کوش نشان پیدا

بہیں بود دل خود کام ناسپاس مرا
بلا مقام مرا پیش ازین بنیدانتست
چہ روز بود کہ تشریف عشق پوشیدم
ز رشک و دوش چنین در ہم کہ نتوان بُرد
رُخسے کہ داشت ملک ملیش از تو بخیر
چنان نمود چشتم کہ شد ہراس مرا

از ان ز آہ نظیری فراغتے داری
کہ زین فسرہ دلال کردہ قیاس مرا

بر سر راہش بنید ازید مکتوب مرا
ہر کہ بنید از تو میداند بد و خوب مرا
این قرار و طاقت و این صبر اویٹ مرا
آرزو بسیار باشد طبع محبوب مرا
ز انکہ داغ از طلب عارست مطلوب مرا
پیش ازین نتوان شنیدن حرف دُکوب مرا
بشرم مے آید ز قاصد طفل محبوب مرا
دست پور تو ام عشق پارس من بدار
فرصت بادا کہ میاید ستمگار سے چنین
ناز پرورد و صالم گوش بر حرم مکن
بے سوائے خون و در حشرمے سنجش باد
شوخ طبعی ز اختلاط غیر منت چوں کنم

امشب از یوسف نے چشم نظیری روشن ست

باز نور سے بہت در کاشانہ یعقوب مرا

دیدمش در دل نہفتم آہ پر تاشیر
پائے رفتن نیست زین بزم کہ در بیرون
خوشدل از غم کہ در بزم صال و نیافت
از مکنہ عشق جستن مے شود ترک ادب
بے سبب داوی گر از دم نجل از من مباحش
گشستہ دل با مال حسرت عشوہ در کارش مکن
ور کماں از بسکہ در ویدم شکستہ تیر
سخت دار در کھیں ہجر گریبان گیر
ذوق در و اضطراب و لذت تنہا تیر
در نہ طغیان جنوں از ہم کند زنجیر
کردہ ام خاطر نشان خویش تقصیر
قلب زانو و ماضی کند اسیر

از نگاہ شد نظیری صید من در انفعال

زانکه این وحشی نماند و بهائے تیر را

کجا بودی که امشب سوختی آذر ده جانے را
سوالے کن من امروز تا غوغا بشهر افتد
بهر جنبه که میگردد خلاص و وفا خوب است
کتاب هفت ملت گرد بخواند آدمی عالمی است
بافسوں موم آہن کردن آسان تر از آن باشد
بعشاق اشک گرم و رنگ زرد از بهر آن داند
اگر از خار خار بیوفائی نماند گل نبود
ولا سیلاب نوح از تشنگان سینه بیرون کن

نمیدانم نظیری کیست چوں می آمد من ال کو

بجای مرگ دیدم بر سر رده ناله و آواز

طعم پلاہل میدد ز بهر فراق آفت آب را
ورنایے رحمت بر زخم تاشام مروں و آکنند
از دولت گم گشته ام شاید نشانی داد بوند
ز اہل دروں با پیش تر ند آناں کہ بیرون روند
طوفان بہر جانب برو بکشا معلم باد باں
وعظ طبیب صبر من بر جاں گوارا گشتہ اند
با غایت بر طاقی از عشق نتوانم گریخت
در انتظار رحمت لب تشنگان افتادہ اند

کار نظیری در رضا غم خوردن خوش بودن بست

دارم منی مرو آرزو خوش باد شیخ و شاب را

روایت الباء

✓ خاخو در کوئے مغان کردم خراب
عاقبت ہم طبع گشتم با شراب
دہر پریم کردہ اما ذوق عشق
گرم تر دارد مزاجم از شباب
از جوانی ہست ذوقے در سرم
از نمک ماندست شورے در کباب
ہر چہ خواہم در ورق از اشک آہ
عشقم افتادست بر دریں کتاب
زندہ دار و مرو را آثار مر و
نام گل باقیست چوں گرد و گل باب
گوش بر نشرفین فرام کہ بہت
بر امید او بمحزبستہ ام
چارہ تا سور تسلیمست و بس
باد را بر خاک و آتش را با آب
از چہ پوشم چشم ازین دل خفتگان
خلق مریمے نہندان اضطراب
روئے بیداراں مگر بدینم خواب

چشمہ حیواں نظیری ہیج نیست
عالی تار یک و قحط آفتاب

۵۰
میم و رجام و ماہم تا سحر بر روز نیست شب
دو دستم تا بوقت صبح طوق گردن بہت شب
دو چشمم جملہ آئیں بستہ انداز گریہ شادی
در و بام از چرخان سر شکم روشن بہت شب
شمار ہی تا سحر دستم بلف در ہمے دارد
گرہ سیاہم گرہ یا نہت دامن دانست شب
ہمہ شب بر لب رخسار و گیسو میزنم بوسہ
گل و نسرن و سنبل اصبا و زہر نیست شب
ازین شادی کہ در بزم حسواں شہ نیست شب
بدل طرح وصال جاودانی نقش مے بندم
گرم خود و دوست مے آید بخلوت و نہت شب

باقبال محبت شاہد مے در نظر دارم
نہن با بخت خویشم نے نظیری با نہت شب

۵۱
سحر منادی بلبل بگلستاں دریا ب
صلائے صحبت گل میزند ز ماں دریا ب
ہر آن دقیقہ کہ دریافتی ز عمر از تست
کہ میشود نفس ز فتنہ را خفاں دریا ب

ترا فرطیہ بود رفتی بجانہ دو دست
ہزار واقعہ باروز گارم افتادہ است
نظارہ گل دہرا و دواع یا دودہ
ہنوز بوئے دلے ہر مشام مے آید
ترا بجانہ چویر خاک کشتگان یزی
مباد زخم تو جز من دیگرے آید

مکش ملال نظیری کہ جسم و جاں کا ہست

دلال جام کش و عمر جاوداں دریاب

۶۲

سبز عیش ز بوم و بر پچراں مطلب
رین زلف پئے حیلہ و آویختہ اند
درد یار یکہ سجود خم ابرو رسم نیست
فرض و سنت بتما شکے تو از یاد فرست
بعد از ان کہ چہ نسیاں بدرم آوردی
مہر کیں نیست کہ ہر جا طلبی یافت شود
لخت دل قوت کن و شکریہ احباب مخو
آب حیاں ز کف در و کشتاں جو شد
ہمہ از کاہش عشاق بخوبیش افزاید

جلوہ از حوصلہ بیش ست نظیری ہشدار

کشتی نوح نشد ساختہ طوفاں مطلب -

آنکہ شب داد تو بہ ام ز شراب
لب ساغر حیاں زخم بوسہ
مزدہ کز راح آتشیں گیرم
عضو مضموم پرست از مستی
امشیم باز وید مست و خراب
کہ در آرم حریت را از خواب
خاک راورد ہاں بگرد آب
کاہلی ہا ہمہ شوند شتاب

طرف بریز کروم از باد و ۵
 راه مستی گرفته جان بدوست
 میروم تا بر آرمش ز حجاب
 محو تر می شوم ز خود هر دم
 رفتم از دست مطربا در یاب
 تو تم نیست پست کن پرده ۵
 طاقم نیست گوش جنگ متاب

بر نظیری مگر به بخشا یند

بجزع و انغمز شود این باب

۱۱۴

سپهر غنچه دل بلند و چو بوبر هوامتاب
 آمیزش از صلاح دو یکدل بهم رسد
 بجای که نار مار مثل شد و و تامتاب
 شوتی اگر نجات ز خود بینیت و بد
 بگریز و رخ ز آئینه هم بر قفامتاب
 در سفر هیچ نیست سوال از برون چرا
 قفل کشوده بر در گنج عطامتاب
 شغل تو ام ز گوشه خاطر نمی رود
 گوشم چو طفل از پیک هر مدامتاب
 بر قف بدست کوتاه چون و چرا متاب
 بر گز خطر به تشنه زلال بقا ندا و
 مس بر امید واری این کمیامتاب
 آب زویم و پیرین پاره سوختیم
 گویم نشین فتیله پئے داغ مامتاب
 چشم از امید واری دیدار روشن ست
 گوروشنی مهر و هم بر سر مامتاب
 معشوق ساقی ست مزین بر پیاله ست
 یوسف نموده رخ بصر از تو تیا مامتاب

افسوس لب بکار نظیری کفایت ست

نعلش در آتش از پئے مهر و فامتاب

مے باش و در مزاج حریفان نشان طلب
 چو رهبری بصحبت نیکان گمان مباحش
 با طبع هر که راست نیاید که اں طلب
 مهان کنج باش و قناعت بنجا کن
 جای که اگر بصدر و همت آستان طلب
 جموعه ایست عالم از و انتخاب کن
 همسایه همایه شود استخوان طلب
 در طبع و دستاں حسد راستی نمائند
 مغلوبه ایست و هر دو مهر باں طلب
 انصاف اگر طلب کنی از دشمنان طلب

از حلقہ مائے زلف طلسم بچنگ آ رہ
دست کسے بد امن محمل نئے رسد
ہر گام پوسنے ز تو دور راہ مانده است
ننگ ست در طریق کریاں معاملات

جاں از نظیری ارطبی را یگاں طلب
عشق دہد بادل شوریدہ تاب
کم نشود سودِ دل از سیل اشک
آتش سودا نہ نشیند بآب
آہ کہ عاشق کشد از خامی ست
دود کند دل چو بناب شد کباب
با سخن تلخ تبسم خوش ست
نشہ دہد شہد چو گرود شراب
ویر رود جاں کہ قوی در دلم
شعلہ کند بر سر شمع اضطراب
در شب ہجران نبود روشنی
گرچہ بود تاب سحر ماہ تاب
دیدہ نظیری شناسد رخس
بسکہ گدازد نگہم از حجاب

رویف التاء

ابرے بنظر آمد و بر تے زمیان حسبت
صدفتنے بہر مرحلہ از خواب گ
انگیزت از ان ظلمت پر تو دل و جانے
دزد پر دہ ہر دل آمد و در خانہ جاں حسبت
آسودہ ز آفات بہم ساختہ بود یم
ناگاہ خطائے شد و تیرے کجاں حسبت
نشیند کس از کس سخن مہر و محبت
شوئے بغیر آمد و حریفے زبیاں حسبت
ور مدعیان غلغلہ افتاد ازین رشک
منصف بمیاں آمد و منکر کجاں حسبت
ربطست با و سر سہرا جزائے جہاں را
زین سلسلہ حاصل کی بجائے نتوان حسبت

زین بیش حکایت نتوان کرد نظیری
افروخت ورق در کف آتش زبناں حسبت

گه سبجی مانست و گاه بچراں حامل است
 بے نہایت از بر ما بود اما مقصد مقام
 زخم ما بیطالعاں پیدا و پنهان دست و تیغ
 از بزم فیضی که با این مشت خاک آمیختند
 عقدہ مار از رسول و نامه نتواند کشتو و
 بام و در پر جلوه حسن است اہل حال را
 سینہ را بچراش دورے دانه اشکے فشان
 از حدیث سود و سودائی روم روانه وار

از کرم شاید ورے برے مسکین آکنند

بیشتر شبہا دریں درگہ نظیری سائل است

غیر من در پس این پرده سخن سنانے هست
 زخم کاریست صراحی و قلیج بر چنینند
 بلبلاں گل ز گلستان بشبستان آرید
 گو کہ این صفت شکنان قصد ضعیفان کنند
 تو پندار کہ این قصه بخود میگویم
 عشق با دیم بمحشوق مزاجے انداخت

دی نظیری نرسیده است کہ امروز رو

صحبتے را بود انجام کہ آغانے بہست

رو حریف گرفتم کہ شیشہ یار من است
 چرا حتم ہمہ احت شد از سعادت عشق
 اگر درستی در کار جام و مینا بہست
 صبا بطرف چمن خواند بر لب گشت
 شراب جو زمین گشت و تو بہ گرسیت
 خرد پیادہ شد از من کہ مے سوار من است
 گلے کہ در رہ من بشکفت ز خار من است
 شکستہ بستہ از عہد استوار من است
 بہر دو کام حرفے در انتظار من است
 شفیع جرم خوشیہائے روزگار من است

شبے کہ با تو قرح نہ شمع و بے بگزم
کلمہ با نقش دل آب سے خور و ہمہ عمر
کنز فرشتہ سجودم کہ کارگار من است
شگفتہ رُوئی جاوید با بہار من است
بسوز و ساز حریم باہ و نالہ حریص
عنست دار و دروے کہ سازگار من است

باضطراب و لاجاں سپار و حال میرس

کہ اختیار نظیری ہم اختیار من است

ذوتمے بکمال است و وصلے بدوام است
برصوفی بے وجد و بال است عبادت
بر شیشہ کہ خالیست شمعے سجدہ حرام است
بدنام شدن در دو جہاں غایت نام است
چون شہرہ از نور گریزند کہ دام است
در دل ہوئے ہست ندامت کہ دام است
مہتاب ہمہ روزن و صبح ہمہ بام است
چون شہرہ از نور گریزند کہ دام است
میکریم و از گریہ چو ظلم خبر نیست
ساقی غم دوراں مخور و رطل گراں دہ
گوئید بزاہد بچہ عمت نفروشد

رجو را الم دیدہ پیری مست نظیری

جام سحری چوں سخنور دہاہ صیامت

ہواید یہہ رسانست و باغ موزون است
زبان بلبلی شوخ از سخن منے افتد
بہوش زنی کہ تو گراں بروں منے بینی
اگر بلذت لطف نہاں رسی دانی
بشور وادی و فریاد سیل خوش داریم
ز رُوئے دوست ہواید ہو سعادت دوست
اگر کنار بیابان عشق وریابی
نشان ذوق حقیقت بنا زکاں نہ ہند
بہر ترنم مرغی ہزار مضمون است
اگر چہ خوردہ گل ہچو دُر مکنون است
دروں پردہ بہ بلیند ہر چہ بیرون است
کہ اندکے تو زشت چگونہ افروں است
کہ اہل سلسلہ ماست ہر کہ مجنون است
نوشۃ اندجنوان کہ خامت چوں است
زخون کشتہ بہ بینی ہزار جیون است
چہ شد کہ فاختہ خوش گوی و شرمون است

بیچ کاسه چشم گدائی پُر نشو د مگر ز کاسه آزدادگان که اثر و دست
چونام توبه گرفتم قدح بیا د آمد
بخوش باده نظیری که فال میمون است

بے عشق عقل را بهرست در دماغ نیست بد سوز دآن فقیله که اند شعله و باغ نیست
هرگز فرشته از سیر بامش نمیرود آنرا که مرغ نامه برے در سراغ نیست
طعمم به بخودی چه زنی محتسب بر د ما فراغت ست ترا که فراغ نیست
ما حال خویش بر پر عنقا نوشته ایم در بال بد و سر منقار ز باغ نیست
چون چند بر خرابی خود فال میزنیم کین نغمه از ترانه مرغان باغ نیست
از خنده ماے تلخ صراحی بکار ما جز خون دل بگوش چشم این باغ نیست
تلخ ست بیتو عمر نظیری چه زندگیت

بیمار را که بر سیر بالیس چراغ نیست

صافی شوم از کون که در درو صفایت بر عرش زخم جوش که در خم کده جانیت
رویم همه چون سایه که در خدمت خورشید صد گونه سجود ست که در طاعت ثایت
لطیف نظر سوختگان تابش برست اینجا پر پروانه طلب بال بهمانیت
چندانکه در آن حبه خدنگست نصیبت در بهمت ماجستن در شست خطانیت
بخرام بگلشن که پے سیر صبحی پیغام گلے نیست که با باد صبا نیست
توفیق نیکوکاری ما تو عطا نیست اخلاص بدینار و مروت بهمانیت
صد گونه دوا در سیر هر شاخ گیا هست اما چو ترا در دندادند و دانیت
گره کفر و ضلالت بودار دین و هدایت خوش باش که کار از لی جز بعبانیت

باحکم قضا سار که در دیر نظیری

مقبول مخان نیست نمازیکه قضا نیست

اندر شناس در روش بخت من گم است مشکل فتاده کار نه در دست انجم است
ده راں صلائے تفرقه داد و شراب نیست یک پاره در صراحی و یک پاره در خم

کھاتی چو فیض اوست ہمہ صرف او کنم
شیریں نکرده خندہ شادی مذاق کس
باشد بنا امید می خویشم مجتہ
آسود می اگر بخودم کس گذاشته
ناخن ہمیشہ در جگہ خارہ میسزغم
کے سرکار بستہ برآرم کہ چرخ را
ایں جرعه کہ در تہ جام تکلم ست
گل نیز تلخ گشته ز نہر تبسم ست
گو آشنائے گوشہ چشم تراحم ست
از جور او کشندہ ترم رحم مروم ست
دیریت زخمش سعی مرا سنگ درسم ست
دوران نماد و رشتہ امید من گم ست

گفتار بے نتیجہ نظیری نئے خرد

خودیکہ سوز و دندہ بے ہنرم

نخست دل بر حبیب و جہیم بر کنار افتادہ است
ساز و برگ شادمانی را کہ میدان کجاست
خستہ دل تر میوم تا تلخ تر نوشتہ ام و
از کہ ورت بر نیایم گر صفا دستم و ہد
غصہ مرد و غم بہاتم سوخت کنون ہجر را
خرف ایں ہنگامہ پیداکن خباہتست ایں
دست و دل گم گشتہ تا یازم چکار افتادہ است
در ہم اندوہ و نشاط روزگار افتادہ است
پند مردم و رمذاقم خوش گوار افتادہ است
تیرہ روزم نخست من سازگار افتادہ است
صد چہر غمرودہ برگردم زار افتادہ است
گرد و ہر ویرانہ صد منصور و دار افتادہ است

کے نظیری خوار ماند عشق را نسبت ولایت

یکد و روزے غایتش از اعتبار افتادہ است

عشق تو قید علایق ز رو ما برداشت
جنس از زندہ وار باب بصارت مشتاق
چوں توان گشت کنون ساکن خلوت گہ باغ
دست در گردن معشوق حمایل کردم
غار فای گوشہ چشمی بد و عالم ندہست
محضر بندگی از مرتبہ من بیش ست
پردہ میباید آمد و سجت کہ ہر کس نگرست
ہر کہ مجنون تو شد سلسلہ از پادہشت
نتوان دست زیبانہ اسودا برداشت
مجلس آراست گل و مرغ تقاضا برداشت
نتوان کف پئی ماعرض تمنا برداشت
ہر کجا باد نقاب از رخ زیبا برداشت
ایں نشان اول مفلس ز کجا برداشت
شرح سودائے ترا نسخہ ز سیما برداشت

بسکه نازک دل از عشق حد پیشه تافت انشکم از پرده برون آمد و غوغا برداشت

طفل در گریه نظیری چو تو کافر خونیت

پدرت تازکدایس ورتسا برداشت

بوسه ازاں دوسله خم بنم گدشت شیخ از حرم برآمد و گبر صیغم گدشت

خیز از سفال خضر زلال بقا بنوش کیس آب زندگی ز سر جام جم گدشت

بنو و علایق دو جهان گرد و دانش چوں من مجرّم که ز دیو حرم گدشت

ناموس و تنگ در نظیر من برابرست هر کس ز خود گدشت ز شاوی و غم گدشت

جز رفت و آید نفسی نیست در میان جاوید زیست هرگز زین یکدو دم گدشت

برقی دل بر سیده مارا طلب کن کیس بر تو از سواد وجود و عدم گدشت

چوں عندلیب مست نظیری تمانه گوشت

از خار و گل بریده شد از ملح و دم گدشت

فرحتی نیست که در پهلوی آن صد غم نیست روز مولود جهان کم ز شب ماتم نیست

همه جای کماں خانه ابر و رفت است نیش هر جا طلبی هست و لے مرهم نیست

نهج ازاں هست که این فتنه برانگیخته اند ذلت ما ز نزاع ملک و آدم نیست

عارفان گوش که بر پرده سازان اند در پس پرده شناسند که ما محرم نیست

بدیم عیسوی و معجزه روح الهی خالق دانند که انا اهل خطا مریم نیست

رسم ناموس جهان ز دوز سر برداریم کیس علاقه به پیرانسر ما محکم نیست

ترک دیگر نفرائیم که بشمینه فقر جز با اندازه فرق پسر آدم نیست

علمی چند ز عیب دگران بردوزیم کا تقدیر جامه رسوائی ما محکم نیست

نتوان حکم خطا کرد نظیری بقضا

حکم بر صورت امرست که آن مهیم نیست

امروز آنچه تاج مربراست و ست ماست سر مایه درستی ما در شکست ماست

ناواں برآ بگیمه ما سنگ میزند گره بگشایدی بکس مهت ماست

سزیمیم در سیر پیمان خوشتن - ایمان ماہماں ہند اے الست ہست
اندیشہ از فراز ثریا گذشتہ است کوتاہی کہ ہست ز تقریر ہست ہست
بر جہو حقیقت اگر ماند پروہ جرم نگاہ دیدہ صورت پرست ہست
شایانہ فرش مسند کہ می نمادہ اند ایں طاریم خراب چہ جائے نشست ہست

ننگست اگر بخاتم حبشید بنگریم
پیچاک زلف یار نظیری شبست

چنان ز خانہ بروں رفتیم بدل ننگست کہ آستانہ بیابان و گام فرسنگست
بجان رتن مغالہ ج کشتہ میما نم کہ در بر آمد نم رنج و بود نم ننگست
رگ و رواں بگدازد چو گرہ یہ گم شو شرارہ و در دل فولاد و قطرہ در ننگست
بدامن دل پاک تو داغ من نہ سد ز بس گریستہ ام خون دیدہ بنگست
دلہ ز صورت کارم غریق اندوہست کہ عکس طلعت زنگی بر آئینہ زنگست
بگجہ و شمسہ و خورشید طعنے ما داریم بہ بخت خویش زیانکار بر سر جنگست
غریب نقش خیالے بر آب زود دیدہ بجز بھائے کہ داند کہ ایں چہ نیزنگست
نوا بگوشت اگر مختلف رسد چہ عجب کہ یک ترانہ ما و ہزار آہنگست

سخن بذوق بود در مذاق بنشیند
بصفحہ کلک نظیری چو زخمہ بر جنگست

حریف صافی و درومی نہ خطا اینجاست بہ میز ناخوش و خوش میکنی بلا اینجاست
بغیر دل بہمہ نقش و نگار بے معنیست ہمیں ورق کہ سیہ گشتہ ما را اینجاست
ز فرق تاقدش ہر کجا کہ مے نگر م کہ شمش و امن دل میکشد کہ جا اینجاست
خطا ہر دم دیوانہ کس نے گیر و جنون نداری و آشفتنہ خطا اینجاست
بدل دل گدے بہت تا محبت ہست رہ چمن نتواں بہت تا صبا اینجاست
بہی و نیکی ما شکر بہ تو پہناں نیست ہزار دشمن ویرینہ آشنا اینجاست
سر شکیدہ دل بے توبستہ نکشاید اگر چہ یک گرہ و صہ گرہ کشا اینجاست

بہر گنج روم اخلاص را خریدار نیست
 متاع کا سد و بازار نار و اینجا است
 رکوعی عجز نظیری سر نیاز مکش
 زہر ہے کہ در آئند انتہا اینجا است

شب از فسانہ ام و جوں خانہ پر شدہ است
 و ز گریہ ام و یار زویرانہ پر شدہ است
 زان طرہ کے شکایت آشفنگی رس
 مارا کہ زلف از چو کف شانہ پر شدہ است
 ویر و حرم ز نعرہ مستانہ پر شدہ است
 بام و درم ز ذلہ و پروانہ پر شدہ است
 ترسم بلالہ و سمن او زیاں رس
 طرف چمن ز سبزہ بیگانہ پر شدہ است
 یک آشنایا مادہ و خانہ پر شدہ است
 از تنگ ظرفیست کہ پیمانہ پر شدہ است
 ہرگز عطاے ساقی مارا کرانہ نیست

آں شاخ گل بچو نتو نظیری نہیں

دارالشفائے شہر دیوانہ پر شدہ است

بیت و دو شمع و در درازی از شب بیدار گشت
 نیش خار نیست کہ خون شکار می سرخ نیست
 آفتاب مرد و زچوں برق از سرے ما گشت
 آفتے ہو دایں شکارا فغن کہیں صحر اگشت
 گرچہ ہر شود ادخوا ہے بود او تنہا گزشت
 نالہ ام نشین از بس گرم استغنا گزشت
 بسکہ سرت و بخود مغرور و بے پروا گزشت
 با ویا سے آمد و بر ذمیر دہا گزشت
 با زامشب با سگ کویش نظیری ہمہ بیت
 شوکتے دیدم کہ پنداری جم و دارا گزشت

در شہر مابد ولبت عشق احتیاج نیست
 چشم تری سچین جہیں مے تو اں فروخت
 در ہیج گوشہ نیست کہ صد تخت و تاج نیست
 کار و وفا ہنوز چناں بے رواج نیست
 خاطر بخندہ گل دل واسنے شو د
 غیر از گریستن غم دل را علاج نیست

شہرے بشیشہ دل ماسنگ میزند در پہنچ پائے نیشترے از زجاج نیست
کس زیر چرخ توسن آزادگی بتاخت تاراج میکنند براہے کہ تاج نیست
ما خط رسانده ایم مہر مستمے آفت رسیدہ را غم باج و خراج نیست
از نوشتن روزگار نظیری گداختیم
ایں بادہ را موافقتے با مزاج نیست

شو چہن ز غم آزادئی من است روئے شگفتہ و سحراد شادئی من است
میخانہ ام بجوئے بہارم کشادہ اند ہر جا خرابی ست ز آبادئی من است
بیہوشیم بجلوہ گہ گلستان برد من بلبلم کہ نگہیت گل ماوئی من است
بے ذوق عشق کار بسا ماں نمے رسد شاگر و عشق بودن از استادئی من است
عشقم نوید زندگی جاوداں دہد آں چشمہ کہ گم شدہ و روادئی من است
گروں بعشق ز انچہ طالعہ نوشت نیک اختر نشانی ہمزادئی من است
حسرت برم ہمیشہ نظیری ز صید گاہ

زین خوئے رحم کافیت صیادے من است

بحرف اہل غرض قرب و بعد یا بندست دل شکستہ مار ہزار پیوند است
ازاں دم کہ بحسرت فگندہ دیدن او نگہ بگوشہ چشم ہنوز در بندست
نظردیر نشد تا مرثہ بہ پیش آمد حجاب اگر پر کاہست کوہ الوندست
دو چشم ساکن بیت الحزن بمن گرید کہ من اسیر مجشوتقم او بفزندست
وراد دستی حسن کہ گل بحیم ریخت کہ تا بدامنم از جیب و رشک خندست
بکینہ جوئے افلاک عشق مے بازیم کہ ہر کہ دشمن ما شد بدوست مانست
نہ عیب تست کہ بیگانہ وار مے گدازد کسیکہ ز دو گسل نیست ویر پیوندست
بیا کہ از مے پارینہ تلخ کام تریم اگر تو ز ہر چکانی بکام ماقندست
ہمہ ترانہ آفاق را ز بردارم بگو شمع آنچہ نمے گرد و آشنایندست
نظیری از تو بجان کند بست لب بکشا بایں قدر کہ بگوئی ہمیر خورندست

فکر جمیعت اگر نیست پریشانی نیست
 در فضا می که منم بال و پر افشانی نیست
 هر کرا مهر وطن نیست مسلمان نیست
 چند در تنگی مشرب که فراوانی نیست
 خنده زیر لب و گریه پنهانی نیست
 پیچ سر نیست کش این نیل پیشانی نیست
 بد بدی را که بستر لاج سلیمان نیست
 بر لب بام بجز نوبت سلطانی نیست
 در چنینی بزم گه جائے گرا بخانی نیست
 نبرد شوق بران کوچه که ویرانی نیست

از نسوئی چشمان سیاہی که تراست

صد نظیری بنگه داشتن ارذانی نیست

و می بهر که نشستی و گر غمیش نشستی
 مگس ز تلخی عیشم برا نگیزیش نشستی
 بخون شستم و آن خوئے آتشیش نشستی
 که از فشاندن دامن و آستینش نشستی
 به پیش دشمن خود هیچکس چنین نشستی
 کسے بجال چنین روز و اسپیش نشستی
 که از سجود تو ام گرد و بر جبینش نشستی

غمت ندیده ره خانه نظیری را

که چوں بهانه و خوی تو در کینش نشستی

مجموعه احوال و عالم خبر اوست
 حمزدل آگاه نشی از نظر اوست

دل که جمعت غم از بے سوسا مانی نیست
 بیضه و رنگیل شهباز نه سطر ما
 گر کنم یاد ز بت خانه مرا عیب مکن
 لاؤ بانی شود و ریاب فراخی نشا ط
 نیست لذت ز نظر بازی بزمی که درو
 ترک اوبار بتاج سرجم و دخت اند
 بر و ریخوست ما پر بهامی بخشند
 طبل و رویشی ما بر و ریخا و دید و تند
 صحبت آئینه طبعان بد می تیره شود
 تو بمحموری مصری و من محسنوں

محببت تو بهر دل نشستی کینش نشستی
 بخفله که تو دامن بر بخش افشاندی
 همیشه گرمی خوئے و آتشم وار و
 حجاب عشق غبارے میان ما انگخت
 گر به بگوشه ابرو نگاه بجانب غیر
 تو میردی و من ز اضطراب می میرم
 چنان گرا نی خویش از درت سبک دم

عشق است که حکم دو جهان مختار اوست
 صدرا هم غم در صفا اندیشه نشسته

بیگانگیش بار و ہدائتکندامت
یا دوریش راہ نماید بوصالش -
گر ناخوش است از جای و بجائے نگہدار
گر زمزمہ رہ زندت از پئے آل و

گریاں دگلستان جہاں رفت نظیری

ہر لالہ کہ از خاک و مدحش تراوست

نشاط عید گدا عجب باد شاکست
چناں بیک و گرا میختند شیخ و ندیم
رئیس وقاضی و مفتی برقص بر جستند
مباد از پئے جاں بود چشم قربانی
دل شکستہ دریاں کوئے میکنند درست
باب خضر سکندر نبرد از اینہ راہ
بفطر روزہ مئے داد پیر بادہ فروش -
زمانہ طفل طبیعت شد آنقدر کہ ادیب

نکست تو بے ہر کس بقدر حال امروز

نظیری از خم مے صوفی از ہوا بشکست

خمار مے بلبم قفل ز دایا غ کجاست
نہ عند لب غزل خزانہ شاخ گل خنداں
شگوفہ را بہ نم ابر جامہ در گر دست
یکے بگر دگلستان خویش میرے کن -
ہزار جنس مرا دم بوقت در گر دست
و شغل کار خود م یک نفس رہائی نیست
بخوان دیدہ نظیری بساز و باو مخوا

کلید میکہ گم کردہ ام چہاں کجاست
دریں بہار کسے رادل و دوا کجاست
بر بہنہ را سر و سامان عیش باغ کجاست
بہیں کہ یک گل بے صد ہزار داغ کجاست
دے کہ صاحب قفے دہد سراغ کجاست
مجھے کہ دہد از خودم فراغ کجاست
برائے راغ مے چو چشم ترا کجاست

گر شریر شعله هر جا گشت پیدا آتش است
 رشک مانع شوق غالب تیار تیغ رسد
 چوں چراغ مرده از صحبت لعل آورده ام
 گر بظا هر کاهلم اما بساطن چاهم
 گر بفرستای بری این دهن آتشناک
 از نسیم صبح میسوزد و حریفان را جمال
 و رسم رستمست مارا دین و دنیا با ختن
 عاشقی و حسن را در پرده نتوان داشتن

گر بیه گرم نظیری ریگ و رادوی گداخت
 از شرشکش تا بزانف و رتبه پا آتش است

نشست پهلوی من در قریب جام گرفت
 بصد کند نداشتا و غم چو مست شدیم
 قضا سمند نشاط کرام پیش آورد
 معانداں ثبت پندار جمله بشکستند
 نیافتند هیچم آغوش دوست از بردوست
 بجهنگ عریده راضی شدم در شرم برآید

نظیری دهن مطرب کدائی خواهد شد
 فقیه شهر که اوعادت کرام گرفت

آں دهد و گر بیه پند ما که با ما دشمن است
 هر کز دل از دور و شادوست بیرون چه کا
 خود مگر از دور و رانی در نازد اما تا به تو
 دل از آن آرزوه تر داریم کازارش کنند
 خوں به چشم کاروانه سنجیت و ریا از هر
 هر که میگردد و شناد را بد ریا دشمن است
 شمع از خلوت نگهبانست و صحرای دشمن
 صد بیا بانست و هر گام صد جا دشمن است
 شمع می خود میکند هر کس که با ما دشمن است
 هر که ایوسف بود و کالایوسف و دشمن است

تا غم گروید مونس کلفتم با کس ننماید
دوست چوں بخواه گردد مونس اعضا و شمسیت
مائے مائے گریه باید که دل خالی کند
در نه چوں دل گره باشد مدا و دشمنیت
گر بهار آید نظیری در غزا با من مگو
خاطر مشغول عاشق را تماشا دشمنیت

جز محبت هر چه بوم سود و در محشر نداشت
دین و دانش عرض کردم کس بچیز بداشت
هر عمل را اجر سنجیدند و میزبان حشر
قیمت چشم تر آیم چشمه کوثر نداشت
در دلم از عشق سوزی ماند و از جان بشعله
همیز می آکا لیش با سوخت خاکستر نداشت
در دل او در دما از ناله تاثیر نکند
بر دمرغی نامه مار که بال و پر نداشت
شکر کز غم مژدم و پیشیت نگشتم نرسا
حال خود هر چند میگفتم دولت باور نداشت
کاتب اعمال چوں اجر فراقم را نوشت
جز رزم بر وصل دادن چاره دیگر نداشت
از دل نپزد و در جاعم را نظیری ریش کرد
کم و چارم شد که چشمی تا بدامن تر نداشت

بار دل جابے گل دیوانگی بو کرده است
دیده ام از گریه آب تازه در جو کرده است
خاطر می دارم چنان کز نو بهار دوستی
صد گلستانم پدید از بهر بن مو کرده است
ای توئی و مساز و حرفی است چندین دلپذیر
عشق را نازم که موم از آهین فرو کرده است
از چراغ وصل دل را نورد و کای بچایست
ورنه با تاریکی بهجرا نظر خورده است
هر که جز خود و دید با من آشنا بیگانه ساخت
عشق تو با دشمن با دوست یکدگر کرده است
دست دل بشکن که اینجا عاجزی آید بکار
ایں کماں را چاشنی کے نور باز کرده است

در مرادمان نظیری یاریت کار می نکرد
بر من زین بهر دعا در کار مهند و کرده است

آپچه رحم از دل بر د تاثیر فریاد من است
و آپچه نسیان آورد خاصیت یا و من است
ساختن ممنون بیار و بحسرت سوختن
از تصرف نائے حریان خدا و او من است
حرف عاشق بیزبانے شکوه دل عاجزیت
آپچه هرگز آشنا بالب نشد و او من است

نیست در عالم تنائے که از قیدم نخست
مضطرب دارم چو دل در ره آوارگی
آن شکارم من که لایق بهم بکشتن نیستیم
خشمم فرو شکوه رفت اکنون شش عشق تو

هر کجا بینی سوائے صید آزاد من است
پشت توفیق و توکل خسته زاد من است
شرم می آید مرانان کس که صیتا دمن است
آرد و غلطان بخول در محنت آبا دمن است

کار و دشواری نظیری گریه می آرد که او

99

شادان تدبیر می سست بنیاد من است

شمر و پیاں شده گریه مستانه ماست
از همه سوره پیغوله صحرا بستند
بال و پر سوخته هر یک بکنارے رفتند
بمناشای جهاں باز نمایم از تو
بسراده فروشاں که بمسجد نرویم
ما که خورشید پرستیم بحفل چه کنیم
خواب ما را بصدا فسون و نگه می بندد
تا که از مو غلبت خلوتیاں می شنویم

هر کجا هست غمی در بدر از خانه ماست
هر کجا می نگری در پی دیوانه ماست
آنکه ناید بد از بزم تو پر دانه ماست
آسجده دایم و گراں ساخته دانه ماست
تا بمیخانه می در تیر پیمانه ماست
آفتاب از همه جا روزه بویانه ماست
جاوداں راهمه جاگوش بر افسانه ماست
هوشش ما محو تماشا گیه جانانه ماست

صحن و دیوار دور و بام نظیری امشب

100

همه در وجه و سماع اند که در خانه ماست

پیش مشتاق تو ویرانه و آبا و کیست
بهریم دل شیرین نبود صیف نعل
ما که تسلیم به شمشیر اداوت شده ایم
در بر اغیار بماند یک در گلشن ما
پاگل مانده اگر گلبن اگر خار بن است
به نوازی و توانائی ما در نگرفت
نیم بسمل شده ما ندیم نظیری افسوس

هر طرف راه فتد کوفه و بناد و کیست
عشق چو بار و بد خسر و فریاد و کیست
پیش ما بیدوی کردن ادا و کیست
نشانه باد و سیر طره شمشاد و کیست
باغ را سرو خرامنده و شمشاد و کیست
موم در پنجه عشق تو و فولاد و کیست
صید بر یکدگر افتاده و صیاد و کیست

در خون ویدہ کشتہ تخم بسمل تو نیست
 از آگینہ حوصلہ ماتنک تراست
 گویا دواندہ ریشہ نہال محبت
 زین پیش شیشہ دل ماہم ز سنگ بود
 بے یار ماندہ روئے تو از بیم خوئے تو
 بس جانگداز میگزد و سرگدشت شمع
 خون ترا چہ قدر نظیری نموش باش
 ایں بس کہ وعوئے از طرف قاتل تو نیست

آنکہ صد نامہ ما خواند و جوابے نوشت
 شمع بے شعلہ بہ پروانہ فرستاد آن دست
 ہمہ جانشوق تو لب تشنہ بر آہم آورد
 کف پاے برہ باد یہ ام ریش نشد
 قدمے نادم از منزل سا ماں بیژل
 اشک آہ از دریں مدرسہ بردم کہ ویب
 سینہ ریش ازین راز نگزدید کہ عشق

عقد و رچند نظیری بہوس نظم کنی
 ہیچکس نظم تو بر طرف نقابے نوشت

یک آہ گرم صیقل ز نگار عالم ست
 منشا طہ فراق تو بر چہرہ ام سرشت
 خود را فی خیال تو از دیدہ ام ماند
 بر من شب فراق شد از جرم نا کسے
 صیادوسی کرشمہ تو دانہ نفکند
 ایں عیب و عار عشق و سہرا کجا برم
 موقوف لب کشودن ما کار عالم ست
 خوانا بہ کہ گونہ ز رخسار عالم ست
 آن معنی کہ قبلہ گفتار عالم ست
 صبح کہ طالع از درو دیوار عالم ست
 درد ام ہر نگہ کہ نہ پر کار عالم ست
 کانم غمے خرد کہ خریدار عالم ست

حور و کنار کوثر و رضوان و صحن خلده -
تا یک دولت پسند کند قربا و مجوس
گره پیرسا لکی خبر از طفل راه پرس
و انا فی فریب تو معنی نیساور د
ما و جمال یار که گلزار عالم ست
سرمایه قبول در انکار عالم ست
شرم از طلب مدار که ز تار عالم ست
در ضمن نکته که نه اسرار عالم ست

قانون شکوه چند نظیری نوا کنی

این نغمه تو باعث آزار عالم ست

از به منحه آفرینش جمالت
بفطرت زبونی نکاهد زبونت
همیشه حق از قول و رایق روشن
بحد خود هست پروانه هسرتن
نکت یاب مجموع گل خیالت
ز ظلمت برونی نباشد زوال
پوشیده موج حوادث زلال
تو دخی خرد پروانه پرتو بال
همه حالها قدسیاں از حالت
طلالت بود خون منکر حلال
ز صدر جنان شد بصفت لغالت
که خورگشته طالع فراد نهالت
که صنعت گرمی ختم شد بر کمالت
که در غیب نبود مثال مثالت

نظیری چنان ساز صافی سخن را

که روح نبی خوش شود از مقالت

گر کند گیتی دفای با وفاداران خوش است
محنت شب گیر با شوق حرم شوانست
ز گیس شوخ تو مست از ناله فنجین باست
مال و عصمت از لیجا بدوریں سودا با
زندگانی با عز بنان عیش با یاران خوش است
گر بیات بگذرد شبهای بیداران خوش است
میفروشان اسرار غوغای میخوان خوش است
پیر و کد دل چه با قید گرفتاران خوش است

فوق بامرغاں پراند مرغ نذر پرواز را
 که بکوی دوست فتن با هواداران خوش است
 حیرتم نیکو ز استیلائے عشق آرا و نشت
 چوں مرض طعیناں نماید خواب بایان خوش است
 ساقی گلرنگ باید ساغر گلرنگ را
 مے پرستان افطر بر لاله زساران خوش است

غرق طوفاں شد نظیری هر که دل رمان است
 رخت بیرون ده که کشتی سبکساران خوش است

جزائے حسن عمل در شریعت عریض است
 بعرف عفون کردن گناه بے اولیت
 سواد دل ز مئے ساقی زده روشن کن
 که عینیک بصرش ز آبگینه حللی است
 قبول بے بهراں ز التفات معشوق است
 عنایت ازلی را نشان بے سببی است
 جمال حال شود ترجمان استحقاق
 دلیل آب جگر تفتگی دشمنه بی است
 ز من مشاطه بستان صدق مے طلبد
 بنور و خیر ز دور سراپه غنی است
 گو که رفتم و قسمت نبود دریا بهم
 که نارسیدن سالک نشان بے طلبی است
 ز دوست روئے گردان و تن بهراں ده
 خلافت رسم درین عهد خرق عادت و ال
 شب سیاه صبح سفید مے آرد
 به تیغ قطع ارادت نمے شود مارا

مگور ز دوست ملائت بود نظیری را

که مستی سحری از نیار نیم شبی است

ترا بکعبه مرا کار بادل افتاده است
 بکعبه بست کده من مقابل افتاده است
 صدائے بے جرس از بشنوی غریب ال
 که رُوح ماست بدنبال محمل افتاده است
 سپند طالع اگر حرص ان یکاؤ کند
 صلیب زلف بتانم حائل افتاده است
 بعزم کعبه کنسید اتفاق خلوتیاں
 که پیرو صومعه را بارور گل افتاده است
 نه کج ز مستی مے کرده قبله باد و فروش
 دلش بگوشت میخانه مائل افتاده است
 شکسته بر ورق جبهه تو خامه حکیم
 که ابرو ان ترا عقدہ شکل افتاده است

حریف ہیں چہ براحت بساط مے چہند
 حریم خاک چو قرباں گہ منا دیدم
 یکے بگور غویز ان شہر سیرے کن
 مجروحان سبک سیران جہاں رفتند
 گداے پیرمغال بشو کہ بادشاہ و فقیر
 ز نیزہ بازی افلاک غافل افتادہ است
 کہ ہر طرف نگری صید بسمل افتادہ است
 ببین کہ نقش املہا چہ باطل افتادہ است
 گہر بقعریم و محس بسا حل افتادہ است
 بر آستانہ میخانہ سائل افتادہ است

صزر بمال نظیری پیش ہیں زسد
 کہ او بودی و رختش بمنزل افتادہ است

فخر والا نسبتاں از بند اوست
 گردن شمشاد را ز نقش بخت
 گر چہ شکل نیستی دار و پائش
 نقص زلفش دایہ بر عهدش شکست
 طرہ اش را بہست پیوند سے بصر
 ہر شہم بچو است سے آید بچو اب
 مشربش صفراں بہیاراں شکست
 زود آ میزش مبروم مے کند
 حسن گل بر باد و حرماں زود رفت
 کینہ کش از دوستان مہر جوئے
 باریہ تکلیفش ز دوش انداختم
 آپہ ہرگز نگسلد پیوند اوست
 سروان آزادگان بند اوست
 ہستی بجا بنہا ز شکنج اوست
 گر شکستہ بہست در سو گند اوست
 چین ابرو اچسہ خویشناؤند اوست
 بستر مشک عبیر آگند اوست
 نوش میخوش از ترنج و قند اوست
 مشک را بواند کے مانند اوست
 ہر کہ نمکینی نداد و پند اوست
 طبع مغرور خچہ دخر سنداؤست
 گو بکشن ہر کس کہ حاجتمند اوست

ظلم انخواں بر نظیری مے کنند
 معنی او بہتر از فرزند اوست

معشوقہ من قبلہ مناقبہ نظر گشت
 غرق کرم حیلہ گرا نم کہ وراں کوئے
 تا گشت نظر با رخ چوں آئینہ برگشت
 سفتہ شہ جریہ و ہم سلک گہر گشت
 از دشنہ شیریں مے بردل بشیم
 شکم بجا لوت شد و آہم باثر گشت

اوراق گل اندر بغل غنچه نگین
پیدا است دل آمیزیم از گونه گفتار
شاید شوم انگشت نما بهیچ سبزه
ز آن کلکم از و عطر نشا نیست که دستم
تا بوسه گزیده مذاق آن نکند دست
در هر خم آن زلف کیس گاه بلائیت
عقله که کلید در گنجینه ام آن بود
با این دل پر عریضه شرمند و عشقم
بهر نسخه شعرے که بر آرد نظیری
از غیرت آن نافه چیں خون جگر گشت

نظر بظاہر وصیتا در قفا خفت است
کجا ز عشوه آن چشم نیم باز رہم
کسے بقلب شبنم ترک تارے آرد
شمیم مهر باغ وفا نے آید
طیب عشق ببرد طبع ز بیماری
کس از معانقہ روز وصل با بد ذوق
بگیر کام دل اے کجبتین مردم چشم
شب امید به از صبح عید میگذرد

فسانہ صرف نظیری مکن کہ خواب کند

شکستہ کہ بعد در دبتلا خفت است

خوئے شہ عریضہ جو افتاد است
کشته بر سر سر کو افتاد است
بادب زنی کہ سرستان را
بد کندے بگلو افتاد است
آنکہ افتاد بریں در راہش
قد مش از رنگ و پوافتاد است

تا عطر دم ہم نفس باد سحر گشت
چون رنگ سحر گشت بلے طعم سحر گشت
نغم کہ در آتش ز رخس بود سحر گشت
با سنبیل خوشبویش بر آن طرف سحر گشت
دندان دم آن ساعد چون شاخ سحر گشت
با این همه زان شوئے خواہم سحر گشت
تا عشق در آید میان حلقہ در گشت
بہر جا کہ غنچے تیغ بر آورد سحر گشت
بہر نسخه شعرے کہ بر آرد نظیری

و ز خرابات مغال مستان
 کاسہ بشکستہ بوقت افتاد دست
 خوشی مار گل و بستان نیست
 صحبت یار نکو افتاد دست
 خوش عبیرے بہم آمیختہ عشق
 خو بخو بوئے بوقت افتاد دست
 عشق از سنبل و گل و اچیدم
 رہ براں گلشن کو افتاد دست
 جائے دل خوردہ مینا چینم
 وہ کہ بارم بغلو افتاد دست
 دلبرم را بر رسوائی نیست
 اکا جیسم بر نو افتاد دست
 با خودم دشمن جاں باید بود
 چکنم دوست عدا افتاد دست

ہر نفس و بق نظیری رنگے ست

عشق را چشم برو افتاد دست

جمال ساقی مادر ضمیر لالہ گذشت
 کہ لالہ رائے لعل از سر پالہ گذشت
 دراں شمایل موزوں نگر کہ ہر کس دید
 بحسن معنی حمد و فخر و رسالہ گذشت
 بقصد ضبط نگہ چیں برابر و ان داشت
 ولے نشد کہ کمند از سر غزالہ گذشت
 ولم ز حرص سوال از لبش جواب یافت
 چو آن گدائے سرا سیمہ کر نوالہ گذشت
 سپہر ہر چہ کند روزیت بخشم مرو
 کہ روز تجم ازاں کشت کر حوالہ گذشت
 دو سالہ دور و کیش دیر بودہ ام عجب ست
 سرے ز قلیل مینا بروں نیا و روم
 بطعنہ از بر ما غافلان فارغ دل
 اگر چہ عمر تحقیق ایں مقالہ گذشت
 چناں گذشت کہ برداشت لالہ گذشت

جفا نمائند ز پسندار خود چو وارستم

بیا کہ کار نظیری را آہ و نالہ گذشت

ہجران نمکے سود و بدایغ دل مار سخت
 سودائے تو آتش زو ماغ دل مار سخت
 ہر روغن صافی کہ بیہودہ فلک سے سخت
 غم در دے آزا پچراغ دل مار سخت
 رفیقیم بشرد و دریں محفل مستان
 ساقی مئے تندہی بایاغ دل مار سخت
 مارا بہ نشاط و طرب آساں نگزارند
 غم خون جہانے بسراغ دل مار سخت

ہر نخل امید سے کہ نشا ندیم دریں باغ برگ و برش از لائے ایباغ دل مار سخت
کلفت ز کجا آمد و ز بخش ز کجا خاست بد کرد ملائے بفرایغ دل مار سخت

بر عشرت مار و دود و ملال ست نظیری

تا صبح نفس زد و گل باغ دل مار سخت

گل پیدا دوستہ بستہ اوست	مہر و دل خشک شکستہ اوست
ہمہ جانا خون تصرف بند	اگر کرا سینہ ایست خستہ اوست
این کم گشتہ عہد و شرط و فا	رہو و رنگ زیاد جستہ اوست
بر و اندیشہ بتاں زد لم	کعبہ دل صنم شکستہ اوست
خس بستان و خار دیوارش	قید مرغ رس گستہ اوست
سرو بالا و عجبہ نظرش	دست پرورد و خانہ رستہ اوست
تا بر آید برنگ رخسارش	بادہ و خون دل شستہ اوست
موجہ بادہ بر گل ہتا ب	ریخ از آب بادہ شستہ اوست
عشق ہر دم بتازہ سووایش	عقل کہنہ فروش رستہ اوست
بسبوی مغال خطا زسد	کہ بدست کریم دستہ اوست

نزل روح الایین نظیری

نامہ بیک پے حجتہ اوست

دلے دارم کہ طاقت کایا نیست	تخل خیر عیب و عار او نیست
دلے دارم کہ قلزمہاے امواج	حریف آہ آتش بار او نیست
دل سختم براحت سے ستیزد	فلک ادست بر آزار او نیست
نشاط عند لیب اربو و رنگ است	نوائے ماز موسیقار او نیست
کجا پوشد بہ بند و قید و ستا	تن مجنوں کہ جز سر بار او نیست
مریض عشق را مردن علاج است	دوائے درد و بار بار او نیست
سر مرغے نپر داز کمیں گاہ	کہ آب و دانہ در منقار او نیست

زبان بازی کند سوسن از آن است که آب شرم در قصار او نیست
بایں شد کعبه از کوسے تو ممتاز که بر نقشیم بر در و دیوار او نیست
گنج کنعان کجا بغداد مستان انا الحق گو سرے بردار او نیست

نظیری این عبیر از عشق سازد

کدامین عطر کن گلزار او نیست

سخنم این بس که مشتری شده دوست هر چه خلقم به اینست نکوست
نشدیم رنگ رخ چو مستقی (آب هر کس بقدر ظرف سیوست)
در برابر باب ذوق کم بندند اثر قبض و بسط و را بر دست
قطع دنیا نمی شود چه کنم قوت مورد حبتن از سر جویت
نیست ممکن بزنگی آرام تا نفس باقی است رنگ پوشت
شاهدان چین تپیدست اند جامه سرو تا سبز زانو است
باش عریاں بدن که جامه گل کم دهد بو که سله تو بر تو است
بوئے گل چاشنی مل دارد آن شکسته راجه بوی و چمن تو است
آب تلخ بخطر پروروند نام کردند کین گل خوشبو است
خط قرآن نگار او کو فی چشم محراب گرد او بند دست
خطر پینده کس چنین نوشت یارب این معجز است یا جادوست

بر نظیری ست گوش خلق امروز

میر مجلس ندیم شیریں گوشت

هر که نوشیدم شوق تو نسیانش نیست و آنکه محو تو شد اندیشه حرامش نیست
دل بحسن تو مقید شد و جاوید بهاند که ز فکر تو بروں آمدن آسانش نیست
تا بجای فکر تو اں کرد و سخن تازه نوشت قصه شوق حدیثی ست که پیاانش نیست
بسیچکس نامه سر بسته و ماہم نکرد نه ہمیں خامه اش نیست که عنوانش نیست
سبب از عقل می رسید که غم نامه ما درس عشق ست که از علم بستانش نیست

از دلم راه دولت عشق نمود دست خوشم
 راه دیگر بسوی کعبه اعرابی هست
 خاطر غیب منای تو نگر جام جم است
 سایه نامه تو بال هماسید اند
 مرد تا جر که ز غربت بوطن می آید
 چون قلم گریه شادی کنم از نامه دوست

بسکه از دقت فهم تو نظیری بگذاخت

نکته نیست که آمیخته با جانش نیست

قرع بر وصل زند دیده و سامانش نیست
 ز گس از گردن چشمیت بشراب فتاده است
 شد ز شرم قلمت خضر نماں و ز طلمات
 در جواب تو فرو مانده ترم از طفلی
 دل ز اندیشه وصل تو بجاں باز گشت
 عشق ما واقعه نیست که آخر گردد
 شادم از دل که من عشق تو مدیه شگر
 چرخ را کاسه پر خون شفق گردانست
 دولت عشق ندارد دخطر از عین کمال
 ما بایمان تویی عهد تو محکم داریم
 پر جرات که دلم داشت بمرسم به شد

گر نظیری بفک بر شده باشد چو سح

بیت معمور به از کلبه ویرانش نیست

عشق عصیانست که مستو نیست
 کشته جرم زبان مغفور نیست
 عشق در صنعت تصرف میکند
 در میان فرما و جز مزدور نیست

برتر از عشق است عالم پایہ
 آنکہ منصور است بردارش کنید
 راه از من تا جنوں پرورد نیست
 این انا الحق گوئے خود منصور نیست
 حسنت از سرپوش پیروں میرد
 بیش ازین گنجایش مقدر نیست
 مایہ صد ماہ کنعانے بحسن
 بر صرد و خوبی چنین معذور نیست
 کے بشر استغفر اللہ گویمیت
 راست میگفتم و لے دستور نیست
 دلفری پایے دشمن دیدہ
 جاں سپار یائے مانشطور نیست

عشرت و عیش نظیری کو تہ است

در سرائے تنگ دستاں سوز نیست

این نخل کہ از چشمہ جاں ستہ کہ کشت است
 یافتہ دشماطہ حسیم نہ از عشق -
 وین نخت دل پارہ جاں چاشنی گیر
 جز از اثر دہشت تو وحشت مانیت
 ذوق عجم از طینت خاکی نزود هیچ
 گو روءے تو نظارہ کن و نحوئے تو بسگر
 ہر چند بشاد می گل آدم نشت است
 برگر یے تلخ و نمک خندہ برشت است
 گوید کس اگر آدمی را کہ فرشتہ است
 بر ترا سر صحرائے رخت لالہ و نسیرین است
 صد رنگ و گر گل کہ ندانند کہ کشت است
 گل جامہ زن بر لب سبک ز ناز کی انداخت
 غریانی گلزار ز کوتاہی زشت است

در حیرت از ترک فنائے تو نظیری

کس غیر اجل فروش امل در نوشت است

نالہ مانعہ اہل نوار اگر م ساخت
 شوق ماہنگامہ این ماجرا اگر م ساخت
 ز آتش وادی بھیک دیم خلیں از قدیم
 موسیٰ ما گرم رو گو وید و ما را گرم ساخت
 در گرفت از بہر خاطر گرمی پروانہ سوخت
 شمع مجلس شد کہ در کاشانہ جا را گرم ساخت
 گرمی ہنگامہ گلشن پئے آشوب باست
 گل شگفت از نعرہ بلبل کہ ما را گرم ساخت
 مایہ مہر و محبت از رواج افتادہ بود
 صحبت ما روز بار بار و فارا گرم ساخت

طعنہ ناموس نوحے بادشا را گرم ساخت
اگر یمن و استبان کربلا را گرم ساخت
سرمه خاک سترم با و صبا را گرم ساخت
گرمی بنگامه مهر آشنایا گرم ساخت
وسعت احسان و راستغنا گدا را گرم ساخت
چون مراد دل را جابت شد دعا را گرم ساخت
رنج ابرست این نظیری یا صبا یا عطر گل

بلبل از شعر عزت صوت و نوا را گرم ساخت

روز شد پروانه از بال و پر افشانی نشست
بر سیر باد از شور ماه کنگانی نشست
در مقام پایمه جافرش پیشانی نشست
با و شه در کلبه مسکین بهمانی نشست
جنتی از خویش تن کرد و برضوانی نشست
نکته را ندان و برج لب عقل از پریشانی نشست
تا پیشان رفت اگر چه بالیشمانی نشست
آپچنان محوم که نتوانم زحیرانی نشست
چون تواند دزد با خورشید نورانی نشست
کز خود و از هر چه در ملک جهان فانی نشست
قطره باران انعامش بهمانی نشست
پس ز صدر سلطنت بر مسند خانی نشست
با دل و ارسته بر تخت جهان فانی نشست
همت او داشت بر تخت سلیمانی نشست
جذبہ گیر و گریبانست که نتوانی نشست

کین خسرو گر نبوده ساخته فرما و کار
هر بن مرثگان بحشم خلق قربا کرده است
اعتماد بر شمیم خلایق یوسف نداشت
شد ز غربت قدر من معلوم بر اهل وطن
دیدم اشتقاق رخت محروم گشتم از لب
از غلو رفتم معلوم شد حسن قبول

گل صلا عام ز مرغ از سخن خوانی نشست
خانه ریز گشت جولانگاه ماه خرگه
دیده پا انداز خوشش تحفه لایق ندید
مردم چشم از فروغش بست آئین خانه را
تشنه لب ماندیم از چون آب کوثر و زنجی
خنده زو بر طرز مجلس دل ز غم آزاد گشت
جانفشانی عذوبه سامانی غمخیز گشت
تا به تعظیم از شکوه طلعتش برخاستم
پیشتر چندانکه رفتم پیش شد گشتگی
سرور احرار عبداللہ خان گنج بخش
در چمن با خار و گل در کوه با خار و لعل
تخت شاهان دکن بیشک اقامتگاه دوست
شاه راشخو جہانگیری مسلم شد با و
اینکه گویا اسم اعظم داشت جم افسانہ است
ہمت از فوج جو کہ این ہمت اگر دوست ہد

رشتک ملک شیر و ان اموزش در و ان است کو به از خاقان نظیری به رخاقانی نشست

ما و عیش و عشرت و ایم که دولت بر سریر

مهر باں تر با وے از معشوق پنهانی نشست

بشرح حالت من نامہا در اطراف است ہزار قافلہ در زیر بار اوصاف است

بمہربانی او اعتماد نتوان کرد کہ تازہ عاشقم و خاطرش بمن صاف است

بنالہ اشک فشانم کہ تازہ دولت را (عطاءے نیم درم و شگاہ صد لاف است

بعشوہ کرد تبسم سجنہ جاں و آدم خلاف دوست نمودن خلاف انصاف است

بہشت روزے نابالغ محبت نیست کسے کہ طفل مہر و مقامش اعراف است

بتلخی از لب این شاہدان شاہ شناس اگر بشویم مکرم کمال الطاف است

ہزار مصر شکر صرف منعمان سازند نوالہ بفقیار و دہند اسراف است

زعالمے کہ کسے دوستی بسر نہ سازند وفا مجوے کہ عنقا ہنوز در قاف است

اگر دراز دولت آگہم عجیب مدال کہ علم کشف نہ از قسم علم کشف است

بیک تبسم در دیدہ ام فراہم سازد کہ چوں رخ تو پریشا نیم از اطراف است

نظیری از رہ سجیدگی شود غالب

و غل مساز کہ میزان بدست صراحت

ہیں قلع شمع شبستان این است مولس خلوت مستان این است

پر ترک دہ کہ بذوق برسم مرکب تا بگلستان این است

باش تا سجدہ میخانہ کنم کعبہ بادہ پرستان این است

غافل از طوف صراحی مگذر دست زن عروہ مستان این است

یک بت سادہ و یک خم بادہ برگ سامان رستان این است

مئے و خمار و خرابات منعمان درس استاد و دبستان این است

گردن تاک بباری نہ برند سرو فرستہ لبستان این است

کہر بارنگ تہمتن ز نورست زال یارستم دستان این است

مئے فردوس نظیری جستی بمیاں آمدہ بستاں اینست

دل بقرب و بعدا و مجبور نیست / از نظر دورست از دل و نیست
گرچه زان نورست روشن دید ما / دید ما راطاقیت آن نور نیست
شمع مجلس تیغ غیرت آخته است / نیست یک پروانه کور مجبور نیست
عجز و اصل شد چو محب از سر نهاد / کبر جز از سر کشی مجبور نیست
اجتهاد عقل نفسی شاد است / بس بزرگست این خطا و نیست
بہ نغمے گرد و برسم زخمیم ما / عشق غیر از علیت ناست و نیست
تا بفراں بت پرستی میکنند / بنده در افعال جز مجبور نیست
سرور از ان گل ہوائے در سرست / غیر نشوے در سر مخمور نیست

بس نظیری زین فغان جان اش نالہ دل تغمہ طنبور نیست

کس نمود جرعه کرہ جگر مگر یک سخاوت / بے نیکی نگفت کس کہ بختم نمک خواست
ہر کہ زیادہ داد مش بہترے بہن نمود / پر تر کش نسا ختم کا سہ کہ پر ترک خواست
آمدہ نقش بازیم ورنہ فراز دیدہ ام / کس نشست کہ جد جائے و دشمن و یک خواست
من ہمہ عجز و ہنگام میل نزاع میکنند / ہر کہ حیر بات شد عاقل از وحسک خواست
رنگ رخ سخن نشان میدہ از عیار مرد / صاحب فہم خورہ میں ناسرہ را محک خواست
گفت و شنود و ستان مایہ عیش میشود / آنکہ شمرده و نفس سہدے ملک خواست
عالم و یک مسج دم و یرمغان و یک صنم / ہر جہ خواست رائے من اختر نہ فلک خواست
مصرع نظم بے غلط صیغہ نشر بے سقط / نسخہ نظم و نشر من نقطہ سہو و شک خواست

طبع نظیری از ازل معجزہ نیز آمدہ

کز لک جاہلی مکش نسخہ منع حک خواست

گریزد از صف ما ہر کہ مروغوا نیست / گیسے کہ گشتہ نشد از قبیلہ ما نیست

جمال مغچہ دیدی شراب مغچہ نوش
 ز پائے تاب سرش ناز و عشوہ صف بستہ
 بخاک مے خرمی کا گلے کہ دل برد
 بحکم عقل عمل و طریق عشق مکن
 فلک سیرا سرباز و ہر غم چیدہ است
 نشاط رفتہ ز دوراں بصبر بتا نم
 بیائے خویش کجا میتوان رسید کجا
 ہوائے وصل کسے میکن کہ بواہوس

نظیری ست بجائے ز غمرہ خونیں تر

بشکوہ تا دولت آزرده است گویا نیست

عشق مراد بان حکایت برید نیست
 رازیکہ در ولست ز دل باید مہفت
 جلد و بیا حق و وفترم از راز دل پرست
 در سینہ تابچند بر آرم سر و برم
 خصم آں حرف نیست کہ دل کیں شد ازو
 گفتم مگر بمنزل مقصود پیے برم
 چوں یافت دل کہ بر سر ہے رسیدہ ام
 رفتیم ورہ بکنسہ جمالش نیافتیم
 دیدیم و دیدنش ز خودی بخودی ندا

زین عشق صد بلاست نظیری فسانہ چند

افسون خامشی بلب و دل مید نیست

بیا کہ مردم و بر راہ چشم جاں باز ست
 بچون ما اگر ت میل هست مانع نیست
 بگفتگوئے تو زخم مراد ماں باز ست
 مے مغانہ سبیل و درمغاں باز ست

چہ یوسفی تو کہ در مصر حسن چون تو کسے
 در آرزوئے نثار قدم تو ہمہ شب
 نغمے رود چو گرسنه لے چہ سودا دین
 چو بلبل قفسم من ازیں چہ ذوق مرا
 صمد بجائے صنم ہر زبا نغم آمدہ است
 دعا کنید بوقت شہادت تم او را
 یروں نیامدہ تاراہ کارواں بازست
 گہر فروش دوحشم مراد و کال بازست
 کہ خوان وصل پُر و دست میہماں بازست
 کہ گل شکفتہ و در نائے بوستان بازست
 بتم قتادہ و ز تارم از میاں بازست
 کہ آں دبست کہ در نائے آسمان بازست

مکن شتاب نظیری بکار جان بازی

کہ چشم کار شناسان کارواں بازست

زبان طعنہ ما کو تہ از بریدن نیست
 ز بسکہ گشتہ ام از دور و انتظار ضعیف
 چنانکہ خانہ زندانیان فرود آید
 ز بے تعلقی خویش تن بایں شاد م
 بہجرو وصل ملال و نشاط گر کیہ کنم
 ز تار زلف تو ز تار بر میاں دارم
 علاج شکوہ عاشق بجز بشنیدن نیست
 نگاہ را برخت قوت رسیدن نیست
 شکستہ جان قفس و جرات پریدن نیست
 کہ جان سپردن اگر بہست دل طپیدن نیست
 دران لے کہ طلب بہست آرمیدن نیست
 بیا کہ مصاحت پیرین دریدن نیست

گرفتہ طبع نظیری سوال از تو مکنید

و زنت گل شکفتہ ست وقت چیدن

ایں پیش خیل بچکہاں از سپاہ کیست
 دامن کشاں چو ابر بگلزار میرود
 پایم بہ پیش از سر این کوئی نہ
 ہں ابروئے کشیدہ کمان از پچہ خانہ است
 گیرم تبسمت کند انکار کشتنم
 گرد بہر تو گشتن و مردن گناہ من
 برباد دادہ طرہ ز زخاں ما دگر
 وین قبلہ کہ کج شدہ طرف کلاہ کیست
 تا آب زر گس کہ و برق گیاہ کیست
 یا راں خبر و ہید کہ ایں جلوہ گاہ کیست
 دین غمزہ گرفتہ کمیں در پناہ کیست
 آن غمزہ خریص سیاست گواہ کیست
 دیدن ہلاک و رحم نکرہ دن گناہ کیست
 نخت جگر بجنب کہ گل در نگاہ کیست

مے ہندیم بخون دہنے آرم بیاو
از کف بعذر دامن و دست نیدیم
کف میکشد بزل و نئے گوید پیش کسے
کایں گر بیای تلخ ز زہر نگاہ کیست
دانشنام کہ گوشت چشمت براہ کیست
کاں زلف در ہم زائر دو آہ کیست

چوں بگذر و نظیری خویش کفن سببش

خلق فغاں کنند کہ این دوا خواہ کیست

خواہم این بستان پر غم را بشور و در شکست
بروزگار از خاطر چوں نیل از رخسار شکست
پای از پیش برآمد و کارم ندیش دامن رفت
طعم شکردا و عشق اردو گلو کا فور رخیت
دیدنش بر عشرت من حسرت دیگر فرو و
دوستان ہرگز نہ بیند از محبت عیب دوست
در خوش آبے کشیدم خاطر آرا دہ شد
میکشم جان بے ظرف در بزم وصال

در بروین نظیری شد ہاگے انتظار

مژدہ بجشید مسکین را کہ مجلس شکست

داند اخلاص مرا و حال من گاہ نیست
بخت با ما کیش است دعا با ما بجنک
فصلها شد در تباہی بر نیامد سمر ما
شست دل صبرہ کشودم بر ہذکارے نکر و
خاطر و دل ز کین و ستاں و عہد تو
عرض حال جلہ دار و بخلوت گاہ قرب
پیش ازین در جان سپار بہا از ان لب قسمتم
ہستجوے صول بان ندگی بر طاقی است

دردش رہ دارم و بر آستانہ نیست
کہر بے شوق مارا جذبہ یک گاہ نیست
کشتی مارا سفر از سیر سال ماہ نیست
گوئیای پیکان پر با این خدنگ آہ نیست
آہچناں پر شد کہ دہا را بدہا را نیست
جز دعائے من کہ آن مقبول این دگاہ نیست
حرف تلخی بود اکوئل گاہ نیست
خوے از پرواز بان شتہ کو تاہ نیست

گر نظیری شکوہ انجے مہرست در مرغ
عیب صاحب آکہ پوشد بنده ده لتخو نیست

بہر کس شنید آں مژگانی دراز نیست
محمود را اگر چہ جہاں زیر قاتم است
نشہ را چو پرده از رخ شاہد بر افکند
معدوم از ضعیف و جگر خستہ ماندہ ام
عاشق وفا نماید و معشوق سکش
دایم کماں کشے بکمی گشتہ است
کو غمہ ششگاہ شود کونار کی نہ ور
مارا چہ اعتبار و اثر با وجود دوست
یار از غم و دست و نظیری بخود اسیر

بیچارہ دل کہ بیچاکش چارہ ساز نیست

عشق را کام بجہد دل خود کام تو نیست
دیدہ ام دفتر پیمان و وفا حرف بحرف
من دل شیفہ آزار نمی دادم چہ نیست
آب حیوان نخورد صید تو از لذت تیغ
آتشم در سوساں بچہ تدبیر زدی
آخر ای در گرامی ز کرام آب و گلی
بہر از زندگی قامت موزوں نازم
صبح امید و شب وصل در ایام تو نیست
نام خواباں ہمہ ثبت است ہمین ہم نیست
کہ ز خوشیم خبر از لذت دشنام تو نیست
جاں بجزرت بد آن مرغ کہ در دام تو نیست
یکسر شوچوم را نیست کہ از دام تو نیست
ہیچ دل نیست کہ پرورہ اگر ام تو نیست
یک قبای نیست کہ شایستہ اندام تو نیست

باش در دوستی از خویش نظیری نو مید

کہ ز آغاز تو پایندہ ترا انجام تو نیست

بہر کرا معنی نمی خیزد دل گفتار نیست
خار خاکی یارے بہت بہر کس را نیست
نیست یک رف کہ خود ساقی و خود حمات
نشد بگر گل کہ در پائے دلش این خار نیست

سحر چشم بت بکارنت و دعائے برہمن
تو بہ ہشیار سیکویند میگردد قبول
مستی و شاد ہرستی ہرزہ خندی و نشاط
پیش پائے گرم و سرد روزگار افتادہ ایم
اند کے نالہ مشب بے اثر مئے بہمت
مردم از شرمندگی تا چند باہر بنا کسے

مجلس آخر شد نظیری حال خود باادبگو

(ہر نفس مئے ہر دم صحبت و رکانیت

دلخ و دل عشق افسون نمیداند کہ حلیت
خندہ بر عالم مزن کیں گریہ ہر کس اگرقت
باغبان دہر شغل عمر آ آبے ندا و
عشق از یک تا ختن بنگاہ دل تاباج کرد
دخم پر کا نم بآب زندگی شوید و ہن
ترک خصمی کن کہ در دختے افعی و زگار
غنج و افسون زلیخا کار و در یوسف نکر و
عشرت تنگ دل ما نورس ہر گلشن بست

از حجاب امشب نظیری باوہ بر سجادہ رخت

پار سا آداب مئے خور و ن نمیداند کہ حلیت

گشت دوزخ شررے آتش سودایش رخت
ہر کرا زلف جھے مشک بہ پیمیانہ فلکند
حسن در پردہ نہاں بود کہ نقد و جہاں
کام از اں یافت زلیخا کہ چو یوسف اوید
از پنے تربتیم حضرت و ہر آب حیات
شد قیامت قدرے رفتہ زبا لائیش رخت
خندہ مشکے محک سودہ بصہبائیش رخت
عشق از گریہ بدل گریہ سودایش رخت
اول اسباب تعلق ہمہ در پائش رخت
عشق تا بر گل من تخم تمنایش رخت

سرمد و چشم بلا غمره بے باکش کرد / باد در جام حیا ز گیس شهبالیش بخت

نخل پیوند تو هر چند نظیری بر کند

و نفس تخم تویی عشق تو بر جایش بخت

رفت بزم غیسر نگو نامی تو رفت / ناموس صبیله ز یک خامی تو رفت

اکنون اگر فرشته نگو گویدت چه شود / در شمر صد حکایت بد نامی تو رفت

همصحبیت رقیب شدی از غور حسن / نام خویش تو در سر خود کامی تو رفت

یاران متفق همه انکار میکنند / هر جا حدیث نیک سرا سجامی تو رفت

رندے که مئے فروش ندایش فروئے / مشهور خاص و عام بهیچامی تو رفت

بر د از رخ تو رنگ حیا باد و هوس / شرع که بود در بهر جا خامی تو رفت

با کا و کا و غمره نظیری اثر نماند

فارغ نشی که خون دل آشامی تو رفت

پیچ را از دیده صاحب تمیزان و نیست / تا بصدرا لب خبر دارم و دستور نیست

هر که از معشوق غافل گشت لذت در نیافت / دیده بے معرفت را در دو دنیا نور نیست

گل گریبان چاک ز گیس مست فتند از چمن / سرور را غیر از سوائے در سر خمور نیست

بر در پر میخان هرگز نمی میرد کس / در مقامے کاب حیوانست غیر از سونیت

چون سرائے کاروانگا هست دنیا بر گذر / شب نمی آید که صمد مسکین در رنجور نیست

سینه دارم که از مرهم جراحت می شود / رخسار زینش محبت نیست کانانور نیست

بنده که بمیا کئی کرد از خداوندی بخش / گر چه مغرور است اما جز بتو مغرور نیست

پر سجا که عشق اینجا لاف رفعت میزند / جلوه باو بطن عاشق هست کاند رطوبت نیست

کو کهن اخو و بناخن سنگ میباید برید / جوئے شیر نقش شیریں کار هر مزدور نیست

عشق یوسف ادریس سودا بدیناے فروخت / بندگی خوابد پیمیران دگی منظور نیست

گر تری گرویش اینجا لاف رفعت میزند / جلوه باو بطن ما ہی هست کاند رطوبت نیست

عافیت خوابی نظیری بسته خوابان / از نتایج حسن اگر خورار ملک دستور نیست

رویف الشاء

عطاش را نه ثواب ست نه خطا باعث
(بس ست بهر کرم ناله گدا باعث)
اگر چه رزق گدا باز پس نمی گردد
مقدر ست که میگرددش دعا باعث
خزان رود و صاحب آفتاب و دهنش کشت
بپس که برود که پرورد و شد چها باعث
جنون عشق بتقدیر بود من چه کنم
بوی گل که شد مست شد صبا باعث
بر آستانه پریشان ہے خواهم
تو گر سبب نشوی میشو خدا باعث
خراب و مست چنین میزیم نمیدانم
در آفریدن من شد چه مدها باعث
لیتم را من و معشوق اگر کریم نکرده
سخاش را نشود گنج کیمیا باعث
عجب نیت درویش اگر قبول کند
سعادتی که شود سایه نهما باعث

ریا زویر بمسجد بر و نظیری را

که فقر با و ه کش و گریا پسا باعث

۷ بر طبع سا و زود شود خوش گوار بحث
دارد برائے طفل شکر و کنار بحث
پر شمشکین مباحث چنان که پئے نزاع
رہبر غبار خاسته ساز می سوار بحث
از ہر غمے بخاطر ماکین سبک ترست
ایں راج ما بروح کند در عیار بحث
آتم کہ حال مستی و مخوریم یکے ست
ہرگز نکرده ام بجسے در شمار بحث
ریزم گل نیاز و تضرع در اضطراب
زناں برستیزہ ام نگرفته است بار بحث
خط مسلمے اگر بکف صدق داده اند
ہرگز نہ راستی نشود شمار بحث

مطلب گریزدان تو نظیری جفا کش

جز در ضمیر کست دیگر و قرار بحث

رویف الحیم

فسودن خط تو پیغام بعثت شب داج
نگاہ بر رخ تو مصطفی ست بر معراج

ظهورِ حسین تو امنتی بدو راں داد
 چه صلح بود که حسن تو با وفا انگیخت
 میان زخم و خدنگ تو الفتی پیوست
 حسود مہرہ دل قلب کرد و غافل ازین
 سرشک رزق و رانگور داغی گرد و
 نماد شوکت شاہاں کسے نے داند
 سوارِ معرکہ آخر الزماں ایرج
 چناں اجردہ قلب عدو بہم شکند
 مثال نسبت اعقاب جدا و این بست
 قبول تربیت استاد میکند شاگرد
 بیان قصہ رزمش نکونید اعم
 غنیمتے کہ من از گنج فقر یافتہ ام

سیر نظیری و خاک سرائے پر میاں
 ز آستانِ کریمیاں گجا رو دمحتاج

ردیف اکیم فارسی

اے کعبہ کہ گروت نشیند بصفا ییچ
 نہ رخ نظر حسن قبول تو بلب دست
 گر بہرہ از خلق و سرشت تو ندارد
 با قبر تو علت نہ و با محضر ہمانہ
 عشق تو مرا از بنت و زنا بر آورد
 با آنکہ ز پئے چشم عزریاں نگراں بود
 جائیکہ عطا یو بود کفر و خطای ییچ
 ریزیم دل از بر سر دل تا بسما ییچ
 خاک پئے روح القدس و آب بقای ییچ
 آنرا کہ مراد تو بلا خواست و عای ییچ
 آنرا کہ تو کردی طلب اعراض رضا ییچ
 رفتم و نکردیم نگاہے بقضا ییچ

کو نیکو چکار آیدم اربا تو نباشم
 بے دولت وصل تو نعیم و دسرا بیج
 کم جو صعلگی از طرف ماست و گر نه
 از بحر فوالت نشود کم ببطا بیج
 از نشت که این زمره با طبع نظیری ست
 بانگے که نباشد نکند کو صدای بیج

رویف الحاء

وہل و تائے و ریدیم با وارہ صبح ✓
 دیر کشتم ز فیض سحر آگاہ و ریلخ
 منے و معشوق باندا زہ ماسے باید
 کم خراش ست دیم مرغ سحر بر حیزید
 میغیر جام بیار پریش مے در زین کش
 سپہ شب بشیخون دعا بشکستم
 رفتہ اوراق شب و روز ہم چنیم
 دست در گردن عذراے جہاں اندام
 بانگ فتح نشیندیم ز دور وارہ صبح
 جامہ پارہ نکر دیم باندا زہ صبح
 رطل خورشید کند خارہ خمیا از صبح
 جگرے تازہ کنیم از نمک تازہ صبح
 تابیک حلقہ کنم عاربت جہازہ صبح
 علم روز ز غم برد و دور وارہ صبح
 بخجہ ثابت و سیارہ شیرازہ صبح
 حلقے روز ہم بر ز غم و غارہ صبح
 سر و شمشاد بو جدا از نظیری وقت ست

بسر شاخ سرایم سر آوارہ صبح

گوش گل میدرد از مرزہ پیغام صبح ✓
 تا تو مرغ فلکی رام گلستان شدہ
 نوکل از مرغ سحر گاہ گرفت از تری
 در چناں بزم کہستان سحر مے نوشند
 دست و پا گر زندہ دل نفسم مے گیر و
 غم مطلوب سر از دامن دلبر انگرفت
 حق دیدار نظیری ز سانی بتمام
 زندہ دارد نفس با و صبا نام صبح
 خواب مرغ سحری نیتہ آرام صبح
 دم نزد صبح حرفیاں کہ نشد دام صبح
 صاف خورشید بود در دیر جام صبح
 در گو روز فتادم ز لب بام صبح
 لایہ نیم شبی کردم و ابرام صبح
 در شب وصل اگر ادانکنی نام صبح

مانده ام باد لے از بحر عریزاں مجروح
 در رہ دوست ہلاک زن فرزند سبقت
 صد بہانہ کہ یکے بر نزنند بر قصیر
 گاہم از باد ہوا سنگ بار دہر
 بردل و سینہ من داغ جفا گرد دہر
 نہ بخود حامل پیمان محبت گشتم
 صالح و طالح اگر جملہ چو من واجویند
 سوئے رحمن علی العرش توجہ کردم
 (دیدہ شد غرقہ طوفان چو جگر گوشہ فوج)
 (بر و در وصل و داغ کس و پیوند فوج)
 صد کنایت کہ یکے را بنود رنگ صبح
 گاہم از کلب قضا جرم بزاہد مشروح
 در رنگ ریشہ من قوت بلا گرد و موج
 عشوہ دیدم و خوش بود سر از جام صبح
 توبہ در توبہ ز زشتی بگریزد چو نفوس
 بانگ و عرش کہ با کے زمکاں یاس صبح
 در صحبت ہمہ بر وئے نظیری بستند
 بخود لے فاتح ابواب دے کن مفتوح

رویف الخاء

چگونہ نام تو آریم بر زبان ستاخ
 اگر بگلبن تو بلبلے پناہ آر د
 ہر از جہنم کہ در راہ تو شہید شود
 باب جہنم جلا دہ طہارت ما
 اگر سوالے از اں لب کنیم خیرہ بخش
 بکعبہ سجدہ عارف نمے کنند قبول
 محرمات حریم گاہ ناے معبود اند
 عجب کہ جاں بسلامت بُرند مغروراں
 چگونہ حرمت درویش پارسا ماند
 کہ یاد نتوان کرد در نہاں ستاخ
 کسے نمیزندش گل بر آشیان ستاخ
 ہمانیکندش قصداستخوان ستاخ
 کہ پیش تو نتوانیم داد جاں ستاخ
 ہمیز باں کہ مسیت میجاں ستاخ
 اگر بدیز نہد پا بر آستان ستاخ
 یقتضائے طبیعت مدہ عیان ستاخ
 ستارگان قدر اندازد آسمان ستاخ
 سوال نشست و غنی سخت دل زان ستاخ

مباد صاعقہ بے نیازی بجد
 چہنیں محو نظیری از و نشان ستاخ

چو نیست کدبیا لیس بهم سرے گستاخ
 هزار بار بروں میزند طبل رحیل
 نشسته نغمه سرایان بهم چه دانستیم
 ز دام دوانه صیتا و مرغ می نالد
 غبار لشکر یا جوج غم جهاں بگفت
 هیچ حیلہ ز پیش اجل خلاصی نیست
 چنان رسید جراحت بدل کہ دیدہ ندید
 ز زخم حادثہ زد ناگہاں نظیری آخ

رویف الدل

پردہ برداشته ام از غم پنهانی چند
 زان ضعیفان کہ وفاداشت دریں شهر اسیر
 سرو سامان سخن کردن این حجم نیست
 بس خرابی کہ ز یکدیگر ماں نشانند
 کشته از بسکہ فت و ند کفن نوال کرد
 ایسج دل استم حادثہ مجروح نکرد
 پیچکس را سر پائے نزو ایام کہ ما
 بر عشرت طلبی بخت دل آرم بیرون

چشم ربیض نظیری ہمہ خواباں دارند

کاسہ در پیش گدا داشته سلطانی چند

شمع رانده دلی در شب تار آخر شد ✓ روز عشرت ہمہ در خواب و خمار آخر شد
 شاخ سرکش شد و دست ہمہ کوتاه بماند جو گل چین و نزاع سرخار آخر شد
 غریب را بنر اید بقتس معذورست گل مبارز از بروند و بہار آخر شد

غلبت و ہرباندا زہ حال اکنون نیست
 همچو دینار کہ در پائے کر میاں افتد
 کمتر از رنگ حنا بود بما لطیف جہاں
 فکر نا آمدہ اینست کہ امسال گذشت
 نقش رخسار تو بر صفحہ جاں گشت رقم
 شاہدان گوشہ چشمی نظیری دارند
 ہر چہ دل صید ہمیکرو شکار آخر شد

ذوقی نے مزاد کہ صد شور و شر نشد
 ایں رسمہائے تازہ ز حرمان عہد است
 باز ایں چہ آفت مست و رخت امید
 بیہودہ برگز کہ آفت نشستہ ایم
 رسوا منم و گرنہ تو صد بار و درو لم
 دستار مایہ گنج گرہ در گلو شود
 شب زندہ دار باش کہ تا پیرت ترش
 در صدر چوں حضور نبود آستان گزید

بس نعمما بگوش نظیری ہوس کشید

در اندر دل بہ بہت بہ بیرون رنشد

قاصد دلے آذر دہ تراز آبلہ دارد
 کس خیمہ نیفرخت بسر چشمہ حیواں
 شاید کہ شود جلوہ گراز غیب جماعے
 معشوق جمیل ست و غیور اندہ بگویم
 ہوئے بفرات نکند در ہمہ صحرا
 در پاش ہے باید و در ظرف نگنجی
 مے آید اناں کوئے و در رفتن گلہ دارد
 گا ہے گزے حضور بریں مرحلہ دارد
 چشمے ہمہ کس بہرہ ایں قافلہ دارد
 مجنوں نسب از میلی ایں سسلہ دارد
 دیوانہ کہ آہوئے رماں در گلہ دارد
 صدگونہ الم طایر کم حوصلہ دارد

فارغ نشوم یک نفس از بندگی عشق تشکر اند و فرحی که کنم نافله دارد
بے بادہ کنم مستی و بے نغمہ زخم ذوق اینک مے مے ہر کہ سر مشغلہ دارد

چوں گفتہ و ناگفتہ بسجیدین بخت مست

شعرے کہ نگفتست نظیری صلہ دارد

✓✓

کمال عاشقی حیرانی دیدار مے آرد چو آتش ویر میاند سمندر بار مے آرد
نہ رشک خود فروشان میکشد ناز کم سنجای فریب حسن غوغا از سربازار مے آرد
تو روزخواہ از قضا چنداں کیوزی روزی بخت آرد و ربندی اختر از دیوار مے آرد
بہند خط جمال بایہ سوئے عجب آرد ہمہ اقرار و ایمان برودہ و انکار مے آرد
مسلمان عاشق رخسار و ہندو والدہ زلفش موقد ہیں کہ باہم مصحف و زتار مے آرد
مبارک فال صبح دولت دیدار میخوالاں کہ دست پائے بخت خفتہ را در کار مے آرد
رخود بیناں چہ میگوئی بزم بخود ان نشین کہ آب خضر اگر حاجت شود و غمار مے آرد

نظیری از نواز شہانے در دوست در دو تم

کہ چوں چنگم بخریت بر سر اسرار مے آرد

چوں ابر بہاری بزم سایہ فغن شد بر ہر برہ و بوم کہ نظر کرد چمن شد
چوں شمع کہ شد رہبر پروانہ ز تابش ولسوزی او باعث جان نائے من شد
میخواست شود قابل نظم ہم بلاغت صد پایہ نشیب آمد و براوج سخن شد
بے جام ہمہ میکش و بے بادہ ہمہ مست از نظم من آئین مغاں رسم کہن شد
تشک نیست کہ از نیم نظر کار بر آئید آرزاکہ دلیل آصف اعجاز سخن شد
ہمسایگیش را اثر ابر بہارست ہم خانہ گلستاں شد و ہم خار من شد
از یار و دیار انکم یاد عجب نیست از رشک من امسال غریبی بوطن شد
بر خاک درش جائے شہیدان نہ کس لطیفست کہ کافور تن و عطر کفن شد

ہمان بہشتی مخور اندوہ نظیری

نزد ہنگہ حوران چمن بیت حزن شد

بگو شمع از پرید نہائے چشم آواز مے آید
 مبارک پیے سوائے گرد و بار دو ستے خیز
 یقل کشیائے پر کن از غنیمت نائے ایمانی
 بساط جاوے بر ہم خور و جادو نگاہاں را
 محال ست اینکہ بر دام نگاہ من گذرافت
 سپہ راروح در پرواز و شہ راجت ز ناز
 بترتیب صبوئے صبح دم دیدم کہ دولت را
 سعادت نائے گوناگونست و راں اکہ حسن
 نباشد محرم آہنگ دولت قدر ہر شمع
 چو شد شخیر دل مشتاق را و ماں شکیبا نیست

نظیری دوستان از دل ناگفتہ مے ماند

تخل کن کہ او خود بر سر این یاز مے آید

بہوش سیر چمن کن کہ شاہاں مستند
 چمن پایا کہ کش ست و صبا قدح پیاے
 بریز خرقہ مہاں باوہ مے خور و صوفی
 جہاں عیش جہاں حرف و سیمغ ست
 تو تخل خوش ثمر کیستی کہ باغ و چمن
 بضرب تو چنان تشہ ام کہ سبر ہم نیست
 ز بقرار می افلاک داغها وارم
 نوافزون ست اندازہ بریشم عود
 بر مرز نگہ ادا میکنم کہ خلوتیاں
 تو تخل میوہ نشان باش در حدیقہ دہر
 ز کاہلی تو نظیری خزان این چمنی

قراہ بر سر ابر بھار بشکستند
 معاشراں صبوئے ز خواب جریستند
 حکیم و عارف و زاهد ہمہ ازین دستند
 در حریم فنا زن کہ نیستاں ہستند
 ہمہ ز خویش بریدند و در تو پیوستند
 بقدر فرصت آں ماہیاں کہ درشتند
 کہ تاز شوق تو بر خاستند و نبشتند
 غزل بزم زمہ خواہم کہ پردہ پایستند
 سر سیون کشاوند و در فرو بستند
 کہ کم درخت قوی خشک شد کہ نشکستند
 گہے باغ شد می کہ نشاط وارستند

ایچنانہ بہر سنگ سیہ نور فروشدند - این پائیہ بینش نہ بہر کور فروشدند
 فریاد کہ ہر کس با سیری نیت اورا - شتر طست کہ از خویش وطن دور فروشدند
 غیرت نگذازد کہ بچشم و دل منکر - یکدزدہ ز خاکستر منصور فروشدند
 زمیندہ بود و عوی مستوری تو باں - ہر چند کہ جولاں بسر طور فروشدند
 سروسخت چنان خائفہ و دیر کہ آتش - در وادی دوری شب و بچہ فروشدند
 آن درو کشانے کہ شناسائے عیاراند - فردوس بیک خوشہ انگور فروشدند
 اخراج مغل خواہم و تاراج قزلباش - کز ہند بر دم بہ نشاپور فروشدند
 در عشق تو با قدر و بہایم کہ عزیزست - ویرانہ کہ در کشور معمور فروشدند
 قرباں شدگان تو بقصاب میر کوی - یک سینہ بصد ضربت ساطور فروشدند

بارش دل و سینہ ناسور نظیری
 خوش باش کہ کم بندہ رنجور فروشدند

ما بید بوستانیم مارا غم نباشد - مرد و دوستانیم از ما بتر نباشد
 ادلب بروں نیاید آواز عشقبازاں - پرواز مرغ بسمل جزیر پر نباشد
 تاراج ویدگان اند آوارگان معشوق - رہے نیرو و عشق کا بجا خطر نباشد
 صدور اگر کشایند بر خلق گاہ ویدار - آنرا کہ چشم بستند را ہش بدر نباشد
 اوّل نشان مردی اخفائے کار خوبست - بہتر ازین کہ گفتی دیگر ہنر نباشد
 فیروزئی ضعیفان در عجز و انکسارست - تافش کند صوف ما مارا ظفر نباشد
 تامل سچائے خویش ست اور دغان دیدہ - عاشق کہ شد پریشان صاحب نظر نباشد
 از تیغ کے ہراسم دیدار مرز و قتلست - خونے کہ عشق ریزد ہر کہ بدر نباشد
 در گوشہ نقابت سیر گلست و نسری - زمین خوبتر نظر را ہرگز سحر نباشد
 ہر جا رود مسافر حرف تو از معانست - یک خانہ نیست کز تو پیرانہ شکر نباشد
 قاصد کہ میفرستی رطل گرانہش درودہ - کز ما خبر نباید تا بے خبر نباشد
 از شانہ ہو برگے حاصل نشد نظیری - لب تشنہ باز گشتی کز گرہ تیر نباشد

و گردشهای چشمش مستی پیمانده خیزد
 چو در روز قیامت هر کس خیزد بسوخته
 مہتای منے فنا یم جلوہ در کارے خواہم
 چراغ اہل عشق از کلبہ من میشود روشن
 رہ بس محو تصرف کردن یارم نمیدانم
 سبق از یک رقیب و مجنون را چہ جالست
 ز شرح قصہ مارفتہ خواب از چشم خاصانرا
 بردینا و دین خواہی سرشکے بر جرات ریز
 گرہ کن از ابرو او میخیزد و من مستانہ میخیزد
 شہید نہ گیس او از لحد دیوانہ میخیزد
 ہم بر بام تابہ آتش از خانہ میخیزد
 نشیند درہ گرہ بر روز غم پروانہ میخیزد
 کہ در کاشانہ من آید کہ از کاشانہ میخیزد
 یکے دیوانہ میگردد یکے فرزانه میخیزد
 شب آنرگشتہ و افسانہ از افسانہ میخیزد
 کزین آب زمین صخر من از یکانہ میخیزد

مگر گاہے نظیری میکند آرام گاہ اینجا

جنوں از سایہ ویواریں ویرانہ میخیزد

و دوش بر سوز دل و سینہ بر اتم دادند
 ناله کردم بہناں عشوہ نحو شمع کردند
 دُرد و صاف غم و شادی من از زانی شد
 پارہ پارہ جگر طور ز غیرت خوں شد
 گرسندیدہ تر از مغلس کنعان بودم
 تا بمقصہ سپرم کشتی مشتاقان را
 سرچو شمعم بریدند و حیاتم دادند
 گریہ کردم ز شکر خندہ نباتم دادند
 تا خم و خمکہ عشق بر اتم دادند
 کہ کہے بودم و چوں کوہ نباتم دادند
 خواجہ گشتم کہ از آل حسن زکاتم دادند
 از خضر بہمت و از فوج بنجاتم دادند

اخترم شمعشہ بر چرخ نظیری ندہ است

کس چہ داند کہ چہ عالی در جاتم دادند

گلزار بشہر آمد و باز ارچمن شد
 تاجیب کشادم کہ از ان نامہ برآرم
 بہر و غل کہ میخو است کند دشمن جاسد
 از ظلمت شب مرغ خروشان نشد مشب
 پیر و زور تر از بادہ تلخ است محبت
 گوش ہمہ کس میخیزد و خوانی من شد
 دیدم کہ صبا قاصد صد بیت حزن شد
 آمد بزبان ز دل و مہر دہن شد
 بہر چہ کہ در بند پروبال رزن شد
 عشقے کہ برو سال گذر کرد و کہن شد

الفست و ده ہجران وصال بہت صہبوری
تا مے شنوم حسن و وفا ہر دو غریبند
مخوڑی من توبہ دہ و توبہ شکن شد
عاشق نشنیدم کہ ز غربت بوطن شد
تا ہم سفر اشک خودم کا خراب بہت
ہر جا کہ شدم در پئے ویرانی من شد

ہر زخم کہ برداشت ز ایام نظیری
نئے چاک گریاں شد و نئے چاک کفن شد

آخرین آن مغیہ ہم کیش برآمد
نیش سپہم گرچہ نمود از صف مزگاں
واں کافر بیگانہ بمن خویش برآمد
نوشین بگئے از عقب نیش برآمد
چشمش ز کماں خانہ ابرو بمن انداخت
اقبال و و گیتی بکلاہ مندے بود
کامے کہ بشمشیر و سناں دید برآمد
بر خلق نگر وید گماں ہر کہ دریں بزم
دیدیم ز سر تا قدمش حسن و مثال
داویم سجاں منصب ہم از می جانان
دل نیز دور وے و غرض اندیش برآمد

سامان نشد از سعی خرد کار نظیری

دیوانہ شد و از خود و از خویش برآمد

ایغمائے تو دستے بکم و بیش برآورد
عشق تو شک انداخت بہ فتاد و دولت
تاراج تو دل از برد و رویش برآورد
حقیقت آئین خود از کیش برآورد
آوازہ آزادگی خویش برآورد
با آنکہ ندیدیم کے از کیش برآورد
چوں پنچہ شیراں بغضب نیش برآورد
از صیقل تیغ آئینہ ام ریش برآورد
از کشمکش عقل کج اندیش برآورد
خوں گرمی بیگانہ ام از خویش برآورد
ایغمائے تو دستے بکم و بیش برآورد
عشق تو شک انداخت بہ فتاد و دولت
آوازہ آزادگی خویش برآورد
با آنکہ ندیدیم کے از کیش برآورد
چوں پنچہ شیراں بغضب نیش برآورد
از صیقل تیغ آئینہ ام ریش برآورد
از کشمکش عقل کج اندیش برآورد
خوں گرمی بیگانہ ام از خویش برآورد

درد و غمت کہ پہنچو ہم استخوان خورد
بر نامہ ام مخند کہ آشفستہ خاطر
مست آئیم بصلح اگر نگہتے بر می
نیشکر آسچنال نخور و کس دست دوست
جانے و صد کرشمہ مزگاں چہ میکنم
چشم بہار تشنہ جگر و کمین بخت
آزادگاں بجائے رسیدند و ماہماں

ہر جا گلیست بہ نظیری طرب گہیست
کے بلبلان مست غم آشیان خورد

مجلس چو بر شکست تماشا بمارسید
دلّال عشق بود و خریدار و ستاں
دی خندہ بر بضاعت روشن و لبش
بال و پر از دراز می منزل بسوختیم
آموخت ہر چہ عشوہ ز گبرے با فروخت
گر گر ہم تیرہ شب از خواب جستیم
بعد از ہزار سعی ثواب و مجاہدت
مار کجاست از زین زخم التفات تو
رحمے خام وستی مار از یادہ کن

مشکل عنان نالہ نظیری تو اں گرفت

باد بہار و نگہیت صحرایا رسید

ہر سحر سلسلہ از پائے صبا بکشایند
درد دنیا یافتیم سوخت ندانم ز کجا
کارم از زلف گر بگریو پیچیدہ ترست

کز کشادش گر ہے از دل پاکشایند
بلبلان را بچمن راہ نوا بکشایند
سرای رشتہ ندانم ز کجا بکشایند

آخر لے گل گنری کن لگستاں تاکے
چشم ز گس برہ باوصبا بکشايند
برہم افتادہ دل دودیدہ برانداز نقاب
تاہم عقد گہر روئے نما بکشايند
ہر کجا فتنہ آن چشم سیاہ در کارست
کفر باشد کہ زباں را بدعا بکشايند
سیراں دائرہ بد نیست لے سے ترسم
چشم از خویش بندند چو پاکشايند
گر مبخا نہ نظیری برم ایں زمزمہ را
مطربانم گرہ از بند قبا بکشايند

مخے توں بگزند از من انتقام کشید
کہ دایہ ز ہر لطفے مرا بکام کشید
رہ ما نہ یکب نفسم ہر ما خود نگذاشت
بہر کہ داد مرا د از من انتقام کشید
ہزار نقش خوشم داد چرخ تا دیدم
قلم گرفت و خط سہو پر تمام کشید
مرا فریب پرورہ ار نہ ایں جاو و
عنان خاص گرفت و کند عام کشید
باہ و نالہ حریفم ز جام و نغمہ بگو
کہ کارم از منے و مطرب بایں تمام کشید
شراب دور جزاں بے تفاوتے نگرفت
کہ گر حلال رسید و اگر حرام کشید
چہ جائے من کہ بجام شراب طرہ حور
فرشتہ را ز فلک میتواں بدام کشید
چٹاں ز ارقٹاوم بعشق شیم نظر
کہ سایہ از سر کویم بزیر بام کشید
بساط عافیت لے عقل و ہوش بر چینیہ

دگر نظیری بے ظرف یکد و جام کشید

ارٹسکے بن گئے ز ادائے سخن رسد
صد جا نگہ مقام کند تا بن رسد
من پرور از بچلے ایں نور سوختم
پر و انہ چوں بعرضے آں آنجن رسد
در راہ تو شمال و صبا در ترود اند
تا بگو کر ادہی کہ بہ بیت الحزن رسد
گم زیر گلبنے قفسم رائے نہی
جائے پنہ کہ نالہ بگوش چمن رسد
گفتند کم بقاست سمن عند لیب گفت
لے کانش عمر گل بجیات سمن رسد
جیسے کہ پارہ شد بلامت رفون شد
دسیت جنوں مباد بایں پیرین رسد
زاہد ز سیر نکتہ صوفی چہ آگہست
در شیوہ یائے چشم صنم برہمن رسد

بازیچہ تو مجھ سے عیسے بیا و داد در ز گیس تو کس بچہ افسون و فن رسد

اے جاں لبی در و نظیری نیرود

مرگے مگر بباد دل ز یستن رسد

خونم از بر خاک ریز نمی قیظ پیاں کے شود خاکم از بیرون در ریزی پریشاں کے شود

گر مٹی اہل محبت از دم گرم من مست نالہ ام تا نشنود بلبل غزلخواں کے شود

شور و سختی را چہ سازم چارہ نتوان ساختن چون نمک ریش آمد و زنگداں کے شود

بار و ما و لخر اشاں اکندے لازم مست ہر چہ دست مار سد و دے گریباں کے شود

پیشت پازن برہوس آنگہ ہوائے عشق کن تابست خود نشکند کافر مسلمان کے شود

بیچکس نہ دے بستر کسب جمعیت نکرد بر سر کوتا بخوابد دل بسا ماں کے شود

داروے غم گر یہ مستانہ بیند پیش ازین آں ہم از کیفیت افتاد دست راں کے شود

بندہ نتوان کرد ما آزادگاں را جز بمہر جنس ما بسیار کیا بست از آن کے شود

سنگدستے چون تو کے یا بد نظیری تو ب دست

آپنہاں نو بادہ ہرگز فراواں کے شود

ہوائے کوئے او آوارہ ام از خانہ میساں فسون او پدر را از پسر بیگاہ میساں

صلح عشق شد کفر یقین انکار یا غم محبت کعبہ ویراں میکند تہ خانہ میساں

قلم در اختیار دست من چوں نقش موہوم گرم فرزند میدارد گرم دیوانہ میساں

بناخن ریشہ جاں میکنم از ہم خوشا دستے کہ گاہے جنگ زلف نگارے شانہ میساں

دل از درد قبول مجسم خوش شد خوشا رندے کہ شب با کنج گلخن روز با ویرانہ میساں

چو کنج شک اپنے بازی عزیزم در کف طے روز نفم دام میبا قدر ز ظالم دانہ میساں

مکن از بزم چوں بیگانگاں بیڑن نظیری

اگرے نیست بالائے تہ پیمانہ میساں

چو عریاں شد چمن مرغ از صورت خانہ میساں چو قحط گل بود بلبل آب و دانہ میساں

چو بر بام و در مردم نشیند چندان سارست مبارک پے بود آندم کہ با ویرانہ میساں

فسون جادو از امجزم افسانہ میسازد
تجلی ذرہ ذرہ کوہ را پروانہ میسازد
کلید باغ را کے شاخ گل دندانہ میسازد
فلک صد جاسبو گل میکند پیمانہ میسازد
پری آگوشہ درانہ ام دیوانہ میسازد
کہ شکرخندہ آثر انقل صد کاشانہ میسازد
نظیری لازم عشق جنوں جنگست ناسازی

تو معذوری ب مردم مردم فرزانه می سازد

بر سر رخسار مرثیہ لختی ز جگر بود
صد لاله ستاں کاشتنہ در سینه و بر بود
بر دور رخسار گاہ ہوس حلقہ مخر بود
در پرینچم نالہ ہم آغوش اثر بود
پیرایہ خواہم ہمہ شب زیر و زبر بود
تا گوش گریباں نظر پر ز گہر بود
بہوش شدم بچہ تو یا باد سحر بود
دل بود ہماں نوش کہ بامید خبر بود

بگذشت گریباں نزد چاک نظیری

پیشش چہ بلا و ست و عاتے تو بسر بود

در دیدہ او نقش من از دور نگنجید
کز عیش بخلوت گہ او نور نگنجید
در بزم گہ خوش نمکاں شور نگنجید
در حلقہ ماشوکت فغفور نگنجید
ہر دل کہ در و نالہ رنجور نگنجید

روشن خیل و خیل از محبت گوشتہ چشمے
محبت جزو جزم راز ہم بے تاب کوارد
پیام نو بہاری لالہ گوئم ابرو روزی
بچشم کم نباید دید قدر زری و ستاں را
بجز زلف پریشان در خیال نگذرد چہ
مباد ابرگ بارم کم اگر افشانہ ام تلخی

امشب چمن از گریہ ماتازہ و تر بود
مے مرست رگ و ریشہ جاں از دین ناخن
در زیر لبم گاہ طرب زمزمہ مے سفت
تا روز بخلوت گہ مقصود اجابت
از کثرت آمد شدن و زوخیالی
وز بہر نثار قدمے چشم ترم را
گفتم بدعائے سحری وصل تو خواہم
قاصد جگر مے سوخت چہ پیغام چہ نامہ

با آنکہ ز مہر شش بدلم حور نگنجید
پروانہ بہت تاب کند بال فشانی
از گریہ من عشرت او تلخ مسازید
سلطان و گداز بر در میخانہ خرابند
مارا چہ محل لیک عزیزاں نپسندند

نومیدی دانگہ راتو اس تیرگی سخت
 در روز سیاہ و شب و سحر نگنجد
 ماوروش دیرکہ دریائے خطا شوست
 در شرع غلط گو نہ منصور نگنجد
 از صدرہ دیرانہ پرمی جلوہ کنان بست
 زان بست کہ دیوانہ بمحور نگنجد
 گرمست ہوم وزن از عشق تطیری
 کیں فوق و ہوس در سر مخور نگنجد

در آشیان ما پر وبال ہمارسید
 ہر جا رسید سایہ دولت نارسید
 بلبل بے شود کہ تنالہ ہوستاں
 گلبن ز صوت و نغمہ بہ نشو نارسید
 کس ماجراے بلبل پروانہ حل نکرد
 گشتہ ماند ہر کہہ بایں ماجرا رسید
 باغزہ ایں معاملہ پیش از الست بود
 حرف بلی نبود کہ زخم ہلا رسید
 ہر کس بقدر طاقت خود میکشد غمش
 آہن بقدر جذبہ بآہن رہا رسید
 شب خندہ بر بصاعت درویش و لبش
 صد کاروان شکر بہ نئے بوریا رسید
 کروند تلخ عیش حریفان ز سرم
 لذت شد از طعام چو چشم گدا رسید
 آزاد از جراحیت بیگانگان رسد
 مرہم منہ کہ زخم دل از آتش نارسید
 مے دہ کہ رفت نوبت مستورچی صلاح
 طرف نقاب غنچہ بدست صبار رسید

کس در جفا طریق رضا را بسربرد
 در حیرت کہ کار نظیری کجا رسید

پائیم قنہ را ہر کہ در شور آورد
 بر سر راہم بلا از ہر طرف زور آورد
 تخم غم در آب و خاک من لگو بر میدہ
 خرمنے حاصل کنم گردانہ مور آورد
 آنکہ شام زندگانی شمع بالینم نشد
 کے پس از مرگم چراغے بر سر گور آورد
 عشق و تشریف ہم غوشی محالست اینکہ کس
 خلعت سلطان بآئے مفلس عور آورد
 نے ہمیں ہنگامہ رسوائی من شد بلبند
 عشق دایم بر سر باز از مستور آورد
 حسن گلستہ بہستان و کدکنو شاخ گل
 بلبل پروانہ را مجروح و رنجور آورد
 مجلس عشق از فروغ من نظیری روشن
 موسے از بہر چراغ آتش طور آورد

ہو جس پر دانہ است اما بگر و دود میگردد
 ز کاوشهای مزگان بقدر نخود دیدم
 دلم اگرده ذوق خوش دیگر نگذارم از دست
 تو گر بر چیزی سودائی دل بانیان داری
 درین مدت غم بجان عبث برنخورد پسندیدم
 کس این بجای اعتدالها حسنت انجاما گوید
 نظر خوبست اما دل غبار آلود میگردد
 که گر شویم آب بحر خوں آلود میگردد
 و بد تا باز دوتی دست غم فرسود میگردد
 مرا سرمایہ دنیا و دین نابود میگردد
 ندانستم که از مرگم دلت خوش شود میگردد
 که عاشق بنشیت از مهر و دفا مرود میگردد
 بشققت گاہ گاہ سوتی خود میخواب نظیری

جدائی دیدہ از وصلت تسلی زدود میگردد

گہے کہ وقت علاج دماغ من باشد ✓ نسیم در عین و نافہ درختن باشد
 مقتدم بہت خود چنانکہ میخوابم نہ بت پرست نہ بگر نہ بت شکن باشد
 ز طور عشق ہمہ کار عقل دیگر شد چو آن صنف کہ سلیمان شس اہرمن باشد
 مشو بخوبیش مقتد کہ مرغ زہرک ا خطر گہیست کہ مشغول خوشیشتن باشد
 سفر گزین کہ نہال اول ارملول شود زمین غربتیش آخر بہ از وطن باشد
 چو ذرہ ام بہو امی در تو باز ارسیت کہ در گردی من رشک انجمن باشد
 رہ بسکہ جامہ ز شوق تو پارہ پارہ کنم بہرچہ دست زخم چاک پیرہن باشد
 توان ز نامہ من یافت اشتیاق مرا عیار شوق با مذاہ سخن باشد
 ز نالہ بس نکم زانکہ کم رسد آسیب بران رخت کہ مرغ صغیر زن باشد

چو شاخ گل ہمہ مرغان سزد کہ گوش نشوند

کہ بلبلی چو نظیری درین چمن باشد

آزا کہ قبول تو خریدار نباشد ✓ و ربیع گہ بیج دلش بار نباشد
 از قیمت یوسف نشود یک سیر مومکم ہر چند خریدار ببار نباشد
 گویا تو بروں میروی از سینہ و گر نہ جان اوں کس این ہمہ دشوار نباشد
 از زہر کس منور تو در بستر و بالیں برپایے رود فتنہ و بیدار نباشد

از جادو حسن تو که در پیش جمالت
بر خاک پدید صید و گرفتار نباشد
غم یار من و بخت و سرایم که این تخم
گر از تو بود چون ز منش عار نباشد
آن شعله که افتد نجس و خازنه عشق است
بهر سوخته زین نشاء خبر دار نباشد
باد رو تو از کس نکند یاد نظیری
پروانه که سوزد و بگلش کار نباشد

دو شینه سرود که دل افکار بر آورد
کا هو ز جرم مرغ ز گلزار بر آورد
امسال دگر انشک صلاح و دم زدم
رنگ بے یار و گل پیرا بر آورد
من توبه نیاورده ام از کعبه که کافر
بت لادگر و خانه مختار بر آورد
تنهانه مرا راه زدن بوالعجبی عشق
بس شیخ که از خرقة کوثر قار بر آورد
هر خار که اندر ره ما بر کف پا خورد
صد رنگ گل از گوشه دستار بر آورد
بد کرد و با هر که در خلوت مانده
مارا و سسما پرده دیدار بر آورد
چون کبک خرامنده بهره که گذشتی
جولان تو طائوس ز رفتار بر آورد
بس سر که بزود بر دی افلاک نظیری

کین صبح طرب را ز شب تار بر آورد

بخاطرم که گشت دوست دشمن شد
دو دل چو شیر و تنگ یو سنگ می شد
چو خانه سر گشت ست عجز را بنیاد
ز هر طرف که نسیم وزید روزن شد
دریخ اگر نشدم مضطرب ز آمدن
چراغ دیده خفته داشت دیر روشن شد
و راشتیا تو چنداں صنم صنم گفتم
که شرمسار ز خود زاهد و برهن شد
سرا ز غبار تو گفتم برو تو اغم بود
کنز یا و سرم طرف جیب و امن شد
کشید بر سر دیوار بوستان و امه
که گل بلبل ازین بلبلان بشیون شد

مساز خنده و گریه پیکر نکشاید

لب بلبل نظیری که وقف شیون شد

این کعبه را بنانه بیاطل نموده اند
بس معنی جمال درین گل نموده اند

در ماندگشته است باین کار و با عشق
 زین گل چه دیده اند مگر حلالین عرش
 قلزم بشور رفته و عمارت شسته تلخ
 آه این چه دوستی است که سر نایکدگر
 خوارم مکن که ریختن آبروئی را
 بر هر که هو شیار بود اعتراض نیست
 بنمائی رخ تمام که شامانه چیده اند
 در بزم غله نعمت هر گونه چیده شد
 گردن بنده به تیغ نظیری که عاشق
 بر سر کلاه مردم عاقل نهاده اند

۱ بدل ز شوق تو چو ناله در سماع آید
 میست در خم شوقم که گزنجوش رود
 چنان بنالیش من روزگار خوش دارد
 به بیج عشوه یرم جاں که مست ناز مرا
 بجاست ناله مرغ چین که گل بشتاب
 چسبان فسانه بلبل برم به دردش
 سر از اطاعت فرمان کشم جم کے را
 نمونه ز وصال تو و نمائیش ماست

بصبر و داد نظیری قرار و فرما

که غم بیدعت و هجران باختر اع آید

۱ کس چمن نیست که پیش نظر از دل رود
 دو لیتے بود که مردم بهنگام دواع
 غائب از دیده نگردد و در مقابل برود
 آن قدر زنده ماندیم که محمل برود
 بدلیل ره و طے کردن منزل برود

جبر و اریم کہ این تہمت عشق از غیر
 قصہ ما بجز این وطن نخواہد گفت
 نیکوئی دوستی آورد بدل دشمن دوست
 مری عاشق ندہ دل بہتا شامے جہاں
 میر چشمان تو گر دم کہ ز بس خوشخواری
 من و آزار نظیری ز کسم عار مباد
 بزبان آید از آنم گلہ کرد دل برود

بزم غم بار ما ندارد
 ما چہرہ بخون کنیم گلگون
 چون شعلہ سوز سینہ رو نیم
 بس بوئے بر دگل کہ و شش
 ما عیدہ مے کنیم بسیار
 آئینہ بچہ پیب ما ست گویا
 ہر نامہ کہ دل مے کند خوں
 خوشحالی روز وصل دیدیم
 این غم کہ ملال آورد از کیست
 بے نام و نشان خوش مست مے
 گردوں مہر دارد اما

خونابہ کشیم ما نظیری
 مے عشرت کار ما ندارد

من آن صیدم کہ ہر کس را نظر بر حال ہن
 شکارت خوش برآید گر خود از منزل ہن
 نیم مے غم کہ بس شوار با شد صید من کردن
 ز بس زخم طم کار سیرت زربال من افتد
 نگاہت جان بمرغ مبارک فال من نشد
 ز بس ستم گرہ زربال من زربال من نشد

از ازل بر جم کہ ہر کہ عقدہ در پیش چرخ آید
 بزین زمانہ ام لے ابر محشر از کرم بر تے
 بقا تل خون خود پیش از سوال حشر ہے بخشیم
 مرا گستاخ گویم ہاست در مجلس نخواہد شد
 مراں از گوشتہ چشمے کہ از عالم ہمیں دارم
 بے پر شوق ہے آید نظیری کہ بہ تیرسم
 سببے ناکہ ز طاق از شوق استقبال من افتد

فلک مزدور ایماے تو باشد نہ نواز دہر کردارے تو باشد
 بدل تنگی گم و لغوش ہمیشہ کہ تنها جائے غمماے تو باشد
 نیاز دارم نہ خود ہرگز دے را کہ میرسم درو جائے تو باشد
 شود مجروح مغز استخوانم سرخائے چو در پائے تو باشد
 مئے آشفستگی در شور آرد نگاہ کار افزائے تو باشد
 حریفے کہ خود باز سچ سازد عتاب کہ یہ فرمائے تو باشد
 نہایت نیست طو مار دے را کہ مضمونش تمنائے تو باشد
 کہورت نیست کاخ سمینہ را کہ اہش بر تماشاے تو باشد
 گل صد رنگ میروید ازل خاک کہ دروے نوش صہبائے تو باشد
 سحر کہ ہر کہ پیش از خواب چیز د حریف باوہ پیمائے تو باشد
 دو عالم نقد جاں بردست ماہرند بیابان ارے کہ سودائے تو باشد

نظیری زندگی در در و دل جے
 کہ در و تو سیحائے تو باشد

پس از نہ ماہ جہان را در پیشے سچنگ افتد
 سختیں جامہ بر اندازد خیرن تو بہرید
 مرقع تاکد امیں غار و خار را ہر رنگ افتد
 قبا برقد سروان بہر آں کوتاہ و تنگ افتد
 شرے لعل گرد و مہر خورشید اربنگ افتد

نیفتم در خیال خود که در گره وایم اندازد
ششم بیدار دارد روز نادروایم اندازد
بنویسج رشک پر تو هستایم اندازد
بنزد وصال کجای در گوشه محرابم اندازد
شبانم پروردتاد رکعت و صلاایم اندازد
کسے خواهم درین طوفان سخت اسبابم اندازد

بچون برگشته تر دارم و لے از چرخ دو لایه
بیامت و مرگ خود چوں حاصل افسانه نیم
چو مرغیان سخن خوانست از بس فوق فریادم
اوانا که وء فزونی عهد بچدم تا چند غمخواری
بجیش و ناز نتوان تکلیف بر احسان گردون کرد
عزیزان از تعلیق سخت در رفتن گرانبارم

ندارم شورش و مدعی نظیری اشک یابی کو
که چوں شکور آتش چوں نمک در آبم اندازد

چشم باد و ست غم برون ندید
زخم از قلم برون ندید
جز بکسم قدم برون ندید
نشو کماند ز قلم برون ندید
راه از دبدبه رسم برون ندید
زلفش از تیغ خیم برون ندید
غیر نیل و قلم برون ندید
خاک جز جام جسم برون ندید
تا زید نیم و دم برون ندید
تا زخم رنگ غم برون ندید
میر و از گفت جدم برون ندید

دل با هوش و دم برون ندید
در کشند بجرائے غم عاشق
دل اسرار ہیں حدیث قدیم
چپ نوشتند نامه حاضر باش
منکر آن نگاه و حشی را
نگاه از چشمش از برون آید
این خم از بهر مرگ و سو رجایان
پد آید بخت که در روز داشت
مره باید که قلم برون آید
یکم جام سستاد و نگویند
نتوان کم از پی تر سب بود

گر نگریه قلم نظیری را

ابر سیراب غم برون ندید

بهار پائے جهاں در نگارے بند
جماد نامیه خود را بکارے بند

جهاں خواں شده عقد بهارے بند
ز صنع نشو و نما آب و خاک الوان شد

بکاج باغ و بہارست و ایہ بستان
چمن ز صحت بلند ہزار پندارد
ازیں حد بقدر گل راز و یا پسشش رفتن
مسافران چمن نارسیدہ در کوچند
ز بے ثباتی گل بروخت پنداری
گمے کہ دامن صحران لالہ رنگینست
چہ عیش و سوز میسر شود ز دورانے
وصال شمع چہ مہلت و ہر پر و اند
ز دور چرخ چو ماہیت ناں بگردا ہم

متاع بخت نظیری نیافت در غربت

امید بار بجز نرم دیار سے ہندو

شاخ گل منبر نہد بلبل حکایت سر کنند
روز عرض آید کہ ہر کس ہر خود و بر کنند
لالہ نوحین ز خاک کشتگان سر کنند
بلبل شوریدہ را ہر رنگ خاک تر کنند
باد آزار سے ہر سوا حبست آفر کنند
بادہ شطرا مہتر کہ وہ ہر کہ و رسا تر کنند
صبح را کم از نسو و رخ لالہ احر کنند
استخوان را مویائی مغز را عنبر کنند
از گل احر بر فروز و غنچہ را مچر کنند
ہر چہ گوید ابر در گوشت ز میں باد کنند

بار ز گسرا گلستان صاحب افسر کنند
غنچہ گرد و سبز مخفر سبزہ ز نگاری قبا
از گلستان برویتا کبے شوریدہ آ
حسن گل بستہ بیتاں افکنند کرتا بیاں
شاخ گل شد پنچہ آذر کہ بر رخ خلیل
جلوہ شور انگیز یا شد ہر کہ آید و سماج
ترسم از مخور می ساقی کہ ہنگام صبح
بر ترن رنجور سوداے وز دبا و بھار
صبر دم دامن کشاید عطر آگین شود
سنبل اسرار میر وید کہ از راز سپہر

در روانی گوشتا طبع نظیری شد چنان

کا پنچہ آید در خمیرش ثبت و دفتر کنند

درین نقش آملها بر آب جو بستند ✓ بحسن لاله و گل رنگ آرزو بستند
 چو موج رفته هوا بر سر آب میرانند کسان که دل بتماشاے رنگ بو بستند
 میرس حال که این مطربان چاکدست دل از فاعے جزیم بتار نمو بستند
 سخت جان دم این مخفیاں گوئی خراش سینہ تراشیده برگلو بستند
 نه عاقلست که تن ورده بخلعت خاک هزار خنده وریں کہنه از رفو بستند
 بکشت نزع ہر احساں رسیدہ آسبہ کہ مفساں ہمہ بر جنگ آبرو بستند
 مجو ز ناموراں غیر نام کیں خانان صلا زوندہ بنیما و در فرو بستند
 بغم بسا ز کہ از بے نشاطی ایام مغاں بدیر دمان خم و سہو بستند
 وریں جزیرہ جمال مے سرایم شعر چورند مست کہ برگزینش کدو بستند
 ازیں جہاں دلم آمادہ گر سخت بست چوکو وکان کہ میاں چست ز غلو بستند

ہزار نقش وریں کارخانہ در کار بست
 نگیر خورده نظیری ہمہ نکو بستند

افسانہ شیریں مرا گوش نکرند صد تلخ چشیدیم شکرے نوش نکرند
 یک خروہ گرفتند پس از نکتہ بسیار گشتیم فراموش و فراموش نکرند
 ماروزہ ازیں ماڈہ بر چنگ کشاؤیم در کاسہ با جرعه سرخ چشش نکرند
 معلوم شد از مستی ما حوصلہ ما داد نہ سنجاست مے و بیہوشش نکرند
 باید بعضا رفت چو موسے کہ وریں آہ یک پناہ نکلند نہ کہ شش پوشش نکرند
 در حلقہ شدم زان خط رخسار قریخم تا کو کب آں صبح بنا گوشش نکرند
 اشجار چین دست بہم دادہ ویا راں سیرتہ بہر خمر زہ ہمدوشش نکرند
 ہانم برہ پردہ گیان سحری سوختہ سویم بگشے اندہ شوبہ پوشش نکرند
 نون نابہ ہوا آندہ بہر حبیب و کنار ہم زان سنبل خوش بوہ در آغوشش نکرند
 امروزہ رحمست کہ لب تشنہ گذاردہ آرا کہ بے تر زمئے او شش نکرند
 فریاد ازیں شوق کہ در جان نظیری تاموش از زمزمہ خاموش نکرند

بسیحہ عشق رسد میل چوں زیاد افتد
خوش سست عشق اگر کار بر مراد افتد
بلاست جنس گرا نمایه در کساد افتد
نه یوسفم که خریدار بر مراد افتد
کم سست آدم مفلس با اعتماد افتد
کشادده که همه کار با کساد افتد
که هر کرا تو بگوئی ز پافتاد افتد
که تا زیاد بر آید که نابیاد افتد
بشر ندیده کسی کا قتاب زاد افتد
چو طفل شوخ که در قید اوستا افتد

حذر ز آہ نظیری کہ خانماں سوزست

مبادا این حس سوزاں بدست باو افتد

کبوتر سے کہ نیا موختند سر نہ دهند
کہ بر طریق نظر مہر را گذر نہ دهند
قبول صحبت صاحب دلال بزر نہ دهند
کہ گل دهند بخوار و یک عمر نہ دهند
دوا چو داروئے تلخخت کن شکر نہ دهند
کہ طعم ز غمت خوش گوار نہ دهند
بغیر تب زوگی و تیف جگر نہ دهند
کہ تشنه بر لب جو میرم و خیز نہ دهند
دہند شوق و لے رحمت نظر نہ دهند
کہ تاج عشق بخوابند و ترک نہ دهند
بہر کہ غوطہ بدریا نزدک نہ دهند

ہوس چو دیر کشد شعلہ ورنہ ماو افتد
نشاط صحبت فرما و در شک خمر و شت
بشہر و باد یہ فرسودم و کسے نخرید
چو قیامت نہدم روزگار بفروشد
مرا بدست تہی گوشہ نقاب سپرد
خندنگ غمزہ گرہ بر کمان ابرو چند
عنان دل ز ملالت بتاب و دستم گیر
ضمیر روشن تو لوح محو و اثبات سست
چو ذرہ خلق جہاں در ہوا ت میگرددند
تم ز سنبل بست زمانہ کا سستہ شد

ہنوز راہ نگاہ ہم بہاں و پر نہ دهند
خراب ز گس سنگیں دلاں ہرستم
ز غم بگونہ زریں شدم چہ چارہ کنم
ازیں کشادہ جبیناں ثبات عیش مجو
بہ ہریاس بساز و مجو علوت کام
ز خواں بہ نعمت دوران رضا بقسمت
بدر و سوز کہ بر بستر آب عتابست
چہ یاد جو ز رفیقان کنم نصیب ہم بود
مثال مالک و دریا و حال مستنقی سست
سز و کہ مقنعہ بر سر کنند آل مرداں
ظفر تراست نظیری کہ محو ذوق شد

دقت شد سبزه فرش در چپید
آفتاب از کین بر آرد سر
مسند سبزه نخل بگذارد
همه ذرات خاک بخت گرا
حسن رنگه جہاں نموده تو ہم
شاغ گر نہ سجد کند پروا نہ
اصل بہتر کہ ترک فرع کند
دیدہ سبیل بہار شد کہ جہاں
ترو خشکی کہ کوه و صحرا است
ز محبت خار و درخ خار را
ارغواں را کہ خوں کند سیلاں

ابر خگر بیک دگر پیچید
پنجہ ابر باد بر پیچید
ز افسر غنچہ شاخ سر پیچید
تار ز تار بر کمر پیچید
سیمیا را بساط در پیچید
ہمیش چرخ بال و پر پیچید
پائے دروین اتم پیچید
ہم اوراق خشک و تر پیچید
خوردہ لاله در شر پیچید
لالہ در پارہ جگر پیچید
ساعداں نوک نیشتر پیچید

بس فریب چمن نظیری دید

از بہشتش عیناں نظر پیچید

عشق ست طلسمی کہ در و بام ندارد
بس حلقہ الوان بقدر عشق بریدند
بادیکہ وز دو جد کند مسبت محبت
بس زاویہ حال مرار و ز لطیف است
آغا ز جنوغم شدہ پایاں محبت
از خویش تسلی نشوم تا رفتی ہست
کو تہ نظراں در طلب تو شہ را ہند
زاں دانہ مشکین و خط بہزندیدم
جان زیر لب از پاؤ سرش بوسہ بپنید
سر خوش ز لبش پیش شدم کہ لب اغر

آنکس کہ از ویافت نشان نام ندارد
یک جامہ بر اندازہ اندام ندارد
عاشق سو سودا سے مئے و جام ندارد
تاب نفس صبح و دم شام ندارد
کار لیت با انجام کہ انجام ندارد
پروانہ بجای با ختن آرام ندارد
عرض دو جہاں وسعت یک گام ندارد
فرسے کہ دے در گرد و دام ندارد
کاں نخل ہشتی ثمر خام ندارد
سے چاشنی بد تلخی دشنام ندارد

عریانی مارا شرفِ کعبہ پہنشد درویشِ حرمِ جامہٴ احرام ندارد

جو طبعِ نظیری کہ حقِ عشق ادا کرد

کس نیست کہ در گردنِ او دام ندارد

نہ دل آزادہ پائے بست شود بہر از دل درد دشت شود

ہمتے کاں باعثِ ال افتد کے بجلت بلند و پست شود

عشق را پایہٴ معین نیست مومن از عشق بت پرست شود

بہوائے کہ دردِ مانع افتد ناقہ در زیر بار بست شود

کار از انکسار بکشاید عشق را فتح از شکست شود

شرم از چشمِ پارسا بسزد خط کہ بر روی خوش نشست شود

ہر کہ بیند طلوعِ حسن ترا سرخوش از نشاءِ الست شود

چوں نقاب از جمال برداری ہر چہ نابود گشتہ ہست شود

بحرور آستینِ نظیری راست

کے کرم پیشینہٴ تنگہ ست شود

ہیکے وز اضطرابِ چشمِ بمل کردہ اند

چرخ را پروانہٴ فانوسِ محفل کردہ اند

تخمِ یکجا کشتہٴ صد جا آب و رگل کردہ اند

فکر و فکر کن کہ حلِ عقدہٴ مشکل کردہ اند

خوانِ دعوتِ چیدہ اند و منعِ سائل کردہ اند

ہر نفسِ نقشےٴ پدید آورده باطل کردہ اند

در زلالِ زندگی ز ہر لہلہ کردہ اند

پائے کو باں سرشارِ راہِ قاتل کردہ اند

عشق دریا نیست کس و دیدارِ ساحل کردہ اند

ذردہ ام اما بخورِ شیدم مقابل کردہ اند

اینکہ دل نامند چون حرمِ حمایل کردہ اند

از کد میں دو ماں با این دلیل افرختند

این گل از ہر شاخِ خود روئی نمی آید ہا

در خیالِ قید زلف و خال ہر کس ماندہ ماند

از قدمِ تافرق ناز و نفوس و برابر و گرہ

از پئے دنیا مشو پویاں کہ این موجِ سرب

خلق را در ہر نفسِ موت و حیاتِ مضمر

روئے از میدانِ سربازان بگردانِ باغ

ما بچین زلفِ گشتی بر کنار آورده ایم

گرہ و خود گردم چو پیغمبرِ دہوائے کیستم

عشق را ہنگامہ امروز از نظیری روشن است
ہر طرف از گفتگویش گرم محمل کرده اند

بغزہ روز استم ہمیں معاملہ بود
نصیب من را ازل در دہید و اگر دید
قصو ر طرز نگارم تمام حُسن شکست
ہوئے من سبب اجتماع و ہما گشت
بہ صفی نقش خط و خال خویش تن نقاش
و لم نہ سیر و دانش بقیل و قال افتاد
لبش بدادین کا م نمود جہد آتا
فریب قول بداندیش گرگ فاسد گشت

ہنگتہ گفت نجل میکنم نظیری را
ز قول خویش فراموش این صلہ را

کسے ہلکے حدوث از قدم نئے افتد
بروشتانی دل رو کہ رستگان فتنند
من این مرقع الوان بیفکنم روزے
دیان دعوت و تسخیر بہ کہ بر بندم
مسافرے کہ بنا بود و بود و خو و بیند
دلیل عشق نرسید کسے کہ در ہر کام
چنان ز شوق تو گر ویدہ اند سرگرداں
چنان پرستش روئے تو جذب و ہما کرد
بد کرد من خط نیماں کشیدہ آتا
ز سہو خطا یاراں چنان ستقیم شدم
نویسی از بنظیری عا و گرد شنام

کہ برگذریہ شادی و غم نئے افتد
گذار زندہ دلال بر عدم نئے افتد
کہ طرح رندی و تقوی بہم نئے افتد
کہ در چراغ کس آتش بہ دم نئے افتد
بفکر مشغولیت بیش و کم نئے افتد
سرش چو شمع بہ پیش قدم نئے افتد
کہ راہ کعبہ رواں بر حرم نئے افتد
کہ عشق بر ہمنماں بر صغم نئے افتد
بقدر غیر ز دست قلم نئے افتد
کہ سایہ قلم بر رسم نئے افتد
ز شوق نامہ فیکر رسم نئے افتد

نہ ہر مغزے کہ بوید نگہبت از مصروین گیرد
 ششمی گرنہ تر دوار و دماغ پیر کنجاں را
 ورق از کس چہ پیچخواہی سبق از کس چہ میگرا
 دمنے نقاش از نیزنگی صورت نیا ساید
 نفس تلخست تا علم حقیقت نیست با مغزش
 ز خود گر بگذری شاہی کنی در ملک سچویشی
 دریں دیر کہن چوں امن گردد خاطر انساں را
 ز عریانی ازین شادم کہ از تشویش آزادم
 چہ راحت از وطن آنرا کہ یارش در سفر باشد
 بوقت زندگانی چاک زوہر کس گریانے
 ز بس بے کمال شرک مے آید ز تو حیدم

مشام تیز باید تا نصیب از پیرین گیرد
 پسر گم کردہ چوں انس با بیت الحزن گیرد
 ز دل جو ہر چہ پیچوی کہ فیض از خوشیتن گیرد
 فریب نقش شیریں دل دست کو کہن گیرد
 سخن شیریں بود و قتی کہ از رنگ سخن گیرد
 عزیز خلق گردد ہر کہ در غربت وطن گیرد
 کہ اول اہرن گرفت و آخر اہرن گیرد
 گریبانے ندارم تا کسے از دست من گیرد
 کجا بے روی گل آرام بلبل در چمن گیرد
 بعد مرگ نتواند قرار اندر کفن گیرد
 در ارشاد و مخاں تکبیر از من برہن گیرد

سخن ہر روز عالمگیر تر گردد نظیری را

کہ مردم بیش جا و رسائی نخل کہن گیرد

دریں دیار عجب مطربان یک رنگ اند
 ز صحن سینہ کشایند چشمہ چشمہ نور
 کلید شادی و شمشیر غم بکف دارند
 بدل ز نغمہ شیریں حرارت انگیزند
 چو حد زیرو بم نغمہ را نگہ دارند
 سبکہ لال چو بفراک شاں در آویزند
 بفتح یک خلش این ز اہداں چو نغمہ چپ
 ز سر عالم لاہوت میدہند شاں
 ہزار رنگ بر آرد این فسوں سازاں
 سواد صومعہ را نسخہ فسوں سازند

کہ دل برند بصدراہ و بریک آہنگ اند
 بزخمہ صیقل آہنہاے پُر زنگ اند
 بہ بسط بر سر صلیح و قبض در جنگ اند
 بصوت چوں شکر و شیرین سنگ اند
 بہر مقام خفیف و ثقیل ہم سنگ اند
 بطبی نیم قدم در ہزار فرسنگ اند
 بروں روند کہ بر سینہ و بغل تنگ اند
 ز پردہ دگر اند این گر وہ نیزنگ اند
 کہ آفریدہ صانع ہزار نیزنگ اند
 کہ طبع کار کہہ نقشہاے از رنگ اند

بگوش کر شدہ تحریرِ شان زند آتش - کہ بر فروختہ جرعهائے گلزنگ اند
مشاطہ رخ مستند بامے و قدح اند - مقالہ غم اند باد و چنگ اند
اگر چه قاطع زندند مایہ ہوشمند - و گر چه رافع شر عند جان فرہنگ اند
دلیل اہل فنا یند در عروج نزول - باوج و رطیراں در حقیض رہ لنگ اند

نظیری از پئے این جاوایں و بسیار
کہ در ربودن اوراک چاہکے شنگ اند

بقصد ہر کہ سوئے کعبہ ناقہ راہی کرد ✓ نشان پاش بہر گام قبلہ گاہی کرد
کہ بود روئے ازاں شد بنفشہ در گلشن - کہ با کلالہ جعد تو کج کلاہی کرد
در چین زلف شیمے بزد و بوج عذار - سفینہ مردم چشم مرا بتاہی کرد
ز روئے زلف تو ام سایہ و ضمیر اندخت - فلک مستحرم از ماہ تاباہی کرد
نشان کوکم اختر شناخت بدے یافت - مشاطہ خال ترا کند و پرسیاہی کرد
کے چو خال ز حسن تو کامیاب نشد - مقیم کنج لببت گشت و پادشاہی کرد
دل ملطفہ از لب تو داشت امید - ہزار خا صدموزوں بنکتہ راہی کرد
من از ملامت مردم بعشق آزادام - دشوئے رنج تو خوب عذر خواہی کرد
یجلن پاکسی حسن تو صبح صادق داد - کہ آفتاب و ہش ثبت بر گواہی کرد
دل از تو آب خورد کاروان مصری را - کہ عارض و دقنت یوسفی و چاہی کرد
تبارک اللہ ذآیتہ رشتہ سائل تو - کہ دل مطالعہ صورت اہی کرد

عبادت سحری را کن نظیری کم
کہ ہر چه کرد و دعا مانے صبح گاہی کرد

گر دیش چشم بتاںستی من عالی کرد ✓ دور و اژدوں نتواند قدم خالی کرد
قبض در کار ندیدم چو شدم مست مدام - حل ہر عقدہ کہ میسر و بخت خالی کرد
پائے جبریل بکبر سخی خیا لم نہ رسد - عشق بس پایہ محراج مرا عالی کرد
نور این باد یہ از پاد یہ گردیست مدام - رخت چمنوں بجم برد و مرا والی کرد

ہر کہ بر خوان طبع دست بنیازید رسید
 عجز در مجلس اصحاب بکارست کہ جنگ
 دلم از خندہ نوشین حریفان بگرفت
 قصہ عشق بوصف تو طویل ست طویل
 یوسف از خوارئی انواں بکساوی افتاد
 بود نزدیک کہ کام از لب شیریں گیرم
 کہ د باذیچہ معشوق نظیری خود را
 آنچه خرداں نکنند و بہن سالی کرد

خوشا کہ بس ہجوم گریہ ام در دامن آویزد
 چنان در دست آویزم بدل گرمی و مسازی
 نسازد بجوئے یوسف دیدہ یعقوب روشن
 مقیم کوئے تو بیروی تو با بلبلے ماند
 گرفتہ در پردانہ سوزم درمنے گیرد
 دے دارم بدست طعن ناصح چوں کہن دلقے
 چراغ ماچہ زیب در دہد محفل سرائے را
 بہ بیچی گر جلایے از سر و پرویں مشواہین۔

بے درو نظیری ایں ہم گفت و شنودارم
 گلے مے چنیم از گلشن کہ خارے درمن آویزد

لک

نگاہت چشم جاؤ و برنتابہ
 چو گل ارتابشے بر میفروزی
 تعالی اللہ از اں لطیف بنا گوش
 چناں در دوستی تو سن عنانے
 صبا ترساں زو سویت کہ ترسد
 فریبت خال ہند و برنتابہ
 مزاجت گر مئے خو برنتابہ
 کہ برتابیدن مو برنتابہ
 کہ خورش طاققت مو برنتابہ
 دماغت عطر گیسو برنتابہ

مزارح وحشی داری کہ از دور
نگاہ چشم آہو برنتابد
ز بس وحشی غزالانت مانند
دل شوریدہ ام ہو برنتابد
گلہ نازنیک از سرنہادی
جہنیت چین اہو برنتابد
خندنگ چشم زود از زہ فلندی
کمانت زور بارو برنتابد
چو عزم بد عتہ خویت نماید
عنان ز انسو بایں سو برنتابد
بقہرو ناز تو گردن نہادیم
کہ سر از صوبال گو برنتابد

چو آید در بیاں کلک نظیری
لالی تار صد تو برنتابد

رشتہ از حسن جانان رختند
بر جہاں از عشق طوفان رختند
ز ان ہمہ طوفان کہ بر انگیزت عشق
جرعہ در جام انساں رختند
از قضا آن جرعہ چون آمد بچویش
ہر طرف در قالبے جاں رختند
رشیخ پورے شد ہویدا ہر کجا
پر توے بر شرط پیمان رختند
از خمار مستی آن نور پاک
درد کفر و صاف ایمان رختند
ہر طرف رنگے بگل بپرستہ شد
شہوتے انگیزتند از مغز نے
وانکہ از الماس بہر جان ما
تیز کردند و از ان آلودہ زہر
آب کردند از دل ما پارہ
لالہ حمرا و لعل آب دار
عکس از داغ در ول برداشتند
اینہمہ گلہائے سبز و زرد و سرخ
جو بہرے از قول شور انگیز ما
غنجہ اول ان نوائے جا سخنراش

بر جہاں از عشق طوفان رختند
جرعہ در جام انساں رختند
ہر طرف در قالبے جاں رختند
پر توے بر شرط پیمان رختند
درد کفر و صاف ایمان رختند
قالب گبر و مسلمان رختند
پیکرے از آب حیواں رختند
تیغ ابرو و رخ مژگاں رختند
سوشے بر زخم پنهان رختند
دانہ یا قوت رتاں رختند
کوہ را در حبیب و دامان رختند
بر چمن گلہائے الوان رختند
از دم ما برگستاں رختند
عند لیباں ابا لحاں رختند
پار پارہ در گریباں رختند

رنگ ہر نقشے کز ان انگبخت طبع
چینیایں برقصہ دیوان رنجتند
داغ ہر سودا کز ان اندوخت عشق
مصریایں بر بیت احزان رنجتند
نگہتے برخاست زیں سودا بمصر
بر تمیض ماہ کنعسان رنجتند
اصل این فرع ازین شد عطر بیز
بر بنی از فیض حان رنجتند

مایہ منے ماند باقی زیں عبیر
بر نظیری در خراسان رنجتند

پیراں کہ وقع فیض بتاثر برده اند
آب نرغ جوان بدم پیر برده اند
چون من بر آنکسان کہ نفس کرده اند
نور سحر بنالہ سبگیر برده اند
سرگشتہ اند اگرچہ بتحصیل شجر بہ
پے تافران طارم تدبیر برده اند
از سانخوردگان نبود خوش فصول از انکہ
صحبت لطیف خانہ نقدر برده اند
پیراں زرد و تیرہ سیمہ کار میشوند
بیا کی وغرور جوانی نماند حیف
شادی بشیب گرمی افیوں بود چہ خط
پیراں ہمہ نجاست و تصحیر برده اند
گر کج شود بجادل نازک بران سرود
این نوم رہہ انجہشش بند ویر برده اند
باموئے پیمو سبجہ کافور نکردند
بارگراں بقارست چوں تیسر برده اند
یوسف فریب گرگ مثل کجا خورد
آتلان کہ پیہ بزلعن چو زنجیر برده اند
رو بہ بصیدہ کہ دین پنچیر برده اند

وحشی چو تو شکار نظیری کجا شو

شہباز را بدام مگس گیر برده اند

چہ خوست کایں دل کافر نما من دارد
نہ مذہب من و نہ اعتقاد من دارد
بآب و آتش از سرکشی منے سازد
ہزار عریذہ با خاک و باد من دارد
دیر نالہ فلک را کمیں بر انگیزد
کمان فتنہ بزد از عناد من دارد
ندیم غصہ کہ روئے ز من بگرداند
عدوئے رحم کہ را ہے ہذا من دارد
بچشم دل رسویدائے دل ضعیف تر م
اگر چہ قوت دیدار سواد من دارد

مبارزے کہ ہدف سید آہنیں سارو
چہ اعتماد کم پر دورو عیے غنا
بصد علاقہ دل بایدم مقید بود
من آں عزیز زانم کہ سخت ہر ساعت
رساست دست تجرد کہ نزل من گیرد
بصرے کہ ندیناں ز نظم من خوانند

ز کم خرچ نظیری عجب ہر سانم
کہ کار ہائے برابر مراد من دارد

دریں سپید رقم قسمت و حوالہ نمائد
ہزار قرن بریں قصر مردماں بگذشت
ز باب رحم و مروت نشاں چہ میخوای
ز بس مرد زماں منفعت ز اشیا رفت
ہر آنچہ صاف قبح بود محرماں خوردند
مچوئے رحم ازیں گرگ ماہ کنعاں در
شکوہ شمت پردیز و حشیں شیریں رفت
ز جنس خویش ہمہ صید میکند ایام
ز میں گداخته آتشیں عذرا نست

نوالہ حصہ تن پروراں نظیری شد

بیا کہ قسمت ما تو غیب سر نالہ نمائد

عالم از عشق در وجود آید
در بشر کبریاے عشق نمود
رشد از صدر بارگاہ شہود
عشق بر تخت از دبر نگر لیت
عشق محاربت و بود آید
ملک از عجز در سجود آید
آنکہ بر کار ما حسود آید
عقل و لوح و قلم سرود آید

ہرچہ اہلیت نمودن داشت
 نیست جز عشق و عاشق و معشوق
 عقل ہر کار عشق سوخت سپند
 عشق صنعت نمود بے آلت
 جامہ مجنوں درو کہ خلعت عشق
 عاشق را عشق دی و فردا نیست
 شد جوانی و عشق و حرص و ہوا
 ہرچہ از عشق ورنمود آمد
 ہرچہ در معرض شہود آمد
 شکل این گنبد کہ بود آمد
 بود ہر چیز از نبود آمد
 عارے از جنس تار و پود آمد
 دیرہم زود تر ز زود آمد
 شعلہ بنشست و خس بد و داد آمد

ز دسخن بر لب نظیر ہی جوش -

عشق در گفت دور شنود آمد

اشک در دیدہ بہارم کہ حجام نبرد
 تپش و تابش من گرم سوا لبش سازد
 گشتہ ام پے سپردن چوں گنج یتیم
 غوار از عجز و تنزل شدہ ام میخو اہم
 بسکہ عطر گل و مل راہ مشامش بگرفت
 سرخوش از گردش چشم لب میگوں کندم
 قطعہ سبز خطش دیدہ ام از چشمہ نوش
 نکندم یاد لب بادہ فرو شش بنماز
 پروغ کہ والہ نکند امید م
 ہر شب از نگس فتاں بکبین نظرم
 حایل گر یہ کنم شرم کہ آہم نمبرد
 صدا داد است کہ کس پے سچو انجم نبرد
 جزو خضر راہ بدیوار خراہم نمبرد
 کہ بچنا محش ز روم تا بعنا ہم نمبرد
 بویے از سونگیکہا بے کہا ہم نمبرد
 روز مستم بسویے بزم شراب ہم نمبرد
 ہوس از راہ بہر نقش برانجم نمبرد
 کہ ز مسجد سحر بات خراہم نمبرد
 نوز و باد کہ از پایے شتاب ہم نمبرد
 صد فسون ساز نشان دست کہ خواہم نمبرد

نیست از بادہ بجز باد نظیر ہی درست

نگد ز آب رزا ز کام کہ آہم نمبرد

دیدہ ام نیم نگاہے کہ بدین نرسد
 سوئے وخت زدگان بس بسیارست
 صفت آہوش بد بنا کہ کشیدن نرسد
 کار عمل نگاہش بطیدن نرسد

هیچکے ذوق کلامش برگ جان نخلد
 طره بر باد نشان عشوه بگلزار فروش
 رام خاطر شود اما باشارت بر مد
 بارخ هوش شکارش چه کمین چه کند
 ندید جلوه عارضی که تماشا فی را
 کرد نخت جگر شور گزکستان را
 خصم توفیق با و راه نداشت دور نه
 جذب اقبال عروجم بقای انداخت
 اگر از چاه بایں جاه بر آید یوسف

که زرگ تا برگم شهید چشیدن نرسد
 در چمن سر و چمانش بچشیدن نرسد
 دست صیاد بصیدش بر سیدن نرسد
 فکده نخیر ز شوقش بر میدن نرسد
 کار از حسرت با دست بریدن نرسد
 که بسبب فن آسب گزیدن نرسد
 کس بسبب چشمه حیوان بدویدن نرسد
 که بیال و پیر جبریل پدیدن نرسد
 مالک از گرمی سودا بخردین نرسد

هوش از گوش شود مخظیری ترسم
 گوش کین لذت دیدن بشنیدن نرسد

عنان دل خود را بی فریادم نگه دارد
 دل دیوانه ام را گنج درویرانه افتاده است
 چو گوید کفر مجذوبی با ستغفار حاجت نیست
 مرا اگر هست کبرے دماغ از کبریا بی است
 تجلی جماعی هست رهبر جا که دوتی هست
 فقیرے اکه شبها نکیه از خشت اند شد
 حکایتماے عهد دوستی را کرده ام از بر
 همان بهتر که نکشانی سیر را ز دل ما را
 سخاک پیئے گلبن مینویسد شکوه از غربت

بنالم کاندرا دل ناله مظلوم ره دارد
 گدای عشق بازمی با جمال پاوشه دارد
 کسے که عشق گره شد چه پروای گنه دارد
 حباب این جوش دریا باو نخوت در کله دارد
 بیاباں شور اگر می آورد یوسف بچه دارد
 چنان خواهد که گوی مکیه بخورشید مرده دارد
 چونند وئے که بعد از سوختن هیزم نگه دارد
 که حرف هجر خویش نامه ماته بهر دارد
 اگر بر شاخ طوبی بلبی آرام که دارد

شبخون غم از جادوئے آرد نظیری را

داشت آه شب سلطان باخیل و سپه دار

تا وک غم جان شگافد سینه گر جوشن شود
 عشق مقناطیس گردد دل اگر آهن شود

سینه پر حسرتی دارم که اندوده او
پیش شد گشتگی چند آنکه پایم پیش شد
یک توجه از تو دور کارست و صد عالم مراد
شب تر غم کای غم بیدار و در خلق را
من هم از فریاد خود آزرده میگروم و لیک
بسکه بنیو جامه جاں بر برین تنگ شد

تا بنزد یک لب آرم خنده را شیون شود
سر تاریکی نهادم تا رهی روشن شود
غم ندارم گرا جابت باد دعا دشمن شود
هر که اسوزد چراغی ناله ام روغن شود
گر به بندم لب افغان سینه ام روغن شود
گر گریبان را بدوزم چاک از دامن شود

وصل اگر خواهی نظیری شوق را سر پیه ساز

نور عشق ستایں چراغ داغی امین شود

دل و ناله خوش گردید امید اثر باشد
اگر دزدیده دید نهان باشد بهر پارس دل
دو بچاں و دمار در غبار عالمی دارد
نگویم جرم او را کشت شرم غمزه را نازم
مکن درم که بس دشوار باشد بال افتادن
دل تا خوب آسایش نگیرد روز خور سندی

بسی آسود شستم این خدنگم کارگر شد
محبت از تغافلما غی بیجا و خطر باشد
نباشد در شب بار و شنی گر صد سحر باشد
که صدره مرده ام دیده و ز عالم بخیبر باشد
اسیر آنکه گرفت زین خم بر بال و پر باشد
بخطا شیوه آید که آن جال شود تر باشد

نظیری شاد هم باشی که خدمتگار دیرینی

کدامین قدر و قیمت پیش او خاکت بس باشد

هرگز بسیر گل دل محزون نمیرود
عشق از جهاں بریدن از خود گذشتن است
مرداں بجا بهزم و توکل رسیده اند
از خم عشق و بن هر شک کشته است
لذت بخواب برده و شادی بخافلی
در حرف تلخ نوش لبان صد و قیقه است
مرغان دشت را ز غم دل جدا حتمی است
یار از خیال غمزه بیرون نمیرود
کار و فاد پیش بانفسون نمیرود
یک دل رمیده نیست که دخیل نمیرود
از خون ما کجاست که جیخون نمیرود
در هر دلی که او بش جیخون نمیرود
کوتاه بین زلفه مضمون نمیرود
شب نیست کین خروش بهامون نمیرود

از بسکہ روشد از در مقصود حاجتم
آہم ز انفعال بگردد و غم میرود
آزاکہ گویش دل نشود ناله بسست
عاشق بدرس پیش فلاطون نمیرود
راہ وفان تفرقہ عشق بسته شد
دیرست ناقہ بر سر مجنون نمیرود

یوئے نسیم فقر نظیری شنیده است

از رہ بتاج و تخت فریدون نمیرود

سازم آں مے نمک آلود کہ بے غم باشد
افکنم مشک راں حقه کہ مرہم باشد
ہست راحت الم کلّیہ احزاں بر من
غم از ازل خانہ کیم و ام کہ ماتم باشد
پیشیم عشق با فسون نوے بند و خواب
کا گہے پیش شود بند چو محکم باشد
شرح سودائے دلم اسر و سماں مطلب
کار آنست کہ چوں زلف تو درہم باشد
دعوتے ذرہ دروغست کہ عاشق باید
کم بقا تر بر جور شید ز شبنم باشد
ہر کسے از تو نشانے بگماں میگوید
کس ندیدیم کہ در بزم تو محم باشد
ہرگز از نخل بری کس ثمر آنس نچید
تخم این مہر گیا در گل آدم باشد
غیر اخلاص و محبت نبو و شیوہ ما
جور و بیداد براں غمزہ مسلم باشد
نکند بندہ مجبور گنا ہے اما
آدب آنست کہ در پیش تو ملازم باشد
گر ملائک ز سر سدرہ بجا جت آیند
دلعت از کف نہد کہ ہمہ حاتم باشد

از تنک جو صلگی مائے نظیری در وصل

عشق حرامان ابد گرد ہدش کم باشد

کسے کو نشہ وصل است با کوثر نئے سازد
بآبِ نضر اگر عاشق رسد لب تر نئے سازد
کہ بخشی در سبازی شراب عشق مے آرد
سے کیں نشا اگر مش ساخت با افیون سازد
بشیدانی مزین طعم کہ بہت از آبِ نیک دل
کہ طفلش غیر حرف عاشقی از بر نئے سازد
عجب گر آسمان سماں تواند داد کا محم را
چو طالع از کسے برگشت با اختر نمیسازد
کداین شعلہ روشن میکند مشبب چراغم را
کہ مورے رانے بنیم کہ بال و پر نئے سازد
اگر بیگانہ کہ محرم دلش میوزد از درد دم
کسے سویم نئے بیند کہ چشمے تر نئے سازد

نہ روز وصل در نہ سکم نہ شام ہجر در افغان
 رہ غیرت خطرناکست پہنائیش تماشا کن
 دے دیوانہ دارم کہ باد لب بکھر ساز د
 دران آدمی کہ عشق اوست با تن بے غمبیار د
 اگر خود میشو د بنگر نہ خود بہتر نئے ساز د
 کسے بر معنی یک حرف صد دفتر غمبیار د
 ہمال عشقست بر خود چیدہ چندیں داستان د نہ

نہ انم حال شبہائے نظیری اتین روانم
 کہ جہ بالیں نئے گرد اند و بستر غمبیار د

بیا کہ بنو غم از خاطر بدر نہ د
 دران بساط کہ من خوان عشرت آرم
 دواع از دل و ہجر انم از نظر نہ د
 مگس تلخی من جانب شکر نہ د
 رشتہ خویش مرا شہرہ تو دور انداخت
 چہ میشو د چو کرباں رہ غریب زنند
 بطبع شوق تو نازیم آں پذیرائیش
 دل نہ از روتن بر دوبار خواہد عشق
 چو خون مرده سیرے باو در تیرہ پست
 دلم بیاو تو دریا نمود چشم و ہنوز

بر آستانہ ہے مے غمانظیری را

کہ قدر مجلس خاصاں بایں قدر نہ د

آمد سحر کہ دیر و حرم رفت و رو کنند
 ما قابل نشاط و شکر خند نیستیم
 تا بانہم از نصیب چہ خوں در سبک کنند
 تا شہد خوشگوار کرا در گلو کنند
 مے بہر زمائیش ما در سبک کنند
 دلق مرا بشعلہ مگر شست نشوند
 در کار بید ما غی ما آبرو کنند
 صد چاک دل تبا زنگاہے رفونہند
 بے طاقتی مکن کہ نکویاں نکونہند
 آمد سحر کہ دیر و حرم رفت و رو کنند
 ما قابل نشاط و شکر خند نیستیم
 تا بانہم از نصیب چہ خوں در سبک کنند
 تا شہد خوشگوار کرا در گلو کنند
 مے بہر زمائیش ما در سبک کنند
 دلق مرا بشعلہ مگر شست نشوند
 در کار بید ما غی ما آبرو کنند
 صد چاک دل تبا زنگاہے رفونہند
 بے طاقتی مکن کہ نکویاں نکونہند

حق عطائے عشق نسا زندیچ ۱۰۱
گر خلق عمر در سر این گفت گویند

دیگر ز آب دیده نظیری بخوش شست

چندان نماند دل که غم و غصه نکنند

عیشم خوش از آن شعله افروخته باشد

از محنت لب بستمم آنکس شود آگاه

در عرصه گلزار کس ز ناله زشتگی

نیگونی مادر ره باز از خیرند

محتاجی ما باعث آسایش باشد

گر می مغرور شید که در مجلس نیست

از صدق نفس چند زنی لاف نظیری

مشک است همه شرب و جگر سوخته باشد

ز آن خم که ز ابدان بقرح آب جو کنند ✓
شوریدگان صومعه می در سبک کنند

یابند جمله بهر سلیمان و جام بسم
گر خاک راه میکرده راشست و نشویند

در خشک و سنگ میکرده ویدم معاینه
ذو قی که سالکان بخیال آرزو کنند

از خود گذشته دامن پر بهیز تر نه کرد
در چشمه که خضر و سکندر وضو کنند

ظرفی بهر ساں که مبادا به سرفری
منصور را کنند بلا در گلو کنند

خونابه زخم فاش کنند ورنه عاشقان
تار جگر کشند و گریه بیان نگویند

با کابلان گذار نظیری شراب را

شاید گلے ز گلشن این دشت بکنند

شب فغان ابد خلوت مایارے بود ✓
ناله بر چید اگر در دلش آزارے بود

شورش و عریده در شب آن لاف نداشت
بخت من بود اگر تنه بیدارے بود

خویشترن ابدیم سحر بد می بستم
هر سر شمع مرا بارخ و قد کارے بود

نه تخم مدعیان بود نه آشوب ندیم
گل بخیار گلو گلشن بخیارے بود

مصر و ایران دلم را ز بس آمد شداد
یوسف بر سر هر کوچه و بار بارے بود
بر دل خسته من بود نگامش هر چند
هر طرف جاں بکفت استاده خریدارے بود
حسن و حیرت بهم افشائے غرض میکردند
نه غم پریش و نه رحمت گفتارے بود
در وصالش نظیری نفسے باقی بود

دیدمش بر سر آں کوئے عجب خوارے بود

میر و م جائے کہ غم آبخاز دلهامی رود
نالہ از ہر جا کہ مے خیزد و آبخا می رود
وقت جان دادن بد نبال اجل بنیم چنانکہ
گوئیامد یوسف از پیش زلیخا می رود
ستحفہ رضواں اگر بر کف ندارم دور نیست
تا برگ از طفلیم ایماں بہ یغما می رود
شاید از دوزخ بختا جان فروشد می فروشد
ہر کرا یک رسم است آبخا بسودا می رود
من نخواہم رفت اما بہر تسکین دلش
ہر کجا بیند ز گدازندیش کہ فردا می رود
بر من اندھے ہجوم آورده از ہجران او
کزد و ریش تا میروم دل در تیر پامی رود
میر و م بوزے زکوئے او کہ پنداری سچشم
صدسم پیش و پس از بہر تقاضا می رود
گر ز لوح چہرہ لیلی ہی آرو سبقت
خاطر شوریدہ مجنوں بصحر ا می رود

شہر و صحرا را نظیری سوخت از آہ وداع

میر و نوعیکہ پنداری ز دنیا می رود

بخش بسوز کہ نام اماں نخواہم برد
دعا بدرد سر آسماں نخواہم برد
مکن ملاحظہ از کشتنم کہ روز جزا
ز رشک نام ترا بر زبان نخواہم برد
ز دل طہیرن آغاز عشق مے گفتم
کزیں معاملہ خیر از زبان نخواہم برد
ز اضطراب دلم روز وصل معلوم است
کہ از بلائے شب ہجر جاں نخواہم برد
بس است چند کنی اے فراق بے رحمی
دگر بخویش تحمل گماں نخواہم برد
اگر زو امین یوسف کنند بالینم
سکر کہ وقف تو شد ز آستان نخواہم برد
بایں ملال کہ من میروم بسوئے چمن
چہ بلای غنچہ کہ برگ خزاں نخواہم برد
نظیری ایں چہ بندگی تیز پرواز نیست
ز شوق بسوئے آتیاں نخواہم برد

حسن چندے سر بدل شوخی خود رائی دید
دیدہ عاشق تیا بد ذوق از دیدار دوست
لذت دشنامش از من پس کاب تلخ و شور
گرد و از جان او غم معلوم شوق دے دوست
در بیابانها نمے گنج اگر طغیان شوق
گریه ماتلخ و طبع میزبان رنجش پذیر
شکوه کمتر کن نظیری گر کسی یاری نکند

رخت ماسوزد چه نقصان تماشائی دہد

گل آمد و علم ز دل سنگ بر آورد
بخواست زمرغان چمن شور بر آید
عشق آمد و در شھر خود آئینہ دید
مطرب ز برم خرقہ ساوس بدر کرد
شب نیست که از شادی بسیار نگزیم
یکبار عجیب و ہر خویش ندیدم
در راہ وفاے تونہ طولیست نہ خرضے

ایں نول شد دل بسکہ خراب ست نظیری

در پیش تونہ تو انمش از تنگ بر آورد

نالہ رانیست اثر کرد تو شکایت دارد
مردہ را زندہ نماید ویم ما بوالعجاں
ذوق ہر مرغ باندا زہ پرواز خودست
عمل صالح و طالح بھوے نتانند
کس چه داند بھم مایہ بنا بود رود
دفتر نالہ مارا نکشایند ز بھم
در نہ ما گرم دعائیم و سرایت دارد
آتش از گرمی ما چشم حمایت دارد
عشق بازی نبود ہر چہ نہایت دارد
ہر کجا کار تسلق بعنایت دارد
جنس نایاب خریدیم کہ کفایت دارد
ہر در دست برو تا چہ حکایت دارد

کفو ایمان نبود شرط نظیری در عشق
 بتو کافر بنمایم که ولایت دارد

باعث راندنم از بزم سحر عار نبود
 تا شدم از تو جدا تفرقه پالم کرد
 همه آسان ز جدائی تو مشکل گردید
 بیدی در همه جا نام برآرم که مباد
 ناله از بهر رثائی نکند مرغ اسیر
 عشقم از سود و زیان دو جهان فارغ کرد
 ورنه کس را بمن و بودن من کار نبود
 دولت آن بود که این فرقت دیدار نبود
 هیچ دشوار بدیدار تو دشوار نبود
 خون من ریزی و گویند سزاوار نبود
 خور و افسوس زمانی که گرفتار نبود
 از چه کارم بهمه عمر همی کار نبود

خوشدلی کرد نظیری برش امشب خالی
 صد سخن گفت که شایسته اظهار نبود

محبت بادل غمیده الفت بیشتر گیرد
 پس از وارستگیها بیشتر گشتم گرفتارش
 محبت بیشتر قایم شود چون بشکن پیا
 اگر باد و وز و مشتاق را شور و سماع آرد
 مشوار حال من غافل که زخم کاری ارم
 مرا این که برد از هوش دل مجروح خواهد کرد
 چراغی را که دود هست رسد و دگر گیرد
 چو صیقل صیقل و شش اول سخت گیرد
 شکوفه اول افشانند وخت انگه تمر گیرد
 و گریه رسد مخمور را مستی ز سر گیرد
 مباد و دیگر صید ترا از خاک برگردد
 حریفی آگهی یابد که از عالم خبر گیرد

نظیری کوی عشق است این نه شاد بازی رندی
 که گریه رود از دست کس یا رسی دگر گیرد

بهم و وصل تو جان الفت و نزع ندارد
 بشهر ما نفروشد جز رضا و محبت
 بران فرا که من میکنم عروج مقایست
 چنان حقارت از چشم اعتبار افکنده است
 برطل خون جگر میخورم ز بخت بشکرم
 نشاط آمدن و کلفت و دواع ندارد
 کسے دوکان نکشاید که این متاع ندارد
 که هیچ پای بهمان پایه از قلع ندارد
 که دهر بر من و حال من اطلاع ندارد
 که سر ز جام تنک مشربم و دواع ندارد

ز تیرگی بشب انتظار شمع امیدم برابر پر پروانہ شعاع ندارد

عبثت بوعده لطفش دلت خوشست نظیری

کدام لطف کہ با سخت تو نزاع ندارد

کمند و دام ما غیر از شکار غم نمی گیرد

مگس بر خوان ما عیشے بجز ماتم نمی گیرد

بجام ماتم تبسم نوبت ماتم نمی گیرد

که ظرف ما ازین یک قطره بشین و کم نمی گیرد

کسے از نمے خواهد کسے مرهم نمی گیرد

شما ظلم و بیدادے کسے برهم نمی گیرد

دل مارا هیچ آن زلف خم در خم نمی گیرد

بآه و ناله میجوید نظیری بر دلت راسے

سکند رصف نمی آراید و عالم نمی گیرد

کتاب حسن اجز و محبت از میان گم شد

طفیلی جمع شد چندانکہ جائے میہاں گم شد

چنان شویے بر آوردم کہ وقت و ستاں گم شد

گدا آمد کہ صد رتوب جوید آستاں گم شد

کہ مضمون سخن صہ بار از دل یا زباں گم شد

بجرم کعبہ میفریتم راہ کارواں گم شد

طرب تابست در بر من کلید آسماں گم شد

طرب اور سراج عافیت نام و نشان گم شد

ز بیداد تو حرف مہر را نام و نشان گم شد

ز مہر بواہوس گرد دلت عاشق نمی گردد

سحر بیتے مفتی میسر و از تو بیا دآمد

بنالشیخو اہتم جاو دلت افتادلم چشمت

پس از عمر شد مخرجے کم خندان پیش آمد

متاع ویر اگر داریم بر مار و مکن زامد

ہوسنا یافت روازن مزاج کار با برگشت

ہوس اور فراق محبت خواب گراں گرفت

اگر پرسد کسے حال نظیری را بگوئیدش

کہ فردا مستاں مرغے کہ شب آشیان گم شد

ز نگہبت سحری شوق یار مے خیزد

پروئے یار نگہ رشتہ بیز مے افتد

جنوں ز سایہ ابر بہار مے خیزد

بزلف یار شکن قطره بار مے خیزد

سحاب دل شدہ در کو ہمارے گرد و
 بہ دستگیر بے عشاق ناتواں احوال
 تنے کہ رفت نہ پا بر عذارے غلطہ
 نہ از وصال ملولان ملال مے گیسو
 سماع رندی و گلگشت لذتے وارد
 ہمیں کہ طائر فرصت رسید صیدش کن
 ہمیں کہ قیمت خود یافتی غنیمت داں
 دریں ہواد رخلوت حکیم نکشاید
 کہ ہوش میرود و اختیار مے خیزد

جہاں خوش است نظیری قلم بجلوہ در آ
 کہ گلش کرد سربوک خار مے خیزد

چہ شور بود کہ عشقت بن کرامت کرد
 حدیث من کہ ز مجموعہ دفاے تو خواند
 بکعبہ دل من عاشقان نماز آرد
 بہر نماز کم صد ہزار سجدہ شکر
 قضائے کفر ادا میکنم کہ ہر من عشق
 نثار دیدہ تصدق دہم کہ بخت بواں
 کہ نارسیدہ قیامت دلم قیامت کرد
 کہ نے بخون دل دیدہ اش علامت کرد
 کہ قبلہ شد صنم و برہمن امامت کرد
 کہ در دیار تو دل نیت اقامت کرد
 نماز و طاعت چل سالہ را غرامت کرد
 بکوئے نہ دیار یا تو پرندامت کرد

مزاج عشق نظیری حریص و سودا بیست

دریں معاملہ نتوان ترا ملامت کرد

بے تو بر بال و پر مرغ گلستان تنگ بود
 حال آن گلگشت صحرائی کہ من کردم پیر
 بے تو بر چشم نمک مے بخت باد صبح دم
 سایہ مجنوں میشد از سایہ کہ من کردم گداز
 نامہ دشمن ملالت بے تو مے بردار و دلم
 صوت بلبیل در حریم باغ بے آہنگ بود
 لاہارا و ترہ ہر سنگ پر چوں جنگ بود
 گرچہ مروارید مے سائید ہر جا سنگ بود
 کہ خیالت خیل صدیلی بصدف سنگ بود
 آہنجہ بر مے چید رنگ سینہ ام از انگ بود

گر غمزد از نشاط و دینت از من مریخ
بانشا طم خصمی با جان سختم جنگ با

پیش ازین چندین نظیری شورش و مستی نداشت

تا نبودی جام بے ساقی و مئے بے رنگ بود

تو میرانی و جانم با تو ذوق گفت گو دارد
گداہنگام مردن با دشاہی آرزو دار

تو شمع بزم ہر کس گشتہ صحبت غنیمت داری
کہ ایں پروانہ ہم با گوشہ تار یک خودا

حرارت الزبائے گرم بسیار مے یابد
دل چوں موم از سختی جدل با سنگ و دوا

کہ اہم مجلس و ساماں کہ میخوردن بیا د آرم
چہ رنگ تیرہ دارم کہ مردن آرزو دار

بہ مستی سوز و گرمی دار و مرا ساقی
ہنوز از بادہ پارینہ ام سپیانہ بودا

سوز و گریہاں و رنگ باغ از ناز بکشاید
کہ بلبل گشت مست و خجہ اش مے در سہو دار

کہ ایں بود جام لطف کے دادی نظیری را

ہنوز آتش نشہ لب آب غریبی در سہو دار و

منم مرغ اسیر مضطرب از بیم جان خود
نہ ذوق دانہ دارم نہ امید آشیان خود

دل از امید وصل و بیم ہجران کردہ ام فارغ
نشستہ گوشہ وارستہ از سو و زیان خود

ز قوت خویش با ہم طعم زہر و شکر با گویم
کزین نعمت تنم پروردہ مغرور استخوان خود

بباغ روزگار آن خود ستا مرغ کہن سالم
کہ خود مے بنجم و خود مے سرایم استان خود

بنزد محرم و بیگانہ عیب خویش میگویم
بدشمن میدہم از سادگی تیر و کمان خود

در صد شکوہ برب میکشاید یا د نو میدی
کسے کو نازند قفل خموشی بردبان خود

نظیری خبر کن کہیں بند از دل بکسلد رونے

ہنوز امید دارم میکنہ ضبط زبان خود

روز آں آید کہ با صد خواہم بر ور کشد
پردہ ناموس شب از روزگار ہم بر کشد

بر سر پردہ شمع از بہر آن سوزد کہ بہت
جذبہ عشق کہ خاکستر بخاکستر کشد

پیچ جانگذاشت کز مے فتنہ باقی نماند
کاش چوں آید غمت زخمت از در دیگر کشد

از درش تصدیق کم کہ دم چو دانستم کہ او
خطنسیانی مرا یکبارہ بر دفتر کشد

غم کہ ہر شب مجلسم افروزہ زویگشت رفت
چاہہ کن ببقیاری تشنہ وصل ترا
امشب از جرأت چراغ و شتہ بر صحر کشد
از فراق امشب نظیری مجلسم تا تم گم نیست
بوی خوں آید چو عودم شعلہ در جگر کشد

تبسمش بلب از شرم خشم و کیس گردد
کند بدیدہ شکر ریز اشک تلخم را
بخمندہ کہ از روزہ را نگہیں گردد
از یقینت آسائیش ابد بخیرم
چو باد از سر عالم بجد بر خیزم
نہ قبلہ و انعم و نہ کعبہ کا فخر شقم
کہے کہ جامہ نقولے و رند گویندم
سخن طرازی و دانش ہنر نظیری نیست
قبول دست مگر نالہ حسرتیں گردد

ولم رافر رحمت از دواع جان فرو گیرد
دل پر حسرتے وارم کہ ہر شو چشم بکشایم
شہادت خانہ ام را پرتو ایمان فرو گیرد
ز بس شاید ہم در کیش طاقت ناوک آہم
سر را اضطراب زانوائے حرمان فرو گیرد
ز نور سندی ہاں گر بیتو بر بستر ہم پہلو
جراحتائے اہل زور را جریاں فرو گیرد
و ران ساعت کہ آہم گرد راہ از چہرہ افشانہ
کہ گراشتے برفتہ ہر را طوفان فرو گیرد
بہ سحرست مے سپارم جاں بہ بند از گرہ چشم را

اگر آید بجز بیا تو در خاطر نظیری را

دل تابگذراند صدرش نسیان فرو گیرد

نشان آنکہ کردم قطع امید از دیار خود
برہن از حرم برگشت و حاجی از حرم آمد
نہادم در حرم کوئے او سنگ مزار خود
مرا کا لیت با صدق دل امید و از خود
من و اخلاص عرض بندگی و کوئے یار خود
تو خواہی کا فری ان طاعت خواہی مسلمان

خل گر در بنائے دین و ایمانم شود سهیل
ندامت نقص در بنیاد عهد استوار خود
زیر کامل عیارم در وفاد و دوستی خالص
گرم صد بار بگذاری نگردم از عیار خود
لب امید واری بسته ام از حرف نایابی
محبت میکند نوعی که باید کرد کار خود

نظیری از تو در خون زینت هر دام از صبیح

تو هم فراق آرا پشته ده از شکار خود

در بر روی عیش تا بستیم دیگر وانشد
صد کلید آورد بخت و قفل این دوانشد
در گریبان که غم آویخت کمتر شد و رست
خوشد لے کم وخت دامن که یکسر وانشد
تا غم از ویرانه راه آمد شد کشود
دید شمع امید ما ز صرصر وانشد
همچنان مکتوب ناکامی بهم پیچیده ماند
نامه بر بسته ما پیچ جاسروانشد
سعی کردم تا مگر از عشق بردارم دله
قطره خون نایب از زوئے انگروانشد
اضطراب از بهر جان بردن بسے پروانه کرد
پیچ تابیب شعله اش از بال در پردانشد

آنکه شب خواب نظیری آبا فسون بست

پیچ کار بسته او ذال فسون نگروانشد

دل نمیدانم کجایم استانم میکشد
مرگ می بینم که با هجران عنانم میکشد
هر سر مو بر تنم دارد خروشه از و دراع
هجر پیوند تو از رگهای جانم میکشد
داشتم در سینه پیکان خدنگ کایئے
دست غیرت این زمان از استخوانم میکشد
میکند آسودگی سیر بگرد خاطر م
گر به هم پائے ز چشم خون و شانم میکشد
قصه وارستگی امروز پیش دل گذشت
طرفه حرف نا امید از زبانم میکشد
بر سرباز از جان بازمی کماں آویختم
دست غیرت بشکنم هر کس کمانم میکشد

میکشم سر از کند او نظیری بعد از این

گر بعد از بخیر آن نامهربانم میکشد

بر قفا چشمت نمی افتد چو این در وانشود
آن زمان در گاه بشناسی که صدمت چاشود
آنکه او در کلب احزان سپر گم کرده یافت
تو که چیزے گم نکردی از کجای پیداشود

دوست دارد از غریبان ناله بیچارگی
 هر که میخواهد که منشور خرابتش و بسند
 زویمه خوبی زمازشتی بهمانا لایق است
 شد بهار عمر نا پخت است انگورم هنوز
 عمره آل کو بر آرم پایم از آید بکار
 کم نظیری راست بر جائے نظر افکنده ام
 دایه گرو ز جزا چشم و دلم گو یا شود

هر بر شاخ وریں باغ هوا ئے دارد
 یک شکر کام امیدم همه شیریں کرده است
 بر بمن بهم ز و رست کده نو مید نشد
 حسن هر جلوه که از جائے دولت ابرو
 نیست در طلقه مستال زمین آلوده تے
 تا ز خورشید وصالش بفراق افتاوم
 بفسون و نیش با اقامت مکشا
 تا نماید بخلط مہرہ فلک مے باز و
 خدا ن شہرت خوزیز کسے باید کرد
 بن آں کن کہ سزا دار جمال تو بود
 هر گلے رنگے دهر مرغ نوا ئے دارد
 نزد خود هر گلے فرمہائے دارد
 در پرخانه زنی خانه خدا ئے دارد
 از پیش گری بروی راه بجائے دارد
 اہل ہر سلسلہ انگشت ثنائے دارد
 هر کہ بر من گذر و طعن خطائے دارد
 کاں سر چشمہ عجب برگ گئیے دارد
 گر چہ حصی نہد ذوق و غائے دارد
 کہ اگر گشتہ شود نوحہ سرائے دارد
 شمع در سوزش پروانہ سزائے دارد

غم مخور الفت معشوق نظیری با تست

بود ہر ذرہ بخور شید بقائے دارد

گر تشنہ بر سر خم میرم عجب نباشد
 با صدمہ خوانند کہ انتظار سوزند
 صہبائے اذدادند سرست شوق کردند
 من یک سبب ندارم در گیر بر در سخت
 رحمتے نمایند تا جاں بلب نباشد
 چون در نمی کشایند کاش این طلب نباشد
 گویند لب کشودن شرط ادب نباشد
 یک مدعا نسا زند تا صدمہ سبب نباشد

چوں نتے بہ بنیںد آرزوئے نمایند
پائے اگر بلخزد بجائے طرب نباشد
ہرگز دل تو انگریزیت نیابد از عشق
غم نیست عاشقان اگر قوتِ مشب نباشد
از عقدائے دوران دل بد کن نظیری
آزاکہ واکند از اند جز از غضب نباشد

آں سخت فتنہ جو کہ تو دیدی بخواب شد
وال دل کہ بود سخت تر از خارہ آہ شد
گلگونہ رہوا و ہوس رنگ واکند اشت
خال و خط عروس طبیعت خراب شد
دل را کہ حرف سوختگان داغ کردہ بود
میرفت تا بر آتش ایشان کباب شد
در سحر شوق کشتی دل ریسماں بید
در کوئے یا نغمہ تن بے طناب شد
ایں نور سنبل و گل ہر کشورے نیاست
تا در خطا کدام گیا مشک ناب شد
دایم کسے بقافلہ بودہ است پاسباں
بیدار شو کہ چشم رفیقان بخواب شد
خشکی لب بہ تشنہ لبان آب میدہد
تا مستعد شدیم دعا مستجاب شد
مستی چہ خوب کرد کہ ایں پردہ برگرفت
رخسارہ حقیقت ما بے نقاب شد

تاریخ واقعات شہاں نانوشتہ ماند
افسانہ کہ گفت نظیری کتاب شد

دوران مے حسرت ہمہ در ساغر ما کرد
برہر چہ نہادیم دل از دیدہ جدا کرد
نکشود قضا شست کہ آہ نکشیدیم
بر دوست ترم خورد خدنگے کہ رہا کرد
بازوئے ہنر دارم و اقبال ندارم
میکوشم و کارے نوا غم بسزا کرد
فریاد بر آریم از اں یا ر مشعب
کو از ازل ایں شعبدہ چرخ رہا کرد
خود طلعت خود دیدہ و گر پردہ برافخت
خود فتنہ خود و گشت اگر فتنہ بپا کرد
با آنکہ لبش داد مناد می محبت
نہ بر سر ہر آمد و نئے عہد وفا کرد
ناوک فگنے بر سر ہر راہ نشانید
در عشق کمندم بگلو بست و رہا کرد
دشمن با رم انگند و دوست با تش
با ایں ہمہ حد نیست کہ گویم کہ جفا کرد
چندین سخن عشق کہ گفتند و شنیدند
کس حق محبت نتوانست ادا کرد

بزد سجاے پروبالش سرومنقار مرے کہ بلند از سر اس شاخ نوا کہ د

خورسند تسلیم و رضا گشت نظیری

مسکین نتوانست خصومت بقضا کرد

نہ ز جہدم بکف بخت عنال مے آید نہ مرابا نئے قائم نہ مرادیدہ راست
ہمہ بے قصد خدنگم بہ نشان مے آید تو کہ آسودہ دلی از نفسم سود مخواہ
منکہ شوریدہ ام آتش بزباں مے آید سخن مروت و یوانہ حقیقت دار د
در عبارت باشارات نماں مے آید عشق و مملکت عقل چو سلطان گرد
روشن و عادت دیگر میاں مے آید میکنم شور چو از خانہ علیق برو د
میدہم خبر چو از راہ زباں مے آید ہمہ بز خویش ز بیم دم آخر لرزدند
جائے خوفست کہ کشتی بکراں مے آید مرو در گاہ و سر پرودہ عزت بنود
ہر کہ دامن بسریائے کشاں مے آید وصل جو یان تو بر بوئے نسیمے گردند
کہ از بوئے تلف کاریں جان مے آید طاقت جور و جفا نیست تنک حوصلہ
گریہ چوں نکند دل بفغاں مے آید

اینکہ با طبع شبایست نظیری چہ عجب

میرود پیر بمیخانہ جواں مے آید

بیگانہ روشود پدر آشنارود در آن کس کہ آشنا بتو باشد کجبارود
از خاک بوس کوئے تو ناپاکشیدہ ام براہ من جدا روم و دل جدا رود
احرام عمدہ روزانہ کعبہ کوئے تست جز راہ عشق ہر کہ رود بز خطارود
صہبائے راز بیش از اندازہ میدہند گرم زند حریف سرش بر ہوارود
عشاق ناز حسن نہ از آن خریدہ اند بسیار سر کہ بر سر این ماجرا رود
شادی کہ غبن میکشی و دم غنی زنی در شہر این معاملہ با ہر گدا رود
عشق آمد و تمام بگو شدم درون میدہ رازے کہ در میان مس و کیمیا رود
این حاجیاں دور صدائے شنیدہ اند کس روز و رن پرودہ چہ داند چہتا رود

ز ان بجز موج زن چه کم آید اگر شبی
 بر کشت زار سوخته آب بقارو د
 عریاں تنی عارف معنی جمال اوست
 فرہما بمساند و پیر ہما رو د
 ما پیرین ز سادگی از برگسندہ ایم
 در کینہ دیر در بردن قنن قبارو د
 نمکین مباحش زود نظیری فرج دہند
 چوں بند مطیع ہمد بر رضا رو د

دل کرتوشد بریدہ کم از سنگ رو نبود
 پیوند روح بود بتو انس و خو نبود
 قہر تو ناگہاں بسر آمد سبب نداشت
 بہر تو اتفاق فتاد آرزو نبود
 ناسازمی نزاکت طالع سہو نکست
 با آنکہ در دم آن قدر اندر سہو نبود
 چشم و دواعی مردم عاقل گرفتہ بود
 بان خود گل جنون مرانگ و بو نبود
 عقلم کہ امتیاز گہر از استخوان نکرد
 گر بیل براہ نامہ و قاصد نمی شکست
 کلام ہمابرید و درش در گلو نبود
 معجزہ و گدازشت ز سر کاں گل عذار
 گریہ برونے مفلس ناستہ رو نبود
 گفتہ کہ عہد بستن و تنہا گذاشتن
 گشت آن زمان کہ غزہ املیں ماجرا نوشت
 دانی بدست اگر چہ نگویم نکو نبود
 خوشن تو در ترازوئے ابر و بلا فروخت
 روزے بمن کہ دسترس سنگ و رو نبود
 گفت آن زمان کہ غزہ املیں ماجرا نوشت
 ہیچ بہستی تو سر گفت گو نبود

اے طایرے کہ نامہ سوئے دوست میری

گر پرست کہ بود نظیری بگو نبود

ساقی تیر ناد و سفال سبو نبود
 چند آنکہ جرعه بجشم آبرو نبود
 میخواست ہوسہ زنت اقامت بگسترد
 از فرش جہہ راہ بران خاک کو نبود
 دندان زد ہزار نگاہ گر سہ نہ بود
 لعل لبش کہ بادہ باں رنگ و بو نبود
 در باخت دل بعشق مقہر ہر آنچہ داشت
 ہرگز تماشاخانہ بایں رقت و رو نبود
 از بہقاری دلم ابرو ترشش نکرد
 بآنکہ مے فروش مغاں نیک خو نبود
 تہ جرعہ نداد کہ اسرار دوستی
 لایق ہر زہ مست سرچار سو نبود

تا صبح دم صنم صنم بود بر زبانش
 کابجا مجال عابد اللہ گویند
 زان حسرتی کہ در دل من میفروش کرد
 بزم منی نشد کہ بزم خشک ازو بود
 بس آرزو کہ داشت نظیری بچہ گو
 امروز گنج یافت کہ در آرزو نبود

صبحی بنال راہ فلک بر نہ بستہ اند
 ہر چند ویر آمدہ در نہ بستہ اند
 حرمان تو ز ہمت کو تاہ بین تست
 ہرگز در کریم بکا فر نہ بستہ اند
 سرمایہ شناخت چراغیت دادہ اند
 امارہ چراغ ز صحر نہ بستہ اند
 بہ تشنگان بار بجلی بانی حسیت
 دریا کہ ہم ذطف ترا سہ نہ بستہ اند
 تاملیم رخس تر اپے نکر وہ اند
 ما وحشی ایم باز ترا پر نہ بستہ اند
 عالم ز ظلمت مشب تر ماں سیاہ شد
 کو آفتاب اگر رہ خاور نہ بستہ اند
 مکتوب دست ادبی ما را جوابیت
 غیر از سرش ببال کہو تر نہ بستہ اند
 ہر مرغ بر ہوائے گلے آشنیاں نہہ
 بر شاخ شعلہ بال سمندر نہ بستہ اند

تا چند عود خام نظیری فروختن

دو دے بر آرزوین مجمر نہ بستہ اند

۱۱۷

حسن جنبید ز خواب و مژدہ بر ہم نہ د
 فتنہ بر پاشد و نیشہ برگ عالم نہ د
 ہر چہ در پردہ نماں بود ہویدا کردند
 چہ شبہ بود کہ ایں صبح سعادت دم نہ د
 بے محبت نہنو دند اجابت ہر چند
 بانگ تسبیح ملک بر فلک اعظم نہ د
 مطلب جملہ ذرات نہ جابر بستند
 مایہ عیش چو بر خاک بنی آدم نہ د
 خواست آئینہ تحقیق بمابسیار د
 قفل کور سے بدل و دیدہ نامحرم نہ د
 غرض آن داشت کہ از عشوہ اش گہ باشیم
 بر دروں زخم نہ اندیشہ نمک از غم نہ د
 عقل چون دید کہ عشق آمد و خوشخوار آمد
 لب فرو بست و دلم ز سلطنت خود کم نہ د
 روح آزاد کردیں معرکہ جاں بیرون برد
 دست د حلقہ فتر اک خم اندر خم نہ د
 سرازین قصہ نظیری نہ نیار دیروں
 گر غیرے بسخن گشت ورق بر ہم نہ د

شاد می عشق تو ہنگامہ غم بر ہم زد
شب زدیدار تو گر دید بہر آبستن -
شہید بہائے تو دکان مسیحا در بست
کعبہ آمد حجر الاسود خالت بوسید
تا قضا خان ہستی جمال تو بدید
بسختی تو طفل ندید ست کسے
عشق و شباب دل آرزو کہ خواہیخت
دوش میخواست قدم برین افتادہ نہد

دولت از فیض دم صبح نظیری دریافت

درد دادند بقواص کہ بیجا دم زد

۱ نہ فوت صحبت این دوستان غم دارد
میان اینہما حباب عیب پوشی نیست
بخوش بیانی ہم صحبتان بجائے مرو
بہر نہ دفتر امید ہر کجا بکشا
ہزار حیرت زہر خار بایدش خوردن
ز طعن گرسنہ چشماں دلیر نماید
بکاوش مزہ رگہائے جاننش بشکافد
ز خویش اہل گذر کن کہ ملک بخوشی

بجاہ و چشمیت دنیا چرا افتا نکند

کسے کہ بچو نظیری منسلکے دارد

۱ باوہ خاص محبت کے بنا محرم رسد
وقت عارف شب نگو کہ در خواست
یافت گردوانہ جائے تعجب بہر حسیت
محرماں داد و ستد گانے از قفائے ہم رسد
یک دل بیدار از فیض مہ عالم رسد
از عجبائے بہائے دوراں دیورا خاتم رسد

زاد مسکیناں برہ بردار کاتبِ زندگی
برگل ما ابر اگر سرگز نہار و خوریم
شکر شد کن خوش و ناخوش بیاوش میریم
ہر کج اتن چاک گردید از نمک اپنا شیم
عشرتِ ساغر پرستانِ زندہ دارد مردہ
تا سفاکِ حضور باشد کے سجامِ جم رسد
مزرعِ نمناک مارا خوشہ از شبنم رسد
بس ہمیں شادی کہ مارا زو نصیبِ غم رسد
زخمِ مابے باک جانانِ اکجامِ ہم رسد
سورگرد و در سرائے ما اگر ماتم رسد

سودے از طاعتِ فروشیہا نظیری برداشت
ہر کرا سرمایہ رود باشد کفایت کم رسد

رویف الذال

برخوان من نمک بملاحت نشد لذین
ہر کس بے نداد و دائے تکلفی
در بحر و بر سجزالم تلخ و شور نیست
تا جبر عشقِ خانہ بدریا شتا و رست
ز خسارِ خوب را بوقا قدر و قیمت است
تا صبحدم نزو نمکے بر جراحتم
صد بار تا نسوخت جراحتم نشد لذین
در کام او شراب اباحت نشد لذین
جز بر امیدِ سود سیاحت نشد لذین
محنت جز از تصویرِ راحت نشد لذین
بے میوہ بوستانِ بصلاحتم نشد لذین
با آن کمالِ حسن و صباحت نشد لذین

لذت ورق ز ملکِ نظیری گرفته است

در ناہم سخن بفساحت نشد لذین

رویف الراہ

بزمِ خاص ست و رونکتہ بدستور بیا
تلخ روی مکن و توبہ شیریں بشکن
چشم و ایاقتہ داری خبر و صل بگو
راز دل فاش مکن پردہ آن غمزہ مد
معنی دُو طلب کن سخن دُو بیا
نرخ چوں حور نداری سخن حور بیا
دل افروختہ داری دم پر نور بیا
محرم سر شدہ نکتہ دستور بیا

مطب بزم جگر سوز سرو سے دارد
قصہ وصل بگلبانگ غزل نشاکن
بکریہ نغمہ کہ در پردہ نے مستورست
این غزل در صفت ایوان شہیداں بزحوال

گل و زگس قبح و شیشہ نظیری دادند

خبر از خواب و ماغ و دل محسور بیا ر

اے صبا از گل عطار نشا نے بمن آ
نظر خانی جاوید بعالم ندہند
فرستم نیست کہ از سنگ قضا رخا ر م
تیر بار این ستم از پئے ہم چند رسد
ہر نشانے کہ بسوداش وہی سود و ہد
کشت زار طریم تشنہ آتش شدہ است
چوں شرد دل سنگ ست خاماں سختم
ملک گیران سخن بیاطل زدہ اند

و لم از صنعت الفاظ نظیری بگرفت

از دم پرہیز سادہ بیائے بمن آ

فارغ تر از دل تو ندیدم دل دگر
گر مرغ سدرہ را بکشی مایہ کہ باز
ہر مشکلی کہ عاجز مئے مایاں کند
از آب و گل غرض شجر قاست تو بود
از نور محفل تو جہاں در گرفتہ است
خاطر منتہا ئے جمالت نمیرسد
از بامتاب روئے کہ غیر از جمال ست

ایزد ترا سر شستہ ز آب و گل دگر
در خاک و خوں طہیدہ شو بسم دگر
آساں کنی کہ پیش نہی مشکل دگر
عالم نہ داشت بہتر ازین حاصل دگر
نقروختہ چراغ تو از محفل دگر
دام بہر مشاہدہ ات منزل دگر
در یائے عشق را نبود ساحل دگر

مستان اساس میکده رویا تها دانه رسمه اگر ز نو تها قافل دگر

ساقی قبح بکفت تو نظیری نظر بغیر

دوران ندیده است چو تو غافل دگر

طلوع باوه ز شام و سحر درین مدار	ز خاک جرعه خود چون قمر درین مدار
اگر بکنج سراسیل باغبان آید	بگو که آب رز از جام زرد درین مدار
حیات تلخ بده عیش خوشگوار بگبیر	چو عشق تیغ کشد جان و سر درین مدار
بشکر آنکه حدیثی چو انگبین داری	ز ساکنان ترش و شکر درین مدار
ترا به پیش کو تا ماه خویش نتوان دید	مگر ترا بقوسیم نظر درین مدار
درون جانی و در پرده ز مردم چشم	جمال اگر نمائی خبر درین مدار
همیشه چشم با حسان آشنا دارد	ز خاک کشته و غربت گذر درین مدار
جراح دل شوریده خشک میگردد	از آن وزلف سیاه مشک تر درین مدار

بیان شوق نظیری در انشاء نیست

بیاض چهره ز خون جگر درین مدار

دارم دله ز طایر وحشی رسیده تر	هر چند دور تر ز کسان آرمیده تر
تا آن حدنگ قامت آغوش من نبوت	پشتم شکسته تر شد و قدم خمیده تر
خوئی که حکم بود بریز و خطا نشد	چندانکه داشت دامن عصمت کشیده تر
آهنگ که شعله آتو بدرگاه میرود	شاهد ز عاشق است گریبان و دیده تر
خورشید از کمان تو یک تیر میکشد	ماه از تو کس ندیده تمام آفریده تر
دندان ز هزار اسیرم بدرگه است	از سنگ گزیده سر کویم گزیده تر
خارے که در ریه تو بخاطر شکسته بود	هر چند بیش کافتمش شد خلیده تر
در کام نار وانی عشق پری و شسته	از سحر کرده ایم با فسول رسیده تر

نار از آن مرو که بار علایق گداشتی

هستی تعلق است نظیری جریده تر

ہر دم از زلف تو دارم کافرستانے دگر
یا توئی یا حسن رخسار ترا و دیدہ است
چاشنی گنج آں لب از مذاقم کے رو
نہیست ہم دعویٰ حریفے حسن تنہا ہر زباں
چاہے با خویش طرح ترک تار افکندہ ہست
تا بروں آرد سرے از لوح پیشانی او
حسن ہر سو در لباس صورتے پہناں شود
پیش حکمش گردم از غد خطائے خود زند

ور دنیا بانی و تادانی نظیری مشکلست
غیر خاموشی ندیدم ایچ در مانے دگر

ور دول را میکشم با صبر پیوندے دگر
اعتمادے نیست بر عہدے کہ نقصانے ندید
گرچہ میدانم قسم خوردن بجا نہت خو نیست
پائے تار ویدہ ام از شوق رخسارت کہ ہست
پیر کنعاں با کہ گیر دُ اُلس و ربیت الحزن
چوں بشرم بخت ششم کشتی حلالست ساختم
تاب مے آری کہ از کف مے نہی آئینہ را

شکوہ و شکر نظیری عکس کین و بہرشت
آئینہ مخاکہ طوطی نشکند قندے دگر

بہ بیرحمی لے آری دل صیاد ازاں خوشتر
بجو دقیدے نداری با وجود حسن و زیبائی
ز خوبان خوش بود مہر وفا بید ازاں خوشتر
چو دریا میکشم دم در خود و در جوش مے آیم
ز بانی در کتابت سیلے استاد ازاں خوشتر
ز ہر خوبی کہ واری دارم آزاد ازاں خوشتر
ز خوبان خوش بود مہر وفا بید ازاں خوشتر
کہ خاموشی خوشش مے آید و فراد ازاں خوشتر

ز بیدادش نمی‌نالم گرم زیر و زبر سازد
بنائے کو کند ویراں نہد بنیا و ازاں خوشتر
نزاری بر رخ او صد عوض در زیر لب ارد
برو جانے گرافشا ندیم صد جاں داد ازاں خوشتر
نظیری جذب بے باعث نصیحت میکند خاصیت
اگر فضلے نداری عشق ماور ز ازاں خوشتر

اے مطرب جان سوخت و لم پر وہ دگر گیر
یا پرده ازیں از بیک مرتبہ بگر گیر
راہے بنوا زن کہ غم عشق در آید
گو شورش و مستی جوانی رہ دگر گیر
راہے کہ مطلوب قریب است عزیز دست
تا سر زرد پائے ازیں مرحلہ بگر گیر
اسرار خرابات مغان سادہ توان یافت
ہاں اے بطعے بلبہ پروا خستہ تر گیر
زین ہمنفساں آتش سردت نفوذ
یا روم گرمے شود چوں سوختہ دگر گیر
تو طفل و ایں راحت و غم میدہت دست
تا خون جگر میر شود خون جگر گیر
جام فلک آ میختہ شہد و شریک دست
کارے کہ از و ساختہ ترکشت بگر گیر
تا در طلب کام خودی کام نیابی
بگذر ز مراد خود و مقصود بگر گیر

دل اول شب طالب فیض ست نظیری

لب با دکن و ساغر لبریز سحر گیر

چشمش بر آہ میر و مژگان فناکش نگر ۱ در سینہ دار و آتشے پیرا ہن چاکش نگر ۲
دائے کہ زلف انداختہ در گردن ہمیشہ ۳ خونے کہ مژگان سچتہ بر دامن پاکش نگر ۴
شرم از میاں برخاستہ مہر از دہاں برداشتہ ۵ گفتار بے ترشش ہیں فتار بیاکش نگر ۶
قصہ فریب میکند سوائے غزالے مے چہد ۷ آن چشم آہو گیر را با زلف بیجاکش نگر ۸
از کوی معشوق آمدہ شہزادگان حلقہ اش ۹ از صید آہو میرسد شیراں بفرکش نگر ۱۰
دل وہ در دل با حق معشوق عاشق پیشہ ۱۱ بگرفتہ در انداختن بازوئے چالاکش نگر ۱۲

وحشی غزالے کز نیارم در بیا باں میخورد

۷ رام نظیری میشود و ہوش و اوراکش نگر

منشیں بشاہد آب رخ پار سا مبر آئینہ صفا بدم بے صفا مبر

دور از طریق تہمت اگر حبيب مریم ست
از کھٹے چوں بجانب خلوت ماں شوی
تا زخم طعن زن نخوری در سرائے خویش
آئینہ ات زہم نفساں تیرہ مے شود
تلخوت شکر شود بلب انگبیس مدہ
نالوں مگر و قیمت مارا سبک مساز
بودن بطبع خوش منشاں کار مشکل ست

حرز جمال خود ز نظیری طلب نمائی

جز سوئے حفظ خاطر او التجا مسبر

افلاک فتنہ زادہ بد امان روزگار
سبب فتنہ گوئے بگو گوئے آفتاب
گا ہے کہ عقل بر سر جمعیت آمدہ
دل چوں شتاوے کہ عزیزش ز کف و د
از سر نوشت ساتی دوران ماقضا
ایزد چو کر و عامل حشمتش فتنہ را
نا بود تا نگشتہ بسوئے زلف او
شورے ملاحتش شدہ داروئے زخمها
افغان کہ جائے بودن و جنبید غم نمائند
از قہر حبيب وسینہ خود پارہ میکنم
صبح اجل رسید پروبال مے زغم
را ہے بسوئے قبلہ حاجت نمے برم
جولان افتخارا زان سو مگر کم نم
گوئی کہ کام کو دک پستان بادریست

بر کردہ سربل از گریبان روزگار
زلفش ربود از خم چوگان روزگار
عشقش ہم زدہ سرو سامان روزگار
خود را فکندہ بر سر طوفان روزگار
بشکستہ خامہ در کف دیوان روزگار
صد بار گفت جان تو و جان روزگار
خود را نکر دہ جمع پریشان روزگار
در و مجتہش شدہ در مان روزگار
زخم شستہ بر سر پیکان روزگار
دستم بنیر سد بگریبان روزگار
در حسرت فروغ شبستان روزگار
گرشتہ ام میان بیا بان روزگار
زخم گذشتہ از سر جولان روزگار
زخم نظیری سر پیکان روزگار

ہے است چارہ غم ہو شمند را چہ خبر
 سماع دُر و کشاں صوفیاں چہ میدارند
 بزیر شاخ گل افعی گزیدہ بلسل را
 ز دامن کہ کشا ئیم ماتہی دستاں
 ہزار و ام تصور نہیم و برداریم
 بخاص و عام نہد داغ بندگی عشقت
 ہزار شیخ و برہمن ز کیش دیں برگشت
 بجے علاج نمایند پندناشناواں
 رموز بائے تلخ است قدر را چہ خبر
 ز شیوہ بائے سمندر سپندر را چہ خبر
 نوا اگر ان بخوردہ گزند را چہ خبر
 تو میوہ سرشاخ بلند را چہ خبر
 تو مرغ وحشی فارغ ز بند را چہ خبر
 قبول درد تو مشکل پسندر را چہ خبر
 تصرف نظر از جہند را چہ خبر
 طبیب دروئے ناسودمند را چہ خبر

بہ بند عشق نظیری خجستگاں افتند
 ستارہ بدو سخت نژندر را چہ خبر

چشم زخم خلق را با حسن و زافزون چکا
 از عتاب لطف میبازد مشتاقان عشق
 در عجایبہائے طور عشق حکمتہا کم است
 کار ما با گردش طاس است نقش کعبتیں
 دولت ارستگی ہر گہ نماید رو خوش است
 در بیابانے کہ خوبانند رہزن بہرست
 ہرگز از لطف رخ اعجاز دست با افسوس چکا
 بلبلان ابا نوا کا رست با مضمون چکا
 عقل را با مصاحبت اندیشی مجنون چکا
 با حساب انجم و کج بازئیے گردون چکا
 عشق را با وقت خوب ساعت میوں چکا
 راہروان عشق را با دجلہ ماے خون چکا

سادگیہائے نظیری دست صمدت بے رست
 عشق چون دکان فرو چیند با فلاطون چکا

ہر روز ہست نالہ مرغاں دراز تر
 پیداست عشق مجلسیاں ادا و حسیت
 دارند زیر کاں ہمہ داری کہ در چمن
 چند آنکہ روز ز گس جادو و خواب رفت
 قانون شکست مطرب مارا و ہچمنان
 گلزار بیوفاتر و گل بے نیاز تر
 مے جانگداز و مطربان جا نگداز تر
 شب بے بقا تر آنکہ برآمدن از تر
 شب شب سپہر شوختر و دیدہ باز تر
 ضربت ز ضربت و گرش و لنواز تر

کے دستِ مابہا میں آزاد میرسد ہر روز بہت سرور و اس سرسراؤ
برصوتِ خود نمازِ نظیری کہ ہر کہ رفت

دستاں بد ذوق تر شد و بستانِ بیا تر

یکبارہ دیوفا بر آور	ایں ہر قدیم را سر آور
یا محرم کعبہ صفا کن	یا بر سر کوئے بہتگر آور
گر نقشِ بدیم خامہ سر کن	ور سطر کجیم مسطر آور
پیرا ہن گل ہزار رنگ ست	ز نگیش ہم از وفا در آور
طوفان چہار موجہ واری	کشتی ہزار لنگر آور
گر بدستیم بادہ کم دہ	ور مخوریم ساغر آور
درا ز شد و شور مابہ تیگی	مجلس بر چین و بستر آور
اے نادمی کعبہ نظیری	مومن بر دیش کا فر آور

امروز بزرنگ دیگر شش بر

فرداش بزرنگ دیگر آور

تعظیمِ پیامِ دل آگاہ نگہدار	پیغامِ دل خویش ز افواہ نگہدار
تا دامنِ گل پردہ گلزار و ریدہ ست	اے شاخِ گیارشتہ کو تاہ نگہدار
برمن کہ حریفانِ صبحی بخروشند	تو قہقہہ گل بسحر گاہ نگہدار
شد عشق کہ از منزلِ جانان خبر آرد	اے عقل تو بنشین و سر راہ نگہدار
مجلسِ ہر دست و محبت بتقاضا	از صدر گرانے برو در گاہ نگہدار
عاشق ز کجا و سخن صبر و جدائی	یارب تو ازیں تہمت ناگاہ نگہدار
با محبت جرم از در عجز و ریزاری	چوں آمدہ ام خواہ بخش خواہ نگہدار
زندانِ وطن بہ کہ گستانِ غریبی	از مصر کینعاں برو در چاہ نگہدار

خواہی کہ بتو بیش شود شوقِ نظیری

از پیش خودش گاہ براں گاہ نگہدار

امروز کار و بار جہاں را خراب گیر
 فردا کہ شنبہ است مشکوں از شراب گیر
 در باب سرخوشان چین را بہر صبح
 شبنم بروئے بستر و ز گس نجواب گیر
 از سر و سر فراختہ صوت حزین شنو
 وز شاخ بر فروختہ مرغ کباب گیر
 جز بہر دلبری کہ تو ام حیات از دست
 تن را نمود دان و رواں را سراب گیر
 بہر وقت بد کہ روئے و ہدای سیل داں
 ہر نقش خوش کہ جلوہ کند موج آب گیر
 اشعار خوش بگوئی و جلی بر ورق نگار
 الفاظ تربیاری و شکر در گلاب گیر
 خواہی ز کشف خلوتیاں با خبثتو می
 جام شراب در کش و طرف نقاب گیر
 خواہ از طریق میکدہ خواہ از رہ حرم
 از ہر جہت کہ شاو شوی فتح باب گیر
 بہرہ را بقدر طلب نور دادہ اند
 در کار خویش شپہ را آفتاب گیر

فردا گر بد دست نظیری حساب نیست

امروز ہر سوال کہ داری جواب گیر

غم کہ فراق دید از دور
 آوینجت دگر بجان رخور
 از عشرت ناقص زمانہ
 کوتاہ امل ترم ز مخور
 ز خسارہ خوشدلی نہ بینم
 دل شد ز فراق چشم بے نور
 تفصیر شد بگر یہ نہاں
 در آب نشد و نیستہ مستور
 زخم جگر کہ میزدنم جوش
 کاین نمکے کہ می کند شور
 کوتہ نشود بخا مشی حرف
 مرہم چکند بزخم ناسور
 آہنجا کہ شراب شوق دادند
 نہ جرعہ ز من گرفت منصور
 بوی ز نشاط ماندارد
 آب و گل صد ہزار فغفور
 مشکل حالے و طرفہ کارے
 خود شاہد و خود نشستہ مجبور
 کار تو ہمہ بدل موافق
 از نیکوئی تو چشم بد دور

زود از تو شود غنی نظیری

در ویش یکے و شہر معسور

دو چار ہر کہ شوی جز سیراغ یا رگیر
سپند ہر سر آتش شود سرار گیر
چو وعدہ در رسد او خود بیا و نخواہ داد
بذوق خویش سر راہ انتظار گیر
ز آب روانہ ہمہ وحشیاں برآمدہ اند
سیر شکار نداری پئے شکار گیر
تو آں درخت نہ کنز تو بر تو آں خوردن
پئے نظارہ خوشی گل فشان و بار گیر
حقوق صحبت اونکتہ ایست کم شمار
وفائے دوست متاع خوشی ست خار گیر
چولالہ سوختہ دل یا چو سرو فارغ باش
ہزار رنگ مشو طور نہ ہزار گیر

شراب غیر نظیری خار مے آمد
قرح نہ ساقی بیگانہ زینہار گیر

روایف الزاء

از طور صلح و عریذہ بیگانہ ام نہوز
بر آتشے تاختہ پروانہ ام نہوز
صدیش تلخ خوردم و صد نوش ناگو
درو ہزار مست بہ پیمانہ ام نہوز
فریاد مطرباں بسیر خم فروشست
غوغائے عام بر سر دیوانہ ام نہوز
بس قلبہا بدل شد و بس کیشما و
روئے نیاز خلق بویرانہ ام نہوز
تاست پیر و فیض بستہ نیست
از کعبہ میبرند بیخانہ ام نہوز
اخیر دلیل صدق سبیل قضاویل
در بند فال سبجہ صد دانہ ام نہوز
ہر چند کہ بکوائے برندم بجا ریت
آئین شہر و زینت کاشانہ ام نہوز
تصنیف عشق معنی ترکیب گیرست
من شرح نکتہ ز صد افسانہ ام نہوز
آشفگی عقل بستی بروں برم
مردم گماں برند کہ فرزاندہ ام نہوز

بازم بہزم وصل نظیری چہ مے بہی
در انفعال گر یہ مستانہ ام نہوز

شوریدہ است آب و گل قالجم نہوز
دیوانہ بیم میبرد از مشہم نہوز
کہ چہرہ مے خراشم و گاہ جامہ میدرم
سودا زفتہ است بروں از تبم نہوز

و آدیسہ باگدشت

صبح نشور دم زد و من دم نخز ز غم
ہر صبح و در غم و ہر شام و در ہم
با ہر چہ احتمال قبول است میکنم
با آنکہ دعوت و وجہاں میکنم چو فوج
صدرہ مسافر ہمہ کس از سفر رسید

شنبہ بروں نیرودان

ترسم بسرنیادہ باشد
اندیشہ پے نبروہ سوئے مط
تعیین نکرده پیرغاں منصب ہم ہنوز
درخانہ بے رواج بود مذہب ہم ہنوز
پیدا نمے شود اثر یا رہم ہنوز

عشقم بہو و لعب نظیری ز سر زفت

افسانہ خندہ تلخ گند بر لبم ہنوز

خمش زلابہ کہ طبعش مشوش ست ہنوز
تھلے کہ مزاجش با عتدال آید
بر آشنائی طفل من اعتمادے نیست
شبے ہمیکہ اش برفقہ از جمال افتا و
مگوجا متے صرمان عشق بسیار ست
بیکہ و زخم کہ خوردی ز حسن امن مہاش

شکر بخور مکن شعلہ سرکش ست ہنوز
میان عفو و غضب فرکشا کش ست ہنوز
ز رشتہ دوست لے آسناں ش ست ہنوز
قوا بہ آب فشاں جام و غش ست ہنوز
کہ اس شکستہ خدائے ز ترکش ست ہنوز
کہ در کیس گہ ابرو کماں کش ست ہنوز

سجات نیست نظیری زد ہر بوقلموں

اگر چہ رنجیت گل ایوان منقش ست ہنوز

چرخ پرویز نیست آتش بیز

شفقت خون مردم وانا

ہر طرف مے برو ہر اسانم

خبر نیست تا کجا کشدم

در نسک خانہائے ہندم سوخت

بسلا مت کسے نبرو ایماں

از مہا بن جشٹاس واثما و ش

ز قمرے دروہ جائے گریز

افقش ساغرے زخوں لبیر

قہر مریخ با پلاک تیسر

نتواں کردار قصنا پرہیز

یاد صناعان و مکہ و تمسیر

زین زمین سیماہ کافر خیز

حسن شیرین و عشرت پرویز

نظام از بیستوں ہنوز شو و شور فرما ووشیہ شہدین
از اقامت شدم گراں جاں کو- طبل بشیکر و نالہ شب خمیز
بر تو قصب السبق ز من پیری دیر بر رخس میز غم ہمیز
کار و دوست ما نظیری نیست

باقصا نیست ہم مجال گرین

ذوق و وجدان نظر خالص شد و خام ہنوز صاف شد میھا لے من دروے آشام ہنوز
گوشت لب پر مرده ویدار و قاصد و سفر خانہ پر شادی و در راہست پیغام ہنوز
بر نمی آید پلال عیدم از ابراسید عمر فت و ہیچو طفلان برور و با ہم ہنوز
روز مولودم فلک محض بغیر زندگی نیست بسکہ خوارم از پدر نشنیدہ کس نام ہنوز
سیر ہفتاد و دو دولت کردہ ام بطور عشق- کس نمیداند چہ خواهد بود انجاسم ہنوز
مکر البیس و فریب دانہ ام آ مدبیا و بار ہا گشتم ز قید آرد و در داسم ہنوز
از دروں و درخ ز بدیتیابی برون انداز دم صدرہ از خامی بآتش رستم و خام ہنوز
گرچہ از صحبت زبدمستی برو غم کردہ اند جرعه از رحم میریزند ورجاسم ہنوز

شکر کردم نظیری تلخ بر طبعش نیم

میکند گاہ بے شیریں بدشنا ہم ہنوز

ولما ہمہ ہوئے گل آویخت ست باز عیشے بطرف ہر چمن انگیخت ست باز
شوق شراب و شاہد ہم افتاد و در داغ سودا متاع بر سر ہم ریخت ست باز
یا دم ز خندہ لب معشوق مے دہد گل بر جرہ احم نمکے بیخت ست باز
و ریاس کیس عبیر چو شبنوئے کردہ اند در باغ عطر ما بہم آ میخت ست باز
از میکدہ بکشت چمن آمدہ نشاط غم از چمن بمدر سبک ریخت ست باز
شیخان خر قہ پوش خرابندانیں ہوا در دست ابر سبجہ بگیخت ست باز

وامان کوہ گیر نظیری کہ از کمر

فرواست تیغ قہر بر انگیخت ست باز

روئے بنما عاقل و دیوانہ را یک رنگ ساز
گر نسازمی بالباس فقر با اورنگ ساز
با خلیل خویش گفتا کعبه را از سنگ ساز
حسن را بر تخت بنشان غمزه را از سنگ ساز
با دل خود گفتند ایم آئینه را بے رنگ ساز
قهر و دران بین عریانی سلاح جنگ ساز
بخت اگر همه کس کند فرست نام رنگ ساز
یک سخن بشنوا دال لب زلفت فرست ساز
یا صداغ کس مدہ یا ناله را آہنگ ساز
خواہ تا رسد سجد گردان خواہ زلف جنگ ساز

نیست با آسودگی چندان نظیری لذت
بالب پر خند و با چشم پر نیرنگ ساز

روح بشو عاریت خاک سوئے خاک انداز
بحث کج را بدر داور بے باک انداز
دیدہ از خود و دہ و بر خود نظر پاک انداز
بر دراز خلوت خود در پزہ خاشاک انداز
تو درین دشت عمان سرود و قزاق انداز
گویم بار بودی خطر ناک انداز
ناوک انداز بران دیدہ و چالاک انداز
باغبان گو سر پر عبودہ تاک انداز
گو نگاہے بسوای جگر چاک انداز
چارہ علیت مجبور بہ تریاک انداز
مے خور و نقب بکنجینہ امساک انداز

سر بر آور بر کلہ داران قباہاتنگ ساز
شاه دور ویش ز دل جان آرزو مند تواند
خواست ایزداد دل سخت تو بنماید مثل
ما بکلی بر تو ملک دل مستم و اشتیم
با تو گستاخ نیست گفتن ترک بد خوئی نما
موج حرماں بین و در کشتی آزادی نشین
یار اگر جو رہے کند بر جہہ طالع نگار
یک نظر افکن بر آن رخ و غزل دیوان از
صوفی و مطرب ز بانگت برخلاف فتادہ اند
ما بنخن تار و پود جسم از ہم کسندہ ایم

جام گیر اختر افتادہ بر افلاک انداز
و عوی عقل جز از عشق مشخص نشود
با چنین دیدہ آلودہ ترانتواں دید
نقش مہیوم مرا از دل من پاک بروب
ہم جا و ام زگیسوئے توانداختہ اند
ہرگز ابد رفقا پس لشکر مرثکاں باشند
دیدہ آنکہ نظر جز بجال تو کنند
حسن شوخ از و رود دیوار نماید ناچار
آنکہ در پیرہن پارہ یوسف بیند
دوستگانی بحر یافان سحر خیز و ہند
ہمت از سائیر برین نظیری خیز و

آنرا کہ برو بسند ناز
 بے ریج فرج نیاید از عشق
 پروانه غمے رسد مطلب
 تا شیفستہ ثنائے خویشی
 خامش کن اگر بحار سیدی
 از پروگیاں نمے توان شد
 خواہی برادر دوست باشی
 بازیچہ بکوئے عشق کشتیم
 تاکہ سودا مستاع بر ریز
 از چلہ نشستنت چہ خیزد
 اول دیداریش کند باز
 بے سوز طرب نیاید و ساز
 تا بال نینگند ز پرواز
 با تو تنہند در میاں راز
 در راہ ز سیل خیز و آواز
 با اشک حبیت و آہ عثمان
 خاطر ز مراد خود سپرد از
 ما ابلہ و طبع یار طنائے
 تاکہ بازی تمام در باز
 عشقت حرص دریا خفت آرد

رفت از بر ما بسد نظیری

در عشق درست نیست انباز

نشست اختر پویں ز پرنیاں بر خیز
 و مطرب از نخلد گوش ابر و داں بر تاب
 مبارک ست سحر وئے دوستان دیدن
 چو شاخ گل پئے عشرت پیالہ بر کف گیر
 فروغ مل نبود چاک پیرین بکشاء
 چو خال در خم زلف نگار مسکن کن
 بدل در آئی بکار و تن از بروں بگذار
 چو حال خوش شود از کائنات دست افشا
 غبار کاہکشاں زفت میکشاں بر خیز
 ز ساقی از خمد جام سرگراں خیز
 بروئے جنگ و صراحی گلستان خیز
 ز رشک کار تو گو رنگ از انخواں خیز
 شمیم گل نوز و آستین فشاں خیز
 چو زلف از بر آغوش دلستان خیز
 بجانفشیں بر جمع و خود اند میاں خیز
 چو وجد وئے دہد از سیر جہاں خیز

گراں مباش نظیری بہ زم رعنا یاں

باستین بنشین و ز آستان بر خیز

سخن گوئید با من کمتر امروز
 کہ دارم دل بجائے دیگر امروز

چنان سودا مزاجم را رپودہ
چنان اشکم بجشک وتر رسیدہ
ز بس طوفاں درو با ہم گرفتہ
سمند عشق را زیں در بر گرفتہ
بکفر این صنم گردیں نیازم
دو یک یبا ختم عمری دوشش را
دریں عشرت کہ من جاں میپارم
بظاہر دیدہ گر صورت پرستست

اگر دوراں خرد نظم نظری
کشد حسنش قلم در کشور امرون

پئے تدارک تقصیر صبحدم برنجیز
گر از خمار سحر گاہ سر گراں باشی
جماعتی گہر شب چراغ می طلبند
قبول زخم طلب خاصہ مطیعان ست
حقیقت ہمہ کس ثبت در جریہ اوست
بسوئے او چوروی گوش کن گراں در تار
قدح ز دوست بلا ہا مدام می نوشیم
تنک شراب ہوئی بکوئے عشق مگر

گرہ چونا فہ نظیری ز نیم ماہر کار

تو ہیچ نہ گشت از اں زلف خم نیم برنجیز

ہر کہ از در گہر تو گرد و بار
ایمن از بیم بے نیاز می تو
چشم شاہد پرست چوں بند م

ہمہ در ماہر کنند فرا ز
نقاں دید سوئے تو بہ نیاز
بحقیقت رسیدہ ام ز مجاز

در پس پرده حسن ایست داشت
 همچو طفلی که پازد و از آغوش
 گر تو خواهی که پرده برداری
 مایا تو ایم در خلوت
 بچه آسوده دل شو و محمود
 ساها شد قفای پرده دل
 کس نداند کجاست این مطرب
 رفته تو در میان نهاد آں را ز
 عشق از حسن تست در پرواز
 موبراندا مہا شود غمت از
 پابراحت نکرده ایم دراز
 ملک شوریدہ تر ز زلف ایاں
 گشتہ قانون عشق بازی ساز
 سخت نزدیک میرسد آواز

نیست پروای خود نظیری را

تو ز رحمت بکار او پرواز

قناده ام بمیان غم از کراں خبریست
 ز مام خاطر من بسته تصرف تست
 تمانہ بسودیم ببلبلانہ کہ ز اغ
 پیالہ میدہم و دور عمر می گوید
 بسیم ما تو گو نو بہار عالم را
 تو آفریدہ زدی و حی ز جنس خاک نہ
 شکار سخت ہیفتاوار زیں برگیر
 زمعنی سخن صد خطا بر انگیزی
 بہ نیر غمزدہ بروئے چوں کماں خبریست
 اگر قبول نداری با مٹھاں خبریست
 صغیر ز کہ چمن گشت از کراں خبریست
 کہ پیش از آنکہ نگر ویدہ گراں خبریست
 گل از چمن بہر و مرغ ز آشیای خبریست
 بصد رجاے تو شاید از آستان خبریست
 خدنگ چونکہ بروں رفت از کماں خبریست
 نیم حریف تو بر خیز بد کماں خبریست

شبت دراز نظیری بیاد و بے بگذشت

ز روز رفتہ نیابی مگر نشان خبریست

سخت ماست و عشق تو فیروز
 عشق تو رقعہ ساز کسوتقا
 بر مرقع گل فنا دوریم
 من ترانی جواب بواہوسست
 ماہمہ خوشہ چیں تو خرمن سوز
 عقل ما ابلہ مرقع دور
 بولے از معرفت نہرود ہنوز
 چند صوم وصال و فصل تموز

صوفی آنکہ شکنج در ابرو
کس ندیدہ است عاشق کیں توڑ
شادمانی کہ نیست قسمت ما
غم کہ وز لیست میرسد شب روز
روئے آسودگی نمے پسند
عاقبت بین و عاقبت اندون
ہست از دولت محبت تو
شب ہمہ روز و روز ما نوروز
در غمت و اغمائے سینہ ماست
ہمہ گھمائے بوستاں افروز
نخوی و منطقی فقیہ و حکیم
ہمہ از عشق ما فلاح آموز
تو بصورت میں نظیری را

کہ حقیقت بیان شود بر موز

بہند دست و پا ز شیشہ در گلویم ریز
کہ من بقول دف و چنگ بشکنم پریز
غبار بر مئے پیموں ز لال نشیند
قضا ز بام بخر بال گو بلائے بسیند
ز ہول صور سرائیل بے خبر مانیم
چو دامن تو بگیریم روز رستاخیز
بجش جاؤ بے تار خود بروں آئیم
کہ نیست غیر گریبان چاک دست آویند
ہدام و قید تو آئیم در تو نیست شویم
کہ از کنز تو جز در تو نیست دست آویند
ترا بکشتن ما بخت و محابا نیست
کہ بہت گردن ما نرم و تیغ قہر تو تیز
کنوں نیاز ریائی ما بر آتش نہ
کہ سوئے روضہ نیازیم گاہ دود انگیز
چگونہ ساعد شیریں بگردن اندازد
جفا کشے کہ بگردن ہمے کشد شبدریز

نظیری از قبح پر نبید تنگ شدہ

تو در کنار نمے گنجی از میاں بر خیز

تو در نیافتہ لذت وفا ہرگز
دلت بہر نگر ویدہ آشنا ہرگز
ہمہ فرائض جو رہ جفا بجا آری
نمے شود ز تو بد عہدئی قضا ہرگز
بہر بلا کہ کنی مبتلا قبول دلست
کہ چاشنی نہد عشق بے بلا ہرگز
خلل پذیر نگردد ہرچ عصیان عشق
کہ این چراغ نمے میرد از ہوا ہرگز
بہ نیازئی بہت چنیں غنی شدہ ام
کہ التفات ندارم بکیمیا ہرگز

گراں فروخته ما جان دل بجلوه تو تو چوں کریم ندیده بر قفا هرگز

نظیری از پئے حرص مراد کمتر رو

نمے رسد غم عالم با شنا هرگز

گر بدل خلوت نداری از جهان بینی گریز و دستخط نیستی بر خود ز سلطان گریز

فتنه دیو و پری را سر بجان داد و اند اسم اعظم گزنداری از سلیمانی گریز

بر نصیب یگراں ناید شستن ب نصیب حسن خور گزندار است ز رضوانی گریز

لحن خواهد شد هینق و لحن خواهد شد همیم لحن او دی گذار از لاج رکیانی گریز

تا عزیز مصر گردی قبله انخواش شوی از زلیخا مشرباں چوں ماه کنعانی گریز

لاؤ بالی حکمها را ندن چرا بر زیر دست چند بیا کی زمانه در شپیان گریز

منصفی کردن خط و ارد بجهل قرار کن چوں دانائی بتنگ آئی بناوانی گریز

مصاحبت از عقل بر نا جو نه از نفس فضول از شب ظلمت بسوی صبح نورانی گریز

تا بخوبی مامن جمعیت و لباس شوی چوں تسکین زلف خواب در پریشانی گریز

بر فلک خواهی بر آئی از عنای کس مرا گوئی میدان را دات شود چو گانی گریز

تا نشان حسن و قبح صورت خویش دهند در پناه آئینه طبعان روحانی گریز

از مسلمانان نظیری شده مسلمان خراب

زیر مسلمانان بر آید و در مسلمان گریز

غم بعیش و راسخ عشق رنگت کنوں نه هست غم کند و نه نشاط تمیز

دلیم بیام و در یار میبرد هر دم نوائی تن بزمین مانده در دلم آوید

دلم بغزه جاو و و شنه و افتاده است که با جهانش سرفتنه است رستاخیز

بذوق آنکه دلش مایل و فاگرد و لبالب است با غم ز حرف مهر انگیز

عروس تا شب آید بجهله و اما و قرار مهر گرانت اگر چه نیست چیز

نوسیم اربابا نامید و دلققین حرف جام حجم را که میکنیم بر سبیز

اگر چه شهنه مرغ تند و خوش نریز دست بسازد زهره خود و دمی نظیری شب خیز

رویف السین

شورش عشق از دل شیدا می‌رس
حال ما می بین و کار ما می‌رس
عشق بازی چسبیت چه در بے مراد
راہ عنقا پوئے وز عنقا می‌رس
اہل حیرت را خبر از وصل نیست
غرقہ را از گویہ و ریا می‌رس
عشق از آداب تعلیمی کند
مصلحت از عقل کارا و از می‌رس
چشم بینایاں پریشان ہیں بود
رہ ز کوراں پس ز بینا می‌رس
گفتی از بہر چه سلطان کشد
ذوقم از دوزیست از کلام می‌رس
میکشد پنهان دے پوشد کبوتر
از فریب نرگس شہلا می‌رس
نعرہ خونبار صدیقان از دست
از جراح تہائے استغنا می‌رس

برزبان خود نظیری عاشق ست

خواجہ از دے حیلہ سودا می‌رس

یا تمید تو ام خور سندانیں پس
سخا ہم گشت حاجتمندانیں پس
بہ بہتان گناہم سوخت و شمن
بصیا غم غمے سوزندانیں پس
اگر در دل ملائے یا ہم از تو
ز تن خواہم پناہن کنندانیں پس
ولم از خانماں بہ کندہ عشقت
ندارم بہر بر فرزند ازیں پس
بہ بند نیستی دیدم دہانت
بہستی نیستم در بند ازیں پس
بر از آغوش شمشاد گزفتم
بصر نشکنم پیوند ازیں پس
کنوں خوشوقت باید بود با ہم
کہ داند ز ننگی تا چند ازیں پس
بتعلیم خرم سندان نبودم
بسم نابخرداں را پند ازیں پس

شکر در مصرار زان شد نظیری

بکنعان میفرستم قندانیں پس

بگو بہ دیر خرابات السلام و مترس
بجام منچہ در بار ننگ نام و مترس

لکر کشائے لبالب بنوش جام و مترس
 بستی آفت و در انداز حرف کام مترس
 کہے کہ دست دہکار کن تمام و مترس
 نقاب زہرہ بکشت از فراز بام و مترس
 بجوع و صمت یائی نما قیام و مترس
 دگر ز گوشہ خلوت بردن خرام و مترس
 بچائے اوج دگر کن ازاں مقام و مترس
 جوال شعبدہ پر ساز از عوام و مترس
 بزلف چنگ بز ن چنگ اعتصام مترس
 بگستراں بامید ہائے دام و مترس

حضور وقت و رآ میزش مجتبان مست
 رمیدگی حریف از حجاب ہیشا رست
 بدست دامن توفیق دیرے آید
 طرب کہ رو بکس آورد بر نسب گرو د
 ورت ہواست کہ بانگ نام عیش کنی
 بیکد و چلہ کہ تسخیر اہلماں کردی
 بہر مقام کہ خواہند خامشت یا بند
 ہمیں کہ خرقہ تذویر و شید پوشیدی
 شود کہ دامن حالیت ہم بدست افتد
 بید شست کہ دولت نگین جہان دست

سروش خیب نظیری از راہ عشاق مست

روانہ پیمبر نے گوش کن پیام و مترس

ہستی تمام بدہ و محزون نکرده کس
 نوشے بقرہ دادہ و مجنون نکرده کس
 مارم بجاں گزین و افسوں نکرده کس
 ورعہد تو شکایت گیر ووں نکرده کس
 یوسف بچاہ قتادہ و بیرون نکرده کس
 عیسے بدار ماندہ و مدفون نکرده کس
 بے غصہ و رپیالہ ماخون نکرده کس
 بیداد قبر سیلہ مجنون نکرده کس

دست کسے نہ بستہ و افسوں نکرده کس
 تلخی بچندہ گفتہ و باطل نکرده خیر
 رنجہ بر آں نگاہم و محتاج آں لبم
 حسرت تلانی بدایام مے کند
 در جلوہ گاہ و صیل تو از بس ہجوم شک
 اچہائے قبر ما کہ بکوائے تو میکند
 جام شراب عیش حریفان لبالب مست
 صد قرن بر محبت لیلی گذشتہ است

اعراض از کلام نظیری چہ میکنی

انکار شغل قامت موزوں نکرده کس

تو عیش و ناز مرا از امید واری پرس ذلیل دست شود قدر من ز خواری پرس

بدوق من زسی زین جراتی که تراست
 ز فکر دوست سر پر غرور و چہ خبر
 نگاہ داری خود شرط ہونمندان بست
 امیدوار عطا در بہشت مغفرت بست
 چو مہ پستی از دوست بہت میگردد
 سراغ راہ ضعیفان درست تر گویند
 بکار من نرسد چاشنی عزت او
 زمین عیار فقیری و خاکساری پرس

رموز مل نظیری شو کہ مست شدہ

کرشمائے گل از بلبل بہاری پرس

فصلے چنین گذشت و سحابے ندید کس
 باران گر یہ نفشانہ ابر دیدہ
 چند آنکہ وحش طیف کندیم و کمند
 نوے زین کم آب تر از نوے مفلس بست
 آب نے کہ اختر برگشتہ ماندہ بود
 آفت چنان رسید کہ آبہ نزدلے
 بس عاقلانہ فرق بزاؤ فروختیم
 احرار را بقدر بہن زخم میزنند
 برگشت تشنہ و غم آبے ندید کس
 برق مئے و رعد را با بے ندید کس
 صید کز آن کنیم کہا بے ندید کس
 جز چشم تر براہ جہا بے ندید کس
 رفت آہنجاں کہ موج سرابے ندید کس
 غفات چنان گرفت کہ خوابے ندید کس
 فالے بقرعہ و کتابے ندید کس
 چوں تیر چرخ راست حسابے ندید کس

گویا بخت خویش نظیری تو عاشقی

دست ترا بطرف نقابے ندید کس

با حکمت ایستادہ ام اینم پناہ بس
 حسنت کہ خط نوشتہ بخونم در تلک حسیت
 ہر چند از دلم غم دیرینہ پر شش بست
 تعویذ چشم زخم وصال تو ہجر تست
 با عفو ت ایں گنہ کہ ندارم گناہ بس
 یک مومن دو کافر ہند و گواہ بس
 مکتوب تو فراق ترا عذر خواہ بس
 نقصان ماہ حرز تما می ماہ بس

گو گو کوبِ براق سواراں درابر باش
دو تیرہ شب و لیل رہم برق آہ بس
بادوم کہ نوریدہ یعقوب ہے برم
از مصر توئے پیرہنم زادہ بس
صد خاندان ز آہ ضعیفے تب بشود
روز سفید را دم شام سیاہ بس
دیوانگاں ز ماہ نو آشفته مے شوند
شور مراست جلوہ پر کلاہ بس
حیف آیدم کہ آن خم ابرو ترش بشود
بہر نظر گئی تو ضبط نگاہ بس
امید ہست سود و زیاں ہر بہر بشود
سر یا یہ ام خجالت تقصیر گاہ بس
آوردن شفیق نظیری خیانتے ست

امید بندہ بر کرم پاوشاہ بس
نامہ گر مینو بی سوئے من فرماں نویس
خدمتے کرد دست مے دید مرا بر جاں نویس
دوستان نامہ اکر دن پریشان میشو ند
لطف فرماہر کیسے انا م بر عنوان نویس
چند عرض آرزو مندے بنام کشورے
در سیر نامہ مخے گنجیم بر پایاں نویس
کرد جو رنج ویش و پیمان درست ما بکرو
ہر کجا دور جو رقص ہست بہ پمیاں نویس
گر دور آئینہ نیخو آہی کہ بینی مثل خویش
آیتے از مشک و عنبر بر میرتا باں نویس
گر مے سوائے ماما ہست ایں باز اہست
چشم من افشا نگرت دروئے تو ریجاں نویس
کلک روح افزائے را در پیش دل سنجہ ساز
پیش ازین بہر نظیری نسخہ در ماں نویس

تو کو دکنی بزرگاں زبان رازی بس
بقصد شیر لاں قصد شاہبازی بس
برائے قبلہ اسلام کعبہ ساختہ اند
بنا خاک میر کوئے خانہ سازی بس
نہ نشیر گرو بیک تا خن بر آوردی
زرخش جو فرو آئی ترک تازی بس
تو خود برو بہر آلائی شتی قبول دے
مسا ز جامہ غازی رخ غازی بس
مروئے معجزہ خال محمدی کہ تراست
برائے کشتن اہل فرنگ غازی بس
چناں برد دل محمودیشم ہندویت
کہ با ایاں بگوید گریازی بس
قد چو چنگ گکویم کہ در کتارم گیر
بنخمہ کہ ز دورم ہمے نوازی بس

نیار شیوہ ما عا جزان محتاج ست
نقاب طلعت نور شید چند خطای بود
ترا کہ حسن و جمال ست بے نیاز ہی بس
شبا تو زلف نگارم نہ درازی بس
پو صبح بر مہر خلاف مے گیرم
ہمیں کہ خصم شود پست سرفرازی بس
کنج تمار نظیری بر آستی نبری
بکم زنان و غبار پاکبازی بس

کشودا بر بخل بر چین سپاس سپاس
کنار دشت و چین شد پر از کرامت ابر
کنوں چو مہر طاس ست بر نگار زمین
سحاب غوطہ بدیا ہمیں زندہ روم
کسے بسا قی بدست مانیں گوید
بیا کہ دامن سرو گلے بدست آرم
بجو ابر بر قصیم وزیر پائے کنیم
ز مال و ملک تیش پاس دامن بر جیسند

سوال فیض نظیری رکوہ و محرکین
کہ بولے خیر نمے آید از رواق و اساس

سوائے صحرائے حقیقت رُخشتم از ہوں
چوں بفرماں کشتم بس غالب آمد شوق دوست
تا بدشمن در نزاعی کار تو با خشم شست
چشم ز گس در کمین تیغ سوسن بر کف ست
ما بایں کا سد دیار آوردہ بودیم انگلیں
آب سیمائے جوانی رفت و جسم زار ماند
این قدر دم کہ میزان حساب دے دیے ست
عشق آمد کو بیوں ہر کردار خانہ دید

مست میگشتم بقصد صید و میلندم فرس
از خیالش رفتہ رفتہ عشق شد میل و ہوس
چوں شوی عاجز بفریاد و رسد و یاد رس
میگریم از چین چوں زوانے عس
دست پائے مور بر دیم و پر و بال مکس
سبل نوروزی گذشت و ماند باقی خاک و نس
یکت مان کار ست اگر خواہی کہ بشمار نفس
خود پرستار نظیری ماند و دیگر ہیچکس

تشنه را مشوره از چشمه حیوان تو بس
 بهر شور و شرف از لطف پریشان تو بس
 دستِ حسین تو ازین ظلم بدامان تو بس
 اینکه فیروز ز قستم نیم میدان تو بس
 اثر چاشنی از نمک خوان تو بس
 جرعه زمزمی از چاه ز سخندان تو بس
 پرده بردار حیاے تو نگهبان تو بس
 صبحی دم قبله ما چاک گریبان تو بس

خسته را فاتحه از لب خندان تو بس
 بهر شور و شرف از لطف پریشان تو بس
 دستِ حسین تو ازین ظلم بدامان تو بس
 اینکه فیروز ز قستم نیم میدان تو بس
 اثر چاشنی از نمک خوان تو بس
 جرعه زمزمی از چاه ز سخندان تو بس
 پرده بردار حیاے تو نگهبان تو بس
 صبحی دم قبله ما چاک گریبان تو بس

بر تو حسن سخن امروز نظیری ختم است

هر که بر ما طلبه قول تو بر ما تو بس

که از دم خوش تو خسته میشود کنا س
 نمی توان ز ستایش قصور کرد قیا س
 خیال کوته جاہل نمیکند احساس
 با صطلاح حقیقت ندارد استیناس
 کیم خاطر محتاج راجه دارد پیا س
 ز نقص نیست که از سرب بشکند الماس
 مئے مدام کند لطف سا قیوم کا س
 هنوز در خورِ احسان ابر نیست سپاس

کسی بمشک نگفتست کم کن از انفا س
 خدا بلفظ کنه کاینات می ساز د
 تعرضه که نماید بکنه مائے حکیم
 و گز معنی و لفظیش وحشت افزا ید
 نه اجرا دست که بر دل جفاش خیره کند
 اگر بمصاحف کسیر نفس باید کرد
 مرا بمستی و ایم قصاص نتوان کرد
 محیط اگر همه گوهر کند بدامن ابر

مباش رنجه نظیری ز طعن تلخ حسود

که هست خشکی و تیزی خار از افلاس

تا مژدن میشود بیدار میخواید عس
 بر زمین سپیده انداز ضعف بوی چوں مگس
 صبح از قرصی که دارد بر نئے آروغفس

نالہ اصحاب مسجد نیست بے فریاد رس
 ساجدان اتن ز نقصان ظالیف کاسته
 که سنه چشماں براجم چشم حیرت دوسته

برخروش سینه لرزاں پہچو بر سیلاب موج
دامنت زاری کنان خواہند گیرند این گروه
بر امید آب و دانہ تا بجے داری اسیر
تو تخت مصر پیر این فشا نی بر صبا
پردہ ایس شور و این شیون بہم نہ دیکشیت
مفلسان زور دیگویند و منعم نہ ہوس۔

چارہ خواہ نظیری بہر این جبارگان
دار و از احسان مرزا شاد ماں این ملتیں

از نیاز و طاعت تم مقصود دیدارست و بس
بس کم در خدمت گبر و برہمن بستہ ام
نکتہ راز دوست بر خاطر گراں آوردہ ام
دیدہ بہر ابتلا صد جا فریہم سید ہد
تا بگردن شیخ در فرض نماز و روزہ است
جذبہ خاص عنایت کے دلیل باشو د
نہ دم صوفی صفا بخش نہ راز خلوتے

یوسف از بیخ نظیری رفتہ بیرون بارہا
در ہمہ باز ارقلا شے خریدارست و بس

ماہل شادیم از باغ و بہار ماہر س
دوش در یک بزم با و تا سحر مے خورده ایم
ہر شکایت بود از فرقت بخلوت گفتہ شد
وقت ما آئینہ خسارہ معشوق ماست
چشم گریاں و ریم و جان پر حسرت بریم
در خلاص امتحان صد بار آتش دیدہ ایم
ما ضعیفان قصد منزل گاہ عنقا آورده ایم
در جہان عشق ز ادیم از دیار ماہر س
نہ گیس محو را و بین و غمار ماہر س
از تلافی ہائے وقت حق گذار ماہر س
حسن روئے او نگار روزگار ماہر س
گو کس از آغاز و از انجام کار ماہر س
نقد دار الضرب عشقیم از عیار ماہر س
از ہزار مایکے ماند شمار ماہر س

فضیل او چون مایے ابے سبب بخشیده است باعث آموزش آموزش گار ما پیرس
بقصده مارا نظیری نیست هرگز انتہا

بحر بے پایان عشقیم از کنار ما پیرس

اکیسیر حسن در نظر پار سانشناس
گر عکس رفته خویش در آئینه دیده
همراہ عشق گل بسپردار میکند
خضم است باغ دیده معنی شناس را
سلطان مال خواه گدائے رعیت است
گاہے شود کس از ورد لہا طلب کنند
مر از قدم عاجز و درویش بر مدار
از میکده ہمیں کہ برونت نمی کنند

اقبال اہل دل ز قبول خدا شناس
توحید شیخ و شرک برہمن بجا شناس
کیفیت ہواش ز نشود نما شناس
گل ر آبشاری با و صبا شناس
درویش بے سوال باز پادشاہ شناس
خاصان شاہ را بلباس گردا شناس
ظل فقیر سایہ یال ہما شناس
ممنون عاطفت شود محض عطا شناس

وانی نعیم و خور نظیری بنقد چیست

و جہ معاش و خادو مہ مدعا شناس

صبح شد راہ شہر و بر زن پرس
گردن شیشہ گیر و غنچ جام
حورے از لولیان شہر بخواہ
نہ ادب را مجال و یارا دہ
عمل عاصیاں کن و پس از اں
حشر اموات خاک تحقیق است
در چمن حشریستاں کہ دند
اجرستی عماے نرگس داں
عمر با عیب دوستاں گفتی
سخن راست صا و قان گویند

بادہ بستان مصف از من پرس
از حریفان سراغ گلشن پرس
ز رخس از شاہدان ہم فن پرس
نہ چیارا مقام و مسکن پرس
نقض میعاد را بہمن پرس
ایں خبر از بہار و بہمن پرس
راز خاک از زبان سوسن پرس
جرم تیزی ز خار الکن پرس
وصف خود ساعتی ز دامن پرس
گر نظیری بگوید از من پرس

افشاں کہ بعد صد طلب و جستجوئے خویش
آز روہ تر ز آبلہ خسار دیدہ ام
از بسکہ گشتہ پر ز غم و غصہ ہر رگم
آہم نہ ماند در جگر از بس گریستم
بیسوخت کلک و فتر اگر داشتے دلم
در حیرت جمال تو گم بودم لے درینچ
دست طمع کہ پیش کساں کردہ و راز

عشق ست و صد امید نظیری گناہ نیست
با او بگوئی یک سخن از آرزوئے خویش

ساقی بیار جام مئے خوش گوار پیش
راہم قضا بطرفہ فضا ئے فلکندہ است
من در میان تجہ خونین فتادہ ام
بعد از ہزار سعی کہ بردہ ہم دہند
گیرم کہ باغبان تفسم بشکند چہ سو د
ساقی دل از تاسف دورم بلول شد
ارگفتگوئے موعظہ گویاں دلم گرفت
رو و مخان و در و صراحی سرو و شجر
دیگر چہ اجر طاعت ازیں خوبتر دہند
ما از قضا بہ نسبت امروز راضی ایم

گرچوں نسبت معجزہ در آستین نہند
دست از سوال خویش نظیری مدار پیش

خدا ماں آواز مے در سر آتش -
بنفشہ کردہ خنداں بر بنا گوین

چو آواز در آستان در آتش
چو بر طوف کلمہ نیلوفر آتش

درنگ آمیزی آں زلف و زمار
لبش افروخته از خنده بمهر
زهر سوهندوئے آتش پرسته
بر و پروانه جان افشان از انک
گر آں بیت را خلیل الله بسوزد
ور انکار آورد آں لب عجب نیست
اگر دوزخ بآں لب بر فروزند
بجنت سوز عشقش گریبا شد

سمندر کرده از خاکستر آتش
بعشقش سوخته عود تر آتش
بگرد و بارش ز فضاں بر آتش
نشانده شمع هر دم بر سر آتش
بر و پیر خوشامد آذر آتش
که روح الله زند در ماور آتش
گل و ریاحن شود بر کافر آتش
شود بر مومن آب کوثر آتش

نظیری کام دل از سوختن گیسر

شود پروانه را بال و پر آتش

بر کس نماده سنگم زد و چشم شوخ و شنگش
نظم در و معطل خبرم از و ما و ل
بگرشممائی ابر و خیمم دهد و گرنه
چو بخانه دیر ماند همه اهل شهر کورش
نشود که خصم باشد دل مهربان مومن
مزه چون صفت مهاجر همه مهاجر و کرامت
بصاف چون ننازم بمیان سینه تیغش
بقصور تو به گیرم در خلوتم به بندند

سخنم گمرا طبعش خردم سبک لبش
نه تصورش بشکست نه حکایتش بزنگش
سخنش سجیله باید اثر از دمان تیغش
چه بگو چه زد آید همه خلق گوئے لبش
به میجی که دوست دارد دل کافر تیغش
دل ما چو فرق منکر شده پائیمان تیغش
بسپهر چون ننازم بکمان دل خرد تیغش
چه نوا مخنی را که شکسته است چکش

بکدام قدر گیری سیره بر و نظیری

دنیای رست عارش ز سلامت تیغش

طاعت پر مغال کن و ز همه بیگانه باش
کشتگان عشق می از ساغر سر می خورند
کاوی در عشق اگر خاکستر گردد و جوش

اول از میخانه بودی آخر از میخانه باش
چونکه سر را خاک نواهند و گوپیمان باش
پا چو در میدان سر باندان بهی مردانه باش

آینچه در زحمت گل آفتاب در شمع آتش است عندلیب گریختن خوانند و پروانه باش
تا مقیم خانه و تسخیر و افسوس نکند گری میبایدت روسا کن ویرانه باش
شکر لبت در سرت کر عشق هست اندیشه اندک اندک مشتق این سودا کن و دیوانه باش

تا از و غافل شدی خور دی نظیری زخم تیر
صد نظر بر صیدگاه و یک نظر بر دانه باش

شرم سازم از دل بے صبر بے آرام خویش خود بسیار از بقیاری میبرم پیغام خویش
در جهان در و غم فرمانروا بنشسته ام در کمال اوج طالع بر کنار بام خویش
خود را خود ساغر ستانم خود بخود ساقی شوم از کف نوشین لبه هرگز نگیرم جام خویش
عود مطرب تروم و نه سرخیزان مانده ام بر کد این آتش اندازم کباب خام خویش
گنج در ویرانه دارم با پری و خسلوتم سایه هست از جنون تا من نکر دم نام خویش

شد نظیری عاقبت فرخنده از لطف نل
فال نیک صبح همراه داشت من و شام خویش

هرگز گل شکفته نشد از نسیم خویش گاه به تو چه بغلام قدیم خویش
نشناسم کسی که ندارم قرین عنقا نهفته ماند ز مثل عیدیم خویش
در هم ترا حساب تو کار است چوں کنم باتیره خاطر نه دماغ سقیم خویش
من خوشگام او گر بهم برگردد ز ند در مانده ام بیاز می سخت ندیم خویش
مجویم از تقید خود مستی کجاست کاکیم بروی خرقه پر بهیز و بیم خویش
گر پاکشتم سرم بخوابات می رو امیدوارم از رویش مستقیم خویش
دل را بگوئی عشق به تکلیف خوانده اند هر جا برم رو و بمقام قدیم خویش
گر بر فردا من شد شبی نشسته ام بیرون نمے و م قدما از کلیم خویش

مست بگو بریز نظیری گرفت نیست

ظاہر مکن سلامت طبع سلیم خویش

هر جا که بودیش خوش و زگار خوش آمد باین دیار که یاد این دیار خوش

ہر جنس خوش کہ ابرو ز میں صرف کردہ بود شد صورت این بہار کہ باد این بہار خوش
 دارم دریں دیار مغال شیوہ دلبری ✓ بیخود خوش و میانہ خوش و ہوشیار خوش
 چوں بانگ نو بہار در آید بوستان از در و آید کوشش در کنار خوش
 دستار فلکند خیم کاگل پر آگسند کاین بہت وضع صحبت زمینسان نگار خوش
 شاد و شگفتہ مطرب و ساغر طلب کند یک سونہد حجاب و در آید بکار خوش
 پر گہ کند شتاب بر رفتن کہ دیر شد تسکین دہم دلش بسکون و قرار خوش
 تا دم نہند کہ روز چہ رفت و ز ہفتہ چند نگذازش شمار کہ ہنود شمار خوش
 او در وداع و من بجزع کز مے و بہار رطلے سہ چار ماندہ و روزے سہ چار خوش
 ساغر کنم لبالب و گویم سبک بنوش - ۱ در موسم بہار نہا شد بخار خوش
 چند آنکہ گویمش گذران بہت عمر باش - ۲ گوید صبار و آنہ بہ و گل سوار خوش

کاسے بلا بہ پیش نظیری نے رو د
 باشد با و گداشتن اختیار خوش

با اختیار تو و با ختم ارادت خویش کنوں بلطف تو مستغیم من و رویش
 نمیتوان دل بکدر رہے جرات یافت نہ ابروئے تو کہ تیرے خطا نکرد اکیش
 ز صد ہزار یکے با تو مال سہر نہریم تو لا و بالی و خود رانی و اصلاح اندیش
 بجزوہ کو بتا تل قیامت انگیزو ہنوز میچکدیش خون خلقے از سریش
 کہ شہادت کہ بجز داغ برج نہند غنیمت ست کہ گاہے بخار و دل ریش
 ز تن چکوبہ جرات بروں رو د جاغم خیال گردش حشمت منیر و دل ریش
 ز چاشنی و حلالت نمیکند سیر م غمت کہ بہت کم و فرد ترا نہریش
 ہمیشہ را تو دیدم پئے تو گر دیدم ز شوق عشق تو غافل شد م ز نہیب خویش

دگر نماند سرخان نظیری را
 کہ آشنائے تو بیگانہ میشود از خویش

و ہر پرفتنہ و شور مست از چشم ہمیش داری از چشم بد و ہر خدا یا نگہش

ہر کرا باعث عصیان خطا عشق شو د
 پر مگو خواجہ کہ عشرتگر مار وشن از دست
 دل ہر کس کہ دریں غمکہ صحر اگر د
 رشک بر کو دیک شکر شکن ما دار د
 ملک چین بابت و تجانہ بیغما برود
 اجر بیدارئی جل سالہ نثار نیست قلیل
 ماہ نوکر وہ ز افلاس تہی پہلور ا

عجب ارور دل ویران نظیری گنج
 کوہ را تاب نباشد کہ شود جلوہ گمش

یارب آں سرو کہ پروردہ از اشک منش
 خاتم لعل سلیمانی او بار آورد
 عشق شورید گیم میطلبیدے ترسم
 شہر بر ہم خوردار باد بر نفس گذرد
 رسن زلف چو در چاہ دقن آویزد
 پار سائے کہ بسودا شنل از دست بد
 دہر ز افسانہ و افسول لبش پر شدہ است
 چوں سحر پردہ اغیار بدترم تا چند
 عشق بے آتش ہے دو ہمہ سوختن است
 تند ستیم ز زنجورئی خود در تابسم

باسی کہ غزلہاے نظیری خوانی

بالد از نشوں تو چوں غنچہ زباں فرو مہنش

در بخل مصحف و سجادہ تقو اے بروشن
 در غماز از صوفی اصحاب بروغم آورد
 برواز مدرسمہ منجیہ بادہ فروشن
 بر زباں نبیت و تکبیر مؤذنین در گوشت

ہم زینتِ تماشاش زباں کردہ خموش
اوہن عشوہ کناں من زپیش طعنه نبوش
گہ فگندے بقفا نوش کہ ماں تیز ہوش
وز حریفانِ خرابات برآورد خموش
گرم گردید ز من زمرہ نوشا نوش
با بتاں روئے بروئے ہمنانِ دوش بدوش
واپچہ ایات و غزلِ بقوی ساخت ہوش
ناگہم خورد و گبوش از قبح بادہ سروش
ایچہ نااہلی و دوریست بخدمت میکوش
زیں ندادم از بادہ طامات پہوش
کردم از نشاء تحقیق بجلیتیں جوش
خود خراباتی و خود زاہد و خود بادہ نوش

ایقتہ عاشق دیوانہ نظیر می و گریست

عاقلاں از چنیں را پسندند خموش

نالہ کار بی ماتا در زماں کشدش
تا کہ نالیدن مرغان بگستاں کشدش
بخت سازد کہ غزلے بہ بیاباں کشدش
زیں مئے اگر جشید دل سچے ایماں کشدش
شخصہ نور رسد و جانب سلطان کشدش
صبح خنداں بدر آید بگریاں کشدش
نقش از خون دل ویدہ بر ایواں کشدش
بسر زلف گراں چاہ نہ سخداں کشدش
طفل اشکم دود و گوشہ داماں کشدش

ہم از احرام رسو دانش بسر ماند دوست
ہر دو از زمرہ اسلام و اں گردیدیم
گاہ دافے بسریں تکیہ کہ ماں تیز بد و
مست و والہ سخرابات مغنم آورد
صنم آراستہ کردند و قدح در دواوند
رد اسلام و ورع بر ہم غم تلقیں کرد
آپچہ آیات و حکم بود ببرد از یار
عمر ما مطرب و میخانہ پرستی کردم
کیں چہ مستی و غرور است بطاعت بجائے
زیں صدارت ہم از آہنگ مقامات بدر
جروم از کوئے حریفان بسوئے زانویدرست
تا بروں آدم از غافلیم سر دانیست

کے ہوش و شفقت دل سچے اسیراں کشدش
سایہ بر حسین گل و سرو چمن نندارد
چشم مارفت سیہ خانہ سوئے صحرا رد
مئے ماوید و مسما فی مانہ پسندید
مست از خانہ مارفت بروں میترسیم
کو کہے را کہ رہ مقصد ما کم سار و
کسرے از منزل مادر پیدماں در گذرد
دل از لب او آب خورد مے شاید
بس کز اں سوئے بحسرت نظر مہر گرد و

بے رخت در ظلمات ست نظیری خواہم
خضر خط تو سوئے چشمہ حیواں کشدش

رمید طائر جانم ز آشیانہ و خویش
دل از قفائے نظر کو بکوئے میگردد
ز باغ رفت گل و بلبلاں نموش شدند
کسے کہ واقعہ فوجے شود مخے بنیم
بشب کہ فروئے در دے بکام دل بریزند
مروتے دگر از دیگرے مخے یا جم
ز بسکہ ویر زماں از خسرواں ننگست
بکنج خانہ و محمود ملح نفرو ششم
ترا کہ نقد جہاں بایداں طلب منشیں
اگر ز برہمنان سہ کشتی نیسان دارند

دے بشرط نظیری نہادہ بر سر راہ

بہر کہ تیر ز ندمید بد نشانہ خویش

بسینہ گریہ شد نقاب بر ترکش
نوشتم آنچه ز دل بر زبان دادی
بروں خنام بیارائی بزخم خوش نشیں
نہ نیم عشوہ مسیح از فلک بریز آد
مے مراد بہ بیدر و میدہ دوراں
ترانہ گوین و گریہ و عقیقیں ہیں
ستارہ کس شمر و با حدیث من بہیات
برو بارہی من ہین و داد بر ہم زن
چو غم حوالہ کند آسماں قضا گوید

دل کباب مراد آتش دروں بکیش
بسہوا اگر تھے کردہ ام قلم و کیش
غزل سرائی و گریباں کشا و ساغر کش
بیک کشتہ غلیل از کنار آذک کش
تو باش ساقی و جام از کف سکندر کش
پیالہ و ہن و کمیائے اجمر کش
خذف بریز و تراد و بیاڑ گو کپش
بنقش طالع من بین خط براختر کش
رقم ہنام نظیری دل تو نگر کش

یا در درون قبتہ این آسماں مباحش
کس را خط و وام فراغت نداده اند
تا میمان میکند که نقل و جام هست
وخل بقا بخرج فنا سر بر غنائی
بے مالگان بواہوست قدر بشکنند
سایل کہ دلنشین ست گرہ بر جبین مزن
سیمرغ قاف شو کہ خرومند بایست
عالم سبیل تست سبیل جہاں مگر د

آراہ تو ز تست نظیری ز خود گرین

نقصی تو بہ تست ز خود در اماں مباحش

از خجے کریم تو گنگشت فراموش
دل راہ تو پوئیدہ ہمد بر سر جاں پائے
جز بر تو سخا ہم کہ نہ در و در ہم سخت
گویا سخن عشق تو شد فوت خروبا
من خود شوم از ہر سخن خویش پریشاں
پچنیم رگ و ریشہ ولذت نگرفتیم
گرہ و دو جہاں پیچ چو با ہم بنشینند
از رفتن دوران ہمد دوست یتیم
ہر چند بعشرت گذر فرصت پیری
افسردہ تر از صبح خمار شب و نیم

بنشین بخود از خوش شودت وقت نظیری

یوسف کہ خری مفت بقلب دوسہ فروش

لطف مے خون در گِ افسردہ مے آرد بچوش
تولائی و چنگ طبع مردہ مے آرد بچوش

گر کشش ہر کہہ مے بند بسوئے سببش
شب مہستی چوں پریش مطربہ حرم کشود
نیست تار و صلاح کار ما هیچ احتیاء
قول ماصاف ست در میخانہ و ماورائیت
سہل شد باکشتن ماکافراں آگاہ باش

یار چوں گرم غضب گرد و نظیری لب بند
تسکونہ خوئے و عتاب آوردہ مے آرد بچش

حیاتے در گذر دارم چہ پرسی بود و نابوش
سرم شوریدگی اردن انجم حبیت سعادیش
ز اظہار محبت در زبان خلق افتاد م
نگازند خودار و قمر بیکل فلک شیوہ
مزاج نازکی آرد کہ بہر سبب میرنجد
عیار صدق من گرد و بخوردن بروظاہر
دراؤل باہمہ بیگانگی خواند و قبول کرد
دل آردہ ام از خندہ اش آردہ تر گردد

نظیری را بجلس ہر دم امروز غلط کردم
مرا سوائے عالم کرد چشم گریہ آلودش

بر غمزدہ خندہ ز دم گفت حزین باش
گفتم شدہ دل منکودین گفت غمی نیست
کافیست اگر عشق بود عرض شہادت
از دور فلک شکر کن و سیر کو اکب
و ز فکر ہما بودن صیاد ہمایون ست
کس نہ اہ بچو لا نگہ سیمرخ نبڑوہ

گریا تو ہم اندیشہ ماہست چنین باش
گو عاشق ما باش و صنم خانہ نشین باش
تصدیق کن و بخیر از لذت میں باش
سخت تو کہ خوب ست بدوئے زین باش
دوام تو بہر چیز یافتہ بکمی باش
شاید کہ مثالے بنمایند بچیں باش

افلاک زمیں بار امانت نکشیدند
تا هست شاعی بدلت دشمن خوشی
از تلخ سخنهای تو ما پس گرفتیم
تا خط سیه کار تو در کمر شیخو نست
آں حوصله پیدا کن انگاہ ایں باش
گردوست نہ با ہمہ باخویش بکین باش
گو خاتم یا قوت تو الماس نگین باش
کو آہ مرا تو سن شبرنگ بریں باش

آرزو وہ نگویدے ز ابراہم نظیری

ہر چہ کہ بہتر شدہ بہتر انیں باش

آں کہ غائب از نظر گردید در می یا بمش
جلوہ سرو و فریب زر گسم دل سے بد
گو سیا شرط و فاداری بسر خواہد رساند
چوں تو انم غافل از مرگان خونریزش شدن
ہیچ نتوانم سر از فرمان او بر تافتن
ہیبت شام اراق او ز رفت سست از ولم
در جوانی متکلف گشتم بہ پیری کو چہ کرد

ہر کہ از خود بیخبر گرد و خبر می یا بمش
سوئے بستان میروم آنجا انتمے یا بمش
بیشتر حاضر ہنگام خطر می یا بمش
من کہ دایم بر سر برگ نیست می یا بمش
کز رنگ گردن بخود نز و بیکتر می یا بمش
روز فیروزی کہ آید از سحر می یا بمش
آنچہ در خلوت ندیدم و گذر می یا بمش

گو یا طول ملہائے نظیری گم شدہ

اندکے در چشم مردم مختصر می یا بمش

گر جہاں گشتہ بیدار شود برگذرش
بقفا رو نکند بھبر تسلی دے
ہر کرافتنہ او برو بیکبار ببند
بسرو مال اسیرانش اماں سے خواہند
بسکہ از جنگ پیشانی او سے ترسند
لوگوئے دیدہ مردم بخد و نشمار و
پیر کرا شہرت سودائے زلیخا باشد
مژدہ کام بہا داد و دہانش ز اول

از تکیہ بسوئے خلق نیفتد نظرش
گر چہ یک شہر فریاد و دوبرائش
ہیچ کس باز نیاید کہ بگوید خبرش
کس نگوید کہ مروت نبود این قدرش
مفت گویاں نفروشنند نصیحت بزرش
لیک خواہد کہ بریزند بدامن گہرش
ماہ گل پیرین آرنہ ہلہ ز سفرش
کس چہ داند کہ ہمہ ہیچ بود چوں کرش

بخت مارا کہ مر چاروہ در ابر بود
نکند جز بخلط نالہ خویش سحرش
آں بہا کہ نظر تہمت ما بر میخاست
بود بانام تو آموختہ کسندیم برش
آں ندر وے کہ دم از فرط محبت میزد
بود از سرو تو آموختہ دادیم سرش
ہر چہ نیکو ست نو و کہنہ نظیری نیکو ست

خشک سازیم رطب چوں نفرو شیم برش
مطرب بگو شتم ز نو ا از گریہ محروک دمش
شد ہر کہ گامے ہم ہم بچاغاں شد بچو من
ساقی بدستم دادے پیمانہ پر خوں کدمش
شد شورش سوائے من در ہر سہرہ بیشتر
ہا کہ نہ شستم دے چوں خیش منوں کدمش
بار آ کہ از شرم گنہ سرتا قدم بگنہ شتم
را ہم نگہ دید آں کہ ہی چند انکہ افسوس کدمش
از اشک آہ نیم شب زیر و زبر کدم جہاں
کو ہے کہ در رہ داشتہ اند گریہ ناموں کدمش
قربان آں مژگاں شوم کہ حق او نایم برون
گردوں بد بیکر کردہ بود اختر و گرگوں کدمش
سر و چین راستی و ہنقاں بہا را موختہ
گردنظر آمد کجی بر طبع موزوں کدمش
از داغ ہجور می تو بردل نشانے ماندہ بود
ہچچوں میر نو دمیدم از ہمار فزوں کدمش

از بس تبلیغی در جگر بے یار و زویدیم نظر

خون نظیری ریختیم از خولش منوں کدمش

افسردہ بقباوے وہ و خاتم کجے بخش
از دام ہمتیچے و از زلف خیمے بخش
زین کعبہ نشیناں گردہ دل نکشاید
توفیق نگاہے ز غزال حریمے بخش
عفو تو پسندیدہ ام و کیش بر بہمن
یا حور رقائے برساں یا صنمے بخش
تا سجدہ گنم نقش پئے راست رواں را
زین قوم سراغہ بدشان قدیمے بخش
ماسوختگاں را بجگر آب نباشد
کائناتے بسر شکوہ و بحر سے بنیمے بخش
آں شیشہ کہ بر طاق بلند ست فرو آرد
زاں بادہ کہ دستے ز سیدہ است بخش
بر جوان تو امساک نباشد جگرے وہ
مرسوم تو نقصاں نپزیرد کجے بخش
غمائے تو آسودہ کس در عالم و گوید
گر غم بکس میدہی آنگونہ غمے بخش

مگر دیدہ ام از فکر تو محجوب نظر ما یا عشق که گفت ست که راحے مئے بخش

تنہائی و خلوت طلب عشق نظیری

این خیل و خدم را با میرِ چشمے بخش

بزم خالی میشود مطربِ نموش	ساقیا جامے بدہ جامے بنوش
تلخی از میگوں لبست در جامِ ریز	نیم ستم از شرابِ نیم جوش
در دم آخر گراں ترده قدح	تا بر ندیم بخود از مجلس بدوش
دل بید جوی مئے آید بدست	لطف و حسنت بہت از خوبی بکوش
گر گرہ بکشتائی از بندِ قبا	خار گرد گل بحیب گل فروش
غمزہ صد جا پرده دل میدرد	تو نوشی میگوئی و بندہ می بوش
تو درم بکشتائی ہر کس خوب نیست	پردہ گو بر روی ناز بیاپوش
بیچ میدانی کہ در صحرا و باغ	تا سحر از غیب مئے آید سروش
خار و گل در جوش ما شب خفته ایم	ناطقان خاموش و گنگان درخوش
صد چوبلبل مست و ستانت شود	گر بر آری پنبہ پچوں گل رنگوش

در غم گفتم نظیری راحے رفت

عقل و ہوش و عقل و ہوش و عقل و ہوش

از نقل و بادہ گوشہ دل گشتہ روشنش	کو جامِ جم کہ آئینہ سار و ز آہنشن
ز حمت کشد ز شمع مسخر کنم سپہر	تا ہر شب آفتاب در آرم پرورنش
غائب شوم خلوت و حاضر شوم با و	دل از بدن بر آرم و در بر کشتم نش
نگذارمش بجز کہ گوید کدام و کیست	گر از قفائے در رسد آواز و دشمنش
از دست من جلیہ برون رفت بار ما	تا یا تا گیرمش نکنم مُست و دانش
سیبِ ذقن بباریش از کف نمیدہم	تا دست کو ہم نشود طوق گردنش

زین سیم گوں حصار نظیری مئے رود

تا قفل سیم او نشود نعل تو سنش

بیتونے باغم خوش و نئے خانہ خوش
 مرغ از آدم نخواهد آمدن
 من خود از فرزند دل پرکنده ام
 دیده را از گریه نیسان میکنم
 مرو کو چک دل ندانده چون کند
 صبر باید تا جگر خانی کنم
 دعوئے چاکسوار می میکنم
 میدهم شکرا نه بگره ی سختن
 سهیل نبود بر صیف آتش زدن
 مرد باطل بین چرا کارے کند
 بانگار خانگی ویرانه خوشش
 خویش ادا دم بدام و دانه خوش
 کو و کان از دبا دیوانه خوشش
 شاهان اہست با دژانہ خوشش
 خواب شیریں آید و افسانہ خوشش
 در کشیدم زہرا یں سچانہ خوشش
 گرچه روبرو تا فتم مردانہ خوشش
 ہم مصافحہ هست و ہم شکرا نہ خوشش
 مینماید گرچہ از پروانہ خوشش
 کاشنا ناخوش شود بریگانہ خوشش

در خراباتی نظیری عیب نیست
 بست دیوانہ خوش و فرزانہ خوش

بلاست خط نگارین و زلف خم بخشش
 بایں جمال و نکوئی کہ دوست مے ترسم
 اگر فریب ملائک و دہ عجیب نبود
 شے بنالہ دلش را اگر بدست آری
 دے کہ راہ باں چشمہ ز سخداں پرد
 شعور نیست کہ یکدم بخویش پروازم
 اگر زنی بر گم نیش با خبر نشوم
 بقید زلف گر بگیر او گرفتارم
 دگر ز فتنہ چہ بر سر زوشته تا قلمش
 موحداں بخدائی کنند منتقمش
 کہ یا صمد بنویسند جائے یا صنمش
 بہر امید تو اں کرد تکیہ بر کرمش
 مسیح آب خضر میدہد سچا یم جمش
 خراج از قدح التفات و مبدمش
 ز پائے تا بسم محو لذت الممش
 در یخ جاں نواغم فشانند و رقدمش

پرید دل بہوایے کسے نظیری را

کہ گرد کعبہ نگر دو کبوتر ترش
 بزم میسازیم ساواں گر نباشد گو مباحش
 نوش میگویم ہماں گر نباشد گو مباحش

جرعہ درو و حیات تلخ قسمت کرده اند
 غمزہ را فرسنگ و دانستن ترجمانی میکند
 زلف میں سنبیل را غوش از نگر و گوگرد
 چشم مار را ز آب فے او گلے خواہد گفت
 زخم مرغان عرب بہر قبول کہیں
 صد خطا و رکاز را ایم از برائے عفو
 گر بزاری گز بخاری مایا دشن خرمیم

عیش خضر و آب حیواں گرنباشد گو مباحش
 چشم ہند و فارسی داں گرنباشد گو مباحش
 رخ نگر گل در گریباں گرنباشد گو مباحش
 دانہ در خاک اگر پنبہاں نباشد گو مباحش
 در قدم خار مغیلاں گرنباشد گو مباحش
 ضعیف صدق نقیض ہیاں گرنباشد گو مباحش
 عمر و دشن باد در ماں گرنباشد گو مباحش

راہ بے وادی ہے منزل نظیری میویم
 عشق رہبر شتہ ایماں گرنباشد گو مباحش

داشتم از دور و جدائی خروشن
 غم نخورم غائب من حاضرست
 گزیرد بوی تو بہر صبحدم
 بہر کہ ہوائے تو بخت برد
 گر بقدر زہر ہلاک کنند
 لعل تو افکند و لم را از چشم
 ار اثر گریہ و چوں لعل ما
 بر نگہ غیر سپندے بسوزد

دل چو ز یافت زباں شد خروشن
 مرزوقہ دل میرسد از لب بگوشت
 تاسحر حشر نیایم بہوش
 ساعد خورا شودش بار دوش
 شہد شود چوں تو بگوئی بنوش
 کعبہ بجائے سخن و میفروش
 خوں بدل سنگ در آید بچوش
 یا بہر خوںش نقابے بیوش

عشق ز پندار و گماں برترست

تار مقہ ہست نظیری بکوش

از فراق یار ناخوش شود خویش
 بسکہ در سواد بشوق افتادہ ام
 خوبی او شد پدید از چشم من
 گر بر آید از نمود آئینہ ام

رؤئے در نا بود بنیم بود خویش
 از زبان خود ندا نم سود خویش
 سوختہ بر آتش خود و عود خویش
 زشتی خویشم کند مرد و خویش

از خطایم مغز جانم سوخت
 خاکِ معبدِ ما رسانیدم بآب
 سخت میترسم ز آه و وود خویش
 در گنہکاری ندیدم هیچ گه
 از رخ ز روی من فرسود خویش
 زنده ناں مانم که یا بم بجای وصل
 از فراق عاقبت محو و خویش

روزی فیروزی نظیری از پے ست

دیدہ ام و را خست مسعود خویش

غیر تم با ننگ زد که بر دریا ش
 غمزه در تاخت خوش توین نا اہل
 عشقم آہستہ گفت باش و باش
 گرد اسرار رائے پنہاں فاش
 یار لولی ویش حریف تلاش
 داروئے ہمیشی بعقل مباحش
 عقل و فہم و خرد بہ یغما برد
 مفلسم کرد و در عتاب آمد
 شاہد شہ شناس شحمہ فریب
 آہ و احسرتا بر آورد م
 مے نہی لب بنیش بر لب با
 گفتش این در ننگ مہلت چیست
 گفت رو بہ چہ آرزو داری
 در گنج ہمیشہ قلم نوری نیست
 بکجا میسر دم بد انم کاش

روایت الصاد

ہر کہ چوں یوسف شود از محنت نڈال خلاص
 زود از دُنیا لہر کام و تمنا میرودند
 قحطیاں را میکند از قحط و رکناں خلاص
 ایں ہی ظرفاں نمیگردند از حرمان خلاص

پادشاہانِ اول مارا مکردن و لتست
ما نظر بازیم و عاشق پیشہ گو معنی بہاش
ما بدام آئیم دشوار و شوم آسان خلاص
نیست ز زاندریا و عاشق از بہتال خلاص
کس نیاید از فریب آں صفیتر گال خلاص
خوش نظیری دامن و تہ بچنگ آوردہ
ویر باز آید گرازدوستت کند امان خلاص

دوم دم شاہست و مے مخلص
مے بیخیش بر آدہ ز سبوتے
گوئیاد و مزاج نافع او
گہرا ندر محیط خم دیدہ
بسکہ با سلسبیل مے ماند
مطربش چوں سرود بردارد
ساتی سیم ساعدش باید
واعظا اردو ما کند خواہیم
ہر کسے از رہے رسد بخدائے
توز طاعت نظیری از اخلاص

ہمیشہ خندہ شادی باں لبان مخصوص
در تو قبلہ امید مانے و حافی
شکایت تو چو فکرم ز مغز بگمانہ
غمے فتادہ کہ با طایران و حشی دل
شدیم ہر دے از شاہان ہر جانی
در طول روز قیامت عجب ہر اسام
بحاجتم نرسد گر چہ شد بخدمت تو
رتو رگم برگ مو بجوئے در سخن ہست
فریب حسن باقبال جادواں مخصوص
سر نیان باں خاک آستان مخصوص
محبت تو چو مغزم باستخوان مخصوص
غمے شومیم بہم در یک آشیان مخصوص
نہ مے بمیکدہ نہ گل بگلستان مخصوص
کہ روز ہجرتو باشد بایں نشان مخصوص
آشنائی آہ من آسمان مخصوص
حکایت تو ہمیں نیست باز باں مخصوص

دنا مہ تو معطر بخل نظیری
چو گل فروش کہ باشد بیاغبان مخصوص

حریف خود شود یا خود بر آ ز خلوت خاص
نشان نداده گر انما یہ تر تو گہرے
چو سرو باش کہ بہت از ہوائے خود رقص
انساں زماں کہ دریں بحر میشود غوا ص
مکش کہ مفتی دین بر خطا نکر و قصاص
ز بیم آنکہ مشویش نگر دوم اخلاص
مرانشا ط تو از قید خویش کرد خلاص
عوام را بنود راہ و مقام خاص
مقربان تو از چشم خلیق پنهانند
اگرچہ نہ فلک از خاصگان در گاہند

دلیک بہت نظیری غلام خاص الخاص

ساقیا بر خیز باستان برقص
کفر و ایمان از بدوین پرده اند
عشق ساغر میکند گرداں برقص
تو دروین پرده با خاصاں برقص
سرو مخمورست در بستان برقص
سر و مخمورست در بستان برقص
بر سر رحم چوں مئے جوشاں برقص
ہمچو کشتی بر سر طوفاں برقص
صوفیا با سار و بادستاں برقص
لجنت دل گویر بر مرزگاں برقص
مست کو منصور روز زنداں برقص
جام بر کف چوں گل خنداں برقص
روئے بر شمشیر میداں برقص
ہر شمشک در تماشا دیدہ نیست
ہوشمنداں دار بر پا میکنند
خرقہ را گل فشاں کن از شراب
ہست ازین کشتن نظیری ندگی

ردیف الضاد

بہ صبح کن دو جام شراب مغانہ فرض
فاضل ازین دو گانہ کن آں بچیگانہ فرض

برخیزش کن سجود و قیام شبانه فرض
 ز آنخ خبر حقیقت زان لب فسانه فرض
 شد بر تو ذکر سنت و بر ما ترانه فرض
 از غیر دست دزد ما جا و دانه فرض
 روزی که بود بتکده شیطانی خانه فرض
 بر عاشقان کدام بود زین میانه فرض
 ترسم که بر امام شود تازیانه فرض
 یکدانه راعوض شده هفتاد و دانه فرض
 شد در زمان حسن تو شکریانه فرض

در میکده خرید صراحی و جام با شش
 جدست کاشق هم سزل و کذب نیست
 ز ابد سوال بزم مستور دست چند
 از اکل و شرب صوم تو یکماه واجبست
 تعظیم اختصار با سلام و کفر نیست
 در شرح جور و صحبت وز بهر وصیایم هست
 اقرار که در بر منبر بجهل خویش
 بر دار و ام حیل و ایشار پیشه کن
 پیوسته رسم بود شکایت ز روزگار

شد از بیان کشف نظیری بمدرسه

جام شبانه واجب و کیش مغانه فرض

یا شکست ملک رشک پری بود غرض
 چشم خنبد در رشک جگر می بود غرض
 ناله های شب آه سحری بود غرض
 طرح از طرف کلاه تتری بود غرض
 عکس روی تو از آئینه گری بود غرض
 پس چه مقصود از این پرده درسی بود غرض
 که بصر دیدن کوته بصری بود غرض
 که خبر یافتن از بے خبری بود غرض

از جمال تو کمال بشری بود غرض
 زین لب لعل و زین گونه میگوں بردن
 از دو گیسوی و از تو و از خال سیاه
 قتل اسلام که شد بمحیر کله گوشه تو
 آن همه صفت که در آئینه اسکن در
 جلوه پر تو ز حساره تو پرده پس بست
 چون ندیدیم باین دیده ترا دانستیم
 این بهوش آمدن و رفتن ما میگوید

از ده آمده تا کام نظیری برگرد

که ز آوروین ما جلوه گری بود غرض

دل بقهر تو برهن است جان لطیف تو فرض
 نه سنتم نه تو سنت بود نه فرضم فرض

حضور وقت نمی یابم و عداوت فرض
 بهم برآمد از شوخی تو اوقا تم

فلک حجاب دعایم غمے شود اما
سخن کہ ادول شوریدہ بر زبان آید
بشکیر نعمت تو بر غمے تو انعم خاست
مثال با گل خندان و سرو آزاد دست
بنغمہ حاجب ابرو غمے نماید عرض
بر رسم تحفہ ملک بر سما بر و از ارض
کہ تا بگردنم از بای منت و در عرض
دریں حدیقہ بطول ست عیش مانہ بعرض

بفضل اوست نظیری چو مزد کار آخر

معلیم ملکوت بعلم کردم عرض

دہم دو ملک بیک نغمہ رباب عوض
ز قید خانقہم دل گرفتہ دیر کجاست
سبویم از چہ زمریم شکستہ مے آید
دلے ز باویہ کعبہ تشنہ تر دارم
طرح کہ سر بر زمین داد آبرویم را
فلک کہ پر وہ ز چشمم شود بر انداخت
فغاں کہ طرفہ زیاں نگارہ ایست انہازم
عماربت دل من دور چرخ برہم زد
بمدعائے دل خود کجا رسم ہیہاست
کنوں دل و خرد از خواب چشم بکشاید
کنم بسایہ ابر سے صد آفتاب عوض
کہ زہد ناب کنم با شراب ناب عوض
بگردن خم مے افکنم طناب عوض
روم بدیرو بطونفاں کنم شراب عوض
بچوئے حاصلم آرد بجرعہ آب عوض
ز تاب غمے فکند بر خم نقاب عوض
بر و ذخیرہ عمر و دہد حساب عوض
کہ بہت مایہ صد گنج این خراب عوض
نہ صد سوال مانیت یکجواب عوض
کہ رفت دیدہ سودائیم بخواب عوض

نماند مایہ نظیری قناعت اکسیر است

موجود از و بہمت ہیچ باب عوض

نہ خانقاہ نشیں مے شویم مے مرقاض
جز این دیب گوید بیا کہ چون طفلان
در از می شب ما گو بہر دم آنروز
بخانہ کہ عبادت علاج ہیہاست
نہ بوسنبیل آہش نہ رنگ با گل اشک
کہ می فروش کریم ست و جام مے قنارض
رواں کنید رسو او سیہ کنیہ بیاض
بریدہ دست کہ زلف ترکشند متعارض
کم از دوائے طیبیاں نمیشود آمرض
دلے کہ جلوہ حور سے نباشد درخ بر یا عرض

دہن زرخندہ رسد تا بگویش مستان را در آن صباغ کہ مخمور میسکند اعراض
 سخن بگوئی کہ در طسبع میکند تاثیر
 چو خالص است حکایت نظیری از اعراض

ردیف الطاء

روئے دل با دوست باید داشت در گشت
 دوستی با دشمنان دوست دشمن دوستیست
 اعتدال در سرباغ آموزد از خار و گل
 چیست این گردوں طلسم بوجوب تعویذ
 آسمان ریست لگیرست از بازی خویش
 نیست در کل جہاں جوی کہ آن کار نیست
 نظم عالم را حکمے هست آخر روشن است
 خود امجب آدم کہ در کتبہ جمال خود رسد
 راست رفتی در محبت است رفتی در صراط
 تا نباشد دل موافق در نگیر و اختلاط
 نے سراپا بستگی نے پائے تا سر انبساط
 سر نخے آرد کسے بیرونش از خط و نقاط
 یک آخر ہم نمیگردد کہ بر چند بساط
 نکتہ گر کم میشود مسیر و از ہم رباط
 حکمتش از استواری استواری احتیاط
 کے تو ان یکذات گفتن محیط است محاط

نیز فرض خود ادا فرما نظیری تا دویم
 خواب در مسجد حرام است و اقامت در رباط

صد جا در انتخاب تو پیدا کنم غلط
 دیدیم اہل دایرہ بزم خاص را
 چشمت بہ پند نامہ ما دامنہ شود
 ماطعم و بور کو چہ باز از بردہ ایم
 تا کہ ز مند گرد تو او باش دایرہ
 دیں طور بد فرشتہ نگر و دیگر و تو
 ما بر کنارتش نہ یک گوش ماہیم
 مے با خلیفہ تا خط بغداد جام کش
 تا بر صحیح من نکشی بے تمیز خط
 چنداں نوشته کہ نگنجی در آن نقط
 تا کہ قلم حل و محرف ز نیم قط
 عطار کو یقوت نفروشد بجز سقط
 گیرند در میانہ ترا تنگ چوں نقط
 یک ہفتہ اختلاط کنی گر بایں غلط
 طوفان گذشتہ در شیطاںم از گلوئے بط
 باشہ فرات مدہ جسرعہ ز شط

بایں روش کپیش گزفتی فلاح نیست
قوله سپرده ایم نظیری کشید خط

در عشق کار بوده و سامان نبوده شرط
گفتم چنانکه در دهنم داد و دهند
بر خلق بوده بیشتر آسان گریستن
طاعت بباد دادن و ایمان بپار دادن
پیمان استوار بصد نقض می شود
بهتان گنج بر دل مکیں نهاده اند
در عین اتحاد حجاب از برائے چسبیت
ناپسید و زهره شاد و ساز و بجام صوت
و خواب میرسد یوسف پیام مصر
منصور را که رخصت اظهار داده اند

سر بوده و طریق گریبان نبوده شرط
افغان که نام بردن در ماں نبوده شرط
با چشم خونفتان لب خندان نبوده شرط
در کیش گبر و دین سلمان نبوده شرط
از عهد کس شکستن پیمان نبوده شرط
در نه خراج برده ویراں نبوده شرط
گر از سخت حسرت و حرمان نبوده شرط
آزاد که از ازل دل شاداں نبوده شرط
آسودنش بپایمن کنعان نبوده شرط
غیر از قصاص و محنت زندان نبوده شرط

چون گو سر از نظاره نظیری بباد داد
خود را نمودن از سر پیدان نبوده شرط

حکم جفا صحیح و امید و فاعلط
تیر کاسه سگ تو بجا کس نمیدهد
یک فال خوب است نشد زبان
در التماس ماسخرین و ستان و روع
آخراذ ان جمال فرغی دلیل ساز
هر چند ما بغل و غش آئیم در نظر
آنجاکه خط و عقد بر دو قبول نیست
تا سهو کار ما را تو اصلاح میشود
بخت نیم فروش نظیری طلب که هست

تعبیر تو درست دلی خواب غلط
لاف گداز مکرمت پادشا غلط
شومی چرخ ثابت و مین هما غلط
در احتیاج مامد و آشتنا غلط
دا کرده ره دران سزای و تا غلط
اما بخاصیت نکست کیما غلط
حکیم ستاره باطل و علم قضا غلط
خواهیم و یکس نکند غیر ما غلط
اخبار خضر و چشمه آب بقا غلط

۸ جگر بخندہ ہمیں روز و برکات مغلط
 ز جگر خویش گلستان غلستان را
 اگر چہ نخل مراد مہر بخنے آئی-
 ز دریں مدرسہ کائے بنقد نکشاید
 مثال نکتہ سنجیدہ بے اثر تا چند
 بزشت نختے و بستانہ زد و کشاید
 معاندان بسناں میزنند و میگزدنند
 خدنگ تہجیت این قوم برنمے تابند
 گہر بکتہ ہمے ریز و درمیان مغلط
 خیال سبز و سنبل کن بران مغلط
 چو آریز وئے دلم و میان جان مغلط
 بیالہ میکش و بزورش گلستان مغلط
 گہے بلغزش مستانہ بر زبان مغلط
 خروش میکن و بر خاک آستان مغلط
 بخاک محرکہ مجروح و خونفشان مغلط
 ہمیں کہ پرز تو یا بند چوں کماں مغلط
 نیافتیم نظیری کسے تو گریابی
 پیش چو باد ہمے گیر و بر نشان مغلط

ردیف الطاء معجم

۱ اگر تو نشوئی از نا اہلے زار چہ حظ
 در آ رہ مشرب روحانیان و اہل شو
 بچشم ما در و دیوار و بوستان مستند
 نمک بسینہ مجروح پاشنی بخشند
 کلید قفل ہمے گنجا بما دادند
 گرم بہ پہلوئے ساقی بزم بنشانند
 ز عمر آنچه گرامی تر مست و سفرست
 بلاف ہم تک برق براق مے سازم
 دگر تو نگری از چشم اشکیار چہ حظ
 معاشران تو مستان - تو ہوشیار چہ حظ
 ترا کہ بادہ نمے نوشی از بہار چہ حظ
 اگر غمے نہ ہندت ز غمگسار چہ حظ
 بدست ما چو ندادند اختیار چہ حظ
 مرا کہ بیخو و مستم ز اعتبار چہ حظ
 مرا کہ دل بغیر ہیست از دیار چہ حظ
 بروں غیر و دم موکب از غبار چہ حظ

ہزار ذوق نظیری بدرد تو میدہست

فریب وعدہ نباشد ز انتظار چہ حظ

نے خاطر از کتاب مخطوط نے طبع ز انتخاب مخطوط

از بسکه مشو شستم نگر و م
کوثر شراب من فرو شستم
صد شهر کنم بگریه ویراں
پوشیده حیا جمال عالم
گر آتش دوزخ آتش باست
ورکار پاں فرشته خمیست
از باد و تلخ تو به ام داد
آتش برگ و پیش رسیده
از فرقت آب تا خبر شد
ظاہر شد و گفت لن ترا نی

بر رفت و با سماء نظیری
شد ذرہ ز آفتاب محفوظ

درو پاک تو بر ریش با صفا و اعظ
توان عذاب خدا ما ز مغفرت گوئیم
نفس دوری و بیگانگی زنی هر دم
شد از وعید تو پر گوش ما چه میگوئی
ز جہل شوم بوجدت نیاوری اقرار
فر از عرش نشان خدا میگوئی
کلام حق بغلط تا بکے کنی تفسیر
کجا حدیث نظیری ترا فروغ و ہد

کہ رہ ز قول تو دورست تا خدا و اعظ
نگاہ کن تو بجائی و ما کجا و اعظ
مگر دل تو بحق نیست آشنا و اعظ
اگر بجز بریم از تو ما جسر و اعظ
ترا چه زہرہ تکذیب اولیا و اعظ
کش خدا می بجشتم تو توتیا و اعظ
تو هیچ شرم نداری ز مصطفی و اعظ
ندادہ آیت قرآن ترا ضیا و اعظ

رویف العین مہملہ

ہنوز عارف و عامی نداشتند نزاع
کہ لائے بادہ مقدر شد از برای صداع

مژید و مرشد خدا و تمام میدانند
 غریب و عاشق و مستم خدا نگہ دارد
 اگر طبیب تر شرفی دیر می میرد
 بریں بساط تماشا گریم تا بسینیم
 رسوم تو نهند مهر و ماه تا دوراں
 بے خرید سر انجام کار هارفتند
 ترا اگر چه بایں خاکیاں رجوع نیست
 که زند صومعه می می خورد و بچنگ سماع
 ز شتر شخمه رغبت دارد مفتی طمعا
 چه غم ز تلخی صبرست چوں بود نفع
 چه میکند امل پہلوان و مرگ شجاع
 ہزار بار نگوید بہ تنگ از اوضاع
 باں دیار کہ نایاب تھو بود و متاع
 ضمیر غائب ابدال را بہ تست ارجاع

تو قدر ذرہ چہ دانی نظیری از خورشید

کہ دیدہ تو ضعیف است از تمیز شجاع

۱۰ فریب دختر ز خواہشے سنت ناسمیع
 اگر بشیشہ شود می پرسی غنہ از زد
 گل از کرشمہ دمی از فساد با ز آید
 من و خرد کہ مشیت یزید او اول
 چہل صبح کہ مجنون خلق پروردند
 چنانکہ خوف درجا از نتایج خرداند
 اگر خرد ننماید رہ تو اب و عقاب
 نگاہ مرد خردمند بر حقیقت کار
 بشرع غیرت ما و طلاق نیست جوع
 بنا زانے خمارش کرشمہ طمع
 نہ عاقل است کہ باور کند بغرض وقوع
 در آفرینش افلاک وارض کر شروع
 حکیم کردہ ہمیں نشہ حاصل از مجوع
 بود نتیجہ رخوف و رجا خضوع و خشوع
 ز قلب عشق نمیخیزد و ز عین دموع
 فقیہ مدبرہ و رماندہ اصول و فروع

بفعل غیر نظیری نمی توان رستن

مگر بجز بہر عشقت نطاشود مرفوع

۱۰ پایے کو باں دست افشان در سماع
 طرہ عمامہ بے شاں میکند
 ضوئی از چاک گریباں بنیدش
 از می اندیشہ مرخو و گشتہ مست
 میخاند بر دل و جاں در سماع
 زلف و دستار پریشان در سماع
 میشود از خرقہ بریاں در سماع
 ہست خود پیدا و پنہاں در سماع

راہد سچ خواں بریا واد
عسلے از چرخ چہارم بگذرد
جبریل از سدرہ سے آرد بخاک
اوچو چوگاں پار دہ برفرق با

بیخود یہاں نظر سیری آورو

بیخود یہاں گریباں در سماع

بغا لے از لب تو تا ابد ہما قانع
جہان آخرت از را ندگان راہ تو اتد
فروغ روز تو برفرق مانے تا بد
کتاب قول و غزل کردہ عشق مانشویم
صفائی فطرت ما کردہ خاک ما اکسیر
ہو اے چشمہ آب بقاست در سیر ما
غبار دیدہ ما برد و قد رنجو و نمود
تفقدے تمنائی تعترضے نہ ما

چہرہ بچما کہ نظیری نہ عہد دوست ندید

پس از ہزار بلا شد بیک عطا قانع

کند ہمیشہ بدل چشم رو سیاہ نزع
چہ روز حشر نقاب از جہان بردا کی
ز خلق درائی رخت پست طالعیم
ضعیف انگن و مسکین کشند چہانت
حدیث بندگی واجہر میکنم بسیدہ
بلا و حادثہ بر ما بحکم غمرہ تست
کہ داد نالہ از مظلوم میدہد فردا
گدائے گر سنہ دار و پادشاہ نزع
کند چشم پر آگندہ میں نگاہ نزع
نمیتوان بفک کردہ و ماہ نزع
کند مردم بد خو بہ بگیناہ نزع
نمیکنم بسیر خواجگی و جہا نزع
پیشتر گری سلطان کند سیاہ نزع
کند برائے تو داور ہدا و خواہ نزع

بنفیر معنی شکرت اگر بیا و آید
نفس بقول نظیری کند براه نزاع

رویف الغین معجمه

راز دیرینه ز رخ پرده بر انداخت درین
عشق از آن روز که آتش بنیستانم زد
چو بپیش من در تیر زنگار بماند
کیمیا اگر که بس جمله از روز گردید
عقل ما پیر نشد حشرن شهادت نشناخت
پس سکندر بلب چشمه حیوان آورد
شرح بچا رگئی کلک قضا می گفتم
کعبتین مه و خور مایه عسرم بردند

حال ما شهر و بانشار غزل ساخت درین
به سیایم دل سوخته نواخت درین
آنکه آینه من ساخت نه بر داخت درین
قلب ما راز واکسیر چو بگذاخت درین
دیر بر معرکه عشق و لم تاخت درین
خیمه بلب آن چشمه زنیفر آخت درین
شاه غیرت بسم تیغ غضب آخت درین
چرخ کج باز بمن زود غا باخت درین

تو نظیری از فلک آمده بودی چو مسیح

باز پس رفتی و کس قدر تو شناخت درین

نه گل اینجا ز عشق خاخار فارغ
درین مجلس طرب هر دم فرو بست
شب آمد و بخت سودا می نماید
ملک خفته عس طبل سوم زد
قیب و پاسباں خوابنده گروید
شکر لب و سها بر کام جا داد
بیک رنگی و یکتائی رسیدیم

نه بل از شور شش خمار فارغ
نگرد و ساقی از انبهار فارغ
ز شور و فتنه شد باز از فارغ
شدیم از دحمیت اغیار فارغ
دل پوینده از زنه سار فارغ
لب جوینده از اظهار فارغ
شدیم از مصحف و ز نارفارغ

بشب از بسکه گستاخم نظیری

نکردم روز از استغفار فارغ

از آن سودا بے مآخسز گردید
 گوید سحر که شب گذرا گشت ده باغ
 هر شام جستجوئے تو آرد بکاخ و کوئے
 فردوس غیرت آرد و رضوان حسد ببرد
 ز تخم زبونه مشک تو بتخاله و روغن
 نور ستارها همه ز آفتاب تست
 آرز که داغ عشق بستی نهاده اند
 مار که فال عیش قدم تو مطلبست
 مغز از بخور مجرب لغت معطرست

از دوست گو نظیری و با دوست دم برآر

غیر از حدیث مهر و قلابه دان و لاغ

نالم ز چرخ گز نه بر افغان خورم درین
 بر گل شکر نشاند و محون جگر و دهر
 صبحم بر صبح خودم خوانده روزگار
 مهان مصرقم که بمسک رسیده ام
 با جابلان مقبجم افتاده اختلاط
 کارم بدوستی ریائی فتاده است
 بیماری ضعیف خرد را علاج نیست
 دشوار کم شود اگر افسوس کم خورم
 باز آئی تا بپائے توریم نثار خویش
 شورا بده که بر لبم از دیدگان چسبد

در آه و ناله غم نظیری بسر رسید

سیر آدم ز بسکه پریشان خورم درین

گریم بدسراگر نه بطوقاں خورم درین
 بر سفره سپهر بهماں خورم درین
 خندم بطن و بر لب خنداں خورم درین
 بر مرگ میزبان بسز خواں خورم درین
 تحسین کنم بظاہر و پنهان خورم درین
 در مرگ دوستان بگریبان خورم درین
 با حکمت مسیح بدرمان خورم درین
 مشکل از آن فتاده که آسان خورم درین
 من آن نیم که بهر تو بر جان خورم درین
 دوغم اگر بچشمه حیوان خورم درین

۲ جاں بلب از شوق مچھے آرنڈ پیغام دروغ
 راسب مبتخا نہ راعز کرامت کے دہند
 بستہ رطامات رعنا یا نہ گہ دیدم ام
 مچو نیز گب مجازم و تم از تحقیق نیست
 رُو بسوئے قبلہ وارم دل بسوئے سومات
 رام از افسانہ و افسون ہر کس شوم
 چہرہ زنگیں کردہ عکس ساغر و پچانہ ام
 بچو طفل بے پدر میگرم از حرمان سجت
 چوں سپندم بر سر آتش نظیری ببقار
 گر کسے در عشق گوید بہت آرام دروغ

ردیف الفاء

ہر کہ تاب گداز مے بر ترخ اورنگ
 از عصا و سجہ ام نفوذ قدر و حرمت
 از مے مستان بریدم تازہ ہشیا راں شدم
 کامرانیہا خاطر جان دل را تیرہ ساخت
 تا راحت تکبہ کردی گفت لایزال
 پیکر غفور و خاقان شد درین منظر خراب
 خوبے و کس نے بنیم کہ ہم ایم باو
 خط چو شد با طرہ اسن ہم سایہ جاں گرفت

نار بر شاہ نظیری وقت پیری میکند

بس حرف گردیدہ از عقل و از فہمک حیف

کرشمہ تو بردار تمار خانہ حریف

خورد و دست تو تائب شراب تکلیف

رفیق کعبه و هم مشرب خسرا باقی
 ز عشق روی تو و ریاح باغ و مضطرب نیست
 جفات میکشم و با تو بر نمی آیم
 نمیشود و نکشم ناله و بسر بسر م
 فلک ز سیر بماند زمانه بر گردد
 ضعیف نالی و مسکین دلی طلب اند
 دو هفته با تو و صال و خلوتی خواهم
 بنام تنگ نه بینی نه حسرت لطیف
 که مطرب نکند صوت تازه تصنیف
 نهاده بار گراں عشق پیش مرد ضعیف
 غمی چو کوه گران و تنی چو جان نحیف
 اگر درازی این راه را کنم تحریف
 نه حرف شدید بره میروند طبع ظریف
 که صرف باده کنم حاصل ریح و خریف

بوجد خرقه چو پروانه جانش در سوزد

چو شمع اگر به نظیری عطا کنی تشریف

آن با ترداری و شایسته تصرف
 فکر تو بوحثت بردا گفت حجازم
 بر قامت ماکسوت تقصیر بریدند
 لب باز کشیدیم که مهر تو در آید
 از غبن زمانه که بقید تو نمودم
 چو گر سینه سفله بخوان تو رسیدم
 مستور می تو بیش کند شوق نظیری
 دلباش و شیفته و کس تبکلف
 هر چند که طبعم بگیرد و ز تصوف
 تا زیب خداوند شود عفو و تطف
 پستان کرم شیر در آرد و بتوف
 بر خود و غضب بنیم و در تو بتافت
 از نغمه بسوزم لب کام و نکم لبت
 جز عصمت یوسف ندر دیره یوسف

فتنه بار دلف تو گرفت طرف
 نیم کش سر دمی خدنگ نگاه
 دست بر دنگاه چالاکت
 بتو سلطان خزانه داد کند
 عاق بر مادر و پدر گردد
 بر بساط تو بندگان تو اند
 دل ما را نیند به از کف
 بگذرانی ز صد هزار بدف
 مزید باید از میانه صف
 رفته بازی و مهره گشته تلف
 از نگو پرده دیدن تو خلف
 خواجه را بر غلام نیست شرف

ہر کجا نغمہ و ترانہ تست از کفِ مطرباں بپیتد و ف
 جہد گر ز آفتاب برداری نماید بروئے ماہ کلف
 آنچه بے روئے تو نظیری دید
 بے سلیمان ندیدہ بود آصف -

تو ایں کشادہ گریہاں بدم فکر بہاف
 دریں دیار کہ ما نیکم آدمیت نیست
 ہزار سنت و حرمت سے انتخاب افتاد
 ز علم رہد و ورع بویے شیدمے آید
 جمال جاہ بچس و فاصفا وارد
 شجاعتی کہ بر آئی بدیگراں بہلست
 کے ایں جماعت جاہل خدا شناس شوند
 ترا چنانکہ توئی وصف میتوا نم کرد
 نہ عافست کہ گفت از حسد نظیری را
 امید نیست کہ عنقا بر آمد از پس قاف
 تو ہر کجا بش بہ بینی بگوچہ شد انصاف
 امام سادہ رخ و عشق پاک بادہ صاف
 کجا ست بادہ کہ از خود بشویم این وصف
 ترا کہ حسن و فانیست از جمال ملاف
 اگر بخویش برائی تہمتی بمصاف
 کہ در امور خلافت نمی کنند خلافت
 خطیب شرع اگر تیغ می نہد بغلاف
 چگونہ صیبت تو اقلیم را گرفت اطراف
 ولطف شہ شدہ دیہیم پوش در زئی شہر
 چہ حیرت ست اگر جوہری شود صراف

ردیف القاف

صبح اول کردہ حسنت عشوہ در کار عشق
 تا شود ممتاز فہم عارف و عامی زہم
 دالوئے باز از خوشبوئے عبیرے میرد
 عاشقان را نفس صبح و بہارے دیکرست
 طاقت آزانیش را آوری نوشت دہند
 آنچه گفت ایزد بآدم با ملک ہرگز نگفت
 مشتری آوردہ با خود جسے از بازار عشق
 عشق ہر سود رہا سے میکند انکار عشق
 عطر با با یکدگر آمیختہ عطر ابر عشق
 باد نوروزی زد پیوستہ برگزار عشق
 صبر کن کردہ دل ہر بر آرد خار عشق
 گوش ناقابل نباشد محرم اسرار عشق

باد مے بوید دل آگاہ بوئے میبرد
نافذ آہو تشکافد برگد رطسرا عشق
سست چوں مے و دگام پریشیاں میزند
بخود می رخاک پیدا باشد از آتشا عشق
ہر کہ امشب خفته این خواب خوش فردا نکرد
خواب خوش در پیش دارد دیدہ بیدار عشق
نالہ زار نظیری دشمنان او دست کرد

و رول غارانشیند زار می بیمار عشق

ب ساقی روانہ اول چشمہ حقایق
لفظ آفتاب روشن معنیش صبح و ق
ز سخت گیری تو مرتد شو و مسلمان
و ز راست گوئی تو مومن شو و منافق
پاہ ذوق بخوبی معراج ماہ کنعان
گیسو کلام ملہم رخسار حق ناطق
بے جذبہ و لیلے از خود نمیتوان سرت
کار سیت با صعوبت عقلیست یا موافق
یونان متحد روحی یا منظر العجائب
کشف ہوم قلبی یا کاشف الدقائق
بے نور تو ہیولا صورت نمی پذیرد
صاحب پیشین چشمت دنیا و دیں نہاوند
ز پیرو شیخ و مرشد کاسے نمیکشاید
گوئی قبول ردت زیں ہر دو حصیت لائق
در یابم از عنایت ہر باخم از علایق

آخر ترجمے کن بردار می نظیری

مہر شفا ئے دلہا لطف طبیب حاذق

فیق بز کند در رہ تو کام فریق
ترا دے ز غم آزاد و پہچو بیت عتیق
بجست و جوئی تو دست زد و کون نشاندم
بسا لکان مجبور خدا و ہد تو فیق
ہلم بچاہ ز سخندان طاق ابوئے تست
اگر بعرض عظیم ست اگر بچاہ عمیق
راہ آدم از مہد بر طریقت عشق
و کو کی نشدم آشنا بہیچ طریق
یا و ہر چہ بجز دین تست غارت رہ
صد گرہ گرے و انکردم از زلفت
مے بجام دیگر کن کہ در پیالہ من
محرر روح چمن بے ریاح معلوم ست
کہ بے دلائل و اعجاز کردہ ام تصدیق
بسے گدا ختم و کستم از خیال و قیق
بہ اند شراب عقیقی بود شرک عقیق
کہ جمع میشو و اجزائے کل پس از تفریق

تو مے پرست و نظر باز شو کہ طبع ترا
بھانے برود آخر بجانب تحقیق
بہیں خزان و بہار جہان و عبرت گیر
کہ در مواعظ و پندست روزگار شفیق
کسے کہ خواست بشکرانہ مزد خویش گرفت
ز کاہلیست کہ افتادہ کار و رتوین
بایں سپاس کہ دوران مسلمست ترا
بخاص و عام نظیری بدہ شراب ریت

ردیف الکاف

نگشت دامن گرفتے دیں سیاہاں چاک
دروں نتاخت سوار دیں جہاں چاک
اگر مسیح و شے پائے در رکاب کند
برگ بارانداریم دستش از فراق
بجا رسیم دریں تیرہ شب خدا داد
بیکد و گام فستادیم در ہزار مخاک
بمسکنت بنشینیم تا قبول کنند
طفیلیاں سرخوان خواجہ لولاک
بفتوے خرو پار سا طلاق و ہم
اگر ہزار بہ بخشند مہر و خستہ تاک
بگریہ دیدہ ز آلودگی فر و شوئیم
کہ پاک انتوانید جسز بدیدہ پاک
فریب لغتہ و ساغر خورم معاذ اللہ
بقول مطرب و ساقی روم چا حاشاک
خلاف در سر ماطرہ تو آشفتہ
کند ز جانب ماچہرہ تو آتش ناک
چہ تلخی ست کہ در سینہ محبت ماست
کہ زہر خندہ ات افعی و ماندان تریاک

ازیں نشاط کہ در خاطرے نظیری را

عجب نباشد اگر گل برودیش از خاک

راہ نداد آنقدرم بر سر خوان تو فلک
کہ نہکدان تو برب زخم انگشت نمک
مستخیزی کہ شود و یرونہ و صبح جہاں
چند زخم بہا باشد و بختم بہمک
میشدم دامن تر سا بچہ گیرم پے کام
عشق فریاد بر آورد کہ اللہ معک
من بکافق سرائیدن اشعار کجا
آپخہ بر لوح قضا رفت نمیگرو دھک
بر جہاں تو نہا داندان خال سیاہ
کہ ز حسن تو نیفتند ملائک در شک

عشق مجھے جیتیم دل بود و سر اسیم کہ چسپیت
 ناگہم فکر تو در صد ہوس آ و در و بیک
 شد چنان عشق تو کر صحبت ہم ارد و دشوی
 متصور بحال تو در آسند ملک

ہر دم افسانہ جانکاہ نظیری پیشیت
 عمر رفت و نہ نشستیم ہم یک و شنگ

رسید فصل گل عیش گلشنم نزدیک
 کلیم سخن و سخن بدامنم نزدیک
 رفیق بہ ہمدار و ہر و ن و نبشیں
 بخلو تم سے یار است دشمنم نزدیک
 سچیلہ شمع و گر میفر و ختم انسوس
 کہ آفتاب بلند است روزنم نزدیک
 چشمہا بسیر ہزار سوختہ ام
 کہ برودہ اند چلے غمے بر و غنم نزدیک
 بہت پرستی اگر سیر کار خود گویم
 و گر بہ بہت نگار و برہنم نزدیک
 چہ موفوت انہم کمال سخت نشت
 اگر رفت گذر شدہ بگلخنم نزدیک
 کہے مصیبت سوز مرا نمید اند
 کہ ہست معویت سرورم بشیونم نزدیک
 بصری مزرعہ اے بر رحمت آے ریز
 شب است آمدہ آتش سخنم نزدیک
 سر و چوفاختہ گر تو تم از کلور وید
 رہسکہ ہست بقید تو گر و غم نزدیک

وہم است نظیری کہ ماندہ ام ز طلب
 نمودہ آتش وادی ہمیںم نزدیک

در ہائے بستہ و اشداہ سحر مبارک
 بانگ طلب برآمد دل را سفر مبارک
 بالین ارجمندان خشت و درمخان ہست
 بر روی صبح خیزاں باشد نظر مبارک
 عشق از کیس برو تاخت عقل انبیان آمد
 عجب غرور و شکست فتح و ظفر مبارک
 شبہائے خود ما غم نشد روز تا قیامت
 ایں آفتاب تاباں بر بام و در مبارک
 بر جان و سر نہ زرم در عاشقی کہ باشد
 بسیار منفعت را اندک ضرر مبارک
 خال سیاہ رونے بر بخت بدستگوش شد
 آواز نوحہ باشد بر نوحہ گر مبارک
 آنجا کہ عاشقانہ اخترب کس گرو و
 دل در پلا سیداست سرور خط مبارک
 طفلی بجار بگذشت پیری عجیب آمد
 نے بر پیر شگوشم نے بر پدر مبارک

ہاں اے پسر کہ طفلی علم بجا میا موز
ہر چند چہل شوم ست ہست این قد مبارک
کونین حصر کرد بر بہت نظیری
بگزید فقر و گفت این مختصر مبارک

ردیف الکاف فارسی

نقش دیبا چنان کشید رنگ
کہ زمں برو دانش و مسرہنگ
کفر و عشق و عشق ادا میاں
چہیست این فتنہ ناد این نیزنگ
زمزم سوخته است گوہند و
مشت خاکسترم نشان برگنگ
وہ کہ برمانوشتہ بادہ فروش
بادہ را سنگ و جام را پاسنگ
چند کورانہ دست اندازیم
دامن کس نیاید اندر چنگ
ز وہمہ نقشما و او بے نقش
ز وہمہ رنگہا و او بے رنگ
گلدور دوستی نئے گنج
بسکہ شد راہ دوستاری تنگ
بقضاتن دہسم کہ دروریا
شاد می گوہرست و خوف نہنگ

تو کمن ضرب زخمہ را خارج
گر نظیری غلط کند آہنگ

ردیف اللام

نارزاں شب کہ یار کرد نگاہ بے بسوئے دل
دیگر بسوئے خویش ندیدیم روئے دل
صاحب دلے بود کہ نصیحت بجا و ہد
گوئی بجا کہ باز رسیدت بوئے دل
آزما کہ رخ ز آئینہ دوست تافتند
پہلوئے دل نشستہ نہ بنید عدوئے دل
بر من نکر وہ مرتجتے پیر مے فروش
تا بر سر خمرش شکستہم سبوئے دل
بر حق گرفتہ خون دل و دیدہ دامنش
از عیشہمائے دیدہ بریدم گلوئے دل
دستم بچاک سینہ از اں باز کردہ اند
تامن باب دیدہ کم شست و شوئے دل

اغوائے دیو و دولت آدم باب الفت
 ہر چند گویم از غم دل بیشتر شود
 گفتم شوم ملازم دل بنیت مگر -
 زاندم کہ دل بدست ضایع سپردہ ام
 یار یکہ و شکیبے یارے کند کجاست

بنشین کہ راحت ست نظیری وجود عشق

یک آرزو کنند ہزار آرزوئے دل

گر کشف حجب خواہی بستان بے ناباقل
 و عشق مکش دفتر کا سرار لدنی را
 خواہی بیکے آری دل از پریشانی
 تا صاف ملائکہ بر خاک تو پیمایند
 و رطلہ نمے گنجی تا پخت نمے گردی
 شاید شب ظلمت رب آری گوئیم
 تا بہت مے باقی محروم کن ساقی
 مارا بصدا فسانہ در خواب چو میکردی
 در پیری و محرومی خور دیم مے و خفتیم
 سہل ست اگر کارے بر عکس صواب افتد

پیش از ہمہ مبارکشت نظیری را

کو تخم نمیکار در فکری سحاب اقل

دریں بستان سجد از خار گسل
 اگر تعویذ بر بالست گران بہت
 سر رشته بیک سستق تو را یا
 زمین دین ام بردار کو نین

جو گل خنداں شود از بار گسل
 بدخم ناخن و منقار گسل
 زہم این تار را یکبار گسل
 گرہ از پردہ زخسار گسل

غمت کو ناخن در دل فرو کن - نیکویم گمراه بسیار بگسل -
پس از چندین درختمم که گویند - شهادت عرض کن ز تار بگسل
میان کز ریا بستی بخلوت - برود صحبت خمار بگسل

شبه و او نظیری سر سخی نیست

زبان از ذکر و دل از کار بگسل

بلغرش دست از دلداری بگسل - گرفتند زنت از کار بگسل -
بنقصانی که یابد خرقه پهلست - برفتن دامن از بهر کار بگسل -
در میخانه آخر می کشایند - تورفت و آمد از خمار بگسل -
قباسنبلال قریب چشمه سازند - چو ابر از دامن کبر بگسل -
اگر عاشق شدی دل را نگهدار - مگر دامن سحر و زنا بگسل -
غلط سنجان عامی دشمنانند - مگر در صحبت اغیار بگسل -
پریشانی کن بر پا مانع از پیش - گهر را عقد در بازار بگسل -
بشیر و شنان صیقل گیرانند - بخششت از آئینه زنا بگسل -
نسیم آخر شب می سپرسانند - تورفت و آمد از گلزار بگسل -
تو کیسه پنهان از آزار بشگاف - کرم هر ساعت از دینار بگسل -
بهر جرعه که مستانت برانند - تو دست از دامن خمار بگسل -
بقدر آنکه از سوزن کشتی نار - اگر از نار مانی تار بگسل

نظیری بس نخواهد که دانا الحق

خلیفه گورسن از دانه بگسل

از جہالت دو کون مالا مال - میر جہا ساقی نجمت جمال -
تشنه را قدر و جرعه را مثقال - بتر اندم می اجره سنجید ه -
خون ما در محبت تو حلال - من تو در شرعیت تو حرام -
ماند از عدل وجودش مثال - رفت دوران حاتم و کسرام -

بیشتر فعل بود و قول نبود
جوتے شیرین و قصر خسرو را
گریہ بر ما و راں کنند از سخت
غم ترکان چنان گرفتہ و لم
در ویا سسے کہ تنگ چشمانند
زین عطشما کہ در دل چاک است
نیست فعل این زمان بہت اتوا
از بیاباں پیرس و از اطلال
چوں بزایند این زمان اطفال
کہ طرب را در و نمائد بحال
بہم قحط است در فراخی سال
بر دلال است تشنہ طبع زلال

مشبہہ عشق از نظیری پُرس
بوعلی حل نکرده این اشکال

منا و نیست در آن کو کہ خویش نند سبیل
نگاہ بر رہ مردان غیب دوختہ ایم
رسوم فقر و توکل در اند دستی نیست
باضطراب پدید آمدیم و نیست شدیم
جمال چاہ موافق بہم شناختہ اند
شقاوت ازلی را علاج نتوان کرد
ببر و بحر زمین فرصت اقامت نیست
دے سہ چار شبستان عمر روشن دار
خوشی باغ و گلستان طلب مزروعہ
قدح کش و بچین صنع حق تماشا کن
بہش نیست دیاں قاتل ست اقبال
ہنوز دیدہ بگردے نکرده ایم کھیل
نشستہ ایم کہ خراما در افتد از خیل
کہ در نہاد کرم بود غایت تعجیل
قبائے سر و قصیر است و قد مشروطیل
بمہر جہہ بدخو سیہ کنند از نیل
بچار حد جہاں میزنند طبل رحیل
کہ روغت بچراغ ست نور و قندیل
وظیفہ گر نشود و چہ مے خداست کفیل
بس است سرو تکبیر و مرغ در مہیل

بجاں پیچ نظیری اگر چنان خواہی
کہ بوعی باغ و بچین نشود و باغ سبیل

نخست عشق بمیخانہ کردہ است نزول
ز راہ ضربت دست است رقص بچالان
کمینہ بواجبی در ویا عشق این است
بگردہ مدرسہ گردید نیست نامعقول
سماع عشق نخیزد مگر ز اصل اصول
کہ حاکمے شود از حکم کو دے معزول

* ازاں عزیز خرابیاں شدیم کہ ما
 بروں دلبر شہرے درونِ نشاطِ غیب
 متاعِ ہر دو جہاں ابیک گدا بخشم -
 بلند شد سخن عشق لیک معذورم
 غرض گدائے دوست بودن آرنہ
 ادب نگاہ نداریم در خروج و دخول -
 گنہ بطورِ ملامت کشاں بود مقبول
 گر از ہزار تمنا یکے رسد بحصول
 کہ نیست رخصت گفتار جز بقدر عقل
 بگنجماں کنیم التفات برسؤل
 خموش تا نشناسد کسے نظیری را -

چہ لازمست کہ معلوم کرو دایں مجہول
 کتاب خواندہ شد و شبہ نہ نشد مقول
 اگر رسوم ادب شد زیاد و ماچہ عجیب
 فقیر در سہ و خانقاہ کم رزق ست
 اگر بدرسہ اوراد دیر گم نشود
 غم حوادث اگر دہر اگر رفتہ فرو
 تو مے بشرط جزادہ کہ من نہ آن شخصم
 جزائے خلق نظیری بکشم تحقیق ست
 بغیر ما کہ مصابیم قاتل و مقتول

* تا عشق چہا کند بہ بلبلیں
 شمشیرِ مقرباں برہنہ
 برتر بود آستانہ عشق -
 جاناں خواہی گذر ز کونین
 بر آتشِ قہر تار نشانند
 تا چوں تیغ و لبراں بر آری
 بر مور نہادہ اندبارے
 رجمے کہ زد دست میرود کار
 بسیار و رید پردہ گل
 دیوانہ عشق بے تاہل
 از ہر چہ خرد کند تعقل -
 دنیا سبیل ست و آخرت پل
 دل خستہ مدار در توکل
 از فرین شعلہ شاخ سنبل
 کا فلاک نمیکند تحمّل
 بر غرقہ جفا بود تنافل

دورے چو تو یو سنے برآید از جنس تو والد و تناسل
 در عشق گریز تا بیانی ملکہ کہ نکرده کس تحیل
 بزم تو وانگہ نظیری
 از چرخ نمیکند تنزل

نیم رکعبہ میخور دین حجاز تجل
 ز روئے مستی اگر پروہ درم سہل ست
 گذار بخود و مستم کہ گر بھوش آیم
 بہ پیش مشرب ساقی ملولم از تو بہ
 ہمیشہ با غزل و جام در مشاہدہ ام
 بلند و پست بسے پیش را ہم آبدہ است
 بخوب زشت جہاں ہیچ اعتماد نیست
 رکعبہ آنکہ طلب داشتہ دیلم بود
 ز عرض حال اگر منفعل شدم سہل ست
 کمال قرب نظیری حجاب و شدہ است
 فراز مند سلطان بود ایاز تجل

روایت المیم

ما حال خویش بے رنج و پانوشہ ایم
 قاصد بھوش باش کہ بر یک باب تلخ
 شیریں تر از حکایت مانست قصہ
 روئے مگو معالجہ بحر کو تہ است
 تحقیق حال ما رنگہ میتوان نمود
 بر ما مستم ست کہ منشور راستی
 روز فراق را شب یلدا نوشہ ایم
 عرض ہزارگونہ تمنا نوشہ ایم
 تاریخ روزگار سراپا نوشہ ایم
 ایں نسخہ از علاج مسیحا نوشہ ایم
 حرفے ز حال خویش بسیا نوشہ ایم
 بس واژگون تر از خط ترسا نوشہ ایم

ما از خط پیاله و معشوق نگذریم
 درس صلاح ما ہمیں جانوشتم ایم
 ہر سو کہ کردہ ایم رواں کشتی امید
 طوفاں بیاد و شور بدربا نوشتہ ایم
 ہر جا دوائے کہ کلک نظیری نمودہ است
 خود کردہ ایم باطل و خود دانوشتم ایم

ما بربان و خبر پیر و ترسان شویم
 تا رخ بت نہر سیتیم تسکینا نشویم
 در تماشا شائے تو چون آئینہ گم گردیم
 کہ نہ پیدائی دیدار تو پیدانشویم
 مہر برب چو کرکسینہ نمسکندہ ایم
 تا سریشیشہ مے و انشود و انشویم
 سرمد و دیدہ دل تا نکشد لطیف حکیم
 کہ سرایابی شود دیدہ کہ بینا نشویم
 برگذر بودن حسن گل و خوبی بہار
 گوشتا ایست کہ مشغول تماشا نشویم
 ابتلا ہائے عزیزاں ہمہ ان است کہ
 غرہ مہلت تھ روزہ دنیا نشویم
 نقش امید بصدق و رخ و دریا شستیم
 تا دگر صمد بر سر عرض تماشا نشویم
 نر و جامہ تکلیف خردارہ سرا
 تا چو سودائے جنوں سر پہ پان شویم
 قیمت خاک دریاں کوئے با فداک سید
 ماندانیم چہ ز خیم کہ بالانشویم
 بگذارد کہ در تنگب شکرم گردیم
 کاں پشیزیم کہ بیجا نہ رسوا نشویم
 و محبت دل دیں باضن اول قدم است
 نا نظیری ز تو خور سہد باینہا نشویم

شکوہ نقصان بود فصلے از بیان اند ختم
 نرخ ارزاں بود کالادرو کاں اند ختم
 از کف سر رشته و گفتار بیرون رفته بود
 سرگرہ کہ دل کشا دم بہ زبان اند ختم
 تا نگاہیں سخت سرکش زد و تر جائے رسد
 ہر نگارہ شد نگوں از کف عنان اند ختم
 را بہر دلال کالا بود و رہزن مشتری
 در میان راہ بار کا رواں اند ختم
 ساخت نوے جذبہ کارم کہ معلوم نمشد
 کہ ہم از جیب و زنا را زمینیاں اند ختم
 ثابت اندازی نہ صافی نظر شد و نہ من
 بجے پرہر پیکان خدنگے بر نشان اند ختم
 طعم غفلت ابعادت راست کردم مذاق
 من کہ شکر را ز تلخی از دہاں اند ختم

شمع را گفتم چرا منظور ہر محفل شدی گفت اربابا نظر بر آستانہ انداختم

در پناہ گریہ و عجز نظیری بجدائیں

جعبہ خالی کردہ بدوشن کماں انداختم

ہمیشہ تار و پود کار نہا ہوا رہے بستم
برش چند آنکہ میر فتم ہو دش شفقے یامن
دراں کو یک شہم گلگشت ہوتا بے نشہ روی
اگر چہ پائے نامر عذرتقصیر گنہ بودم
کسے دیگر بجز من لذت نقصان نداشت
تھے افتاد چندیں رخسہ در بنیاد رسوائی
مکر و خدومت غم نیست مے بندم چہ قدرم
نہال عمر یونہی تو کردم بر نشہ حاصل

دل و دستم نہود و خویشیں دایر کار رہے بستم
باقسوں خویشیں را با محرابن دایر رہے بستم
ہمیشہ خویشیں اچوں سایہ برویوار رہے بستم
ز خجالتہائے عصیاں لب استغفار رہے بستم
گرد اول رہ سودا دیں بازار رہے بستم
گرد آغاز دست عقل و عویدار رہے بستم
برہن میشدم گراں قدر ز تار رہے بستم
نرمیداد اگر این نخل را بر خار رہے بستم

نظیری ایں تمنا و طلب تا وقت مردن بود

متاع جاں بغارت میشد و من بار رہے بستم

مشتو استغفار من کرد اہل ایمان نیستم
معنی اخلاص میخوایند و حسن اعتقاد
در چمن معذور داریدم اگر گردم بلول
جذب عشقم فی المثل و حسن پیدا ساختن
چرخ اگر دانشوں بگردد ابراگر طوفاں کند
دہر چون در دشمنی شست بست افگندم سپر
گر پریشانی باں حدست کاندز زلف گشت
خیر حسن خود نگاہے میتوان کردن چشمہ

خرقہ از مصحف اگر سازم سلمان نیستم
چوں نشینم با کلوکاراں کز ایشان نیستم
نغمہ سنج کوہ و دشتم از گلستان نیستم
خضر چاہ یوسفم از آب حیواں نیستم
گوشہ آسودہ ام آگہ ز دوراں نیستم
دشمن نامرور من مرو میسداں نیستم
بس پریشان تر از بنیم کن پریشان نیستم
سالمم در کوئے خود پندار مہمان نیستم

گر میگوئی نظیری بندے خوشیم سخاں

کافر ز تار بندم من سلمان نیستم

ہنر و شست و ناوٹ نہ برکماں دارم
 زایماے عزیزے ہمتے درکارے خواہم
 بوصلش تارسم صد بار در خاک افکند شو قم
 اگر مستم اگر ہشیار و ستاں سنج دیرینم
 رہاں شوریدہ عشق ست گفتارش مخے فہمی
 کھ پائے نخواہد رنج شد در بر زم مغرور اں
 دلے بروست و باز واد و فابندے گراں دارم
 خدنگے درکماں پیوستہ چشمے بر نشان دارم
 کہ فو پر وازم و شاخ بلندی آستیاں دارم
 زگل بہر سرشاخ ہزاراں آستان دارم
 بخوان از چہرہ ام رازے کہ با و درمیان دارم
 اگر یکدم نہ مخے مال خاک آستان دارم

نظیری خوش دلت باغزہ داوود ستداری

دیں سودا شریکم با تو گر صد جاں زیاں دارم

خو اہم کہ باز اوئی دل نام برآرم
 گر زیں قفیس تنگ برآیم دوسہ گامے
 زیں گو نہ کہ ناوک فگنا نم کہیں اند
 منو نم ازیں دل شکنان گر بگذارند
 اے بار تعلق خود ازاں تخیل فرو بار
 ایں دل کہ جگر گوشہ شیرست بہمت
 ایں طوطی شیریں سخن از دام برآرم
 چوں بیک دری تہقہ از کام برآرم
 صد بال و پر کم بود از و ام برآرم
 کہ میکدہ خالی قدح و جام برآرم
 کہ شاخ اگرین کثمت خام برآرم
 بہتر کہ چنیش جگر آشام برآرم

دل برکنم از بار جفا پیشہ نظیری

در شہر بید عہدی اگر نام برآرم

و ہشت از صیدم مکن بے زخم کاری نیستم
 مغز افروز و شمیم کشت سوز و شبنم
 خود بخون خویش میجو شتم چو صہبا وز سبزو
 بہ کہ از من کم رسد زحمت بعد از اعتبار
 آگہی بخش ست عالم نپدودہ بینا نیستم
 فصلما از سرگزشت ناامیدی خواندہ ام
 ہر چہ میگوید ز بانم کردہ انشا کا تبم
 خود شکار کس شوم شیر شکاری نیستم
 آہ محنت دیدہ ام باد بہاری نیستم
 زیں حریفان از کسے ممنون یاری نیستم
 پر بتنگ از گوشہ بے اعتباری نیستم
 در سر مغرور کم از ہوشیاری نیستم
 گوشش برافسانہ را مید واری نیستم
 جو رقم از خامہ بے اختیاری نیستم

انتظارِ وعدہ دارم در اوائے وادِ دوست بدادِ وقتِ طلب در جانِ سپاری نیستم

خوئے شرمِ پندِ گِیاں را نظیری بر جبین

گر چہ دارم منفعت بے شرمساری نیستم

تابِ کے نیمہ چو گل بر گذر بادِ زخم	عہدِ خوبی گذراں بنیم و فریادِ زخم
حاصلِ مزاج آفتِ زدگانست گنج	من غلطِ قرعہ بویرانہ و آ بادِ زخم
پیشِ آریں شورِ نمِ گنج اگر کانِ نمک	بر جگرِ سوختگیہائے خدا دادِ زخم
مسیتِ شو تم مے و خوںِ ز نظمِ کیسان	سر ز ساقِ کشم و چنگ و سبلا و زخم
خارِ حسرتِ بدلِ و خندہ شادی برب	جامِ مے گیرم خود نو شمع و خوش بادِ زخم
شرحِ بجرانِ تو بر مرغِ گلستاںِ خواغم	شانہ ز لعلِ تو بر طرہ شمشادِ زخم
گرہِ میقانِ چینِ اردو نشاغم گویند	بوسہا بر قدمِ بندہ و آرزوِ زخم
قلمِ عقلِ ز بازوِ سپہ ساقیِ شکست	خندہا بر سبقِ و سرِ خطِ استادِ زخم
متمدّم گشت چو بُنیا و وفا کعبہ دل	حاکمِ کوکہ ز بیدارِ بتاںِ دادِ زخم
در گلستاںِ چو حدیثِ قدّاسِ سرو کُشم	ناوِ کے بر دلِ صد پارہ شمشادِ زخم

من و دورِ و سحری نیست نظیری انصاف

راہِ میخانہ روم و دوشِ بزنا دِ زخم

شب نہ تشویشِ صبا نے شورِ بلبلِ دِ شتم	خلوتے تا صبحدم با سنبُل و گلِ دِ شتم
عیشِ ہا سبیلِ بہاری بود تا آمد گدِ شتم	صحتِ باد و ستاراں بر سرِ پیلِ دِ شتم
یادِ آں مستان کہ بر چہند از بیجا نقل و جام	بہرہ کیفیتِ از جہر و تا کلِ دِ شتم
پر تو اکیس چہ شامِ بگنجِ افتادہ بود	ہر چہ میبردند و در بردنِ تغافلِ دِ شتم
کارم از یک زخمہ آتش شد کہ ظاہرِ کدِ عشق	ہر چہ در جوہرِ ترقی و تمسّولِ دِ شتم
عشقِ مستی زود تر ز نیم مقصدِ میرساند	دیر از ان رفتم کہ در رفتنِ تاقلِ دِ شتم
در ہمہ کارے مسافر اسکیبایِ خوشست	بسکہ ماندم تو شوشہ و بارِ توکلِ دِ شتم
مے شیندم از نظیری عشق و میکردم سہ	کے چنین جانسوزِ دورے و در تحیلِ دِ شتم

ستم بابا وہ مستی کہ سووائے دگر دارم / بسا قی تلخ میگویم کہ دل جائے دگر دارم
 نظر گرد و حجاب آنجا کہ من دیدار می بینم / نہاں از چشم ظاہر ہیں تماشا ئے دگر دارم
 بروئے عقل بیزم مز و عقل کا فرما را / کہ غیر از کار او بر سر تقاضائے دگر دارم
 ندانم ہا کہ در حرم ہمیں مقدار میدانم / کہ باخود نفس آشوب و غوغائے دگر دارم
 صدیئے طور از من پرس از محل چہے پرسی / کہ من پے بر پے بجنون صحرائے دگر دارم
 بچتر گاہ بر شیرازیم بشارت کوہ و صحرا را / کہ در ہر قطرہ آب دیدہ دریائے دگر دارم
 چہ داند فہم کو تہ بال جولانگاہ شوقم را / کہ او راہ دگر فست و من جائے دگر دارم
 خرد را نیست در سودائے من یکدزدہ گنجائی / کہ او رائے دگر دست و من رائے دگر دارم

نظیری بر تر از مطلب بر آوردست بہت را

کہ بر تر از تمنائے دگر دارم

بگمہ بر فرش سبیل گاہ بر زوئے گیا اتم / نسیم ناتوانم تا کجا خیزم کجا اتم
 نے بکلم ز عشق زوئے گل منتظر بلبل شد / مبادا از طرف گلشن دور افتم کہ بوا اتم
 بہر بانگ و صرغے خاطر آشفته میگردد / کلم گوئی کہ اند آمد شد با و صبا اتم
 حدیث دام زلفے میکنم در دیدہ و دیدہ / دلم را خارا خائے ہست ترسم در بلا اتم
 گرم صمد بار سوزی بابا برگرد و سرت گرم / نیم پروانہ کہ یک سوختن از دست و پا اتم
 بحر و می و بیقدری فخرم گریے آید / چو در فکر شہیدان تو در روز جزا اتم

نظیری بخود از بزم وصال یارے آیم

عجب کیفیتے دارم ندانم تا کجا اتم

سخن دوست گراں بود فراوان کردم / جاں بہ بیجانہ بیارید کہ از اں کردم
 گرد راہ خضر سے از نظر مے پاشید / شوئے ہر چشمہ شد چشمہ حیواں کردم
 بیچ کسیر تاثیر محبت ز سہ / کفر آوردم و در عشق تو ایماں کردم
 ہمہ بایستیم بود چو رفت آمد کار / ہر چہ کار بنا نیست ہمہ آں کردم
 نیم ساعت بخود از تفرقہ توان پرداخت / در مقامے کہ دل جمع پریشاں کردم

ہر چہ آموختہ بودم ہمہ از یادم نیست
حال ازل ترک سیہ چشم پوشید کہ من
شود چل سالہ بسو دای تو نقصاں کردم
سحر پیش نظرش بُردم و قرآن کردم
سوئے توره بنگا پوئے خود نتواں برو
سعی چنداں کہ بتحقیق تو نتواں کردم
خاستخاناں کہ بیا و نظر تر بیتشش
طبع گر خاک نکارند منشش جاں کردم

تکۃ آراؤ غزل سنج نظیری مے باش
بعد سے کہ ترا صاحب دیواں کردم

ما چو میل این خاک ازل اول بہشت باز دیم
کوہ داشتیم دنیا را و خود را شاخ گل
خیمہ بچوں گل نہ مہدی غنچہ بر صحران دیم
از بخل مینا بر آوردیم و بر خاران دیم
چنین کفعل مصریاں گفتند و باز از نیست
بیشتر از دیم زخمش از کارواں سودا دیم
دہر از اول بر سر کین بست پندار و کہ ما
سنگ مہیج و زحل پر گنبد میتا دیم
تکلیہ بر آب و سرے بر باد سخت چوں جہاں
کس مار گشتگان ہ ہم را و خود دنیا یافت
قصر فوق و کاخ تہ جہتیم غمیں را نہا دیم
غیرت ما با کسے تار و تائی بر تافت
دل کشاد دیدیم صوت و نغمہ امروز را
سبزہ و شش شاد کہ را ز خاک بر صحرانہیم
بادۂ حمار ز جام لالہ حمرا دیم

کس حدیث آشنائی در جواب ما نگفت

قبل خاموشی نظیری بر لب گویاں دیم

تاب کے از کثرت غم روئے بر زانغ نہم
دفع دل تنگی دے از شغل خالی نیستیم
تنگ گرد و خانہ ہم من سر شہر و کو نہم
دست اگر بردارم از جیب استین ز نہم
شترے یا دوارم غمہا من بر پہلو نہم
بینم از ہر جا ملائے رو بکوئے او نہم
چند چوں گل رخت رعنائی بزرگ بو نہم
کس فریں کا سد یا راز من مشائخ خوش نکر و

مایہ من انگبین ناب و پرا شوب شہر
کفر و ایمان را بیک سنگ آں دوا برد میکشد
خوب عشرت کرده ام عادت براحت چند گاہ
طے راہ از اشک بر مژگان سبکسر میکنم
نافہ مشکم کہ عطر افشاں بپا افتاده ام
بوالعجب دے نظیری را بشور آورده است

سینہ بشکافد گردش زنجیر بر بازو نہم
ہمیشہ گریہ تلخے در آستین دارم
بیاد و برقم از احوال خویش در گفتار
کسے کہ خانہ بہمسایگی من گیسرد
نہ با کلم نظرے نے بصومت آہننگے
مرا بسادہ ولیہائے من توان بخشید
دل رفیق سمندر مزاج مے طلبد
نہ دیر بابت و متخانہ میبرد عشقم
بدست ہر کہ فتد جرعہ حریف من بہت

سرم بکار نظیری فروئے آید
کہ داغ بندگئی عشق بر جبین دارم

جز نسخہ را خیال کساں پیش ندارم
ہر دام ہوا و ہوسم خندہ زندہ برگ
روشن شود از کاوش احباب چراغ
ہر نوع کہ آید سخن عشق سرایم
چون خامہ آشفته و ماغان شدم از دست
زبانیش کہ دی ز دبر گد دست تو فضا
ہرگز نظرے برویق خویش ندارم
صد داعیہ ام پیش و نفس بیش ندارم
زخمے زندگس کہ سرے پیش ندارم
صبر خرد قافیہ اندیش ندارم
پروائے نوشتن ز دل ریش ندارم
در یک بن مونیست کہ صد نیش ندارم

از من سخن عشق و جنون پر نظیری

دیریت دل و دین و سرکیش ندارم

رضا بعشق کدام است و اختیار کدام
 در آن کند که صد سر ز حلقه بریزد
 دو نیم گشته دل از کفر و دین بنیدانم
 چه چشم اعلی از بهر نور کو بدم
 فلک ز غریبه آسوده است جیرانم
 ز بسکه مست رخ ساقیم غم فہم
 کہ تاب طرہ چه و چشم پر خمار کدام
 چه دل بعشق در ہم دل کدام و یار کدام
 بہائے گشتہ چه و قیمت شکار کدام
 کہیں دو پارہ دل آید ترا بکار کدام
 کہ قرب ذرہ چه و نسبت شراب کدام
 کہ گشتہ خوئیو باطبع روح کار کدام
 کہ تاب طرہ چه و چشم پر خمار کدام

قرار صبر نظیری چشم او دادیم

ز عہد ما و تو بینیم استوار کدام

بہر کجا ساخت غم وائرہ مہمار شد
 بوی یار من ازین سست وفا آید
 بس کرد و شد بر ہم آسودہ و دہ دستم در خوا
 دل دیوانہ و من قابل زنجیر نبود
 من و گرفت پر و از ندارم در دام
 قیمت زخم بلا در و طلبکاری بود
 بہر کجا نقطہ شد اندر خط پر کار شد
 گلم از دست بگیرد کہ از کار شد
 بہ بچان زیر سرش بود کہ بیدار شد
 بشکنج سیر زلف از چہ سزاوار شد
 کاش صیاد بدان کہ گرفتار شد
 نیرخ کالانشنیدم چو خریدار شد

کس باتش بدل خویش نظیری نرود

داں نگہ سوختہ بودم کہ خبر دار شد

خود را کباب ازین دل خود کام کردہ ام
 گر روزگار دشمن من گشتہ دور نیست
 این دل کہ در وصال تلی از و نبود
 بے صبرم آہنچنان کہ بقدر کرشمہ
 پیش خیال او حذر آید ز اضطراب
 این پارہ آتش سست و شن نام کردہ ام
 خونہا ز رشک در دل آیم کردہ ام
 خورسندش از تغافل و دشنام کردہ ام
 جائے کز و نہادہ دے و ام کردہ ام
 این صید را بھیلہ دے رام کردہ ام

شامِ فراق در نظرِ داغِ حسرتِ ست
ہرے کہ روزِ وصل تو در جامِ کردہ ام
از نیمِ جرعه لطفِ نظیری چہ بخودی ست

ایں روز وصل بود کہ من شامِ کردہ ام
ما قلم در آتش و دفتر در آبِ افکنده ایم
شب کہ درستی سراغِ کلبہ ماکردہ
ہر چہ با آن خواہیستی بہت از حسابِ افکنده ایم
کوئے جانِ معجز تر و دریم از باز آمدنِ دل
جائے غمِ شادی بروں از اضطرابِ افکنده ایم
راہِ سلطانِ ابعادِ بر خرابِ افکنده ایم
لرزد بر عرش از دُعائے مستجابِ افکنده ایم
بر سرِ انگشتِ نیارِ ما اثرِ بانی کہ دوش
طرہ مقصود را در پیچ و تابِ افکنده ایم
چاشنی گیسوِ مستانِ از دلِ پر شورِ ما
ماہماں بر آتش از خامیِ کتابِ افکنده ایم
کفر و دین را از سوئے باطنِ سولالِ درمید
ما غلط بیناں نظرِ ما بر کتابِ افکنده ایم
برنتاہیم از فرشتہ منتبتِ بادِ مراد
ما کہ کشتی بر سرِ موجِ سرابِ افکنده ایم

از کرامِ الکاتبین منتِ نظیری کے کشیم

ما از دیوانِ عملِ حرفِ ثوابِ افکنده ایم

دستِ در طرہ آشفته ریاضے نزدیم
یا دگاری گر ہے بر سرِ تارے نزدیم
شرمِ ما باد کہ مشہور چہا نیم بعشق
نشدیم آتش و بر تے بدیاریے نزدیم
در رہ دوست چو خاکِ واریختہ شد
بر سرِ آبلہ نشترِ خارے نزدیم
کہ وہ صد سالکِ چالاک بریں اہکند
دستِ در حلقہ فتراکِ سوارے نزدیم
ہمہ رازِ شتی و ریبائی ماورِ نظرت
بجیہ بر طرفِ پردہ کارے نزدیم
ہر چہ داوند و گرفتند در آن کوئے نکوست
بر تر از نوئے و محک و زن عیارے نزدیم

خلوتِ آتشِ نظیری بنو در روزیے

حلقہ بر ویر دل در شبِ تارے نزدیم

از ماحذ کہ دستِ ز آدابِ شستہ آیا
شرمِ از دل و زباں بمیے نابِ شستہ ایم
از یک حدیثِ لطف کہ آن ہم دروغ بود
امشب تو فتر گلہ صد بابِ شستہ ایم

امروز آب دیدہ ندارد اثر کہ دوش تلخی گریہ را بشکر خواب شسته ایم
از رنگ بجے گریہ ما دور دامن صد آینه کشته دریں آب شسته ایم

از عیش ما پرس نظیری خبر کہ ما -

چون خضر لب ز چشمه نایاب شسته ایم

نیکو دید کوتہ رسته معنی را کردم حکایت بود بجایان بجاوشی ادا کردم
بلذت بود گر تحت جگر گریارہ دل بود نمک رفت از سخن تابا تکلف آشنا کردم
دریں گان کاسد صد ہنر میدانم و بیچست ہمس محتاجم کنوں گر چہ مس یکمیا کردم
خدنک جبہ توفیق امشب در کمانم بود عزالہم در نظر بسیار خوب آمد خطا کردم
شہادت اعوض فردوس جانان داد و محشر دیت خود نیست تو نم را غلط کردم بہا کردم
بہم جوش انا الحق داشت چشم گریہ گری اگر شکایت بود بر لب یا و او کردم عا کردم
گرہ نیکو نمیزید آں ابروئے زیبارا اگر افسون او کن سحر بابل بود واکر دم
بہر کارے کہ نیت میگماری نصرت از حق جو کہ بر بخشاکم ام افکندم وصیب بہا کردم

ز کوئے یار چوں بوورہم و آشفتمے آمد

نظیری گشت صد گلزار و از صبا کردم

من روز رہ خانہ نعمت رندانم مستی طرب جز لبشب تار ندا نم
مست آدم و مست اذیں محلہ نعم من قافلہ وقافلہ سالار ندا نم
پیدا است کہ یکشتی صد بارہ موام پاؤںہر این قلندرم خوشخوار ندا نم
نئے کسب کمالے شد و نطی مقامے از راہ سحر جنبش و رفتار ندا نم
چوں کو دیک پر ششم بود گریہ جدیتم صد عرض ہوس ارم گفتار ندا نم
عمر بقیہ نفس و ام گذشت مست من مزمہ در نور گلزار ندا نم
در سردی ہنگامہ ہمیں کام فرو شدم من گرمی و شیرینی بازار ندا نم

خاموش ز غوغا کہ دریں باغ نظیری

یک نغمہ بعد شاخ سزاوار ندا نم

درد و دشمن ز غم و دوستی اظهار کنم
دست دل گیرم دور یونخ و دلدار کنم
نالہ نغمہ سراپا یں چمن بے اثر مست
رویش دام ز مرغ ان گرفتار کنم
و لم از زمرہ طرف چمن نکشاید
گوش برہقہ دامن گہسار کنم
رشتہ را ایں صنماں جل متیں میسازند
تارم از سبجہ بر آید کہ زنا کر کنم
ترسم از رشک و ریشک و در بندند
گمراہاں شیشہ کہ مے خورده ام و زخم
نیست با خشک و تر بیشہ من کوتاہی
چوب ہر نخل کہ مسند نشود و اگر کنم

میگساراں ہمہ خفتند و نظیری در شور

و اے ہمیشی نیست کہ در کار کنم

نہیں عیب و قبول کہ نیک آہ توام
اگر بد و وجہ نام کہ در پناہ توام
پوش چشم ز عالم کہ از پریشانی
ز دیدہ تو گر بیاں ترا ز نگاہ توام
بگم و کو تو گردم نسیم در گاہ ہم
بہیج در نشینم کہ خاک راہ توام
ہزار زخم ستم خورده ام رسید تو
نماندہ قوت فتن ز صید گاہ توام
صد رنگاہ صدفانہ پریشاںم
کہ در سواد شب طرہ سیاہ توام
بجاست ہجر کہ و انتقام خویش کنم
کہ در حمایت مژگان کینہ خواہ توام

نظیری از کہ گذشتی و گر کرادیدی

کہ باز سوختہ شعلہاے آہ توام

سوزن بدل از بجیہ و پیوند شکستیم
از بے مہری دست ہنرمند شکستیم
و عشق بکامے ز صیدیم کہ بسیار
عہد پدر و خاطر فرزند شکستیم
از بہر ہماے کہ نشان دیم بخاطر
بس شلخ و بر نخل برومند شکستیم
ما حلقہ بگوش سخن عشق و جنونیم
در حقہ نسیان گہر پند شکستیم
امروز نشند نقل عزیزاں گلہ ما
صد بار من و تو ہم ایں قند شکستیم
ہر گاہ شنیدیم نہ اخلاص حدیث
طرف کلے پیش خداوند شکستیم
تار و زخمیدیم سر انگشت حلاوت
زاں قند کہ امشب ز شکر قند شکستیم

گفتیم بشادی مشو آلوده نظیری

لب خوش نشد از خنده و سوگند شکسینم

شب در بیتخانه را باد و چشم تر ز دم
 همچو مرغ تیز پر رفتم بسوی آفتاب
 طرف من سر بسته بود و سیل گریه تند و
 داشتم با صاحب منزل ره گستاخی
 فیض صحبت تا سحر نگسست از دلبالایم
 داشت بر زنگار دل اندوه حرام خاطمی
 شمع محفل خفته بود و شوق صحبت فته بود
 همچو خورشید آتش دل بیشتر شد موجزن

در ره قاتل نظیری را گندم غرق خوں

آتش آورد دم و در عرصه محشر ز دم

ما برق جائے نور بکاشانه برده ایم
 بگرفته خواب دیدہ سخت و امید را
 با ما اگر خدائے کند دشمنی سجاست
 ایں گوشال در غور ما هست از فراق
 ہستیم آسچنانکہ بقصد ہلاک خویش
 از سایہ خودیم رماں ما میدگان

حرفے یگو بریں نظیری چہ محریست

حسرت بر آشنائی بیگانہ برده ایم

چند در دل آرزو را خاک غم بر سر کنم
 چند بنیم خواری و در سینہ دزدم تیر آہ
 زاریم گویا اثر دارو کہ امشب ہر دیش
 آتشے را تا بکے در زیر خاکستر کشم
 شعلہ را تا کہ نگہبانی ببال و گیرم
 نالہ نا کردہ خواہم نالہ و گیرم کشم

تا نہ ملیم ز ہر چشمے رائے یا ہم حیات
گر بابِ حضور کام زندگانی ترک نہ
با وجود ناامیدی بسکہ مشتاق تو ام
معنی گر مرزودہ وصلم دہد یا و کس نہ
گر جزا ز خاک سر کویتو خیزم روئے شش
فاق صحرائے قیامت را ہمہ بر کس نہ
عالی امروز بر حال نظیری خوں گریست

وائے اگر فردا چنین جاوہ صفت محشر کنم
زین غم نہ گریہ آمد و نہ ناله بر کشم
غائب بگشتہ الا نظر از یاد آدم
من آں نیم کہ رنج فراق و سفر کشم
آں بلبل ندیدہ بہارم کہ انتظار
در آشیای ز کتہی بال پر کشم
بدخوشے خائے ز آدم و مغرور خد کشم
مغذو رم از امر تو کیبار سر کشم
پیدا شود کہ ہر چہ مرا ہست از آن گشت
فردا کہ نصبت خویش ازیں کو بد کشم
ما و سقا آں سگ کو ز انکد این شراب
مستی غمیدہ چو ز جام دگر کشم
چندان مروز ہوش نظیری بروز وصل

کیں جان بے بہاش بہ پیش نظر کشم
امروز پیش از غم خود دم نمی زغم
فارغ نشیں کہ بزم تو بر ہم نمی زغم
انداختم برون شادی ہزار کم
غیر از دوشش بیاختن غم نمی زغم
نازم پائیں شرف کہ نظام مجتہم
لا ف نسب ز نسبت آدم نمی زغم
صدرہ سوار ہم از این آں گشت
با آنکہ تازیانہ بردہ ہم نمی زغم
مے سازم ارچہ دمیت غاب پیش سکند
مے بازم ارچہ نقش فاکم نمی زغم

امروز بہتر است نظیری جراحتم
آسودہ ام کہ دست بمرہم نمی زغم

ضبط حرفے میکنم کز و س زباں میسوزم
شکوہ در دل گرہ دارم کہ جاں میسوزم
پاس تن از دور میدار و شب ہجرتو جاں
بسکہ از داغ جدائی استخوان میسوزم
جائے شیون و دہم از دہاں سر میزند
بسکہ از سوز دروں برب فغاں میسوزم

خواستم شمعے کہ انوے خانہ ام روشن شود
مہربانان زود تر بخشید خوشم را با و
وہ چہ دانستم کہ رحمت خانان میووم
بے گناہم کشتہ و از بیم آں میووم
کردہ ام در بخودی آپسے کہ انوے دور باد

از کہ مینا لد نظیری باز مرغ بام کیست

عیب گوئیہائے آں آتش بیان میووم

خاک دیگر بر سر مژگان بے نم میسکنم
در تن از آسودگی خوشنایہ دل تیرہ شد
دست دل میگیرم و در یوزہ غم میسکنم
تے شکافم سینہ و الماس مرہم میسکنم
مہر از افلاک و تاثیر از دھاکم میسکنم
از کہ دورت سور را یا آنکہ ماتم میسکنم
از سحر تا شب حساب زلف برہم میسکنم
خندہ از بے غیرقی براہل عالم میسکنم

وصل را خواہم نظیری طوق برگردن نہاد

دست دل در گردن شوق کسے نم میسکنم

میروم زیں کوئے و ز رشک محبت میروم
کر و شیریں اشک تلخ را شکر کند و دواع
بیکہ با من آسفا گشتی ز غیرت میروم
جیٹ دہانے پیر از نقل محبت میروم
میسرم ذوق از جہاں از بس بکست میروم
گز بہتنت خواندم رضاں بمبت میروم

از حجاب رفتن بیجا نظیری از درش

بخیہ ما بردیدہ از اشک ندامت میروم

باز از جرم شکایت نا امید از رحمت
تا ز من دار و ملائے سایہ ام خصم من است
گفتہ ام کفرے و اکنوں بدترین اتمم
در دل خود تو ارم و در چشم خود بے غیرتم
لیک پنہاں بر بہ جنگ ست با من طاقتم
باہوس پیوند دار و نیست با و بستم
گرچہ در ظاہر و لم اظہار طاقت مے کند
مینویسم خط بیزاری دل پر شکوہ را

عالیٰ از سنجش راہ حکایت یافتند
از لکونخواہاں دگر در زیر بار متسم
منکہ جایا بم برش بار شک اغیارم چکار
این چنین دایم در آتش از دل پُر غیبتم
نیست از سنجش نظیری گر شکایت میکنم
عندلیم نالہ کردن بہست رسم و عاد تم

تا از فضائے دشت بگلشن فتادہ ام
از چشم طائران نواز ن فتادہ ام
در نقش کار گاہ جہانم نمود نیست
کز ضعف پھو رشتہ ز سوزن فتادہ ام
گہ سینہ می خراشتم و گہ چہرہ میکنم
شوریدہ تر ز باد بخرمن فتادہ ام
نئے در حساب گوہرم آرونہ در نظر
از کیسہ کریم بہ برزن فتادہ ام
مشتاق التفاتم و محتاج رحمتم
چون طفل شیر خوارہ بدامن فتادہ ام
سعیم اسیر دوست دریں ترکت از کرد
طالع نگر کہ قسمت دشمن فتادہ ام
زین بوم و مرغزار نیم گر ملو غم
بار شہنم کہ تا کشداد مرحمت مرا
طبل رحیل قافلہ سالار میزند
چون گل برنگ و بوئے ہوا خرقہ در گرد

ریحان دمد ببلش نظیری ز آتش
در گلشن غلیل ز گلخن فتادہ ام

بتمنائے غلط بر ہمہ کس میرشدیم
بدر از خانہ زرقیم و جہانگیر شدیم
مہ کلہ گوشتہ پئے خدمت ماے شکند
کہ سرفراز باندازہ تقصیر شدیم
مئے تلخ و زرد شور ز ما پرس کہ حصیت
طفل بودیم کہ با از انشکر و شیر شدیم
غافل از شیوہ رندی بسلوک افتادیم
تازہ ناکردہ دماغ از پئے پنچیر شدیم
دوست بر مانگراں از سر شققت بگذشت
خاک بودیم ز فیض نظر اکسیر شدیم
ہر کج راہ و ہداسپ برآں تاز کہ ما
بار نامات دریں عرصہ بتدبیر شدیم
شادی ہفتہ بازادیئے ما میگردد
پہچو آدینہ چہ سر حلقہ ز بخیر شدیم

نارسیدہ بھوانی ز تعب پریشیم
پشت خم ہچو کماں است ترا ز تیر شیم
عذر تقصیر عمل در پئے تو قیر شیم
پیش گفتار بد ریوزہ تکبیر شیم

چار فصل چمن عمر ندیدیم افسوس
ریشک بر پیری ما چرخ و عطار و دارد
خوشتر از عمر ز لیحا بطرب برگشتم
ز ان دو محراب نشیں ہند و ز تار پرست

فکر آبادی ایمان نظیری کردیم

سوئے دلہائے خراب از پئے تعمیر شیم

بہر سو جنگ محکم سازم و چون تاک خیزم
کہ شست از جا چو نور دیدہ نمناک خیزم
بسوزم زہد خشک خرقہ تر پاک خیزم
ز دامن تاگریاں ہچوں سوسن چاک خیزم
چو بلبل مست گردم از خس و خاشاک خیزم
کہ دانش گردم و از خالہ المساک خیزم
چو دود از باد بگریزم چو گرد از خاک خیزم
کہ نتوانم چہ نقش ثابت از افلاک خیزم
بخون نگیں پئے آرایش فراق خیزم
سحر بیایم از نشاء تر پاک خیزم

ز جانتوانم از کم نشاء کے چالاک خیزم
چنان آلائش مرگان تر دامن گرانام
بصافی مشربان صحبت گردیم صبا بید شد
چو موج نقش بر آب چو گردم زنت بصر
ملال آشیانم گشت کے باشد بہار آید
بیکدم بادہ صاحب ہمتے دستم نمی گیرد
دریں صحرائے پُر صحر چہ تکمیں مست بوئم
بسعد و بخش و رواں خط تسلیم و رضا و اوم
سخن روہ زخم افتادم ز پاترسم کہ نتوانم
شب از میخانہ شوئے خانقہ ز فتم غلط کردم

مکن منع نظیری گرد حکیم آسماں نالم

ز مظلومی بدادار حاکم بے باک خیزم

چشمے نشد بمالم از دود گرد عالم
صوم وصال گیرم از آنجور عالم
قلوت نشین شہرم صحرا نور عالم
باخویش در نبروم غالب نہر عالم
دیوانہ دوست گشتم ویرانہ گرد عالم

بسیار فطرہ کردم در گرم دربر عالم
عزم رحیل دارم از شہر بند دنیا
بر خاک رہ گذارم افلاک پایا عالم
مخ میکنم بناخن لب میگذرم نڈاں
از حشر آن رچی شش تا یافتہ نشائے

خشمی همه تبشتم تلخی همه حلاوت
ریزال ز من ثمر یا الول من چنہا
نا بود هست بودم پندار و نمودم
نو بالغان این عهد زن مشربد یکسر
زین خاکداں بستیم و ز اخترال گذشتیم
صبح از کف نظیری۔ طیل گداں شدیم
بر طبع شد گوارا اندوہ و درد عالم

کعبہ و دیر شدم صدر دہ ویران شتم
باد و حاکم بہوا بر دویر شام کرد
نفس از گل و آب نفسی آتش و باد
سیلے نہی فضولی و سلوک انداخت
بازی نفس ز تعلیم کہ عقلم برد
طوف وسیع ہم عشق نیار دہ بجائے
عمر گذشت و خریدار ہایچم سخنرید
پردہ ام از رخ اعمال نہایت بردا
دل گرفتیم ز کف دیو بہوا آخر کار
زیدار زیور و دوش بر جوراں گروم

اگر از ذوق نظیری بفتادیم حجب

طفل بودم کہ غزل گوئے و سخن دان شتم

عساکر شوئے تیر کاسہ ایام شدم
نہ خضر بود درین تیرہ نہ چشم خضر
فغان و شیرین مرقاں چناں معلوم کرد
نگویم اینکہ سیمہ سنجتیم نمہ انداخت
بتر ز پنبہ رنگین روئے داغ شدم
ز شرم ہرزہ دوی سر و در سراج شدم
کہ حبیب و دامن خالی بروں ز باغ شدم
چو بال ز باغ بدم ہچو چشم ز باغ شدم

بروے سبزہ و گل بود سیر و پروازم
تیر پیالہ بمن داد لیک از مستی
بدشت و مزع گشتن ہوا پرستی بود
نسیم نیم شبم بر مشام بُوئے زد

مدار کار نظیری بخلق دم در کش

کہ فارغ از ہمہ در گوشہ فراغ شدم

نہ خراش دم بوقت نہ گداز دل بہر دم
شدہ ام ز خویش قانع بخیال خلق و دل
و ہم از غزلے مرغیاں بخیال دام و قیدم
نکتم قفا بازی کہ دو شمش نشسته شدم
بہوئے ابریزم فلک دنیائے ثقل
بقطار کس بکنج چہ گراں بہا امیرم
بر نہنگ سنگ بخت ند عار خجہر
ہرم ہزار پایہ رہ بستہ قطع سازم
بخران و گل نہ پیچم نہ ز قسم رنگ بویم
وز دار کیں نسیم زندم بہو ج وریا
ہمہ را بہر بنیم کہ قرین خویش خویشم

بسماع جاں نظیری ز خودم خلاصے دہ

بفشاں چناں غبارم کہ غبار کس نگروم

آتشیں گفتار خاکی پس کرم
در دم احیائے عیسیٰ معجزم
جائے گل بلبیل بر آرد شاخ گل
عالم معنی بنورم روشن ست

قطرہ و بلع خلیل آذر م
درید بیضائے موسیٰ و فرم
گرفشانی بر چمن خاک سترم
در حقیقت آفتاب دیگر م

غولہا ور بجس معنی صنف کرد
تا بزاوا از نہ صدف یک گوہرم
اوسخن ہر کس ہیولائے نمود
من ہیولائے سخن را جوہرم
کس بمعیارم نے آر دسخن
ہیں محک صاحب عیار و بینم
وصل معنی دیر اگر دستم دہد
پر دوا افلاک را بہر ہم ورم
جوہرم جسٹم غنید اغم چیم
ہر چہ ہستم غرق مہر حیلیم
اختران چوں سرمہ در چشم کشند
آسمان گویند غبار آں ورم
پر تر از حال نظیری مکتہا

گویم و از خود نیاید باورم
بگل پیرائے امید دارم
کہ خوشبو سازد آغوش و کنارم
من آں آسیمہ صیادوم دریں بچرم
کہ در وادیم نمیکنجد شکارم
قضا ہم سنگ گوہم داد سوہا
ہوئے بر تر از دستہ بارم
فشا ہم خوشہ باران ز مژگاں
بشورش ابر دشت و کوہسارم
ازیں مرغابیان چشمہ سارم
شود شوریدہ تر ہر دم گل و آب
بشکے ہر نفس بت مے نگارم
بامید وصال آں پری و سن
عجائب مومین ز تار دارم
بایمان نایم از پندار بیروں
کہ تاب ایں سرو سودا ندارم
یکے از عارفان آں دیارم
گر بیان میدوم از عشق و کارش
نہ شہرے زادگان عشق پرسید
باین خشکی گر آرد اوم گذارند
نہ سرسبز ان وادی یادگارم

نظیری ذوق شب خیزاں زمین پر

کہ از بیکہ دریں وادی سوارم
شد تنم جملہ مایہ منظر م
سوخت چوں شمع پائے تاب سرم
دیہ صبحم بروئے نکشایند
بر شبنم خندہ میزند حسرم
من کہ برگدین آشیان دارم
چہ غم ست از فنائے بال و پر م

پشت غم دیدگان بن گرمست
 یک راه ابرام دوست نشنیدم
 کشدم غم باین گسکه که چہ را
 حادثات جہاں زہم رنجند
 توبہ ناید بعشق شاہد راست
 بسکہ دل بر قفاروم ز درت
 مست و آشفته میروم بر راہ
 خوش نکردند صبحدم مرغان
 آہنچنان داردم نظیری شوق

کہ بریزند عضوہا ز پر م

شست سقائے ابر برگ بر م
 وانہ چوں خوشہ در گلو آورد
 بس ہوا طرح انبساط انداخت
 بدو بال سحاب دوختہ اند
 مژہ برہم نئے تو انم زد
 مریم ابرور تموز آورد
 عقد سنبل شاہ بیجامم
 ہمہ امنیت و فراغت شد
 چوں بخوبی گلستان نگرد
 بسکہ از شوق سینہ در جوشم
 پائے در فرق مو بر اعضا ہست
 بنی شد دل و دماغ ترم
 شاخمائے رگ از خم جگر م
 شد درون سرا بروین درم
 دامن بحر و دامن بصرم
 کہ بطوفان گریہ بارور م
 میوہ ہرکاں بما جضرم
 خوردہ نرگس اشک چوں شرم
 ہرچہ آفت نمود و نظم
 بوسہ برویدہ میزند نظم
 پائے تقدیم میکند بزم
 ہمہ آہستنی و جانور م

آہنچنان گم شدم بعیش و نشاط
 کہ نظیری نئے رسد خبرم

ز خیل نغمہ سبجاں رفتم و طرہ کہن بزم
 نہ زیب باغ کم شد نہ بساط سبزہ خالی شد
 و گرو شهر از مستی و رسوائی بجنگم
 ز بے مہری یا رانم ازین پیاد گار نیست
 ہر آئینش کہ سنجیدم خواص زہرے بخشید
 بصد کاں مومیائی اے حریفان نہ بیگزد
 فراغ خاطر از سیر و سفر جستم نشد حاصل

نظیری مست و بدو دیدش فرصت غنیمت بود
 لب پر شکوہ پیشش رفتم و تیغ و کفن بزم

بیروئے تو پروانہ امشب بچرا غم
 مطرب بکنایت غزلے دوش ادا کرد
 دور از تو ز خود رفت گئے میدہم دست
 بوئے اگر از مہر و محبت نشنیدم
 اے گلبن طالع چہ نہی روئے بزد
 کو جیب کشا بجم و پُر کن ز سیاہی
 خود را بچناں بخود بی سوخت کہ غم
 از گریہ شدم مست و شد از دست یا غم
 کہ پیش نظر نا شدہ گیرند سرا غم
 گل را گنجے نیست گرفتست و ما غم
 فصلے نگدشت مست سر سبزئی با غم
 شد روشنی روز ز رفتم بر پر ز غم

مشغول بجم و ادبے باش نظیری

تا چند شوی شریف تہ لایہ ولا غم

نہ مقامے کہ در اں زاد سفر تازہ کنیم
 سوئے ایں باد یہ ہرگز نوزیدست نسیم
 ہمہ از شعلہ چو پروانہ پرانداختہ ایم
 تشنہ دارند بحر و دم آ بے ندہند
 کہ بود یار سفر کردہ ما باز آید
 خلق را فتنہ ایں شہر فراموش شدہ
 نہ غبارے کہ ازاں سر مرہ نظر تازہ کنیم
 سینہ بر برق کشائیم و جگر تازہ کنیم
 وز طپیدن نتوانیم کہ پرتازہ کنیم
 نوب خشک بخوناب جگر تازہ کنیم
 جان مشتاق ازاں سینہ و بر تازہ کنیم
 زخم پہناں بنمایم و خبر تازہ کنیم

وقت آں شد کہ مئے از ساغر خورشید زیم
لے از خندہ شادی چو سحر تا
شمس دیں اختر اعظم بسعادت خواہیم
نوبت سلطنت شمس و قمر تازہ بنیم
بندہ باشیم و ملوکا نہ حکومت را نیم
رویش دیگر و آئین دیگر تازہ کنیم
بتضرع کلبہ فقر ز سر برداریم
بادشاہانہ ہمہ تاج و کمر تازہ کنیم

نقش امید نظیری بجہاں نتواں یافت

یہ کہ ایں تختہ بشویم و ز سر تازہ کنیم

یک گلیم آتا برتبت چوں خم و پچانہ ایم
مختلف در رنگ و بو ایم ارچہ از یکدانہ ایم
بہر معبودیم و با شرک خفی ہم پردہ ایم
روح سجودیم و با نفس دنی ہمخانہ ایم
طبع معشوقی و لاف عاشقی از ما خطا
طعمہ بازیم اگر شمعیم اگر پروانہ ایم
گنج درویرانہ باید کرد پنهان این عجب
بوالعجب تر اینکہ خود گنجیم و خود ویرانیم
قضا از ما کشاید فتح از ما شود
ہر کجا تقدیر مفتاح ست ما داندانہ ایم
کاشف نیت چو شکل قرعہ و نقطہ ایم
دہ زن باطل چو فال سبحہ و صد دانہ ایم
بابد و نیک ارچہ یکہ و نیم ہمچوں آئینہ
گر پریشانیم عطر سنبل آشفہ ایم
آمدیم از علم و در تقریر سرگردان شدیم
ز انکہ چشم دہر در خوابست ما فسانیم

در طریق بردباری گر نظیری عاجزیم

شکر شد در روہ و استغنی مردانہ ایم

ساقی پر حمت آمدہ ام تا بپائے خم
یک کاسہ مے بیار و گرسنت لائے خم
باطن ز کسب معرفت بہ مخے شود
تبدیل خلق میکنم از کیمیا ئے خم
از یک پیالہ ام ز خلاف فلک بخور
کز سر بردوں شدم چو مے از تنگنائے خم
گر خم شکست تخسبم غم مخے خورم
کافیست یک کرشمہ ساقی بجائے خم
تا هست باغ و میکدہ از غم پناہ بہت
یا زیر گل شویم نہان با قفائے خم
چشم غنی شد از کرم پیر مے فروش
طبعم کریم شد ز دم و لکشلے خم

مستی من ز جنس حریفان دور نیست نوشمے از قرا بہ دیگر و رائے خم
 پیمانگی کند فلکم محصر قطرگی گردوں صلائے عام زند من صلائے خم
 در حرص ناں چو مور نظیری چہ ماندہ
 طاؤس میشود مگس اندر ہوائے خم۔

رویف النون

دیر نیست بروں رفتہ ام از اختیار خویشین
 گر از عیار حال خود در مجلس اطہارے کم
 مشرب مصاحب کند ورنہ تفاوت ہیست
 تار فتم از کوئے مغاں در من غریب کار کرد
 توفیق اگر یاری کند در بد خشک آتش زخم
 سیلابِ مستی سرو ہم تابِ بیخ ہستی بر کند
 گر بر سر صلح آورد ورنہ بے پشیمانی مرا
 گر پیش مے خواندی مرا ذوق مرا می یافتی
 آں شب کہ در خوں خفته ام انغم شب گسست
 یک وز برقع بر فکن انصافِ مشتاقانہ

بنشستہ ام اندو گہیں در انتظار خویشین
 ساز از مقام خود رفتہ مے از عیار خویشین
 تو مست حسن بنار خود من در حمار خویشین
 ہر گز نمے آید مرا یاد و یارِ خویشین
 زاب و درع سوز آورم رنگے بکارِ خویشین
 یکبارگی فارغ شوم از خارِ خارِ خویشین
 چندان بگریم کہ دولت شویم غبارِ خویشین
 نقش خرابی ماندہ ام از یادگارِ خویشین
 کم روز راحت دیدہ ام از روزگارِ خویشین
 خلق جہاں را کردہ امیدوارِ خویشین

معشوق و عاشق را بہم نازے نظیری لازمست

دشمن نمے باشد کسے با دوستدارِ خویشین

عمر اگر باقیست رنجشما کہن خواہد شدن
 باز خواہد آمدن از نقش باز بہ خیال
 پا سخی گفتار ز شب ما ہم استغفار است
 باز عشق حیلہ گر نشاہد فریبی میکند
 مگر از گم کردہ یارِ خود نمے یابیم نشان

آں لبان تلخ گو شیریں سخن خواہد شدن
 ایں دو چشم بہت گر من بہت شکن خواہد شدن
 کے صنم گو یا بکفر برہمن خواہد شدن
 یو سنے ہر گوشہ در چہ بے رس خواہد شدن
 گر بہ بیت اللہ روم بیت الحزن خواہد شدن

من کجاؤ عیش و مستی بادہ بہن نہ ہر باد
بے تو گر شکر خورم تلخ دہن خواہد شدن
اسیم اعظم ثبت لیل تست پاکش در ایل
این نگین روزے نصیب اہرمن خواہد شدن

جیب ماتم ویدگاں چاک ست تادامان حشر
شاہد حال نظیری پیرہن خواہد شدن

در چرخ حکمت از مغرور خود روغن مکن
جز بنور عشق راہ معرفت روشن مکن
حکمت از خود جوئی و از یونان یونانی نخواہ
از کنار خوشہ چینان دانہ در زمین مکن
عشق بانہاں را تو ام جسم از قوت دل ست
چون دلت باشد قوی فکر غنائے تن مکن
دلبرے بگزین کرد اول یار و ہم غوش تست
شاید ہر جا نشین را دست در گردن مکن
آب پاشان بہت در کوئے بر پرویان برود
تا نمائی پائے در گل چشم بر وزن مکن
رو و مصر و چشمہ موسیٰ براہ قدس بہت
وقت پیری ہم بس از آلالیش نام مکن
اختیار عشق باہرزل و موس شغل خطاست
مرکبے کرموم سازی بخش از آہن مکن
اے خوشا خواری و خور سندی کہ فقر و بوی
کس نگوید گلخنے را جائے در گلخن مکن

آشتی داری بخصماں با نظیری کہیں مکن

دشمن از دوست کردی دوست او دشمن مکن

دلاروز آں خصم ابرو بگرداں
بدل کردیم قبلہ رو بگرداں
مخ از ہندوئے خطش سونات ست
مسلمانی رخ از ہندو بگرداں
نہ بنیم غرہ آں رو را مبارک
عنای طرہ بریک سو بگرداں
بہار حسن عالم بے خزاں نیست
رخ از اصل رخ ایں جاو بگرداں
بہر فصل ایں جہاں طبع پذیرد
ترا ہم رفت فصلے نو بگرداں
زدست اندازد زلف از کار رفتم
شکبجہ بر خصم بازو بگرداں
مباد ابرنشاں آید خدنگے
کینے دیدہ ام آہو بگرداں
بمشقت پارسانی پیشہ کردم
بر سوائیم در ہر کو بگرداں
ذلالت تیرہ گشت از نا روائی
نظیری آب خود زنیں جو بگرداں

حرے بکوئی و مشک گلابے بخت کن
طرف دابگر دن صوفی کسند کن
خادم بیار مجر و فکیر سپند کن
نیشم ز دل برآر و علاج گزند کن
گواستلم بطینت نا اچسند کن
تکفیر او بملت ہفت تا و اند کن
در عین بحر پائے بگرداب بند کن
صراف خویش شو سخن چون چنند کن
نرخش و نام خویش بہت بلند کن
گر گے کہ در دروشت ترا گو سپند کن
آزنا کہ داغ مے نہی اول پسند کن

عالی عنودہ عشق نظیری مقام تو
معنی بلند آ و ر و دعویٰ بلند کن

بعد ازین خواہم برساندہ ایماں ختن
خویش را چوں سمرقند چشم عزیزاں ختن
جام جم را در کنار آب حیواں باختن
یوسف افگندن بزندان عشق زنداں ختن
زود پیچو اہرمن بکسیلیمیاں باختن
ز ورق اندر بحر و مرکب در سیاہاں باختن
کو د کاں عشق باہم در دیستان باختن
کس ندیدم بردہ باشد از ہزاراں باختن
دا کہ دن دل پس ایماں بر سر آں باختن
باقی ایں منعمان را نیست آساں ختن

درمان ضعیف دل بلب نوش خند کن
لب پاک از ترشح آب حرام کرد
بوئے عبوس عارف شرم و داغ سوخت
ز ہرم برگ ز حاسد بد گوئے میدود
با ما بدست خصم بخودارچہ خوب بہت
آں کس کہ دین ناکر دو گوئی کہ عارفم
تا کہے چو موج آب بہر سوشتافتن
نقدت ہمہ نروئے ریا قلب ماندہ ست
دشمن اگر بسفرہ تو میہماں شود
آرایش بروں چہ کنی پشیم گو سپند
افخاں کہ سوختی و بمرہم نئے آخری

باسماں نادگان تا کہے دل و جان باختن
بر امید یک نگاہ مرحمت مے نمایدم
تشنہ چندیں راہ ظلمت کردہ طے حیف
شیوہ ما دار و محبت و رنہ کا عقل نیست
کار بر اندازہ ما نیست بس رسوائیست
بر امید التفات خضر نادانی بود
عشق بے تحلیل مے آید بریں محنی گواست
گر دے داری دو عالم را بدائے بگلن
تا مقام شیوگان را عادتست اول زیاد
گر دے کوئے با چو گردی روح حریف مانہ

لایق آن بهتر که در میدان سربازان زخم
شرط دعوی نیست تنها گوئی و چون گان باختن
بر قمار که شرط نیست و دوستی نیز نیست
از لب تو بوسه و از ما گریبان باختن
میسزد مغلوب بودن لیک غیرت عالی است
عشق میخواید باز هم لیک نتوان باختن
طاعت چل ساله را در عشق ترسان زاده
در سربازان میباید بجسیان باختن
چسبست میدانی نظیر می و مت مرگ فلاسما

جان بسا حل بردن و سامان بطوقا باختن

بگره در دل تو گره افروزان کردن
تراز ذوق محبت خبر توان کردن
اگر بهر من آب و گلست سرشته شود
دل و زبان تو شیر و شکر توان کردن
قبول سلطنت هر دو کون چندان نیست
که با محبت تو سر بر سر توان کردن
به پند مردم از این راه بر نیگرم
بجستجوئی تو سر در خطر توان کردن
بیان شوق بقدر دور نمی آید
غلیشود که سخن مختصرتوان کردن
بنامه گر صفت اشتیاق بنویسم
ز کاغذ و قلمم بال و پر توان کردن
رویده تا به دم رفت گریه طوقا کرد
گذر عجب که از این رهگذر توان کردن

علاج نیست که خصم از درون جان بر خاست

ز کید دشمن بیرون حذر توان کردن

نوش میریز و حدیث در گزند خویشتن
تلخ ازاں گوئی که داری پائین خویشتن
بس پریشان ساختی زلف را ز خویشتن
گر فله نگذاشتی فارغ ز بند خویشتن
بیج کارم بیش از عشقت بکام من نبود
چون پسندیدی مرا گشتم پسند خویشتن
دولت عشیق تو ام هرگز بخاطر نگذرد
سجده آرام پیش سجت از جیب خویشتن
با خیال من نسیم کرد فکر خود در حشمت
از عزیز من تا درم سرور کند ز خویشتن
هر که از مجلس عبیر و غوغا بیرون آرد
دفع چشم بد برم دو و سپند خویشتن
لام دل زلف می مارت نشد ز سر منده ام
از فسون و دعوت ناسود مست ز خویشتن
صلح و جنگت بر دم میدان طاعت تنگ است
عصه جو و ز خور سیمین ز خویشتن

عشق بازی گر چہ میگویم خطا کردن بود
بزرگمردم زین خطا کاری بہ پند خویشین

پیش گفتارت نظیری جان تمہیں میدہد

نارنگن بر حسن ادراک بلبند خویشین

مردانہ قمار کی کن دستے بدو عالم زن
ہر دم چو فلک لبے از پرودہ بروں آری
گر مہر نہی بر دل از شوق بیانی بہ
بینائی جان خواہی شمشیر تارک زن
تو بہر چہ خاموشی کن پیچ پندیشی
ایمان نہ یقین چیز و از ہر چہ بیشک باشی
مومن نتوان گفتن عاشق کہ مجاہد نیست
شادی و غم عاشق تو ام بز میں آیند
ما جاں بھوائے تو دادیم دریں گلشن
تا عذر گنہ گوید آں جور بہشتی را
گر کعبہ ہو سوار و احرام رخت بندد
شرع آخر سنگین ست یا بند طبیعت را
نصیلے کہ نہی پر نہ نقشے کہ زنی کم زن
ایں شعبدہ یکسو نہ وین معرکہ برہم زن
ور قفل زنی برب از رطل و مادہ زن
آگاہی دل خواہی الماس بمرہم زن
من پاس کرادارم غواص نہ دم زن
در آتش حرماں ہیں یا بر محک غم زن
رو بوسہ چو سر بانال بر طرہ پرچم زن
تخت از پئے سور مادہ رطلقہ ماتم زن
بر ہستی ملہ دامن چوں باد بہ شبنم زن
غالی و گراز عصیاں بر جہہ آدم زن
چوں خال ز نخواست کو غوطہ بز زم زن
از کعبہ بگل بر کن در کعبہ اعظم زن

جانیت نظیری را بیمار لب و شہمت

یا ضربت نافع دہ یا ضربت محکم زن

دل نہ شد زہد سنج آزار او کن
بکوشش درختے گیر چہ غم
گلابے پاش بر دلق وجودم
سخن کو چختگی رنگے ندارد
کسے کہ روئے آگاہی زندہ نہ
نگہ سرنگ کم آزار حسن مست
تغافل گو نہ در کار او کن
شہر داری حرارت یا را او کن
چو گل آغشته بود و تار او کن
اگر معجز شود انکار او کن
بجان ست اور سدایش را او کن
غضب را شخنہ و باز را او کن

اس میں حسن داری ساوہ از مہر مثالی نقش بردیوار او کن
نفس کر تفتگی تابی ندارد گرا از عیسی بود ز آثار او کن

نظیری را مسوز از داغ حرمان

ترجمہ بردیوار افکار او کن

عشق تو شیرازہ اجزائے من شوق تو فہرست سراپائے من
بسملہ گوشہ ابروئے تست فاتحہ شرح تمنائے من
را بطہ بند بہ بندم ز تست ثبت بداعت شدہ اعضائے من
کعبہ کوئے تو بود مرجعہم بر سر سراج بود پائے من
مروک چشم جہانے ز تست روشنی دیدہ بینائے من
از شکرستان تو اجرت خورست طوطی گویائے شکر خائے من
از چین حسن تو بیروں مباد زمزمہ بلبیل گویائے من
ایں قدر از زم کہ ہیچم خسری بیم زیاں نیست ز سودائے من
ایں شرفم بسکہ شتوی مشتری ہیچ مدہ قیمت کالائے من
پس ز رفیقان رہ افتادہ ام گر نکنی رحم بمن وائے من

جائے نظیری دگر اینجا کجاست

من شدہ نوآمدہ بر جائے من

غم از دل بر کراں نتوان نہادن گرائے بر جہاں نتوان نہادن
مرا ستر سے بجاناں زان بہت کہ با جاں در میاں نتوان نہادن
ارادت کردہ محرومی مقدر گزبر آسمان نتوان نہادن
فوالہ کر کہف معشوق باشد بتلخی از دہاں نتوان نہادن
سرے کا فرا ختم از آستانش بجز از آستان نتوان نہادن
ز بس داغ جنوں شفته مغز م سرم بر پریناں نتوان نہادن
سمند شتر تم تو سن چنان بہت کہ مولیش بر عنان نتوان نہادن

ثبات از عالم وارکان برین است
 فضائے چرخ مار بھینہ خوار است
 عزیز خاندانم از مکان رفت
 تو انم چاں با ساں داد لیکن
 حناں بجز دل و دستم شکستہ
 قلم در کش بد یوان نظیری
 دلبس سہوش نشان نتوان نہادن

نہ مراست سخن فضلے بچار سربلنداں
 بخیاں نقش و رنگم نہ دودیدہ خواب بردہ
 بتگ و اندرین رہ نہ رسم بگردم وے
 بچراغ تیرہ بختاں دم خستہ میفروشم
 بہوس پریم سودا من و آہوئے خطائی
 دل سوگوار مارا بت شوخ و شنگ باید
 بکسے نشین نظیری کہ بہ نیش نوش بخشد
 چہ منتج حلاوت رحمت شہ بے گزنداں

بیمار بید روی دلاں درماں نخواہی یافتن
 چرخست در گرد آمدہ کارست در گرد گشتن
 فریبے کہ خاصان شہش در آرزوئے یکدمند
 باشد سخن سیم و گہر نزد میر پاک بر
 باغیت طبعست پر شجر از نظم و ترنم شاخ و برگ
 از جوئیبار خود نوا بر نو بہار من مزین
 شب زحمت سودا باد کن رہ نہ بوقت صبحم
 سلطان ظالم را ظفر بر شکم مظلوم نیست

وہی اربہ توانزل شود ایماں نخواہی یافتن
 سر رشته کہ گفت گم شدہ آساں نخواہی یافتن
 مفت از خطا و ربانختی از زان نخواہی یافتن
 کاندہ کہ ز رخسار نشکند تا و ال نخواہی یافتن
 دہقان طرادش گر کند نقصاں نخواہی یافتن
 فردا چو صحرا بشکفہ بستاں نخواہی یافتن
 از گرمی بازارین دو کاں نخواہی یافتن
 در ویش اگر ماند بجا سلطان نخواہی یافتن

احسان ساقی بے زبان ظرف نظیری بیکراں
دوران چنیں گرداں شود ہماں سخا ہی یافتن

سبویار و پُر از آب زندگانی کن
نگفت جم بفریدوں جز اینکه جور مکن
نشاط طبع حکیمان علاج بیمارست
ز سال خور و مکش سرکہ ہست کار آموز
شب از قرابہ شنیدم کہ با قح میگفت
تھی ز خویش شوی پُر ز مہر سازندت
پدر بشکر و مادر بشیر پروردت
سبیل حق شو و عالم سبیل خود گردان

چونام فرخ خود باش طریق سلیم
وگرچہ نظم نظیری جہاں ستانی کن

منہ بربگ جہاں دل سے دیہاراں ہیں
بنقشہ خستہ و ز گسں خواب و گل و رکونج
ز پارہ جگر خلق خاک آگندست
بجود خانہ دہا خراب ساختہ اند
رسیدہ اند براوج سپہر بلب بام
جوان و پیر بمیدان دوا سپہ تاخستہ اند
ز میں مجوئے ز بہر سکوں کمر و راست
دریں مسافت آزادہ سخا ہی دید

ز آب دیدہ نظیری گل و فاروید

دراں چمن کہ منم فیض ابر و باراں ہیں

پیش نبشیں ساغرے بستان و طبع آزاد کن
وہیں پرستار این معنی را بگفتے نشاد کن

تختہ تعلیم گروں میں نقش و ہمیش
 این قم زشتست طرح تازہ بر صفحہ کش
 ابر ساقی از ہوائے سرو بہستان گریست
 عاقبت چوں جائے ما خاکست کار آب بہ
 در نمازم دل ز محو ری بصد جا میرد و
 چشم مست مشبب بعد ما خرابی میکند
 گر نو سیم شکوہ میترسم کہ شناسی مرا
 شکر این دولت کہ دوراں بر مراد حسن تست
 باوہ در جام نظیری تا خط بغداد کن۔

مید و حاجت براہ خواہش از دنبال من
 صدر عزت قرب میجوید من دشمن کجاست
 عزتے دارم کہ گر پا دیوہ جنت نہسم
 شوق در رفتن پاں کو نیم نوازش میکند
 سیر معنی تر ز مرزد و ستانم در سخن
 گر چہ ناخوشتر نہ ہر روزست وقت وزگار
 ہمت استغنا ہے آرد با استقبال من
 تا بہ بنید رتبہ عشق بلند اقبال من
 صد گرہ در کار رحمت افتد از اہمال من
 عشق مے بنید ز زیر چشم از دنبال من
 خامہ میر قصد ز تحریقین خوں نال من
 خوبتر از سالہائے دیگرست اسال من
 روزگارم گر چنین با او نظیری بگذرد

ریشک آید عالمے را بر من احوال من

ساقی صلائے عامست کاسے بکا گم دل
 ماؤ دل اندریں شہر چوں حسن تو غریبم
 آزادہ خاطر اں ہا فکرے عنان نگیرد
 بے کیمیا ئے مستی تبدیل غم محالست
 ہر چند بے بہا یم کنج شک این سرا یم
 بے تو تلخ کامی شبہا بروز برود یم
 دامان خم فراخت دورے تمام گڑاں
 اور اعزیز کردی مارا غلام گرداں
 گر غم گراں رکابست دل تیز گام گرداں
 یا مے حلال فرما یا غم حرام گرداں
 قربان سر نیزم برگرد و ام گرداں
 با ما بشاد مانی یک روز شام گرداں

حکم شراب شاید پنهان مکن نظیری پیغام خاص خود را دستور عام گرواں

چند فارغ از نشاط در دو دریاں زیستن
همچو خون مرده ز بر پوست پنهان زیستن
شوق این ناشنای عشق و این نسبتی
تشنه دیدار و انگه در بیابانی زیستن
خوبی از اندازہ بیرون میری انصاف نیست
دشمن جان بودن و شیرین تر از جان زیستن
دیدہ پُر اشک ز بان پُر شکوہ مشکل حال نیست
با چنین نازک دلیها سخن بجان زیستن
عیش بخواران مفلس اسپرغ خلوت مکن
باید م از خانه همسایہ پنهان زیستن
تاسخ و سار و صحبت تابش گشت و سیر
همچو گل طرے بستم از پریشان زیستن
مشت خاشاک نظیری شعله کرد و نشست

باد شمع انجمن را تا بپایان زیستن

صد غم ز غم پیاله ستانند بیا و من
صد غصه تیغ تیز کند و عناد من
گرد و ز شیخ و برہمنم کار بستہ تر
در چین ابروئے گرہ شدکشا و من
تسبیح و سجده از گل میخانه میسکنم
خاک مراد بخش برآرد مراد من
پروائے راحب و سر ز تارم از کجاست
باید بہ بیت درست بود اعتقاد من
بعد وصال رخنہ بکارم نمے کند
از بس بعشق گشتہ قومی اتحاد من
بر آتشم خمار شراب تو آب ریخت
جامے بنوش و دود برآر از نهاد من

چندے بجیلہ رفت نظیری براہ عقل

ہرگز براں رہودہ بنود اعتماد من

بسے الطاف و احسان کہ حیرانی چو دیدن
کلم را خود سرشت عشق خود را آفرید از من
عنایتمائے پنهانیش بہ گویم معاذ اللہ
بخارا و دیگرے یوسف کہ نتوانی فریاد من
خیال اولیالب کردیرون دور و غم را
بصد شمشیر نتوان کیسہ ثور را برید از من
سخن شوریدہ مے آید نمیدانم پہ کیویم
ترش مے بتیم آں رو را مگر حرفے شنید از من
بہارے بر سرم بگذشت و سخن از کلم نشکفت
بہمان خاکم کہ دایم خار کلفت میدید از من

تقاضا بر تقاضا چوں توانم لب فرو بستن
 در بهشت آسمان عشق میخوابد کلید ازین
 زد دیگر کشتگان فخر را بخون غلطیده تر خواهم
 که در روز جزا منظم تر نبود شهید ازین
 بجز سر کوش کای و سربارے دیار کای
 من و اہوئے صحرائی کہ دایم میرید ازین

نظیری بس ازین آہ و فغان در خراش آخر

بمردم تاب کے آزاد دل خواہد رسید ازین

چہ خوش است از دو یکدل سحر حرف باز کردن
 سخن گدشته گفتن گلہ را در از کردن
 گئے از نیار پنهان نظرے بہر دیدن
 گئے از عتاب ظاہر گئے بنار کردن
 اثر عتاب بردن ز دل ہم اندک اندک
 بید یہہ آفرین بہمانہ ساز کردن
 تو اگر بجور سوزی ز جفا کشاں نیاید
 بجز از دعائے جانت ز سر نیار کردن
 پختن گرفته و جام بیان جان شیرین
 کہ تو اں ترا و جاں را ز ہم متیار کردن
 زخمایے ندارم سرو برگ سجدہ بُت
 دل و خاطر پریشان نتوان نماز کردن

تو بخویشتن چه کردی کہ بما کنی نظیری

بخدا کہ واجب آمد ز تو احسن ساز کردن

روایف الوائے

از نصیحت ز سر ز دور وئے تو
 از شکہ گرد و ترش ابروئے تو
 چند گرم خشم و بیباکی شدن
 رُوئے تو در آتش ست از خجئے تو
 پامئے ما مشک تو آ میختند
 رنگ ما نگر فتی و ما بوئے تو
 تا کہ پا از خانہ بیروں مے نہم
 در بیاباں میرد آہوئے تو
 گریم و خاک بہت شویم باشک
 جائے خود کم کردہ ام و رکوئے تو
 کہ گئے از رشتہ ام سیراب کن
 آب خوبی نیست کم در جوئے تو
 سخرہ مرزاں محققہ مریم فرست
 تا دلم بکشاید از پہلوئے تو
 بہر دفع مرگ حرز جاں کنم
 گر خدائے یا ہم از بانوئے تو

دوستان را پشت بر صحبت گمن

روئے دل دارد نظیری شمع تو

نویز عید گل از نورسان باغ شنو
سرم ز حرف پراگنده گوئے در شور دست
شہید یار بناورد گاہ یار او لے
بر اہل شوق رؤیای در غمے بندند
درون قطره بطوفان عشق شور ہے ہست
نہ اصطلاح رہ آگہ شود نہ ہر سیر خار
خبر نہ عرصہ کنعان و مصر بیوں پس
قصور عافیت از خود گدشتگان دانند
بشارت طرب از گرویش باغ شنو
صدائے مغز پریشاغم از دماغ شنو
ہمیں وصیت پروانہ از چرخ شنو
نوائے بلبل اگر نیست صوت نہ از شنو
صدائے سیل بہ اطراف باغ و راغ شنو
لطیفہ کہ شوقی از اداس شنو
ہزار یوسف گم گشتہ در سر راغ شنو
زمن مذمت آسائیش و سر راغ شنو

ز غم بسوز نظیری کہ گفتہ بود ترا

ندیم میکدہ شولا بہ گوئے و لاغ شنو

نہ نیست دوران انشاے رطل ملاماں کو
تاج عزت با نشست و تخت فعت بست
ہوم و دشت ملک پر از لشکار فرہ ہست
سنگ باران بہت بر مار و زنباز حادثات
عالم از دیوان مردم روئے دار الجہل شد
حسب حال خوش کس از مجموعہ یارے سخاوند
مطربے کردے بگرد آسمان احوال کو
سلطنت ایک جھانڈے بلند اقبال کو
جرہ شاہینے کہ با کبکے زند چنگال کو
راستیایاں خواہیم بر پریم اتا بال کو
مہدی از ترس اندھے آید ہر وں بجال کو
حافظ شیراز را دیوان فرخ فال کو

بر خیالش راہ آمد شد نظیری بستہ شد

کوئے پراز بواہوس شد غزہ قتال کو

بدور ثبت، نتوان نیز بود دور از تو
مرا کہ شمع حسن تو کردہ سرگرداں
فلکندی آئینہ را از نظر بے قیدی
حسد بخویش بُرد عاشق غیور از تو
نہ غیبتم بحضورت و نے حضور از تو
بجز دل تو ندیدم حلقے صبور از تو

بتلخی از نظر خشمگینت افتادم
 امید بود که شمع مزارین گرمی
 تو گر مرا بکشی و بتحریت آئی-
 و گر بغایت بر تر بتم نفس را تی
 کرامت بجای داده اند حسین ترا
 بے چو پست نکر دم بجنده شور از تو
 بر آستان سرایم نتافت نور از تو
 میان حلقه ماتم کنند سور از تو
 تیر لحد شودم عرصه نشور از تو
 که سرزند بدل ماتم سرور از تو

نظیری اندر این خوں فشرده چند خوری

بگیر کس نگرفت ست دل بزور از تو

عیش تنگم کرد دل افشردن چکنو نایب از تو
 عهد منوں خواهم از خویش چون گویم با
 هیچکس رخت از طلسم آسمان بیرون نبرد
 عرصه کیخسرو و افراسیابست ای بساط
 ظلوت شب نده دالال جد و دوتی گرند پشت
 میروان دست فرصت زود تر در باز کن
 از وروں ساغر میاور و ز بروں مطرب خوا
 لطف خلقتش عیب محتاجاں بپوشد غم مخور
 نعره یاحی مزین برگ صبحی ساراده
 گر امام مسجدش ماموم بیند در نماز
 چشم سوزن اں که نار آید بیچ و تاب از تو
 خشک سالی آگه گرد آید و نایاب از تو
 کشتی صد چول سکندر مانده در گرداب از تو
 پس خوں غلطیده بینی رستم و سهراب از تو
 دلبر آمد که گرد دست شیخ و شتاب از تو
 شمع حاجت نیست گیر و خانه را همتاب از تو
 بے دفن گرم گرد صحبت اصحاب از تو
 بوریائے فقر گرد لب سیر سحاب از تو
 آفتاب ست او نما ندید هیچ کس ز خواب از تو
 روی بر اصحاب ایستاد پشت بر محراب از تو

باز زیرک طبع و نازک گوشت لگیرش مساز

باں نظیری نکته مے پرس ره باب از تو

بدست طبع عنان داده درینخ از تو
 حریف نغمه مستان و صحن بستانی
 ز عیشمائے صبحی بداین عصمت
 بصیدگاه ضعیفاں ز بازو شونے
 بچنگ صد هوس افتاده درینخ از تو
 نه مرد سجه و سجاد و درینخ از تو
 چه داغ شرم که نهاده درینخ از تو
 چه تیر جور که نکشاده درینخ از تو

مگر دلائے لالے دریں سراپستان
 جمال موصلیاں خوئے کوفیاں داری
 بنا ز کشتہ و بر مزار کشتہ و خویش
 ز نام شرم بیک جرعه میدہی از دست
 فسون و عشوہ اثر زود میکند بدلت
 بچھے کہ پیر و انگی نیر زند ست
 بگفت سوسن آزادہ در بیخ از تو
 نہ در دیار وفا زادہ در بیخ از تو
 تھیتے نفر ستادہ در بیخ از تو
 سبک وقار و نیک بادہ در بیخ از تو
 بہیچ رام بشوی سادہ در بیخ از تو
 چو شمع تا سحر استادہ در بیخ از تو
 بہر حدیث نظیری عتاب میوزی

بکین اہل دل آمادہ در بیخ از تو

دوش کر ویم دل دودیدہ بیدار گرد
 پاکبازانہ کشیدیم سر از داد و حریف
 علمی شقہ عمامہ از ان زلف نہ داشت
 چون بر آیم سر از دائرہ مشکینش -
 آبروئے من اگر برد جمالش چہ عجب
 بندم از صومعہ ز تار کہ وردی میخان
 مرغ محبوبس گر آں سبز ہشتہ بیند
 گر رود سر من ازین شورش مسود از دم
 مے شود ہر نفس از عشق نظیری رنگ
 دلخ درویش کہ کردہ است بعیار گرد

ہمنفسے بجاں خرم قافلہ تستار کو
 جاوئے او بخواب خوش غارت صبر میکند
 فائدہ نمیدہد از روئے تلخ ناصحاں
 منکہ سخن نمیکنم شادی بوستان کہ است
 حادثہ از ہزار سوراہ نشاط سبتہ است
 مروے از ان میں کجا گردی زان یار کو
 گم یہ منتب رو مرا شورش کارزار کو
 ایں غم ناگوار را بادہ خوشگوار کو
 منکہ رقم غمے کشتم ردق تو بھار کو
 غمزدہ را طرب گئے جو سر کوئے یار کو

آچوں سگ کہون روفا سر بقدم نہادہم
 فاقہ کشم خبر کرا حملہ کس نہم شکار کو
 پر زنگلم مشا قوت اقتیاد نے
 عشوہ یاس میخو رم حاصل انتہا رکو
 کس نمو و جرعه کر جگر مگر کی خواہست
 خستہ درد سر شدم بادہ بے شمار کو
 بہست زگوشتہ بے عیش بدامم آرزو
 زدے ناست تادلم ستے پایدار کو

بخت نظیری از ازل حادثہ زائے آمدہ

توشہ عشرتش دہی راحت روزگار کو

از صبح روزگار کشادہ جبین مجو
 روئے شگفتہ از دل اندو گہیں مجو
 چشم ثبات مہر ندیم با سماں
 جسے کہ برفلک نبود از زین مجو
 قاصد پیام یار زما آورد بہا
 آسجا کہ زلف و چہرہ نمودند جادوئے
 آسجا کہ زلف و چہرہ نمودند جادوئے
 تمثال خوبئے دو جہانت نمودہ اند
 در زلف و رخ نظارہ کن غافل بنگر
 عشاق اور نور و ظلمت گذشتہ اند
 تلخ از لبش چو نخل عسل جوش میدند

بانیک و بد بساز نظیری روزگار

گر باغبان گیا دہت یا سمیں مجو

بدل نگا دارم گلہ بے نہایت از تو
 بہزار جان سپاری ز جفا نیامدی باز
 بکدام امید و ادبی نکند شکایت از تو
 شدہ نا امید دیگر دل من بجاییت از تو
 دل پر شکایت از غم لب پر حکایت از تو
 سر و برگ من نداری بکجوار و مہینہ اندام
 تو بخندہ لب بجنباں دل و جان تو مسلم
 تو برحم آشتی کن من و این لایت از تو
 کہ اگر بخون بگردم نرسد حمایت از تو
 گنہ و جنایت از من کرم و عنایت از تو
 کہ ہر روز حشر حریف نکند سرایت از تو
 ہم مرگ شد نظیری جفا شد از ہی

رویف اطهء

از گلستان گل به باز آرمده
 عید مغان گرفتار آمده
 گر نمی تا لم بقاؤن بر قسم
 زخمه بیگانه بر تار آمده
 بیخته اند این جهان آتا چو من
 مروت عشقه بر رخ کار آمده
 یکدم از بیت خانه غافل گشته ام
 صد گره در کار ز نار آمده
 از نفس در باغ خویش دل ترم
 رشته ام در خار دیوار آمده
 انده انده ز ایدم کائینه را
 مایه زنگار زنگار آمده
 مستی مارچه داند از کجاست
 آنکه از میخانه هشیار آمده
 دوست از مقصود کوه کرده ام
 بر سر انگشتم ز گل خار آمده

از نظیری شکرستان شد جهان
 در نفس طوطی بگفتار آمده

دیوانه ام ز خانه مشوش برآمده
 طوقا غم از تنور باتش برآمده
 آں صید عاجزم که نه تاثیر کین من
 تیر و کمال شکسته ز ترکش برآمده
 سرگرد نبوده کاسه ام ز لای غم تپی
 صحبت میر میکرده ام خوش برآمده
 کعبه تین اختر من نیست نقطه
 زین نقشها که چرخ منقش برآمده
 باریده برگ گل بس از سنگ طعنم
 در کوچه که طبع جفاکش برآمده
 باو شکسته خاطر سلطان جرم من
 کرد خانه ام غم می بغیش برآمده

من ترسم این شراب نظیری جنون دهد

دیوانه ز شیشه پرسی و شش برآمده

زان نبریں کلاه که بر سر خضاده
 منت بتاج بر سر قیصر خضاده
 بر چهره زلف خال بود خوشنما و لیک
 خط بر عذار از همه خوشتر نهاد
 آغوش جانم از برو مویت محطرت
 گل در شکنج زلف معنر نهاد

حُسن تو زیور تو بس ستا پس قدر چرا
 ترتیب ساز جشن ملوکانه کرده
 مینا بکف ز ساعد سیمین گرفته
 از کبر بر مراد دل کس نبوده
 خط عاشق لبان پر ز انگبین بست
 آبجیات میچکد از لفظ چوں درت
 برگوش و سینہ ز حمت زیور نماده
 اسباب بزم و رزم برابر نماده
 خنجر بہ پیش از مئے احمر نماده
 تہمت بہ بخت و جرم برا ختر نماده
 در راہ مورد و ام ز شکر نماده
 لب بر زلال خضر و سکندر نماده

اوراق نظم و نثر نظیری گو بسج

بحرے بکف ز سینہ گو ہر نماده

شاہدے بر سر این کوچہ پیدا رشتہ
 گل کہ خندان و شکفت ست باین مینار
 گر بازی کہ مقیم ہر کوش گروی
 بس کند غارت ہند و مسلمان زلفش
 آشیای ہمہ مرغان چین ویراں کرد
 ماہ کنعان سفرے کرد کہ بانہ دید
 صد حسین لب و شربت گامے بخشید
 ہر گرجان دے ہست کند رکازش
 ہر کہ زیں راہ گذشت ست گرفتار شدہ
 کہ پیائے دلش از کوچہ ماخا رشتہ
 بس غریبان نگری بیدل بجا رشتہ
 بدر گوش بہم سجدہ و نثار شدہ
 کہ بشتب ز گسشت از زمزمہ بیدار شدہ
 یوسف است کہ اہش ہمہ باز رشتہ
 بر سر کولیش ازیں عریہ بسیار شدہ
 زود بینی دو جہاں بر سر این کار شدہ

ہجر و مخموری ہمسایہ نظیری سہل ست

بخت آں ست کہ در میکدہ ہشیار شدہ

کار بیعت بر ملا گذراں ز خفا گرہ
 سیارہ و ثوابت ایں کار خانہ
 بس رخ روئے ز چو گلست در دہان کنند
 کسب معافی از نظر عشق کن بہت
 کوتہ مساز دست ہی کین نگار را
 فکرے چو تار سجدہ سرتا بپا گرہ
 دہا چو کہر با ست ز خوف قضا گرہ
 چون غنچہ داکنی گرا ایں پروہا گرہ
 صد نکتہ را بہ نیم اشارت ادا گرہ
 برگوشہ نقاب بود و نمنا گرہ

از بس کرشمه میکند از پرده آشکارا
گو یا ترم ز بلبل خوش نغمه در بهار
در دیده میشود نظم از سیاگره
تکشا یدم ز گردن این آسپاگره
زین چرخ خاکبار که به صبح روزگار
دامن چو کو و کان زندش بر قفاگره

طرح بقا مدار توقع که خاک را

بسیار هست در دل ازین مدعاگره

آب رز در نیم آتشین نشده
تیر این لعل در دوا میزست
سیر از خاک جرعه چسبیده
وزنگین خانه خوش نشین شده
مزه نگرفته و ز میسکه
بر چنان لب عجب که تا امروز
لحن ابلیس آفرین نشده
از غم در چنان غمین شده
هر که یکبار دیده روی ترا
سنبلیت فرش یا سمن شده
چه شوی پائمال گل چسنان
قابل جیب دآستین شده
سیب سیمین بمیوه در دیده
خاطرش جنت برین شده
کیست کز سلبیل خسارت
در این باغ خار چسبیده
از مرده دیده ارغوان زارست

بے قبول نظر نظیر می

رقم سجده بر جبین نشده

سر داده و بند نهانی نهاده
گر در ره وفا قدم برگرفته
دل برده و داغ نشانی نهاده
بر خود هزار کوه گرانی نهاده
یادت بخیر باد که در گریه گرم
مهر که پیش از آن نتوانی نهاده
ارزا کن کرشمه و شوخی که بروم
در طبع نیز شوق جوانی نهاده
از برج لب مفرح یا قوت داده
تخم هزار دل نگرانی نهاده
فارغ غلیشیم که در آب خاک ما

نہیں نیشویم کہ درنائے دیوے ما ذوق ہزار رود و معانی نہادہ
 ببل خمش نیشوداے غنچہ لب گئی درخوردائے گل چہ معانی نہادہ
 باکس زمانہ عہد نظیری بسر نہرو
 دل بروقائے دشمن جانی نہادہ

دل گداخته غم و زخم توں فیتہ رگرمی جگر منفر استخوان فیتہ
 نشاط روز جوانی بسر نہ آید کہ بہچو تیز سجست از خیم کماں فیتہ
 خبر سیرت آئندگاں چہ پیشوید کہ ماندہ ام بغریبی و کاروان فیتہ
 روزگار دل شادماں غمے بنیم کہ از ہجوم بلا راحت از جہاں فیتہ
 کس از تلاطم دریا بروں غمے آید کہ کشتی کہ بہ بیہیم بر کلاں فیتہ
 چہ از تمیز و خرد مفلس انداں مردم کہ یوسف چو تو زین شہر را بگاں فیتہ
 ز بس بصل تو جانہائے خلق پیوندست در فتن تو نہ ہر تن ہزار جاں فیتہ
 ز بیم ہجر تو ہر جا کہ بودہ عقل و دل رکاب دست تو بوسیدہ رعناں فیتہ

ورنگ چند نظیری غم شاسک و جہ

کہ پیش از انکہ شود بردے گزشتہ

روندگان ملولیم رو بہم کردہ دماغ در سراسر افسانہائے غم کردہ
 گرفتہ کوہ و بیاباں باشک چوں باں دسے چو برق با فروختن علم کردہ
 بطرف ہر چہ چشمہ نمودہ رواں بخاک ہر قدمے دانہ بہیم کردہ
 بزوق کنج فراغے کہ شاد نیشینم ہمہ حوالے آفاق را قدم کردہ
 بسر کلاہ غمدر کشتستہ بر مکتسو تقاب تاج فریدون و تخت جم کردہ
 زبان عقل غمے لال کردہ چوں لہ علاج مئے بعد جہائے و مہدم کردہ
 اگر پیالہ مئے دادہ اندا گر خم زہر زخوان دہر قناعت بہ بدین کلم کردہ
 باشتیاق اجل را غم پر پیوہ مقام برورد رواڑہ عدم کردہ
 زریر پردہ دل و لبر نہائی ما کرشمہ بر عرب و ناز بر عجم کردہ

حکایت لب و مرده زنده میسازد مسیح را که با عمار متهم کرده

بوده مستی عشق آشنای نظیری

که نیش بر صمد و روی با صدم کرده

از ماهان ز کثرت اختیار بوده
چون گل بزی پرده صمد خار بوده
از نور دیده در نظر مایا تری
پنهان نموده و پیدار بوده
فریاد جان همه ز گرفتاری فراق
تو در میان جان گرفتار بوده
خامش که گشته ایم در اندیشه گشته
گویا که بوده ایم بگفتار بوده
هم طره فتنه زاشد و هم غمره عشو گری
کز شور حسن بر سر اظهار بوده
در هر نظاره کشف حجب بیشتر شود
تو نور دیده مایه ویدار بوده
قوی تر از خلوت عزلت طلب کنند
تو شور شهر و تنه بازار بوده
دل بر حبه ده است تو دجی گشته
غم هر که داده است تو غمخوار بوده
انکار حال ما چه کنی کردیم است
باما بدید و میسکه مدکار بوده
پرکش چو میکی ز خطا و ثواب ما
چون هر چه کرده ایم خبر داده

جان مست میشود ز حدیث لب و مگر

هم صحبت نظیری خمار بوده

سوئے هر کس بنایت نظر انداخته
تأقیامت ز خودش بخیر اندخته
طعم نیست کزین کو سلامت بودم
که بهر سو که بهم پائے سر انداخته
عقل در حلقه نگین ز بس اندر خم زلف
دل سودا زده بر یکدگر انداخته
فهم در دایره تنگ جان تو گم است
گر چه از حلقه خالش بداندخته
دل آشیرین سخنان تو ادا شو ریت
که بگفتن بکے در شکر انداخته
دل پاکست که گشته رویت باشد
خامنا نهما بشکر خنده بر انداخته
شاه در کلبه درویش اقامت نکند
دولت ماست که بر ما گذر انداخته
دیدم صمد جلوس داده و میسوزم
آتش هم بپس که چه درختک انداخته

ہیں چہا گشتہ ام ای ضرور اگے دیرت
 کہ چہ پروانہ نام آتش بہ پر انداختہ
 گفتیم این راہ رسیدت بپایان دیدم
 کہ ناول قدم قدم و تر انداختہ
 منکر تقدیر جیبت کش تدبیرم بود
 بستہ دستم و زخم زخراںداختہ
 باید انا اول شب کرد نظیری شب گیر

بار در مرحلہ منقطع سرانداختہ

گر پائے سرو دامن یارے گرفتہ
 از محنت زمانہ کنارے گرفتہ
 آگہ نہ کہ در چہ نفس سود عمر تست
 از نفس اگر نہ عیاے گرفتہ
 عمرت ہمان مہست کہ بایار بودہ
 بیجست اگر جز این شجائے گرفتہ
 ہمشدا ران بطن خود تیرہ کردہ
 از ہر چہ بر ضمیر غیاے گرفتہ
 شعلہ سہنہ سنگ مردم نمیخورد
 از خود بریز اگر برو بارے گرفتہ
 گرد و شید زخمت چوں مسج اگر
 وقتے رکاب شیر سوارے گرفتہ
 ہر سو فقیر فاتحہ در کار میکند
 یکبار از دم کہ نشاءے گرفتہ
 ناناں مجہنم خویش مشو بیج ز امتحاں
 بازی ز کبتین فلک خوردہ دم
 چندیں فرامشی ز جیبت دیا رحیمیت
 آخر اجازت از پے کارے گرفتہ
 ایجا صدراع اسیر مجبورے خورد
 تو سر در دیم خمائے گرفتہ

بو از شمیم زلف نظیری نبردہ

گر بر فراش عیش قرارے گرفتہ

غم بہ زادادہ دل بہ نوا کردہ
 از تو پذیرفتہ ایم مہر چہ عطا کردہ
 جز گل و برگ ضنا حاصل تسلیم نیست
 بیج ستم کندہ قطع جفا کردہ
 نوبت شادی دیم بندگی از ما زلفت
 شہرہ بدلیخ تو ایم گر چہ ہا کردہ
 جفت بلا چوں شدیم گرنہ بروز الست
 ما کہ یلے گفتہ ایم قصہ ہلا کردہ
 ہر کہ تو روشن کنی مفت نگر و کسے
 ہم تو بہیچم نخر چوں تو ہوا کردہ

عشق تو مستی بخلق بے مے ساغودہ
بر در میخانہ ام از چہ گدا کردہ
ہر کہ جمال تو دید دولت جاویدیت
سایہ زلف سببہ پر ہما کردہ
ما ز قصور ادب غرق گنہ گشتہ ایم
تو ز غلوئے حیا ستر خطا کردہ
غائب و حاضر ہما در ہمہ جا بودہ
پشت بتو کردہ ایم روئے ہما کردہ
گر یہ شب و کیم شمع گئے دل چسرا
مرو ملک یدہ را لعل لب کردہ
قطع مروت غائے یار نظیری مباحث
سایہ گرا از آفتاب ہیج جدا کردہ

عشق افسر ز سرچم باشارت برده
باسپاہی دل محمود بخارت برده
نہ تو اندلب عینے بصد اعجاز گرفت
دل کہ آن چشم مہندس بہارت برده
خواجہ در کعبہ زندان نظر باز ملاف
کہ گدا قام شدہ اینجا بحقارت برده
عشق را فائدہ در کوئے زیانکارانست
ہر کہ زمین کوئے سفر کردہ خسارت برده
عشق در سینہ و طاعت سجزا کردہ بدل
کنج در خانہ و دانگے بہارت برده
بسکہ بگریستہ ام و ہجر کم گری نیست
گر یہ ام از نفیس گرم حرارت برده
رو مجراب گریبان تو نہ تو انم سو و
کہ زمین دیدہ آلودہ طہارت برده
من بیاں ہیج ندارم کہ سخن گفتن تو
از من اندیشہ معنی و عبارت برده
کردہ بر من در افسانہ بے سماں باز
قفل خاموشی و مفتاح بصارت برده
لے خوشا عاقبت کار نظیری در عشق

دروفا مردہ و جانان بزیارت برده

آنی کہ بجاں ناز ترا خورشیدہ
خورشیدہ بچشم از رخ تو نور کشیدہ
گیسو تو بیریہ کمند از دم افعی
مژگان تو نیش از تن ز نور کشیدہ
آں کہ خوشن میکید از زلف بنا گوش
گوئی عرق از عنبر و کا نور کشیدہ
از معنی فہم دہن تنگ تو اوراک
یک نکتہ بیاں کردہ سخن کشیدہ
بے دور تر از شیرہ جال ساختہ صدا
خمار کہ صد شیرہ انگور کشیدہ

کوئے تو کنوں عدہ گئے منتظران ست
مجروم ز دلجوئی آں چشم سیا ہم
بسیار شد اندوه و غنا کے بود آخر
ایوب مگر چارہ رنجوری ما را
آشودہ جزا رگوشہ ویرانہ نگرود
انفال کہ بمنزل ساندیم رشتی

دیر یست کہ موسیٰ قدم از طور کشیدہ
مژگان تو برگردنگہ سو کشیدہ
بنیم بصبح ایس شب و چو کشیدہ
دانکہ ازیں علت ناسو کشیدہ
دیوانہ کہ آزار زعمو کشیدہ
بارے کہ دو چندان کمر کشیدہ

دل خست و فریاد نظیری دردن ست
رنجور نفس از دل رنجور کشیدہ

ادب سے تند و سرکش کس این خوشنودنہ
عاشق منافق میشود و غرہ غماز تو
حسنتم نمکھا ریختہ عشقت جگر ناسوختہ
تے قہر و جنگ بر ملائے بہر لطفہ رخفا
اندیشہ پنهان تو سرمایہ سودائے ماست
تا تو کو تر میشوی من مبتلا ترے شوم
عیش ضعیف تلخ مایا ب نصیب کس مباد
ہم صحبتاں رو جد و ما از نقل بر جامانہ ایم
ور افراق حال ما صد کوب منو من بہت
گرہ دید قسمت در اذل نایابی و گشتگی

صد بار رنجیدی ز ما مارا گنا ہے بودنہ
صد فتنہ انگیزی تے قصہ زیان سودنہ
از پختن سودائے تو حاصل جز اشک و ونہ
آخر عید انجم چه ام قبول نہ مردود نہ
صد جاں اگر نقصاں شود در راہ تو نابود نہ
خسین ترا دور رہی در و مرا پہود نہ
در مجلس ما چاشنی در حیر ما عود نہ
ما کا ہلاں اجنبی از نفسہ داؤد نہ
در اجتماع کار ما یک خست مسعود نہ
یک سالک جویندہ را رو جانب مقصود نہ

یا از حبیبی من خوشاں اصحاب مجلس میکشاں
ہجر نظیری را سبب جز بخت خواب آلود نہ

ور عہد تو یک سر گریباں نہ رسیدہ
محمود پریشان سر زلف ایاز ست
بچوں نشد آرام پذیرہ اندر رخ لیلی

کش چاک دل از سینہ بدماں نہ رسیدہ
کار یست محبت کہ بسا ماں نہ رسیدہ
در ویست جدائی کہ بدماں نہ رسیدہ

ہر قطرہ از چشم ترم سیل چہا نیست
دیر بستی کہ از نگہت پیراہن پوست
بس کہ ز سن زلف گر نگہ تو بسندیم
مایم و کتابت و چراغی کہ غم و غمش
صد بار ز آغاز با بنجام رساندیم
فریاد کہ طے گشت رہ عمر نظیری

ایں جان الم دیدہ بجاناں ز سیدہ

بجائی اے گل دل را برنگ و بو کردہ
گلے برنگ تو گلچیں پچیدہ از چمنے
ہزار جنس نے آورد در میان خمار
سپاس خلق تو بر جان عاشقان فرضست
لب از عداوت حرفت نمیتوانم بست
چگونہ مردیک شب پرست مابیند
ترا بقول و غزل رام خویش نتوان کرد
تو گل بجیب گر کن کہ عشق چارہ ششاس

نظیری از تیرہ دل خار خار غیبرکن

کہ عشق آب نوی دیدہ را بجو کردہ

نے سنبل تنبا کوئے نہ آتش رخسارہ
منقار زندیں بادت تادانہ زیں انگہر کنی
درخیل تنبا کوئگر صوفی شدہ یار آمدہ
چوں مید مجنوں ہر طرف افگندہ از سر طرہ
مردم گیا از چیں مخر تنبا کو آچیں سر
خواہم دہر و جداں قدر جام نے تنبا کویم
دل بوئے خامی مید ہر بیلغ آتش پارہ
کے مرغ اس آتش بود ہر مرغ آتش خوارہ
در کوئے خود گر گشتہ در شہر خود آوارہ
چوں دل ساک ہر کجا افگند از بر پارہ
ہم مایہ بے مایہ ہم چارہ بیچارہ
کافتم بطریق ابروئے چوں نرگس نماوارہ

اند رکنند و دوا و کز سنبل و بوجہ است
 ہچول کلیم اقتادہ ام اندروم سحرارہ
 موسے بقوم خویشتن لوح بدیض نامو
 یا حور سمیں ساعدے کرد از مہ نو پارہ
 ہر جہہ کے مستی و ہر ندیم آ شام را
 از جنس آچیں کشتے موزہ قسم ہندی کارہ
 ساعر نظیری کم بخش زین خشکے ہر دم بخش
 کت موم از و شد آہنے کت لعل از و شد خارہ

در شہر کو ہنگامہا بہر تماشا کردہ
 تا خلق را غافل کنی صد فتنہ بر پا کردہ
 و سوا سیان عقل را در قید شمع افکندہ
 سودا بیان عشق را سرگرم سودا کردہ
 روز قیامت ہم عجیب گرام مشتاقاں ہی
 تو کز فریب وعدہ دہا شکیب کردہ
 زلفے پر از خاص خدم روئے گرفتار ش چشم
 غرض تھل دیدہ آہنگ غوغا کردہ
 در خلوت و عزلت ز تو غائب میگردد کسے
 صد عابد مستور را در شہر رسوا کردہ
 نے یار و محرم را گزرنے صبر و راحت انقر
 آخر دین دیرانہ دل تنہا چساں جا کردہ
 ترسم کہ در روز جزا گیرند خلقے دامن
 باد گیاں بارے مکن چورے کہ با ما کردہ
 اے عشق کا غار از تو شد آخر سرانجامے بدہ
 شجر یک شوتے دادہ کارے تقاضا کردہ

ہر شوشہ میخوای بدہ پیش نظیری نہ نیست

امروز نقدی در نظر گر وعدہ فرما کردہ

دلے دارم از و دہا شکستہ
 دلے از ہر صدائے پائشکستہ
 تنے دارم ز طوفان حوادث
 چو کشتی در تہ دریا شکستہ
 زر عنایاں کہ بر آتش نہبدم
 چو عودم سر بسرا اعضا شکستہ
 بر اصلاحم فلک را دسترس نیست
 در ختم شاخ از بالا شکستہ
 کسے زان نشنود و ادم بریں بام
 کہ سقف گنبد مینا شکستہ
 اجل از غم نمے ساز و خلاصم
 بمرگم آستین عمدہ شکستہ
 شب دنیا سیاہ از دست و دست
 پر طاؤس قدر پائشکستہ
 چنین ہر مست خرم کوہ از ان بہت
 کہ شیشہ لالہ بر خارا شکستہ

ز بس کر شادی امروز ترسم دلم از عشرت فردا شکستہ
 جہاں در کار ہر کس دید نقصے قصوریش بر سر دانا شکستہ
 کمان ابروئے ایں زایل رعنا بجادوئے ید بیضا شکستہ
 ز بس از فتنہ میترسد نظیری
 سپاہی را بیک غوغا شکستہ

دل بریں نافوخ آشیانہ منہ چشم بر شفقت زمانہ منہ
 ناگہاں میزنند طبل رحیل رقت خود جوہر آستانہ منہ
 تاکفائے و شاہدے باشد پائے بر آستان خانہ منہ
 بدرہ تادست درمیاں دارد باوہ و چنگ بر کرانہ منہ
 مے و معشوقہ شبانہ خوشست نان و پیہ آہ شبانہ منہ
 مرغ دل دار از قفس آزاد بردر خانہ آب و دانہ منہ
 گوش بر نغمہ غزلے نہ چشم بر جرعہ مغانہ منہ
 دیر یا زود میرسد روزی بر جہاں قحط جاد و دانہ منہ
 ہرچہ دست دہد نکوئی کن عذر پیدا کن بہانہ منہ
 اثر زندگی بگور فرست از پئے مرد کے نشانہ منہ
 عشق ہمراہ بر خنہ ناید پائے در رہ بجز لگانہ منہ

بانظیری نشین و وعظ شنو
 گوش بر ہرزہ و فسانہ منہ

تو بر سر کو دکان نہادہ ما بر کف دست جاں نہادہ
 بس سنگ گراں بہ بیج جانہا در پلہ ابرواں نہادہ
 یک سود نمود زیر زلفت در ہر شکنے زیاں نہادہ
 در قند تو خندہ رخسہ کردہ ما جاں بقصور آن نہادہ
 لب دادہ بمشتی شکر چیش بس نہ رخ شکر گراں نہادہ

ما پست گرفته ز رخ نازت تو پای بر آسمان نهاده
 بگرفته دلمے چو خارہ در بر بس پشت بر پریناں نهاده
 شب ناسته بسته بودکان را سنگے بکلید آن نهاده
 شمع کے رے یک نظر بامت زر بر کف پاسباں نهاده
 وز شوق تو جان در آستینہا رخ خلق بر آستان نهاده
 بس خاک و بیم تو نظیر می برداشته بردہاں نهاده

پر وہ بردار وصلائے بے شیخ و شائبہ صومعہ داران عارف اشراف نابہ
 آخر اے ابر کرم پروردہ فیض تو ایم دودان مالشنگاں برخاست مارا آبہ
 از ادب حرفے رحم آمو زگار ما نکرد دفترے او حین خود داری بایکبابہ
 این دل افکنده رایکبار بردار از میں گرنہ داغ مهر تو باشد برد بر نابہ
 ترسم از خوزیری زلفت کہ گیر دوامنت خون دہا از تسک بخش میچکہ کم تاب وہ
 خوابش از سر رفت باما ہر کہ ہم نوشت تاب بیداری نداری تن بجائے خوابہ
 وہ کہ از طوفان عشقت برق دل آ آب برد من نگفتم سر بخویم ایں ہمہ سیلابہ
 از حرارت ہر شمع ضعیف دل فزوں میشود یک صباح از لب خرد شربت عنابہ
 از تنگای دل بچشم جان نظیری بندت
 روتے بر محراب داری پشت بر اصحابہ

تماشوی ہم انیس آگاہی طلاق خوابہ ترک بالین حریر و بستر سنجابہ
 نقش ہر پیر پیش آید بچلنے دل بشوئے سر بصورت خانہ نام و نسب سیلابہ
 ساقی از نوشی بگوید زہد و تقوی کن شمار مطرب از دستے برآر و جبہ و جلبابہ
 بادشہ زندست عارف جامعہ رندی ہو پیش جیہ سالوس و تسبیح ریا بر تاب وہ
 دژ منداں را علاجے ناں نظر و یوزہ کن مستحقان از کاتے ناں و لعل نابہ
 چوں چنین کردی و ش بر کوہ و صحرا کن گذر خار و خار از خواص قائم و سنجابہ

توسن طبع و ہوا سردا دہ میرانی کجا
از سیہ چشمان ہندی آب در شہمت نماند
دور از مقصد شدی آخر غنائے تاب
آب ریزاں میشو و دریز و چشمے آبہ

رہ خطرناکست و منزل و روز بہن ترکیس
روز بیکہ شد نظیری ترک این اسبابہ

کیست این از روئے رعنائی بچو لال آمدہ
در صفا چوں صبح دم ورتازہ روئے چون ہمار
کردہ در ہر کس نظر بر خویش نازاں آمدہ
صد گلستان سنبیل و گل و در گیال آمدہ
چشم قربانیست بر دیدار حیراں آمدہ
من خودم در اشک گرم خویش بہیاں آمدہ
روز گار ما ز سرتا پا پریشاں آمدہ
ہمچو کوہ از چشمہا سیلم بہاں آمدہ
کین دیر نیم بیادش بعد نیماں آمدہ
کار خویشیم از زبان بر خویش تاواں آمدہ
کوششم بے مزد و منت صنعت بے نرخ و قدر

شکر شد نظیری یار و غربت دوچار

زین سفر نازم کہ شود ست آسجہ نقصاں آمدہ

در بند تو زنجیر گرفتار شکستہ
زین پیش شکر خندہ حلاوت نفوذ شد
از بسکہ عنان پیدادان چہرہ نگاہم
صد قافلہ ناز کشودہ بدلم بار
بیرون کنم از تن بسراخن غیرت
نہ جامہ کنم پارہ و نہ سینہ کنم چاک
دل خستہ ز بیچارگی چارہ گرا نم
پیمانہ پیمان تو از پس ریزاں
پیمان تو جائے عجیبیست نظیری
رنداں شدہ حمد زخمہ و دیوار شکستہ
طویم ز شکر مر منتقار شکستہ
خار مزہ و دیدہ خونبار شکستہ
سودائے تو از رونق بازار شکستہ
این خار کہ در سینہ افکار شکستہ
دیر نیست دل و دستم ازین کار شکستہ
اندوہ طبیبان دل بیمار شکستہ
اندک شدہ پیوستہ و بسیار شکستہ
خوش باش کہ عہد از طرف یار شکستہ

نکرت و غم را بجان مردم ناشادیده
 ہرگز جانان کشتہ ماتم نمیدارد کسے
 دور از ان رمودہ ام کے میکند خاکم قبول
 شور و غوغا بیش شد از بند و زنجیر پد
 بر نئے تاب دل با عشق مے فرما میدم
 عاجز انیم از دیار خود بناموس آمدہ
 مابو شاویم مارا خاطر ازادودہ
 دوستان کشتہ نمود را مبارک بادودہ
 در تنم آتش زن و خاکم بر بادودہ
 ترک غمخوار می این مجنون ماور زادودہ
 کزودہ ویران خراج کشور آ بادودہ
 عجز ما بشنودنمے گوئیم مارا دادودہ

یادے آید تطیری زندگی از بہر حسیست
 دیدہ بکشا بمردم جانفشان یاودہ

رولیف الیاء

در هیچ مقام نگذارد بدرنگے
 بالاترازیں طور تجلی قدے چند
 شوق تو زناں ابر کوئے بر آورد
 یوسف صفتاں اد برندان تو آرد
 صد جنگ ایمان ازاں عشوہ فریبے
 لب خیز گئے میکند ابر پیش رہ آید
 زان لطف و عتاب نکشیدیم کہ ہرگز
 ان بوئے بوئے برد از رنگ برنگے
 دارد ازنی گوئے دگر ہر سر سنگے
 بے مجرب کفش نہ شرعے و نہ سنگے
 ستار بچنگے و سطرہ بہ چنگے
 صدورع زقرآن ازاں غمزہ خدنگے
 ابروئے کشادی ز پس کوچہ سنگے
 آلودہ نکردیم لب از شہد و مشرنگے

یک رنگ صفت با ہمہ کس زیست تطیری
 نے حیلہ رو باہی و نے نوئے پلمنگے

دگر خدا بردا سے دل ہر کجا داری
 وریں دیار بچشم غریب مے آئی
 چہ غم کہ دطلبست دیدہ ام غبار گرفت
 چومیس در آتش صدامتخاں گداختہ ام
 کہ یکے و روز شد آتش بزمیر پاداری
 نہ آن لی تو دلا رنگ آشنا داری
 اگر توان پئے این دیدہ تو تیا داری
 بجستین تو کہ حسنہ چو کیما داری

نشاط ہر گزرو خوشدلی ہر کوئے برائے یکتظم در بدر چسپاداری
 صغیر نالہ جاں سوز از آشیان من است بشاخ گل ہم مرغان خوش نوا داری
 بصد نیاز نظیری کہین فرصت کن
 کہ دام در گزر خانہ ہمساداری

خلوتے خواہم و سودائے سر زلف کسے دم گرمے کہ چراغے بغور و ذفسے
 از کلمہ خار بدل میخدا فوس کہ نیست پرو بالے کہ گریزم بشکاف تفسے
 شعلہ از قہر جبال و پر پروانہ نکر و آہنچہ از لطف کند شہد سبال گسے
 غم و اندیشہ مرا زود در آور و از پایے پائے بر جاتر ازین مطلقہ عشق کسے
 بس تنگ و وصلہ ام دست و دلی میخوام کہ بگیرم بفقاں دامین فریاد سے
 محلے نگذر و از بادید ماور نہ ہمہ در وجود سماعیم بیانک جر سے

لاف سر باری ما با تو نظیری غلط است

چون تو بچھڑ نداریم غبار سے فر سے

نیت با مشاطہ گلبن طرازم حاجتے عشق اگر خواہد بروید بر سقائے جنتے
 غنچہ ام گل و گل و دار و بہارم تازہ روست خندہ کافیت با غم را و صبح رحمت
 مشتری گور دکن و دلال گو در پانگن جنس اگر خوبست خواہد کرد پیدا قیمتے
 کار مارا اینچنین ناچختہ کے خواہد گذشت عشق اگر مردست با او ہست بوجے غیرتے
 بر سر کوئے ترقی خود عنایت ہسا کنم گر قدم بر تر نہد از پایہ خود ہمتے
 نغمہ سنجیدہ میگویند ایں نالہ نیست نے نشان در و دار دے خراش رقتے

مگر کم از تحفہ مصرش نظیری آستین

گر بیار و بر نقابم باد و دست رختے

درک ہر را ز کجا زان عجبی ادہ کنی گر نہ آئینہ چو آئینہ او سادہ کنی
 زیب مشاطہ صفائی نہ بدان بہتر کہ قناعت بہاں حسن خدا دادہ کنی
 چوں صبا معکف طرف چمن نشو شاید خوردہ حاصل از ان غنچہ نکشادہ کنی

چوں ارادت بکف کنس پر دست عنال
کوش تا ہم ہی مردم آ زادہ کنی
زادے ز صومعہ بردار کردی ریخاں
رہن یک کاسہ مے خرقہ سجادہ
نفع و ضرر ہمہ پر وہ غیب ست چرا
تکیہ بر مایہ از پیش فرستادہ کنی
اے سوانے کہ تنبیت بقضائیتار
گنج نیست اگر رحم بر افتادہ کنی
ہمچو شمع ہم تن مایہ ویدار شود
گر شبے نزد خودم تا سحر ستادہ کنی

سبزہ بر جوئے دمیدست نظیر می گفت

با حریفان سمن بو بقدرح بادہ کنی

وقت آں آمد کہ خرگہ با گل شور می زنی
لبست چینی گزینی جام فغفوری زنی
پتھرہ از لعل قبا یان بدخشان کنی
بادہ با فیروزہ خطان نشا پوری زنی
دستہا در گردین چوں رطل میدانی کنی
بوسہا بر ساعد چوں شمع کافوری زنی
ساز و برگ س آغوش و کنار تادہ اند
پیش ازین چوں نے نمبایدم از دوشی زنی
عیر شیریں موج بر آبست باید چوں جاب
قرعہ بر نام شراب تلخ انگوری زنی
بلبل و گل پرودہ از ساز و نوا برداشتند
زشت باشد گر تو خواہی لاف مستوی زنی
بے کلاه و کفش میقصند مستان زمین
تو نیکخواہی کہ گل بر سر ز مغوری زنی
بلبلانگرس و بینی میکند و مت ست گفت
بر سر کرسی بر آئی بانگ منصوی زنی

بادہ آخر شد صبوحی را نظیر می سازدہ

ورنہ فردا حرف نتوانی ز مخوری زنی

کے میر غنیمت او اند ہرستان بیابی
گر چشمہ حیالش نوش از لبان نشانند
تواندش کشیدن خوش سپہر اگر چه
گرد محو ذوق گردی خود سیر آں بیابی
چندان ملاحیت او بردیدہ ام نمک بخت
صد سلسبیل و کوثر ہر سوراں بیابی
گر از کشیدن خوش سپہر اگر چه
باریکتر ز مورش موئے میاں بیابی
گر ز گرس خوش آتش چشم از جہاں بشد
کز اشک گرم سوزم در مخ جہاں بیابی
تا نوش خندہ ادا من ز صحتم چید
نہ باغبان بہ بینی نہ بوستان بیابی
از عیش تلخ زہرم در استخوان بیابی

چندیں کتاب مصحف فہرست باب عشق
بار از لعلش تو در پردہ می نماید
عمرے خدا پرستی کردی ز خود رستی
تمثیل عشق و عاشق بحر و غریق بحرست
دیگر ورق خوانی گرد استاں بیابی
خود را نہاں نمائی اور اعیان بیابی
شاید سے پرستی از خود اماں بیابی
تا تو نیاز عشقی از خود نشان بیابی

گر عارفی قطری پیشانی سبتو ہیں
کاسرار لوح و کرسی بے ترجمان بیابی

ہمے بستہ جہم نغمہ ساز ست پنداری
بہ تحریک نسیمِ خاطر آشفتنے میگرد
نہ بندم میدہر سودے نہ کارم است بہیو
نوشتم تا قدح بر من در سے از غیب کشائید
چنانم بر سر زلف صنم سر شستن محکم شد
بنوع طعن مردم را ہدف گشتم کہ دانا نم
فلک اودید ما بر ہم نے آید شب از کیہم
غم خوشخوار نوع در نقائے جانم افتادہ
دل از پیچ میر سجد دل یار ست پنداری
نخودرائی سر زلفین دلدار ست پنداری
دلے دارم کہ ہر سال دیار ست پنداری
کلید روزیم در دست خجاست پنداری
کہ رہ گہائے تم پیوند ز تار ست پنداری
ز سنگ کو دکاں داناں کہسار ست پنداری
چنان مشیار میخوابد کہ بیدار ست پنداری
کہ اور از جہاں باہن بہیں گار ست پنداری

نظیری بولعجب شیرین دنا زک نکتہ مے آری

تراشکر زخمن گل بخوار ست پنداری

شد آخر روز برنائی و میل دل ہاں باقی
و بیباکی و رندی منفعل بودم چہ دانستم
فقیہاں شاہد عادل فہمیدم صلاح آن است
بالطاف خداوندی امید و انتہ دارم
نوازش کن کہناں بہائے شیریں تلخ نافع تر
جمال بوستان دیدم بخت و کار من ماند
نظیری! الصوت و سخن چندیں کن خاطر
بلا گردید ضعیف پیری و طغیان مشتاقی
کہ در پیری کشد کارم بسا لوسی و زرقانی
کہ در باقی کنم من بعد حرف شاہد و ساقی
فراموشم نیکر و د بشارت ہائے مشتاقی
حیاتِ خضر یا بزم گہ ہی زہم بتر باقی
بنقشہ درسیکاری و گل در سادہ اورا قی
کہ ماند قصہ را بر جائے نازک استاں باقی

گر بعشق کا کلت بر سینہ سازم سنبلی
کوہست ایام گلشن رایگان نتوان نشست
دل کہ آشوبے ندارد چسیت کا رخ بے ہوا
از شطو غم کشتے مے بر کنار آرد مگر
فیض صبحم گرفتار دود صبحی کے شود
نافر چیں آستین گشت و ناف گل نخل
بندہ آن تاب گیسو و خم بار و شوم
کعبہ دوزم ز خندان و رخس پنداشتم

گاہ سوزم بر ہوائے عارضت بر ہر گلے
دیدن گل منع اگر باشد نوائے مبلبلے
ہر کہ سودائے ندارد چسیت کا س بے ملے
ور نہ از تدبیر نتوان بسبت دریا را پلے
چار قل خوانم تمام شب بعشق قلقلے
تا برو دوشم محط شد بمشکین کا کلے
ہیچو شایخ سنبلی پیچیدہ بر شاخ گلے
دیدہ شد بتخانہ کشمیر و چاہ بابلے

فیض از ساقی نظیری جو مے از سامری
خاک پائے جبریت ہست گرد و دل لے

گر بروں از برق آن لطف پریشان آئے
از جمال خود اگر دادی بعالم ذرۃ
گر حجاب کعبہ و دیر از میاں برداشته
بودے از برقدیر سوز آتش پرستاراں اجزا
گر بنوے پر کنعاں بوئے پریشناس
بر مشام آشنا آید شمیم آشنا
ہر عجم او کا مدے در سینہ تنگم فرو
وہ کہ در گلشن خمیش دارد مرغے را کہ او

کار ہائے بے مروت ساماں بساماں آئے
قسمت ہر مور مقدار سلیمساں آئے
ہر مسلمان گبر و ہر گبرے مسلمان آئے
بال ہر پروانہ رشع شبستاں آئے
کو رہانڈے در برش گردوست عریاں آئے
سوئے احمد از مین زان بوئے ایماں آئے
جان مجوس مرا یوسف بزدان آئے
گر بگلخن در قفس بودے با فغاں آئے

نصبت از بودے کریں بے پردہ تر گویم سخن
چوں نظیری ہر دو عالم مست عرفاں آئے

ترا گفتم ز صبح وصل مہر افروز تر باشی
بسیت چوں گمان میخو استم در کبر شمع دوزی
من از شغل تو سرگرداں شدم در ابجد دانش

نہ کہ در داغ و دواعی دوستان جانسوز تر باشی
چہ دانستم کہ از تیر قضا دل دوز تر باشی
تو در علم نظر ہر دم نکات آموز تر باشی

مثال یا دریں بستان مستان بہار آمد
 نہ گردونی کہ با علم قرابت کشتی داری
 کہ چندانی کہ من بد روز تو بہر روز تر باشی
 چرا ہر چند زاری بشنوی کیس تو ز تر باشی
 ز جمشید ارجمسن و دلبری فیروز تر باشی
 تو اضع جو کہ می ساز و غرور و سرکشی خوارت
 نظیری تا بہار وصل گل افشان شود باید

ز بستان درے ہجراں نشاط اندوز تر باشی
 گر حسن جمال تو طلبگار نبودے
 گر ز گیس مست تو نہ کرے بدل آغاز
 در خانقہ و بتکدہ ہا بار نبودے
 تا گردش ادب و دے ہمشیار نبودے
 در کعبہ حجاب در و دیوار نبودے
 گر حسن تو از عشق گرا بنا رنہ بودے
 حسن تو بایں قیمت و مقدار نبودے
 یکدل شدہ محروم ز دیدار نبودے
 ورنہ ہمہ گل بوئے دیک خار نبودے
 تا ایں ہمہ نیز نگ تو در کار نبودے
 گر جاں بکشد تو گرفتار نبودے
 دشوار شدے کارم و دشوار نبودے

میرست ازین حلقہ ز تار نظیری

گر معنی تسلیم بزنا رنہ بودے

غیر از تو نگنجد بسرائے کہ تو باشی
 شاہان جہاں روئے نمائے تو نہ دارند
 خورشید نخواہم کہ در آید بخیالت
 گردیں رودم در سرو کار تو نہ گردم
 در عشق حسد نیست مگر برد و مقام
 زام رہا بد بکبیں گاہ ز صیاد
 جز تو ہمہ محو نہ بجائے کہ تو باشی
 نریخ تو کہ داند بہ بہائے کہ تو باشی
 تاؤ تہ نہ پرد بہو اشیک کہ تو باشی
 الا بہ پرستار خدا می کہ تو باشی
 آہجا کہ نہ من پاشم و جائے کہ تو باشی
 وحشی روشے رام نمایم کہ تو باشی

شاید کہ برآرد گل صد برگ نظیری دستان زن ہر شاخ گیسائیکہ قباہتی

چند مارا بے مدا و افسوں بند کنی
نگہ بپہرہ بردا من مژگاں دوزی
تا کہ ایں رشتہ شود پارہ و پیوند کنی
خندہ ساختہ برگوشہ لب بند کنی
بر توحیف ست کہ دل در گر و قفس کنی
بر خوری چوں طلب از نخل بر و من کنی
وزن خود راست ہم زبان خرد و من کنی
کیں نہ زہر لیسیت کہ تخمیں بشکند کنی
حلم را بر غضب و خشم خداوند کنی
ترک ہم بزمے پر شور و شہریند کنی

گنج بے رنج نظیری چہ بود میدانی

بنشین و دل از سوسہ خرسند کنی

بہس در وفا تامل و تاخیر میکنی
رنجش طبعی تو و بیداد خوئے تست
تا میکنی بوعده وفا پیسر میکنی
با خلق صلاح از سر تن ویر میکنی
دل مفت برودہ دعویٰ تو فیر میکنی
در ملک خود تصور و تدبیر میکنی
لبیک میفرستی و بکبیر میکنی
خوابے نخواست آمدہ تعبیر میکنی
نقشے کہ نیست باب تو تصویر میکنی
شد یزید وانی و شبگیر میکنی

جز یک لحد مقام نظیری بجم نمند

بیجا جت ایں خرابہ چہ تعمیر میکنی

چمن قربانگہ دنیاے خوشنواست پذیری
دریغ گل کہ شاخ گلشن دارست پذیری

سحر میگفت با پروانه بلبل حال و من نالید
 بسعت اسپنجان سو فائے بستان میشود آخر
 گل و زکس رستان ہر سحر مخمورے خیر نہ
 چنانم میگزدا کنوں تماشاے چمن کردن
 نظرے بندم از گلزار و نقش یارے بدینم
 نثار و وزن کالائے دو عالم نزد سو دایم
 کدائے نغمہ کرد گہائے جانم بر منے خیزد
 کہ گل شد زود آخر شعلہ خاست پنداری
 کہ اطفال چمن را گل بیازا رست پنداری
 کلید باغبان روست خمارست پنداری
 کہ نکل غنچہ برگلبن سیر مارست پنداری
 بچشم ہر کہ غیر از یار اختیارست پنداری
 سر دارم کہ یوسف اخیارست پنداری
 ہمیشہ طریح را زخمہ بر تارست پنداری

نظیری بستہ بود لب کہ عشق افسانہ کو تہ کرد
 سخن برداشت برق قصہ بسیارست پنداری

دریغا و رچین فصلے حریف یار بایستے
 نشد ز ایوان و قصر فراختن جمعیت حاصل
 بسعی دیدہ شب زندہ دارم کار نکشتاید
 چنیں وقتے کہ بر ساقی و ساغر و سترام
 نہ بہر آنکہ در پائے ہی و نادر و نریم
 سرم دستار از مخمور یئے مے بر نمے تابد
 بہر کس مے نشینم نشترے آستین دارد
 دل بلبل بایں نالیدن آسائیش نمیباید
 میان بلبلانم جائے در گلزار بایستے
 رہ آمد شد غم سوئے من یواری بایستے
 بجائے دیدہ من سخت من سیدار بایستے
 کنار لاله زار و دامن کہسار بایستے
 مرا چوں غنچہ گل مشت بردینار بایستے
 شرابم در سر و دستار و زنجار بایستے
 پئے آسود نم یک یار بے آزار بایستے
 فوائے عشق را منقار موسیقار بایستے

ہمہ کسلاف و رخلوت نظیری میتواندند

ترا این خود فروشی بر سر باز اربابایستے

بر و ماغم و دیدہ شیدا ئی
 از جگر دو و میر و دسرم
 شور عشقم در دیدہ پردہ عقل
 نتوان شہر را بطوفان واد
 خسرو را نما ندہ گنجائی
 شعلہ ام خشک مفر و سودائی
 سر بر آوردہ ام بہ سوائی
 مے شوم بچو سبیل صحرائی

عشوہ کردہ اندور کارم
 گاہ و ستم کشد گہے واناں
 عشق ہمراہ خویش مے آرد
 صد سماعم بدست افشاندن
 ہنچو گل مے گدازم از وقت
 منصب آفتاب مے گیرم
 کشف عیلم از دل نظیری کرد
 نیست نور مے چو نور دانا ئی

چو لعبتان خیال اند آدمی و پری
 درست اگر نگری سیمیا و نیزنگ ست
 ثبات عہد پدیدست چند خواہ داشت
 ز عمر خوشتر و شیریں تر مے چکنم
 دریں سراپہ مزاج زمانہ گیر و عقل
 درین ازو مے و نور و زہر بایست
 بغیر مہتی حق روئے در فنا دارد
 ظفر نبود بکوشیدن خرد ممکن
 چو کو دیک ز دستان نفور مے ترسم
 جہانیاں بفروغم اگر نہ محتاج بند

باعتبار کو اکب مکن نظیری کار
 کہ راہ بنروہ بخود میکنم راہبری

لا بتویائے رہم خوں ز چشم ترچیدی
 حدیث خوش نکلت از مخان صحبت نیست
 جرات از دل بچراں خلیدہ ترچیدی
 کہ در دوا دل و آزارم از جگر چیدی
 بغیر ازین کہ گل شہرت از سفر چیدی
 من از فراق تو مردم ترا چہ حاصل شد

ہمیشہ جلوہ طراد رقیب بے روشے
دلفوہ گوئی ہم صحبتاں دولت نگرفت
عباد گلشنم آزاده حال میگذرد
بدست غارت تو آل و زبیت عریانم
بہیچ سوئرخ آسودگی بنیہ بیسم
بمادو گو نہ نیلوفری فتادہ چو تو
بشد کہ طعمہ زانغے دہی ہمایم را
زگرہ یہ سحری یافتی نظیری فیض ۱۵

گل مراد باقبال چشم ترچیدی

درین از صفت ندان برون ساخت یکے
ہزار تیغ درین مشہد جزا برخواست
کے بھر کر عشق کامیاب نشد
بسے بچستن اجزائے کیمیا گشتند
وہیل و حجت حق دیگرست و حق دیگر
دو کون را کہ چہ دادند و ہیچ کنش ساخت
دست خوردہ این کارخانہ منشوشست
نوائے عشق بساز و صریدہ الحانست
دو کون را یکے داد در بناخت یکے
ندید عشق کہ مردانہ مسر فراخت یکے
ظفر دوا سپہ بد و شد فے تا ساخت یکے
ز صد ہزار کس اسیرہ ز نساخت یکے
طریق جہل ہزار و رہ شناخت یکے
جہانیاں ہمہ بردند در بناخت یکے
نخورد و داروئے سباک اگر گداخت یکے
ہزار پردہ شد آہنگ کے نواخت یکے

مقررے چون نظیری پاکباز سخاست

کہ بیش و کم ہم آوردہ و او ساخت یکے

یک رہ کم این حجرہ خاکی نگرفت
دیو و ملک از عہدہ ناکئی تو جہتند
در کو چہ وحدت کہ شہود بد و است
آخر بہ بری ز اول اگر پاکبازی
ترک صنم و دیر معاش کی نگرفت
در شکوہ عنان دل شاکی نگرفت
خط نظر از و سوسہ ناکئی نگرفت
در باشتی از مہرہ بیباکی نگرفت

در مہر دولت میل بشوخی ہوا وشت
چوں گل بنسیہ سیر شوریدہ شود چاک
بر چرخ نشودی چو قمر گوشہ نعلین
مردیم کہ در چشم تو گیریم بیای
راحت چو مئے از نشاء تا کی نگر فتنی
ہر چند کہ چوں غنچہ ہچا کی نگر فتنی
ز نار مسیحا بشر کی نگر فتنی
چوں زندگی ما پہلا کی نگر فتنی
حال تو شد ز تیرہ معراج نظیری
گر بطن سمک را بسما کی نگر فتنی

کمند عیشوہ کشادی دقتند سردادی
روان و روح بخود انس ادہ را جوئیم
بدوری تو دل و صبر مانے از زند
بفہم و خاطر ز یک نظر مینیت
چسپاں بسر زوہ و دود مضطرب نشوم
ز تلخی تو کنم شکوہ تا ندان کس
مرا کہ درد صبح و مئے شبانہ ساخت
اگر چه قیمت پروا نگي و صلیم نیست
بذره ذرہ از مہر تست ز نارے
ہنوز دعوت حلاوت پوسد ز رست

ہزار عربدہ را سر بہ بے خبر دادی
ز حجرہ راندی و تن و قفائے در دادی
مرا بدست رفیقان بے جگر دادی
بکار پر خطر اسباب فخر دادی
کہ رہ چو شعلہ خارم بہ نیشتر دادی
کہ ز ہر در قدم کردی و شکر دادی
شریک نیم شب و نالہ حسرت دادی
و ظیفہ غم وادرا چشم تر دادی
چو کوہ ہم ارچہ ز سرتاپا کمر دادی
ز خط و لب نمک و ترہ ما حشر دادی

بایں جمال نظیری کسے حدیث گفت

قمر و عقرب و یوسف ز چاہ بردادی

عقل و دواع عصمت کرد از تنک شرابی
دروے کش مغازا شرم از من ستانے
عمر سبک عنانم کے یاشود مقیت
میںخواری و مستی زان اٹے پیشہ کردم
چوں پیشہ بر سر خم پہنوشدار حواسم

عشق نگاہ دارد از مستی و خرابی
موی سفید سازم از لائے مخضابی
و ستم بر عشق آوردم جام از گراں رکابی
تا رو دہد بیارم در حرف بے ججابی
درا نزدائے فکرم خور میکند زبابی

کز پرتو دروغم عکس افکند به بیرون
 مورم و لیک دارم قصد شکار عفتا
 هر ذره ز خاکم خیزد بآفتابی
 کنج شک بسته بالم اما کنم عفتابی
 بخشی باین تخافل کارے باین شتابی
 سامان عمر خواهد پیش کسے نیاید

قادر نشد نظیری بر شاخ وصل و ستم
 کز باغ بخت چینم گلهاے انتحابی

نه گلم کفان رنگے نه گلم پسند پڑے
 بتصور جمالش ز هزار فکر رستم
 سر و برگ خود ندارم ز خیال سو و مومے
 دل جمع من پریشا نشود بهر چه سوعے
 که بطبع دیو مردم نشده فرشته خوعے
 ز بهم آسپهان زیدم که نمیشود رفسوعے
 که نفس ز بهم گسست و نگسست گوعے
 نه شکار می غریبیم که جهیم بهای و پوعے
 اگر م ز لولیت عصیاں نه بند شست و شوعے
 که ز صولجان مردی بهر آوریم گوعے
 مگر آنکه روز محشر نکنند جستجوے
 دل پر بهار حسرت با امید باز گوعے
 تو که بر کنار جوئی نشکسته سبوعے
 سگ خاوند عشقم بجفا نمیگریم
 نکند قبولم آتش پس مرگ اگر بسوزند
 شده عرصه از نه یونا صفت پر نه بینیم
 حسنایت دیں پریشان بهم سیئات دانند
 سخن از بدوست باشد بر م بهر دل دنیا
 چه عجب ز دیده من که بخون دل نگارست

ز غلوعے افراط بهم ز حجاب بر نیاید

ز صد آرزو نظیری رسم از بآرزوے

از کم سخنی و سر بر زیری
 گشتیم ز بندگی خداوند
 دادیم به خاها سریری
 سلطان شد ایاز از اسیری
 مرغای چون نشاط مایه بینند
 ناهید اگر بما نشینند
 بهرام نمیکند دلیری
 پیوسته کند صبا بشیری
 ما را که عذائے جان شیمست

مشکین نفس از خیال یاریم
 گرد رخ گل کند عبیری
 بُردیم با خرت ز نوینا
 دل گر سنگی و چشم سیری
 بر دیده و خوانده شد فراموش
 الا تو ندیده در ضمیمی
 چون شلیخ خزاں فتاده بودم
 شد شوق تو ام عصائے پیری
 هستی ز وجود تو عدم است
 عزا است بهیچم از پذیرایی
 بیکار نظیری خودم خواں
 تا شمره شوم به بے نظیری

آدم گرم و رخ زرد از که داری
 سرت گرم دم بدل در داز که داری
 ز فکر کیست بر خاطر ملالت
 رخ آئینه در گرد از که داری
 کدامی جلوه ترسانیده چشمت
 غم جان بهم ناورد از که داری
 چه پُرسی ما جراتی بزم و محفل
 امید یاد آورد از که داری
 چه فکر از بزم رزمت کرده فایز
 دل جمع و تن فدا از که داری
 بهیمت عشق نتوان بست بر خویش
 خدا را اگر یه سرد از که داری
 حریفان کم زنند و پاکبازند
 دغا در بردن زرد از که داری
 نیکسازدی بستاری خبر ده
 که تکبیر جو از داز که داری

نداری بخت برگردون نظیری
 فغان آسمان گرد از که داری

کجائی گنج پنهانی کجائی
 بمعموری بویرانی کجائی
 نه در ظاهر نه در باطن معتد
 انیس جان ز ندانی کجائی
 تو نا پیدا و هر چیز است پیدا
 فروغ چشم نورانی کجائی
 نمی گنجی در الفاظ و عبارات
 تو اے معنی و جدانی کجائی
 بهر خانه پر وجد و سماع است
 همه جانی و در جانی کجائی
 غنیمت نائے عالم را بدل است
 تو اے بمیشل و بے ثانی کجائی

دلا حیراں تری ہر دم ندائے
خداوندِ حرم در خانہ رامت
کہ ہچوں چشم قربانی کجائی
تمنائے بیابانی کجائی
خطا کردم پشیمانی کجائی
غلط کردم پریشانی کجائی
کجائی اے فراوانی کجائی
چو کنگاں مبتلائے قحط گشتم

نہ در کفرے نہ در آئین اسلام

نظیری ہیچ میدانی کجائی

ازین مجلس میخیز دے کا حیا کند گوشے
گراں شد حسن شمع از بد لہ سخاں بے خواہم
اگرے در خرویش آید دم مطرب بچوش آید
طنین بال مو را ر ہجہ داؤ و یاد آورد
مر اصد شرح غم بر دے ہم افتاد و آل خود را
کسے ذوق از مقامات ہزاراں اتواند کرد
ضمیر پر گہوارم قرین ابر نیسانی
زلیخائے بیاد تا حدیث عشق و سودا را
در بیت الحزن یعقوب بند دگر بشیر آید
دین مجلس کہ کس نام و سلام کس نمیگیرد

نظیری کیست مسکینے بابل فقر ہم صحبت

نہ پیش جم ہر دے نہ ہر دارا کند گوشے

جہاں بطرہ عنبر شاں بیارائی
بخ و ولایت خاور ستاں کنی تشخیص
بہم سیج دماں گوش ہر کلام تو اندہ
ہزار جان زلیخا دود با استقبال
بعقد سلسلہ صد و دماں بیارائی
بخال کشور ہندو ستاں بیارائی
کہ نظم و نثر بحسن بیان بیارائی
بحسن یوسفی ارکارواں بیارائی

بنقش چہہ ام از آستان بیارائی
 کہ مهرگان چنم ارخزاں بیارائی
 اگریشاخ گلش آشتیاں بیارائی
 کنوں تو ناز و ستم را دکان بیارائی
 بلبل و گوہرم را استخوال بیارائی
 مزارم ارنگل و ارغواں بیارائی
 سخن رسید نظیری آستان وقتست

کہ گوش حلقہ کر و بیاں بیارائی
 ز خود بگریز تا کافرنباشی
 چو کشتی گر گر گراں لنگر نباشی
 اگر در قید بال و پر نباشی
 کہ از ہموں خود کستہ نباشی
 کہ فردا تشنہ و کوثر نباشی
 دے بے دود چوں مجمر نباشی
 کند روت اگر لاغر نباشی
 چو زر گس صاحب افسر نباشی
 میان ہنگناں سرور نباشی
 اگر چوں نقطہ ز اول سر نباشی
 سخن و بینی بجز بستگر نباشی
 بظلمت افکند طوفان جہلمت
 ز خیل طائران قدس گردی
 نہ انسان را وہ فضل طلب کن
 چنان میراب سازا مرو ز جاں را
 اگر خواہی گذارندت دریں بزم
 ہمہ کس صید فریب خواہد ار عشق
 اگر پائے ریا حین سرنداری
 چو ساغر پیشہ گر بخشش نگیری
 نگر وی زین خط پر کا سر بند

نظیری دل بسیمیں غنچہ بند
 کہ در قید مد و اختہ نباشی

گماں برم کہ رگ جام از بدن بکشی
 کہ غارتش کنی و سنبیل و سمن بکشی
 ز صبح ظالم قطع تیغ زن بکشی
 سحر کہ سنبلم از جیب پیرہن بکشی
 شود کنار و برم بے تو باغ عریانی
 شہم بہمزدہ یارب تو انتقام مرا

تو داد من صمدانیں صنم شکن بکشی
بنو بہار اگر بادہ کہن بکشی
کہ سر اگر بکشم بیختم از چمن بکشی
کہ مست حرف خودم سازی سخن بکشی
کہ صندلم بجبین پیش برہن بکشی
عجب نباشد اگر سر زخویشتن بکشی
چو طفل خاطرش از خویش و از وطن بکشی

مقید لب شیریں مکن نظیر می دل

کہ خسرو ارشومی اندوہ کو کہن بکشی۔

دریں میدان پر نیزنگ جیرانست و انائی
ز راہ عقل و آگاہی مشعبد میکند بازی
بعد آوارہ سیرغ وقاف آفکنده در عالم
خواص طبع جا و سیمیا فی چسند بنمودہ
اگر نوعی کہ هست از رخ حقیقت پردہ دار
جزا و نیزنگ بینی نیست تا چون و چرا گوید
ہمہ زوچوں خرد و انا و او برتر ز دانشہا
ز نشان حسن تو نتوان نشان گفتن معا و انہ
کسی را نیست حد امتناع از امر و نہی تو
بمستوری نشد کارم بر سوائی علم گشتم

بذکریت جاں و ہر گلاب نظیری وہ عجب نہود

کہ انسون حدیث تو کند افعی سیجائی

ز نیزنگ نطقش مضمون نیائی
نیائی پذیرائی ناز سے ز چشمش
در آئی ز لب سحر بیروں نیائی
کہ پیش رہ صد شب بخون نیائی

بترخانی عشق فرماں برآورد
 شوی محرم بزم رنداں بشرطے
 خداداں بعلم فداطوں نیائی
 بیوناں حکمت حنیدے طلب کن
 کہ بیروں بصد لہجہ و افسوں نیائی
 بگوئی چناں دردش جاتواں کرد
 نہ در گریہ صاحب دست میتواں گفت
 کہ دست و گریبان بچھو نیائی
 کہ در زیر ایں طاس اڑوں نیائی
 بکوش و ازیں حلقہ جانے برون

مزن پوسہ بر آستانش نظیری

بہالب گراؤ و در ملکوں نیائی

دیر بیت ز گوشہ نقابے
 از زلف کجش بقصد انگشت
 و انگہ بہ نشان بوسہ کردن
 ہر دم بگللاب پاش مزگاں
 از دیدہ تر براں بنا گوش
 از زو بہ نشان صد سلیمان
 انگشت نمائے شہر از سے
 مطعون دارد میان خلقم
 دل ہر گلہ کہ تغافلش داشت
 رازے کہ بصد و ناں نمکجہ

باد و ست گراش و خواہی

از خویش نظیری اجتنابے

نوشی بصد جہاں را یکاں قوت و این کیستی
 آدم بشوق و در جہاں رضوان بشوق در جہاں
 کامی بصد حسرت نہاں آرم جان کیستی
 تو مرغ عنقا آئینیاں و ربوستان کیستی
 روشن کنند فرست نظر از دود ما کیستی
 از نسل خوابانی قمر و تقسیم حورانی بشر

اے از ہدایت آیت برماں یزداں بختے
 با خود غرور و سرکشی با ما جفا و ناخوشی
 بسیار ناز و کم ننگہ کو تہ قبا و کج کلمہ
 بر قلب پا افشردہ رخس خروپے کردہ
 قہر از صفا بر جوش تر فاش از خفا و نوش تر

میر یزداں کلک بتاں نوشت نظیری دریاں
 دست و دماں آلودہ گستاخ خوان کیستی

بہ تسبیح و مصلّا کردہ ام میخانہ آرائی
 زبان و گوش محو لذت است اصحاب خلوت با
 بدست فکر از ہم میکشایم تاب گیسوئے
 مگر یار مسافر گشتہ و من باز مے آید
 بطامات غزل ذوق آشنائی دل نمیکرد و
 جمال عیش دنیا تیز تر از جلوه برق ست
 مشوشا و از بہار دہر کایں زایل فرمیدہ
 گہے گل یزوم در بر کہے سنگم ز ندیر
 بلا شد و رک حسن خال خطا ہو شمنان را
 دلم از ہر شگاف سینہ آشوبے و گردار و

نظیری اطلس و اکسوش بخشہ قدر عاقل را
 بزیب فضل و دانش خوش بود فرزانہ آرائی

چہ بایم مرد را طبع بلند و مشرب نابے
 سکندر در عسار غ آبیحوال باخت طاقت
 یہ از نظارہ چتر جم ست و طوق افریدیں
 بھمد ناخن زدن بر رشتہ و عود و جگر ازو
 نگاریں چہرہ مجموعہ خوبی ز ہر نابے
 خوشا و روشنی و خلوت لب نان و دیم بے
 نظر بازی بسو خانگی و ریش مہتابے
 گزیدن از سر انگشت خضابے کرد عتابے

بکام پہنچو طوطی شکر از کنج دہن گردن
 شب امن و حضور قلب ذوق وصل و شعر تر
 چو کبکان درسی بر بال ہم انداختن تا بے
 نیکر دد بگر و چشم شاہد بین من خوابے
 مدار کشتی نکریم بگوش و امن افتادہ
 کہ میتسم منظوفان ذقن افتد بگر دابے
 نہ بینیم چارہ نال شکست و تا و چشم نہ نشین
 بجز در با ختن مانسند ماہی جاں قبلدے

حدیث صفحہ رخسار یار و طاق ابر و چند
 نظیری خیز و اورادے گزین و کنج محرابے

تمام شد

حکیم بانات - فارسی از مرہ شمولہ اشفاق
 منشی قیمت
 مشکوٰۃ ہند - مولانا حالی کی تصنیف - معروف
 نظمیں قیمت
 چپ کی دوا
 مسکن حال
 خلاصہ شعر الجم - حصہ سوم قیمت

 لمعات ابو ح - حضرت اوج گیسوی
 کلام قیمت
 پشین کمپوزیشن - از پروفیسر محمد امین صاحب
 ایم - فارسی ترجمہ اور مضمون نویسی
 کے لئے بہت مفید ہے قیمت
 ترجمہ و شرح رباعیات ابو سعید الوائج
 از مولوی عباد احمد صاحب اختر و مولوی سید
 اولاد حسین صاحب شاداب بلگرامی قیمت
 مطالب الطالب - سید دیوان غالب اردو
 کی جدید ترین و بہترین شرح از مولانا سہا

الفاروق - از مولانا شبلی نعمانی قیمت

 الاماں قیمت
 عقیدہ آبی - شرح اخلاق حلالی از مولوی
 محمد الہی صاحب
 کالج لاہور قیمت
 سرگزشت الفاظ - از مولوی احمد الدین صاحب
 بی
 مترادفات اور مطالعہ الفاظ پر مفید کتاب
 قیمت فی جلد دو روپے
 دیوان میر ورو - شمولہ امتحان آئین ان
 قیمت
 ظہیر الاخلاق - خالصہ اخلاق حلالی
 قیمت
 مضامین فارسی - ۲۰ مختلف مضامین
 بر زبان فارسی الہیہ سے اکثر وہ مضامین ہیں
 جو امتحان منشی یا ضل میں آسکتے ہیں طلباء
 کے لئے ازہرین مفید ہے قیمت
 قصائد ذوق قیمت

مشہور شیخ مبارک علی ناچر کتب انڈین لوہاری دہ - لاہور

LYTTON LIBRARY, ALIGARH.

erru
30

DATE SLIP

1915/5/1

This book may be kept

FOURTEEN DAYS

A fine of **one anna** will be charged for
each day the book is kept over time.

--	--	--	--

